

Lucrari
www.
24.02.2017

GLASUL BISERICII

1885 - 2005 -- 120 ANI DE AUTOCEFALIE
1925 - 2005 -- 80 ANI DE PATRIARHAT

A large crowd of people, many wearing traditional Romanian Orthodox clerical or lay attire, gathered in front of a large building. The scene is depicted in a historical or artistic style.

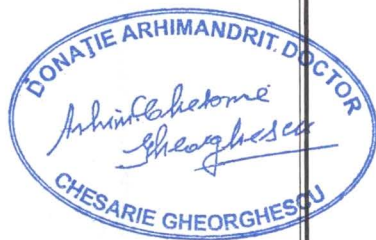
REVISTA SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LXIV, NR. 5-8, MAI-AUGUST 2005

ARHIMANDRIT CHESARIE GHEORGHESCU
MĂNĂSTIREA DINTR-UN LEMN
247195 COM. FRÂNCEȘTI, JUD. VÂLCEA

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII
A
MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

ANUL LXIV, NR. 5-8
MAI-AUGUST 2005

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei
și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

I.P.S. *Teodosie* al Tomisului
Î.P.S. *Nifon* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Damaschin* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei
și Teleormanului
P.S. *Sebastian Ilfoveanul* și
P.S. *Varsanufie Prahoveanul*,
Episcopi Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii
a Bucureștilor

Membri:

P.C. Pr. Alexandru Armand Munteanu

Redactor responsabil:

P.C. Pr. Mihai Hau

Redactor:

P.C. Pr. Gheorghe Pop

Prea Fericitul Părinte

† **TEOCTIST**

Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Pe treptele slujirii creștine - Sfânta Liturghie Arhierască săvârșită cu prilejul împlinirii a 90 de ani de viață ai Prea Fericitului Părinte Patriarh (Căpitan) al României, Republicii Moldova și Bucureștilor (din București - 7 februarie 2005)

CUPRINS

I. EDITORIAL

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române - <i>"Întru lumina Ta vom vedea lumină"</i>	5
---	---

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA ÎNVIEREA DOMNULUI - 2005

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române	11
† Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului	17
† Nișon, Arhiepiscopul Târgoviștei	22
† Epifanie, Episcopul Buzăului și Vrancei	28
† Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului	34
† Casian, Episcopul Dunării de Jos	39
† Damaschin, Episcopul Sloboziei și Călărașilor	44
† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	48

III. OMILETICE ȘI PASTORALE

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române <i>Cuvânt la Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica</i>	53
† Pr. Dorin Zarioiu - <i>Cuvânt la Duminica Tomii</i>	61
† Sebastian Ilfoveanul, Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor <i>Cuvânt la Sfinții Apostoli Petru și Pavel</i>	64
Pr. prof. dr. Marin Velea - <i>Cuvânt la Duminica a III-a după Rusalii</i>	70

IV. ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. Ion Grădincea - <i>Fenomenul migrației din parohii: șanse, probleme și perspective pastorale</i>	75
Drd. Stelian Gomboș - <i>Despre răbdare și nădejde din perspectiva învățaturii ortodoxe</i>	85

Jean Nedelea - <i>Tradiția autentică a Bisericii. Criteriul ortodoxiei (traducere)</i>	103
<i>Beaumais, Paul - I. Si dice vicinile aeternu in al</i>	

V. BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII *traducătorul*

Asist. drd. Radu Mureșan - <i>Biserica romano-catolică și noile mișcări religioase. Perspective pastorale și misionare</i>	115
--	-----

VI. DOCUMENTARE

Cor.f. dr. Mihaela Palade - <i>Tipologia structurală a triconcului în lumina jertfei de pe cruce</i>	129
Pr. Eugen Drăgoi - <i>Proprietățile din ținutul Covurluiului ale Patriarhului Ecumenic Partenie cel Tânăr</i>	136
Mihai Ovidiu Cătoi - <i>Un cleric "scit" de pe teritoriul României, într-un manuscris bizantin din secolul al XII-lea</i>	141

VII. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Secretariatul Cabinetului Patriarhal - <i>Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1 aprilie-15 august 2005)</i>	145
Gheorghe Vasilescu - <i>Târnosirea bisericii cu hramul Sfinții Doctori Cosma și Damian din incinta Spitalului Clinic Fundeni-București</i>	176
Gheorghe Vasilescu - <i>Sfințirea Așezământului Social și a Paraclisului cu hramul Acoperământul Maicii Domnului din parohia Precupeții Vechi, Protoieria II Capitală</i>	185
Diac. Stuparu Emanuel - <i>Popas duhovnicesc la Schitul Ianculești</i>	193
Diac. Loredan Stan - <i>Din agenda de lucru a Prea Sfințitului Părinte Epifanie, Episcopul Buzăului și Vrancei</i>	195
Redacția Sfintei Episcopii a Buzăului și Vrancei - <i>Sfânta Episcopie a Buzăului și Vrancei - Bilanțul anului 2004</i>	199
Valentin Ilie - <i>Din agenda de lucru a Prea Sfințitului Părinte Damaschin, Episcopul Sloboziei și Călărașilor</i>	201

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române - <i>Copiii - Tezaurul viu și neprețuit al omenirii</i>	205
Diac. prof. Nicu D. Octavian - <i>Aspecte ale învățământului teologic ortodox românesc în prezent</i>	208

IX. MELOS

Pr. prof. dr. Marin Velea - <i>Scurt istoric al muzicii monodice bizantine din spațiul creștin-ortodox</i>	223
Prof. dr. Constantin Catrina - <i>Arhid.prof.dr. Sebastian Barbu Bucur, Doctor Honoris Causa</i>	235

X. POMENIREA LOR DIN NEAM ÎN NEAM

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române - <i>În amintirea Părintelui Mitropolit Nicolae Bălan, cu prilejul comemorării a cincizeci de ani de la trecerea sa la cele veșnice</i>	241
Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula - <i>Părintele Ion Bănățeanu a trecut la cele veșnice</i>	244
Pr. Nicolae Tănăsioiu - <i>In memoriam: Părintele Panaite Ioan</i>	250

XI. OFICIALE

<i>Hotărârea Consistoriului Eparhial al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor privitoare la caterisirea preotului Ion Preoteasa</i>	251
--	-----

XII. "CARTE FRUMOASĂ, CINSTE CUI TE-A SCRIS"

Ionuț Codreanu - <i>Noutăți editoriale</i>	257
--	-----

I. EDITORIAL

"ÎNTRU LUMINA TA VOM VEDEA LUMINĂ"*

(Psalmul 35, 9)

Hristos a înviat!

*Prea Cuvioși Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,*

Prin harul lui Dumnezeu, iată, ne regăsim și în acest an, pe această colină istorică a Sfintei noastre Patriarhii, primind în mâinile și în inimile noastre lumina Sfintei Învieri. Poate că niciodată în timpul anului nostru bisericesc nu se adeverește mai mult și, mai ales, nu trăim sufletește mai intens cântarea cu valoare de îndemn pe versul Psalmului, care zice: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa” (Psalmul 117, 24).

Aceasta este sfânta Zi a Învierii din morți a Domnului nostru Iisus Hristos, care ne cheamă și care ne adună și pe noi românii în jurul sfintelor altare străbune. Aceasta ne inspiră să răspundem într-un glas: „Adevărat a înviat Hristos!” Acest răspuns mărturisitor și al învierii noastre și această lumină a vieții noastre adună nu numai pe cei de pe vatra părintească de acasă, ci, cu

---

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la slujba Învierii Domnului (Catedrala Sfintei Patriarhii, 1 mai 2005).

și pe frații noștri români, răsfiirați pretutindeni în lume, în jurul sfintelor altare, în jurul ierarhilor și al preoților lor, adevărind din adâncul sufletului: „Adevărat a înviat Domnul Hristos!”. Iată cum dumnezeiasca mărturisire a Învierii ne leagă în această dimineată a sărbătorii Învierii, „pe care a făcut-o Domnul ca să ne bucurăm și să ne veselim într-însa”.

Dar, frații mei, nu se cuvine să înțelegem că Sfânta Scriptură, prin harul proorociei de care era stăpânit marele împărat și poet David, ne oferă o bucurie și o veselie trupească, materială. Psalmistul, inspirat de Duhul Sfânt, ne îndreaptă luarea aminte către o altă bucurie, către o altă veselie, cuvenită nouă oamenilor, ca fapte ale lui Dumnezeu. Este vorba de bucuria cea veșnică, de bucuria pe care au auzit-o, tot în această dimineată, sfintele femei mironosițe, când îngerul Domnului a spus Mariei Magdalena și celorlalte femei care o însoțeau, venite ca să vadă mormântul: „Nu vă temeți, căci știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați: nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde fusese pus; și mergând degrabă, spuneți-le ucenicilor Săi că S-a sculat din morți; și iată că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată, eu v-am spus. Și plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică și cu bucurie mare alergau să-i vestească pe ucenicii Lui. Dar pe când mergeau ele să-i vestească pe ucenici, iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: Bucurați-vă!” (Matei 28, 5-9).

Deseori în viață, și noi Îl căutăm pe Mântuitorul Iisus Hristos. Este în firea omului să-L caute pe Dumnezeu și creatorul său. Dumnezeu ne-a creat de la început și ne-a așezat în grădina raiului prin strămoșul nostru, Adam, dar neascultarea și mândria l-au prăbușit de acolo, l-au scos din rai și l-au adus pe pământ, ca în osteneală să-și dobândească hrana, cu munca brațelor sale (Facere 3, 18-19). Dar noi, iubii frați și surori în Domnul, cei botezați în numele Preasfintei Treimi: al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, nu mai suntem în situația lui Adam, cel din Paradis. Și noi, ca urmașii săi, ne abatem de la voia lui Dumnezeu. Totuși, din marea Sa iubire, pe care o arată lumii și nouă, tuturor, Dumnezeu a trimis în lume pe Însuși Domnul Iisus Hristos, Fiul Său, Unul Născut. Acesta, „pentru noi, oamenii și pentru a noastră mântuire, S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om; și S-a răstignit în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat; și a

înviat a treia zi după Scripturi". Dacă primim acest adevăr de credință, că Mântuitorul S-a dat pe Sine jertfă, pentru noi și pentru lume, este firesc ca fiecare să avem datoria să-L căutăm pe Ziditorul, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Sărbătoarea Învierii Domnului din morți ne aduce, așadar, bucurie, o bucurie care vine nu numai din lumina pe care am primit-o acum din candela de pe Sfânta Masă a Paraclisului Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință, ci din bucuria sfinților îngeri, care au binevestit Învierea Domnului. Toate aceste frumuseți ale Sfintei Învieri și aceste simboluri de lumină talmăcesc adevărul, iubii frați și surori în Domnul, că suntem sortiți bucuriei celei veșnice, acelei bucurii pe care Domnul Hristos - Cel Înviat, a dăruit-o mironosițelor îndată după slăvita Sa Înviere. Și dacă El, biruitorul morții, le-a adresat îndemnul la bucurie acestor credincioase purtătoare de mir, ne dăm seama cât de mult ne iubeste El pe noi toți, precum și pe toți cei ce în zorii acestei zile vin să primească sfânta lumină. Să fim, deci, încredințați că aceste daruri nemuritoare ne sunt împărtaşite și nouă, prin Duhul Sfânt, iar dacă noi, cei ce am primit lumină din lumina Lui, ne vom iubi unii pe alții, atunci vom avea bucuria Sa între noi, iar bucuria noastră va fi deplină (Ioan 15, 11). Această bucurie duhovnicească rămâne cu noi, cu adevărat, atunci când și noi rămânem cu Hristos, cu iubirea Sa, cu cuvântul Său, spre a dobândi roadele jertfei Sale. Și pentru că vorbim de jertfă, iată, Fiul lui Dumnezeu S-a jertfit ca un miel, așa cum L-a vestit Sfântul Ioan Botezătorul pe Iisus, când L-a văzut venind către el de cealaltă parte a Iordanului: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!” (Ioan 1, 29). Atunci, Sfântul Ioan Botezătorul, „prietenul Mielului”, văzându-L pe Iisus, a mărturisit: „bucuria mea s-a împlinit” (Ioan 3, 29).

Săptămâna care s-a încheiat, numită Săptămâna Mare, ne-a învățat și ne-a arătat smerenia desăvârșită a Mântuitorului Hristos ca om adevărat, dar și ca Dumnezeu adevărat, cum ni-L arată Ziua Învierii, biruind moartea, sfărâmând iadul și zdrobind răul din lume. Așa încât Sfânta Evanghelie și conștiința noastră luminată prin Sfântul Botez ne cheamă neîncetat la această renaștere, la această viață nouă. Învierea Domnului însemnează și învierea noastră, cum spune așa de frumos una din cântările noastre din aceste zile: „Ieri m-am îngropat

împreună cu Tine, Hristoase, astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat'. Sfânta și dumnezeiasca Liturghie este o jertfă, o renaștere și stă la temelia îndreptării noastre, a drumului pe care noi trebuie să-l facem către Mântuitorul Iisus Hristos, depășind astfel chiar starea pe care a avut-o Adam în Paradis. Acolo, în Rai, suntem noi sortiți să ajungem. Ispitele din partea satanei și mai ales, firea noastră omenească ușor alunecătoare spre păcat, spre rău, ne pot face să cădem victime îngâmfării, mândriei, înstrăinării noastre față de voia lui Dumnezeu, mai cu seamă în perioada aceasta de trecere dintr-un mileniu într-altul, când ar trebui ca noi să ne privim ca frați și surori, să avem părtașie sfântă și să ne întâlnim mai des, ajutându-ne unii pe alții. Vedem, însă, cu durere, cum se destramă familii, cum se dezbină tinerii, cum unii pleacă din casa părintească lăsându-se pradă unor păcate grele.

De aceea, sărbătoarea Învierii Domnului, numită și „sărbătoarea sărbătorilor” în cântările Bisericii, înseamnă o chemare stăruitoare către noi toți la reînnoirea vieții, pentru dobândirea luminii și a chipului slavei lui Dumnezeu, așa cum a fost dintru început strămoșul nostru Adam, cel ce a dat nume tuturor viețuitoarelor din Paradis (Facere 2, 20).

Dar bucuria noastră, la această sărbătoare a sărbătorilor, pentru a fi deplină, ne îndreaptă luarea aminte la suferințele fraților noștri sinistrați din Banat și din alte ținuturi ale țării, care au fost copleșiți de puhoaietele inundațiilor și au pierdut totul, rămânând doar cu viața. E bine că și-au salvat, totuși, viața, față de cei care au murit în urma cutremurului care a cuprins țările din arhipelaagul Oceanului Indian. Frații noștri din Banat, îndeosebi, așteaptă dragostea noastră, mai bine zis fapta dragostei noastre, căci „credința fără fapte este moartă” (Iacob 2, 20). De aceea, să nu încetăm nu doar să ne gândim și să ne rugăm pentru ei, ci să-i și ajutăm după putere, acum, până la Duminica Tomei, cum am precizat în apelul nostru.

Îndreptăm, în zorii acestei zile a Învierii Domnului, cuvinte de iubire ostașilor noștri aflați în țări îndepărtate, unde slujesc și chiar își primejduiesc viața pentru binele locuitorilor acelor țări, construind școli, spitale, grădinițe de copii. Unii dintre acești copii au vizitat România și chiar Sfânta noastră Patriarhie, unde s-au întâlnit la sărbătoarea Nașterii Domnului cu copiii noștri.

De aceea, iubiiții mei, acești ostași ai noștri merită toată dragostea și prețuirea noastră. Îndreptăm, deci, gând de mângâiere către familiile lor și către îndurerata familie a eroului ostaș din Tecuci, căzut la datorie în Afganistan. Într-adevăr, iată că avem adevărați eroi care urmează șirul eroilor noștri pomeniți în rugăciunile Bisericii din neam până în neam.

Iată, cum bucuria noastră devine reală, se împlinește când reușim să ajutăm și să iubim, cum iarăși intonează o altă frumoasă cântare de Paște: „Ziua Învierii popoare, să ne luminăm! Paștile Domnului, Paștile! Că din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruință”. Se actualizează porunca cea nouă pe care am primit-o de la Hristos, Domnul: pe cei ce ne sunt vrăjmași să-i iubim ca pe niște frați ai noștri! Aceasta este mărturia renașterii noastre sufletești, iubiiți frați creștini, ea trebuie să fie trăsătura noastră esențială, pe care trebuie să o reținem, să ne-o însușim prin mărturia faptelor, pentru „ca lumea să creadă” (Ioan 17, 21).

Din acest „izvor de apă vie”, îndrept cuvânt de dragoste și de prețuire către toți frații și părinții slujitori ai celorlalte Biserici și culte din țară. Cu prisosința de iubire, apelez la respectații părinți și frați din Biserica soră de neam și de credință, Biserica greco-catolică din România, spre a ne îmbrățișa în Duhul Sfânt și a ne împărtăși bucuria aceasta pascală, continuând dialogul nostru, privitor la folosirea sfintelor locașuri în iubirea lui Hristos, dialog promovat de Papa Ioan Paul al II-lea, spre pacea și bucuria credincioșilor. Cu sfântă sinceritate, continuând această strădanie, vom dobândi și noi pacea lui Iisus, Cel ce nu încetează a ne zice: „Pace vouă!” (Ioan 20, 19).

Tuturor celor ce ați primit Lumina Învierii, frați și surori în Domnul, vă doresc această bucurie a Mântuitorului Hristos, așa cum ne-a împărtășit-o El. Nu uitați că pe această colină a Patriarhiei Române s-au împlinit de-a lungul secolelor fapte istorice și minunate, care s-au înscris în cronica vieții noastre bisericesti și naționale. Fiecare sărbătoare de Paște, ca și sărbătoarea închinată Sfântului Cuvios Părinte Dimitrie cel Nou, ne adună aici în număr mare. Și nicio dată nu veniți fără folos sufletec, iubiiți frați și surori în Domnul, pentru că așa cum ați venit acum, în această dimineață de lumină, când v-ați învrednicit de lumina Sfântului Mormânt - care este lumina sufletului nostru și a vieții, tot ast-

fel trebuie să ne întâlnim în fiecare zi, pentru a ne privi unii pe alții în lumina iubirii lui Hristos. Suntem recunoscători Televiziunii Române care a dat posibilitatea să participe la slujba Învierii de la Catedrala Patriarhiei fraților noștri români din cele patru zări ale lumii. Ca pe niște mărgăritare de mare preț primesc de la ei gânduri și cuvinte de suflet. În rânduiala noastră există rugăciuni pentru toți credincioșii, și pentru conducătorii țării, cum ați auzit acum, iar noi, alături de Biserica Ortodoxă de pretutindeni, ne rugăm pentru toți aceștia. Este impresionant de frumoasă această rânduială care adună în iubirea ei pe toți, pe cei care de fapt alcătuiesc, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, „Biserica Dumnezeului-Celui-Viu” (I Timotei 3, 15) sau după cuvântul Sfântului Apostol Petru, „poporul lui Dumnezeu” (I Petru 2, 10).

Sărbătoarea Învierii Domnului face din noi toți un singur glas, așa cum am auzit că ați adevărit Învierea lui Hristos, într-un singur cuget. Să mărturisim neîncetat unitatea noastră de credință, unitatea noastră de ideal, unitatea noastră de iubire în Hristos, Domnul, care a suferit în locul nostru răstignirea și îngroparea.

Iubiții mei, rog pe Domnul Hristos, Cel a treia zi înviat din morți, să ne dăruiască tuturor sănătate, pace în familie, spor în munca pe care o îndepliniți fiecare, ca să definitivăm alăturarea țării noastre și a noastră în rândul popoarelor europene, unde să arătăm frumusețea sufletului nostru, frumusețea și lumina cugetului nostru, să dovedim că tot ceea ce a constituit artă, cultură și istorie în cei două mii de ani de viață creștină a poporului român a izvorât din Lumina Învierii lui Hristos. Din această lumină vă împărtășesc dragoste, pace, prețuire, vestindu-vă veșnicul adevăr:

Hristos a înviat!

† TEOCTIST

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2005

† *TEOCTIST*

**DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINȚOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI,
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

*“Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos
strălucind cu neapropiata lumină a Învierii”.*

(Din Cântările Învierii)

***Iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare,
Dreptmăritori creștini,***

Această înălțătoare chemare ne îndreaptă luarea-aminte că Sfântul și Marele Post al Paștilor, însoțit și de faptele iubirii creștine, constituie drumul de întoarcere a noastră prin pocăința la Tatăl nostru cel Ceresc, din cel mai îndelungat și dureros surghiun – cel prin care am fost îndepărtați de la plină-

tatea și bucuria viețuirii paradisiace, de la fericita vedere a strălucirii luminii Feței lui Dumnezeu. De aceea ne-am și rugat, cu smerenie, la începutul acestei sfințite călătorii duhovnicești: “Dăruiește-ne și nouă, nevrednicilor, Doamne, desfătarea postirii, precum lui Adam raiul, odinioară, și a ne îndulci sufletul din toate poruncile Tale, Dumnezeu nostru, și a ne feri pururi de rodul păcatului, ca să ajungem cu bucurie la patima Ta, cea de pe Crucea purtătoare de viață”¹. Ne este necesară această “desfătare a postirii” și darul de “a ne îndulci sufletul din toate poruncile” dumnezeiești, întrucât strămoșii neamului omenesc nu s-au învrednicit de bucuria ascultării de Dumnezeu. Pe bună dreptate ne învață Sfântul Vasile cel Mare că: “Dacă Eva ar fi postit și n-ar fi mâncat din pom, n-am fi avut trebuință de postul de acum”².

Dar, “lepădând harul de la Dumnezeu – adaugă Sfântul Chiril al Alexandriei – și dezbrăcându-se de bunătățile de la început, firea omului a fost aruncată din raiul desfătării și preschimbată îndată spre urăciune, aflându-se de aici înainte ca una căzută în stricăciune”³.

Iubiți fii duhovnicești,

“Vindecat-ai rănilile mele, Stăpâne, ne spune sfințitul innoGRAF, fiind rănit și mâinile Tale sângerându-Ți, și, ca un bun, m-ai îndreptat, Doamne, să umblu pe căile cele mântuitoare, străpungându-Ți-se pe cruce picioarele, cu care începătorii vieții, Adam și Eva, de demult, văzându-Te umblând în rai, s-au ascuns.”⁴

Acesta este prețul plătit pentru vindecarea acestei stricăciuni și a morții de către Fiul lui Dumnezeu întrupat pentru noi și pentru a noastră mântuire, pentru ca omul lăuntric din fiecare, adică omul cel nepieritor din noi, izbăvindu-se din robia patimilor și de orice stricăciune. să poată umbla doar pe căile ce duc la mântuire.

Această călătorie duhovnicească a Luminatului Post al Paștilor ne călăuzește deci, an de an, la bucuria și lumina cea neînserată a Slăvitei Învieri a Domnului. Dar o călătorie, un mers neîncetat este însăși viața noastră în această lume. Umblând pe acest drum al vieții, fiecăruia dintre noi îi este dat să se întâlnească, în chip neașteptat, chiar cu Hristos cel Înviat. Acest adevăr ni-l istorisește Sfânta Evanghelie când scrie cum S-a arătat Domnul

1 *Triod*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2000. p.143

2 *Omilii și cuvântări*, în col. P.S.B., vol.17, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1986, p.348.

3 Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în duh și adevăr*, col. P.S.B., vol. 38, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1991. p.22

4 *Octoih*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2003. p.640

după Sfânta Sa Înviere, la doi ucenici care mergeau spre un sat numit Emaus (Luca 24,13), aflat nu departe de Ierusalim. Cei doi călători, dintre care unul este pomenit cu numele său – Cleopa, iar pe celălalt tradiția sfântă îl arată a fi însuși Sfântul Evanghelist Luca, autorul acestei relatări, făceau parte dintre cei “șaptezeci” de ucenici aleși de Domnul, după alegerea celor doisprezece: *“Iar după acestea, Domnul a ales alți șaptezeci și i-a trimis doi câte doi înaintea feței Sale”* (Luca 10,1).

În Duminica Învierii, cei doi ucenici mergeau spre Emaus plecând din Ierusalim, unde ceata Apostolilor și a celorlalți care urmaseră Domnului era cuprinsă de adâncă nedumerire și mâhnire după răstignirea și punerea Lui în mormânt, căci Domnul nu li Se arătase Apostolilor Săi după ce înviase. Apăsăți de aceeași tristețe, cei doi apostoli au văzut un străin care, “apropiindu-Se, mergea cu ei” (Luca 24,15); *“dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască”* (V 16), Iisus cel Înviat rămânând pentru ei doar un străin. La întrebarea Domnului cu privire la cele pe care le vorbeau ucenicii unul cu altul, *“ei s-au oprit și erau triști”* (V 17). Într-adevăr, întristat este până în străfunduri sufletul oricărui om care nu L-a cunoscut sau recunoscut pe Hristos cel Înviat. Apoi, mirându-se că “străinul” părea să nu cunoască cele de curând petrecute în Ierusalim cu Iisus Nazarineanul, *“profet puternic în faptă și în cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor”* (V 19), cei doi i-au istorisit despre osândirea la moarte și răstignirea Celui în care își pusese nădejdea că *“avea să izbăvească pe Israel”* (V 21). Ba, mai mult, ei pomenesc și cele spuse despre Iisus de către femeile Mironosițe, care se duseseră în dimineața aceleiași zile la mormânt și văzuseră *“vedenie de îngeri”* care le-au spus că Domnul este viu (V 23). Dar, nevăzându-L înviat ei înșiși, cu proprii lor ochi, cei unsprezece ucenici și cei ce erau împreună cu ei nu au crezut.

Felul în care au istorisit toate aceste evenimente sfinte, îi face vrednici pe cei doi ucenici, ca și pe ceilalți din Ierusalim, de dumnezeiască muștrare a Domnului: *“O, nepricepuților și cu inima zăbavnici a crede-n toate câte au spus profeții! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească aceasta și să intre întru Slava Sa!”* (V 25, 26). Apoi El le-a tâlcuit, *“începând de la Moise și de la toți profeții”, din “toate Scripturile cele despre El”* (V 27). Cu toată claritatea acestei tâlmăcirii, Luca și Cleopa nu-L recunosc încă pe Domnul cel Înviat. Apropiindu-se de Emaus, ucenicii L-au rugat stăruitor pe “străin” să rămână cu ei, pentru că se însera. Și stând împreună cu ei la masă, Domnul Iisus *“luând pâine a binecuvântat și, frângând, le-a dat. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut; dar El li S-a făcut nevăzut”* (V 30, 31).

Iubiții mei, această dumnezeiască întâlnire – prin bogăția de înțelesuri și învățături pe care le cuprinde – a fost rânduită de Sfânta noastră Biserică să fie citită în a treia zi de Paști, continuând să limpezească adevărul învierii din morți a Fiului lui Dumnezeu. Cei doi ucenici n-au putut să recunoască de la bun început pe Domnul cel Înviat, fiindcă pentru ei, El era doar “Iisus Nazarineanul profet puternic în faptă și cuvânt”, dar nu și Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, venit în lume pentru mântuirea întregii omeniri. Nevăzând în faptul Răstignirii împlinirea tuturor proorociilor mesianice ale Sfintei Scripturi, ei au pregetat să creadă în Învierea Domnului chiar și când au auzit despre cele petrecute la mormânt, de la Sfintele Femei purtătoare de mir. Nici măcar după ce Domnul le-a tâlcuit cele scrise în Scripturi despre felul în care avea El să pătimească și să intre în slava Sa, adică să învie și să se înalțe la cer, nici atunci nu L-au putut recunoaște. Simțiseră doar că “*ardea întru ei inima ... când le vorbea pe cale*” (Luca 24, 32). Așadar, ajutându-i să creadă mai profund și să înțeleagă sensul Sfintelor Scripturi despre Persoana și pătimirea Sa mântuitoare, Domnul i-a împărțășit întâi cu dumnezeiescul cuvânt.

Dar dacă cei doi apostoli n-ar fi stăruit ca “străinul” cu care călătoriseră să primească ospitalitatea lor, folosul li s-ar fi mărginit numai la această împărțășire, necesară, dar nu deplină. Neîndoielnic, din grija lor pentru Cel care îi însoțise răzbătea deja ascultarea poruncii de a privi, a primi și a odihni cu bunătate pe orice semen, fie el cunoscut sau străin. Dacă inima nu li s-ar fi deschis în prezența Domnului – încă ascuns ochilor lor, poate că El nu ar fi rămas cu ei. Iar atunci, nu s-ar mai fi desăvârșit împărțășirea lor și luminarea vederii lor sufletești. Doar când Domnul, “*luând pâinea a binecuvântat și, frângând, le-a dat*”, atunci ei s-au împărțășit deplin cu Hristos cel Euharistic, atunci L-au recunoscut.

Iubiți frați și surori în Domnul cel Înviat,

Iată că Hristos cel Înviat este mântuitorul cel Împreună-Călător cu noi. Așa Își împlinește El făgăduința de a fi cu noi “*în toate zilele, până la sfârșitul veacului*” (Matei 28, 20), rămânând întru “*lumina cea neapropiată*” (I Timotei 6, 16), dar și “*apropiindu-Se*” și mergând alături de noi pe căile atât de șerpuitoare ale vieții noastre! Pentru a ne da seama de prezența Lui, trebuie ca simțirile noastre, gândurile și inima să fie curățite prin rugăciune și iubire. Se cuvine, de asemenea, ca ochii sufletului să nu fie întinați de ură, îndoială și mândrie, răutate și dispreț față de cel de lângă noi. Aceste podoabe sufletești vor dezvălui văzului nostru lăuntric valoarea celor de lângă noi, așa cum Luca și Cleopa l-au văzut pe Domnul cel Înviat. Dar întâl-

nirea cu Domnul cel Înviat a însemnat și întâlnirea cu Cuvântul cel Viu al lui Dumnezeu din Sfintele Scripturi, în care odihnește Duhul Sfânt, precum odihnește și peste Fiul lui Dumnezeu întrupat, cum s-a descoperit la Botezul Domnului în apa Iordanului (Matei 3, 16).

Astfel, Hristos Domnul va rămâne un însoțitor tainic al nostru, *iubiți frați și surori*, pe Care nu-L cunoaștem totdeauna, întrucât nu zăbovim stăruitor să-L cunoaștem, să-L vedem, să-L auzim și să fim cu El în “frângerea pâinii”, întru pocăința și împărtășirea cu sfintele Taine, spre iertarea păcatelor și moștenirea vieții veșnice. Dar curăției simțirilor prin post i se adaugă împlinirea voii și cuvântului lui Dumnezeu, a iubirii semenilor, a numeroșilor Săi frați mai mici: “*Adevăr vă spun, întrucât ați făcut unuia dintr-acești foarte mici frați ai mei, Mie Mi-ați făcut*” (Matei 25, 40), adică pruncilor, orfanilor, bolnavilor, celor din închisori, cu care Se identifică, chiar și cu dușmanii și păcătoșii iubitori de pocăință, dar atât de iubiți de El. O asemenea curăție a simțirilor noastre sufletești și trupești Însuși Domnul o va binecuvânta și ne va învrednici de cunoașterea Sa, ne va deschide ochii minții și sufletului, stăpâniți de dumnezeiescul dor de a-L primi în camera cea împodobită a sufletului nostru.

Pe de altă parte, *dreptmăritori creștini*, Sfintele Scripturi ne învață că Domnul cel Înviat și înălțat la cer rămâne pururea cu noi. Și El ni Se arată prin orice semen, pe care noi, de cele mai multe ori, îl vedem doar ca pe un simplu străin. Așa cum S-a descoperit celor doi apostoli pe drumul Emausului, tot așa El ni Se descoperă prin orice străin pe care îl întâlnim neîncetat, mai ales atunci când arătăm cât de reală și de vie ne este credința și iubirea față de El, față de Biserica Lui și de semenii. Iar “străinul” care apare lângă noi este Domnul, este fiecare faptură omenească pe care împrejurările vieții o aduc în apropierea noastră sau chiar o fac să aibă vitală nevoie de împreună-pățimirea și grija noastră binevoitoare. Indiferent de aspectul, starea și însușirile văzute ale unui om, cele dinlăuntru lui rămân o taină, care nu se luminează decât în măsura în care învățătura Domnului Hristos, vestită de mai bine de două mii de ani în Biserica noastră, creează acea atmosferă de iubire sfântă, de încredere și jertfelnicie, de rugăciune și smerenie, în care orice semen, orice străin care ni se alătură călătoriei noastre spre Emausul descoperirilor celor mai presus de fire, orice necunoscut, este învăluit și el de aceeași strălucire nepământească a Învierii Domnului, este chemat și el de aceeași nădejde a vieții veșnice (Tit 1, 2).

Privind pe semenii din jurul nostru, precum și pe cei de mâine, se cuvine să ne gândim, *iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare*, că nouă și tuturor creștinilor ne revine sfânta îndatorire de a răspândi – precum sfinții noștri

înaintași din primele veacuri – aluatul iubirii, generozității și nobleței evanghelice, pentru ca lumea aceasta să nu ajungă o colectivitate în care oamenii să se vadă și să se privească nepăsători, ca niște străini și concurenți în abuzuri, lăcomie și nedreptăți, aducătoare de dureri tuturor. Împuținarea iubirii celei sfinte aduce prăbușirea omului în cel mai nemilos egoism și în cele mai pustiitoare patimi și distrugerii fără întoarcere, denaturând sensul vieții și primejduind întreaga Creație.

Egoismul și lăcomia înseamnă desfigurarea spirituală a omului, stagnare și închidere păcătoasă în sine, refuzul de a parcurge prin iubire de Dumnezeu și de semenii calea către mântuire, calea către semen. Patriarhii Vechiului Legământ, începând cu Dreptul Avraam, au fost toți niște călători care, pentru dobândirea patriei cerești, a celor neschimbătoare, le-au părăsit pe cele în care contemporanii lor își găseau plăcerea și siguranța, înaintând neîncetat spre cele nepieritoare, prin ascultarea chemării dumnezeiești și împlinirea poruncilor de Sus. A trăi cu adevărat înseamnă a călători și a urca neîntrerupt spre piscurile inundate de lumina și bucuria învierii, spre descoperirea de la Emaus, care ne-a arătat că: *“Dumnezeu este iubire”* (I Ioan 4, 8). În noul mileniu, care a început sub semnul cunoașterii popoarelor între ele, a zidirii unei noi Europe, valoarea iubirii răstignite și înviate va face din toți și din toate temelii spirituală a lumii doritoare cu adevărat a unui cer nou de gândire și a unui pământ nou, de înflorire a vieții omenirii. În împlinirea acestei sfinte nădejdi, să cântăm imnul Luminii și Învierii: *“Hristos a Înviat din morți cu moartea pre moarte călcând și celor din morminte viața dăruindu-le!”*

Cu părintescă dragoste, vă pun la inimă aceste cuvinte de bucurie sfântă, spre a răspunde cu vrednicie Celui *“Care ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemare sfântă. nu după faptele noastre. ci potrivit planului Său și harului dat nouă întru Hristos Iisus ... Cel ce a nimicit moartea și a adus la lumină viața și nemurirea* (II Timotei 1, 9, 10).

Adresându-vă tuturor vestirea mântuitoare: **Hristos a înviat! Adevărat a înviat!**, vă îmbrățișez cu părintescă dragoste.

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† **TEODOSIE**
DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI,
DIN DE DUMNEZEU PĂZITA ARHIEPISCOPIE A TOMISULUI.
HAR VOUĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU MÂNTUITORUL NOSTRU,
IAR DE LA NOI, ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

Hristos a înviat!

Iubiți frați duhovnicești,

Învierea lui Hristos este mărturia Dumnezeirii Sale și fundamentul învățaturii și al credinței creștine despre Dumnezeu și despre mântuirea omului. Ea dă sens și măreție vieții noastre creștine. Aducătoare de neprețuite bucurii, Învierea reactualizează momentul în care Mântuitorul lumii a învins moartea și a umplut cu divina Sa strălucire cerul și pământul.

Sfântul Ioan Gură de Aur, vorbind despre importanța zilei Învierii zice: “Această sărbătoare atât de mare și de strălucită, în care Domnul a Înviat, să o serbăm cu bucurie și cu bună credință, căci Domnul a Înviat și cu Dânsul toată lumea, căci sculându-se El din morți, sfârâmatu-s-au legăturile morții”. Prin Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, omenirea a ieșit de sub puterea morții și a trecut la viața cea adevărată. Pe aceasta, cântarea noastră bisericască o preamărește, zicând: “Bucurați-vă, dreptilor în Domnul, bucurați-vă și vă veseliți, căci Domnul S-a sculat din morți, înviind cu puterea Sa cea Dumnezeiască și arătându-ne prin aceasta că El este stăpânitor peste viață și peste moarte”.

Hristos a înviat și noi toți am văzut că este Dumnezeu adevărat și om adevărat, Mesia cel făgăduit și vestit de prooroci, precum și Mântuitor al lumii întregi. Omul căzut din pricina păcatului s-a ridicat odată cu Hristos, prin bunătatea lui Dumnezeu, și a fost primit în raiul fericirii.

Adam, prin greșeala sa, a adus în lume întunericul și rătăcirea, blestemul și toată durerea. Hristos, cel mort și înviat, este noul Adam, care prin patimile și Învierea Sa a risipit întunericul și rătăcirea și a șters toată lacrima și toată durerea, vestind la toți bucurie, pentru că învingând boldul morții, tuturor ne-a dăruit viață. Astăzi, Dumnezeiescul Soare a ieșit din mormânt sfărâmând legăturile morții. Iadul geme și omenirea se bucură și slăvește împreună cu Biserica, zicând: *“Hristos a Înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le”*.

Înțelepciunea și bunătatea dumnezeiască și-au arătat puterea, biruind sfatul celui viclean. Dar bucuria Învierii este definitivă, pentru că se naște din biruința Celui Veșnic asupra morții și pentru că, prin această biruință, dobândind mântuirea, înaintăm spre fericirea cea adevărată.

Fiecare dintre noi trăim bucurii pe pământ, dar și întristări. Unul se bucură de onoare, altul de mărire, unul se silește să-și adune averi, altul să se îngrădească prin tot felul de plăceri care sunt deșertăciuni. Dar toate aceste bucurii sunt trecătoare și într-o clipă se prefac în întristare sau amărăciune. Singură bucuria Învierii lui Hristos nu poate fi umbrită de nimeni și de nimic, pentru că nu se amestecă cu cele ce se trec, ci este unită doar cu Cel din veci. Care petrece până în veci, a cărui strălucire luminează și cerul și pământul și sufletele noastre, ale tuturor.

Bucuria Învierii lui Hristos este o bucurie veșnică și mântuitoare. Așa se explică de ce unii, mărturisind pe Hristos cel Înviat, au putut suferi tot felul de chinuri și au murit primindu-și cununa câștigată adesea cu lacrimi, cu sudori și cu sânge.

“Hristos a Înviat” înseamnă că El este lumină din lumină și Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, și arată că și noi, la timpul nostru, vom învia.

Credința în Învierea Mântuitorului este bucuria, nădejdea și mângâierea tuturor creștinilor. Fără de Înviere nu suntem decât niște ființe mici, care se zbat în aspirații vagi și înșelătoare în pulberea pământului. Dacă nu credem și nu mărturisim cu putere, este zadarnică însăși viața, sunt zadarnice filosofia, știința, arta și toată cultura omenirii, sunt zadarnice aspirațiile spre mai bine, sunt zadarnice năzuințele spre fericire, precum și idealurile noastre.

Învierea lui Hristos, Dumnezeu – Omul, adică Fiul lui Dumnezeu întrupat, este punctul culminant al lucrării lui Hristos, pentru noi, oamenii, și

temeiul mântuirii noastre. De aceea, Praznicul Învierii este ziua cea mai luminată și cea mai plină de har. Învierea este biruința definitivă a lui Hristos pe pământ, împlinirea și încoronarea slujirii Sale de Domn și Mântuitor al lui, dovada și puterea dumnezeirii Lui și totodată începătura și pârga mântuirii noastre.

Mântuitorul Iisus Hristos, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, este începutul, mijlocul și ținta vieții și a mântuirii noastre, a tuturor.

Îngerii laudă în ceruri această minune, iar noi pe pământ să o cântăm cu inima curată și luminată și să o preamărim, cu toate gândurile, cuvintele și faptele noastre.

Învierea Domnului consfințește două adevăruri mari pe care se reazemă creștinismul: învierea trupurilor și nemurirea sufletelor. Amândouă aceste adevăruri au dat naștere la multe întrebări care au frământat mintea și au neli-niștit fără încetare conștiința oamenilor: “Există suflet în trup și viață după moarte?”

Despre nemurirea sufletelor ne încredințează Sfânta Scriptură, care de la început spune că omul cel cu trup a fost făcut de Dumnezeu din pământ și cu suflet viu. Când omul moare, trupul se întoarce în pământul din care a fost luat iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, care l-a dat (Ecleziarh 12, 7).

Dar bucuria n-a rămas doar la cei ce viețuiau pe pământ și credeau în El, ci preaslăvita Înviere a Domnului a umplut și cerul și pământul și cele de dedesubt lor.

Cine dintre oameni ar putea să spună câtă bucurie au avut Adam și Eva și toți patriarhii și proorocii legii celei vechi și cei mai înainte de lege când li s-a vestit în iad că a înviat Domnul și că vine la ei Mesia, împăciuitorul Căruia i se vor supune popoarele?

Cine dintre oameni și dintre îngeri poate să înțeleagă pe deplin bucuria lor?

Ce izbândă și ce bucurie a fost la vederea sfărâmării porților iadului și la venirea, cu putere și strălucire negrăită a lui Mesia cel mult așteptat care a risipit cu fulgerele Dumnezeirii Sale, negura și întunericul?

Toate cetele îngerești din ceruri se bucurau negrăit și dănuiau de această strălucire a luminii Învierii Domnului și de biruința vieții asupra morții și asupra iadului.

Acest adevăr înțelegându-l, Biserica lui Hristos cântă: “Cerurile după cuviință să se veselească și pământul să se bucure, și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută, că Hristos S-a sculat învingând moartea că este Fiul lui Dumnezeu, Cel ce mântuiește neamul omenesc”.

Învierea Domnului este temeiul și frumusețea învierii noastre de la sfârșitul veacurilor precum și cununa Evangheliei lui Hristos, căci de n-ar fi

murit și înviat El pentru noi, zadarnice ar fi fost credința, nădejdea și viața noastră, căci fără Înviere, moartea și păcatul nu puteau fi biruite.

Învieria a adus negrăitul dar de salvare a tuturor oamenilor. de trezirea întregii lumi de sub moartea păcatului, dar și de chemarea oamenilor de la moarte la viață (Ioan 3, 14).

Prin Înviere, Domnul nostru Iisus Hristos a devenit Întâiul născut din morți, începutul celor adormiți (I Corinteni 15, 20).

Frați creștini,

Învieria Domnului nu se răsfrânge numai asupra celor adormiți ci și asupra noastră, a celor ce suntem pe pământ și vrem să devenim fii ai Învierii, pentru că și noi toți beneficiem de Învierea lui Hristos, încă fiind pe drumul spre împărăția cerurilor.

Trebuie să știm că iertarea păcatelor și deschiderea împărăției cerurilor începe chiar din această viață, în apele Botezului, căci și aceasta este o Înviere, o Înviere duhovnicească.

O asemenea tainică Înviere vedem în pilda fiului risipitor, căci Mântuitorul arată că tatăl, care a primit pe fiul său cel rătăcit, se adresa fiului mai mare: *“Trebuie să ne veselim și să ne bucurăm căci fratele tău acesta, mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat”* (Luca 15, 32).

Prin Învierea tainică și spirituală, omul încă viu cu trupul trăiește o Înviere a sa, prin harul și puterea lui Dumnezeu, căci trăiește în Dumnezeu și Dumnezeu trăiește în el.

Iubiți fii duhovnicești,

Paștele este sărbătoarea mării și deplinei bucurii pentru toți oamenii.

Se cuvine ca bucuria să nu ocolească pe nimeni, și pentru ca ea să fie cu adevărat deplină, trebuie ca toți să fim împrejurul meselor noastre și îndulcindu-ne din ospățul pregătit cu atâta osteneală, să nu uităm de ospățul credinței, al dragostei și al nădejdi în Dumnezeu. Pacea și bucuria date nouă de bunul nostru Mântuitor după Învierea Sa, să ne îmbărbăteze tot mai mult în această viață vremelnică spre a ne curăți inimile de poftile cele rele și de toate deșertăciunile lumești.

Să părăsim păcatul și toate cele rele săvârșite mai înainte și să trăim bucuria Învierii, precum și roadele Învierii lui Hristos din morți.

Paștile înseamnă trecerea spre un alt plan de existență, unul superior, un plan de viețuire creștină.

Să ne deschidem inima la învățătura dumnezeiască a Celui care pentru noi a suferit batjocura, judecata nedreaptă, și a primit moartea pe cruce.

Și tot în această zi a Invierii Sale, să învățăm să ne bucurăm duhovnicește, unind bucuria noastră de aici, de pe pământ, cu razele luminii celei neapuse din cer.

Să ne îmbrățișăm frățeste unii pe alții în această zi de mare biruință a creștinătății și, împreună bucurându-ne, să preamărim pe Domnul și Mântuitorul nostru, zicându-I: “O, prea bune și sfinte Doamne, fă ca această zi a biruinței Tale asupra legăturii iadului să fie și ziua noastră de biruință în orice nevoi și neputințe spre a păstra în curățenie și a cânta cu vrednicie imnul preamăririi Tale”.

De această sărbătoare s-au bucurat toți înaintașii noștri începând de la pruncul ce ținea în gingașa-i mână oul înroșit, până la bătrânul împovărat de ani, ce tresaltă, cu ochii înlăcrimați, la masa de Paști, înconjurat de cei dragi ai săi, fericit că a mai ajuns o Sărbătoare a Învierii.

Să prăznuim cu toții această zi, cu sfântă tresăltare!

Bucuria să fie pentru noi și un prilej de reînnoire a credinței și a vieții noastre în Hristos!

Cu mintea noastră de creștini să cercetăm și să cântărim cât bine și cât rău am făcut până acum, dacă vrem să fim mai buni, mai iertători, mai apropiați de lumina Învierii. Să înlăturăm din sufletele noastre orice ură și orice urmă de răutate.

Să umblăm întru înnoirea vieții, “*cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungată răbdare, îngăduindu-ne unii pe alții întru iubire*” (Efeseni 4, 2).

Iubiti frați și surori întru Domnul,

Noi, cei ce locuim în vechea Sciție Mică, în Dobrogea de astăzi, să nu uităm niciodată că vestea celei mai mari minuni ce s-a săvârșit pe pământ, de la întemeierea lumii, a fost adusă de cel întâi chemat la apostolie, de Sfântul Andrei, care a semănat credința pe ogorul strămoșilor noștri.

Încredințați de rădăcina sfântă a acestei sărbători, noi, cei de azi și de aici să păstrăm datinile și obiceiurile bune și strămoșești ale poporului nostru. Să nu ne rușinăm a mărturisi minunea Învierii, salutându-ne creștinește:

“Hristos a Înviat!”

**Al vostru Arhipăstor și pururea rugător
către Hristos Cel Înviat din morți,**

† TEODOSIE

ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† *NIFON*
**PRIN HARUL LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI**

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI TUTUROR BINECREDINCIOȘILOR CREȘTINI
DIN ARHIEPISCOPIA TÂRGOVIȘTEI, HAR, PACE, SĂNĂTATE
ȘI MÂNTUIRE ÎN DOMNUL HRISTOS CEL ÎNVIAT,
IAR DE LA NOI, ARHIPĂSTORUL VOSTRU, PĂRINTEASCĂ
BINECUVÂNTARE*

HRISTOS A ÎNVIAT!

*“Eu sunt Lumina Lumii; cel ce Îmi urmează Mie
nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”*

(Ioan 8, 12)

***Iubiți slujitori ai sfințelor noastre altare
și dreptmăritori creștini,***

Învierea Domnului este sărbătoarea vieții și a luminii care se revarsă asupra noastră în această zi sfântă, plină de har și de adevăr. Lumina și iubirea lui Dumnezeu se revarsă asupra omului și a lumii întregi. Întreaga natură ia parte la marea sărbătoare. Întunericul a fost risipit, moartea a fost învinsă. Așadar, **Lumina și Viața** sunt marile realități și valori ale Învierii Domnului. Pentru aceasta, vă adresăm acum chemarea sfântă: “Veniți de luați lumină, căci aceasta este Lumina lui Hristos”. Este chemarea de a lua lumina din Lumina Slăvitei Învieri, de a lua iubire, adevăr și înțelepciune, credință și speranță din Lumina, Adevărul și Viața aduse de El în lume.

Luminile, pe care le țineți cu credință și cu bucurie în mâini, simbolizează și reprezintă frumusețea sensului Luminii lui Hristos – Izvorul

vieții și al nemuririi. Iisus Hristos este Lumina lumii care a biruit întunericul. Sfintele cărți afirmă că, în Lumina Învierii, adevărul a biruit minciuna, iubirea a topit răutatea și ura. Învierea trebuie să reprezinte, de fiecare dată, începutul unei noi vieți în Hristos. Însuși faptul Învierii este legat de “răsăritul soarelui” (Marcu 16,2) și de lumina strălucitoare ce răzbătea din groapa de mormânt la care veniseră femeile mironosițe și, după ele Sfinții Apostoli. Lumina aceasta o luăm simbolic de la Mormântul Domnului, aprinzând lumânările unul de la altul în noaptea sfântă a Învierii, spre a o duce mai departe, “lumină din lumină”, cum spune Crezul nostru creștin.

Iubiți credincioși,

Învierea Domnului este izvorul nesecat de viață și de lumină, de bucurie și de pace. De aceea, chemarea la lumină în noaptea Sfințelor Paști reprezintă legătura noastră cu Lumina lui Hristos, care spune despre Sine: “*Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*” (Ioan 8, 12), iar în alt loc El zice: “*Eu, Lumina am venit în lume ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric*” (Ioan 12, 46). Încă din Vechiul Testament, proorocul și psalmistul David vorbește despre lumina care vine de la Dumnezeu: “*Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumina*” (Psalmul 35, 9), iar proorocul Isaia zice în textul său mesianic: “*Poporul ce stătea în întuneric a văzut lumina mare și celor ce locuiau în latura și în umbra morții lumina le-a răsărit*” (Isaia 9, 1).

Potrivit învățaturii biblice, Dumnezeu este definit ca fiind “Lumina” (I Ioan 1, 5) și “Părinte al luminilor” (Iacob 1, 17), ce revarsă asupra fapturilor lumina Sa (Isaia 60, 19). Fiind lumină, El este “*Dăătorul luminii*” (Geneză 1, 1-5). De aceea, lucrarea lui Dumnezeu în lume este o lucrare de lumină și, deci, de luminare a vieții. De aici și gândirea că faptele bune sunt fapte ale luminii, pe când cele rele sunt ale întunericului. Sfânta Scriptură aseamănă lumina cu binele, iar întunericul cu răul. Sfântul Apostol Pavel spune că “*Roada luminii stă în orice bunătate, în dreptate și în adevăr*” (Efeseni 5, 8), iar în alt loc: “*Să ne dezbrăcăm dar de faptele întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii*” (Romani 13, 12). De aceea, orice martor al învierii, orice creștin trebuie să fie un purtător al luminii lui Hristos. Acesta este “*Lumina care luminează în întuneric și pe care întunericul nu o poate lămurii*” (Ioan 1, 5), iar în alt loc Mântuitorul poruncește: “*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*” (Matei 5, 16). Așadar, Învierea generează

lumina, iar lumina înnobilează viața omului, căci Învierea prefăce în lumină pe aceia pe care îi luminează, iar robii păcatului urâsc lumina, în timp ce fiii luminii strălucesc în fapte bune și credință, precum zice Sfântul Grigorie de Nyssa: “Apropiindu-ne de lumină, sufletul nostru devine el însuși lumină” (*Omilii la Cântarea Cântărilor*, P.G., 869).

Iubiții mei fii sufletești,

Pentru noi creștinii, consecințele marelui și unicului eveniment al Învierii sunt copleșitoare și binefăcătoare. Adevărurile fundamentale descoperite de Înviere sunt adevărate daruri pentru viața noastră. Mai întâi. Învierea Mântuitorului Iisus Hristos este cea mai importantă dovadă a divinității Sale. Dacă până atunci era văzut de cei mai mulți dintre contemporani ca un mare profet, acum este evident Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat. Este o dovadă în plus, chiar și pentru ucenici, că Cel mărturisit înainte de ei ca Fiu al lui Dumnezeu, iar din cauza persecuțiilor din timpul patimilor chiar renegat, este cu adevărat Lumina lumii și Dumnezeu. Stăpânitorul vieții și al morții.

Datorită faptului copleșitor al Învierii, apostolii, din slabi temători și indeciși, au devenit puternici, plini de curaj, convinși de datoria de a propovădui **Lumina și viața** care decurg din Înviere, chiar cu prețul vieții lor. Erau convinși că “*Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră și zadarnică credința voastră*” (I Corinteni 15, 14).

Al doilea adevăr fundamental relevat în istoria mântuirii de Învierea Domnului este cel exprimat în simbolul de credință: “Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie”. De aceea, Învierea este o afirmare și un salut adresat vieții de aici și de dincolo, iar noi, plini de lumina lui Hristos, cântăm cu entuziasm: “Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând, și celor din mormânturi viață dăruindu-le” și “aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într’însa”. Bucuria noastră este mare pentru că, prin Învierea Sa, Mântuitorul Hristos ne aduce dorul dumnezeiesc al nemuririi, negând veșnicia morții. Ultimul cuvânt îl are Viața și Lumina. Moartea și întinericul nu mai au sens în perspectiva măreției Învierii lui Hristos, care este chezașia vieții și învierii noastre. De aceea, Sfânta Înviere ne echilibrează existența, gândirea, speranța, comuniunea cu cei dragi, în cele două planuri ale existenței, anume cel biologic și cel spiritual – etern. Pentru aceasta, imnul “Hristos a înviat” este cu adevărat cântarea tuturor veacurilor creștine și în ea se cuprinde dogma mân-

tuirii noastre. Având în vedere această certitudine, de afirmare a vieții, sub bolta de har a vieții pascale, Lumina lui Hristos arde în făcliile credinței în nemurirea noastră și, astfel, sentimentele înalte de bucurie sfântă ne cuprind, iar inimile se deschid în fața speranței învierii precum mugurii sub îmbrățișarea caldă a razelor soarelui.

Un alt adevăr care se desprinde din Învierea Domnului Iisus Hristos se referă la însăși viața fiecăruia dintre noi. Această viață capătă un sens superior, iar, în perspectiva veșniciei, impune o mare responsabilitate pentru modul în care o trăim aici pe pământ. Valorile religio-morale propovăduite de Biserica noastră strămoșească sunt călăuzele pline de lumina învierii pe care trebuie să le avem ca îndreptar permanent. Aceste valori reprezintă adevăruri în care trebuie să credem, calea pe care trebuie să mergem și viața pe care trebuie să o ducem. De aceea, tot ce are mai de preț, în tezaurul său sfânt de învățătură și de viață, Biserica lui Hristos izvorăște din marea minune și taină a învierii.

Dreptmăritori creștini,

Lumina care a răsărit din mormântul lui Hristos învăluie tot sufletul creștinesc, umplându-l de mare bucurie. Căci în momentul în care preotul sau episcopul se adresează creștinilor, cu făclia aprinsă, cu chemarea: "Veniți de luați lumină", ei își aprind luminile și nu le mai sting, purtându-le de la Biserică la casele lor, pentru a trăi permanent bucuria Învierii Domnului. Lumina, care este Hristos, a răsărit din mormântul Său ce s-a arătat purtător de viață, "cămara împărătească prealuminată", "rai înfrumusețat" și izvorul mântuirii noastre, adică **Lumina și Viața** noastră. Făclia din noaptea de Paști are un caracter simbolic, dar și real, pentru că ea alungă întunericul și teama necunoașterii credinței și dragostei lui Hristos; făclia aceasta este lumina lui Hristos care luminează tuturor. Cu această lumină, unii creștini aprind lumânarea de la crucea ce străjuiește la căpătâiul părinților și celor dragi adormiți întru nădejdea învierii, dorind să le reamintească, printr-o legătura tainică, an de an, că Hristos a înviat, biruind moartea de care ei sunt cuprinși temporar.

Sărbătoarea învierii este, prin urmare, sărbătoarea bucuriei, a vieții și a luminii. Domnul Hristos ne-a răscumpărat, mai întâi, prin Cruce întru iubirea Sa supremă, jertfelnică și dumnezeiască și ne-a unit cu Dumnezeu prin măreția Învierii Sale. După Învierea Sa din morți, Domnul Hristos, Lumina și Mântuitorul lumii, fiind încă pe pământ, ca un biruitor a spus în fața

Sfinților Apostoli: *“Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului”* (Matei 28, 18-20). Așadar, Fiul, adică Domnul Hristos Cel înviat, a dat toată judecata apostolilor și urmașilor lor, pentru a răspândi **Lumina și Viața** întru Învierea Sa pentru a izgoni răul din lume și a zidi și consolida mereu Trupul Său tainic – Biserica – și prin ea Împărăția lui Dumnezeu. Noi, toți membrii Bisericii, avem îndatorirea de a duce în lume lumina lui Hristos, adică dragostea, credința și viața întru El. Așadar, Învierea Domnului trebuie să fie de fiecare dată și generatoare a reînvierii noastre sufletești în lupta noastră împotriva întunericului, răutăților și păcatului ce degradează frumusețea cu care ne-a înzestrat Dumnezeu, ca fii ai Luminii și Împărăției Sale.

Iubiți fii duhovnicești,

Înțelegerea sensului adevărat al Învierii ne ajută pe toți, dreپți sau păcătoși, săraci sau bogați, modești sau învățați, tineri și vârstnici, să trăim creștinește în realitatea socială, de multe ori ostilă și plină de neajunsuri. Doar suferința îndurată creștinește ne-a dat putere în încercări și biruință în necazuri. Ca și de multe ori în trecutul istoriei noastre bimilenare, Biserica noastră strămoșească a străbătut toate momentele, ca și o corabie între valurile învolburate, și a slujit pe toți cei care nu au părăsit-o și I-au urmat îndemnul. Astăzi, de asemenea, străbate valurile cu poporul dreptcredincios, încurajând necontentit, cu smerenie și cu dragoste, pentru reînvierea credinței și speranței, prin care și viața socială se ameliorează. Căci, Biserica nu-și limitează slujirea numai la sfântul lăcaș de închinare, ci și-o exercită și în viața credincioșilor ei, ajutându-i în lupta cu păcatele, cu greutățile zilnice și cu suferințele și cu necazurile lor inerente. Nobila lucrare de slujire se desfășoară și în spitale ori azile de bătrâni, în temnițe și unități militare, unde există capele și sfinte altare, de unde preoții acordă bucuria binecuvântării și asistența spirituală, împreună cu alți credincioși angajați în lucrarea de reînnoire a vieții. De aceea, Sfânta noastră Biserică subliniază mereu, prin cuvânt și slujbe, atmosfera luminoasă a Învierii Domnului, numind această sărbătoare *“Praznicul luminii, al vieții și al bucuriei”*.

Mulțumim Bunului Dumnezeu pentru toate câte ne-a dat nouă și adresăm mulțumiri și împărtășim binecuvântarea către toți slujitorii din parohiile și mănăstirile Arhiepiscopiei Târgoviștei, care, împreună cu bunii

noștri credincioși și cu profesorii de religie, continuă misiunea de zidire sufletească a celor ce participă la sfintele slujbe, de creștere a tineretului în spiritul moralei creștine prin educație religioasă în școli, de zidire și de reparare a sfintelor lăcașuri de închinare. Odată cu aceste mulțumiri, încurajându-ne unii pe alții, în această sfântă și mare zi, a **Luminii și a Vieții**, să rugăm pe Hristos Cel Înviat să ne însenineze sufletul și viața cu lumina și bucuria Învierii, iertându-ne și iubindu-ne unii pe alții, afirmând astfel, unitatea și solidaritatea noastră creștină și românească.

Împărtășindu-ne de lumina, bucuria și pacea Sfintei Învieri, vă îmbrățișez părințește pe toți , clerici și credincioși, în dragostea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adresându-vă salutul biruitor:

HRISTOS A ÎNVIAT!

*Al vostru Arhipăstor sufletesc, către Domnul rugător,
pentru bucuria, prosperitatea
și pacea voastră a tuturor,*

† NIFON
ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI

† EPIFANIE,
PRIN HARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI ȘI VRANCEI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU,
IAR DE LA NOI ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI*

Hristos a înviat!

Iubiți fii sufletești,

Prăznuim astăzi minunea Învierii Domnului care stă la temelia tuturor adevărilor de credință ale Bisericii noastre și care actualizează, în chip tainic actul fundamental al începuturilor vieții creștine, vieții întru Hristos.

De aceea, Biserica noastră prin sfințele ei slujbe din perioada pascală, îndeamnă pe toți fiii duhovnicești să participe la această măreață sărbătoare creștinească, zicând: “Să prăznuiască toată lumea ... că a înviat Hristos, bucuria cea veșnică”¹.

Astăzi ca și înaintașii noștri, care, de-a lungul veacurilor, au mărturisit același adevăr că Hristos Cel Înviat este Capul Bisericii, suntem chemați să ne luminăm cu razele dumnezeiești ale Învierii Sale.

Astăzi, și-n toate zilele vieții noastre, împreună cu Sfinții Apostoli și cu femeile mironosițe, să dăm mărturie că Mântuitorul este “*Domnul și Dumnezeul nostru*”² este “*Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă, începutul și sfârșitul*”³ întregii existențe.

---

1. Din Canonul Învierii.

2. Cf. Ioan 20. 28.

3. Apocalipsa 22. 13.

Bincredincioși creștini,

Știm că Dumnezeu “ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire a păcatelor noastre”⁴. Hristos ne-a eliberat din robia păcatului, dar și a morții, fiindcă, prin Învierea Sa, a biruit moartea “ca să strice lucrurile diavolului”⁵. Astfel, prin Învierea Domnului, moartea nemaiaivând stăpânire asupra noastră rămâne numai ca un moment de trecere din viața aceasta vremelnică în viața cea veșnică, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care zice: “nu avem aici cetate stătătoare ci o căutăm pe aceea ce va să fie”⁶, cetatea veșniciei întru Împărăția lui Dumnezeu. De aceea, același mare Apostol, arătând credincioșilor din Corint că Învierea Domnului reprezintă înseși nimicirea morții și chează învierii noastre, zice: “Moartea a fost înghițită de biruință. Unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?”⁷.

Așa cum spune Sfântul Atanasie cel Mare, “moartea fiind disprețuită și călcată în picioare după ce s-au produs arătarea mântuitoare a Domnului în Trup și sfârșitul Său pe Cruce, e vădit că El este Mântuitorul Care S-a arătat în Trup, Care a golit moartea de putere și a arătat biruința asupra ei. Căci Hristos pe Care-L mărturisim noi dă fiecăruia biruința asupra morții făcând-o neputincioasă în fiecare dintre cei ce au credința în El și poartă semnul Crucii”⁸.

La marea sărbătoare a sfintelor Paști, o prea frumoasă cântare glăsuiește că toate s-au umplut de lumină. De aceea, permanent, se cuvine să mărturisim și noi adevărul că Hristos, “înviind ca Om, a dovedit că persoanele omenești sunt chemate la înviere și, prin aceasta, redobândesc un sens și ele și lumea”⁹.

Frați creștini,

Prin Jertfa de pe Cruce, Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne-a readus la starea dintru început, refăcând legătura noastră filială cu Dumnezeu; S-a făcut om ca pe om să-l îndumnezeiască. Domnul, prin Înviere, ne-a ridicat, împreună cu Sine, la viață, după cum precizează și Sfântul Vasile cel Mare

4. I Ioan 4. 10.

5. I Ioan 3. 8.

6. Evrei 13, 14.

7. I Corinteni 15. 54-55.

8. Scieri partea I, București, 1987, p. 124.

9. Ibidem nota 79.

care spune: *“Dându-se pe sine morții, Hristos a dezlegat legăturile acesteia și, înviind a treia zi, a făcut cale trupului la învierea cea din morți”*¹⁰.

După Învierea Sa și trimiterea Sfântului Duh în lume, Mântuitorul *“varsă neîncetat peste noi darul vieții pentru învierea noastră de acum și pentru învierea noastră cu trupul la sfârșitul veacurilor”*¹¹. Avem încredințarea că, prin Învierea Domnului, noi nu mai suntem sortiți morții, așa cum dă mărturie Sfântul Apostol Pavel care zice: *“Cel ce a înviat pe Iisus Hristos din morți va face vii și trupurile noastre cele muritoare, prin Duhul Său Care locuiește în noi”*¹².

Astfel, de vreme ce praznicul Sfințelor Paști ne arată că, prin Înviere Mântuitorul a trecut *“din lumea aceasta la Tatăl”*¹³, și noi, slobozi de păcat și înnoiți de Duhul Sfânt, vom intra într-o viață nouă, viața în Dumnezeu, asupra căreia moartea nu are nici o stăpânire fiindcă după cum ne încredințează o minunată cântare bisericească, *“din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi”*¹⁴.

Un alt imn liturgic din slujba Sfintei Învieri cu profunde înțelesuri duhovnicești care sporește atmosfera sărbătorească din aceste zile de aleasă prăznuire, glăsuiește; *“Paștile cele frumoase, Paștele Domnului, Paștile cele prea cinstite nouă ne-au răsărit! Paștile izbăvirea de întristare! Că astăzi, din mormânt, ca dintr-o cămară strălucind Hristos, pe femei le-a umplut de bucurie, poruncindu-le: “propovăduiți”*¹⁵.

Din conținutul bogat al acestei cântări desprindem învățături de suflet ziditoare: prin Învierea Domnului, mormântul a devenit izvor de viață, întristarea s-a schimbat în bucurie, întunericul în lumina strălucitoare, iar nepriceperea și neputința cuvântului în jertfelnicie și propovăduire apostolică.

Iubiților,

Apostolii Mântuitorului Hristos au vestit învierea ca pe cea mai de preț învățătură. Aceasta, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu a ajuns și pe pământul țării noastre, mai întâi în ținutul dintre Dunăre și Mare, Dobrogea de astăzi, Sfântul Andrei fiind vestitorul lui Hristos cel Înviat.

10. *În slujba credinței străbune și a înțelegerii între oameni*, Buzău, 1987, p. 261.

11. Apud, *Ibidem*.

12. Ioan 13, 1

13. Ioan 13, 1.

14. Canonul Învierii.

15. *Stihira la laudă, Slujba Învierii*.

De atunci, Biserica a prins rădăcini puternice în pământul Neamului românesc și a crescut asemenea grăuntelui de muștar¹⁶, ajungând să fie roade dătătoare de mântuire.

Realizările ei în plan spiritual și administrativ nu se puteau împlini decât prin legătura clerici – credincioși, drept pentru care, în mare măsură, istoria Bisericii este însăși istoria poporului nostru. Astfel, evenimentele mai importante ale Bisericii strămoșești sunt legate de momentele de răscruce ale istoriei românilor. Două dintre acestea au fost aniversate în acest an în chip deosebit. În primul rând, dobândirea Autocefaliei în 1885 – care a urmat, firesc, deplinei recunoașteri a Independenței de stat a României în 1877-1878 și, apoi, ridicarea Bisericii noastre la rang de Patriarhie în 1925, ca urmare a constituirii statului unitar român în decembrie 1918.

Așa după cum preciza actualul Întâistătător al Bisericii noastre, “statornicia în credința ortodoxă a strămoșilor noștri uneori mergând până la muceniec, precum și nenumăratele binefaceri săvârșite de poporul român au adus Autocefalia Bisericii noastre strămoșești [...], iar evlavia și vrednicia slujitorilor și ale fiilor ei duhovnicești i-au așezat pe frunte coroana cea mai de preț în ortodoxie – rangul de patriarhie”¹⁷.

Cele două momente de referință din istoria Bisericii Ortodoxe Române aniversate de curând, - adică împlinirea a 120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de Patriarhat, - s-au îngemănat, anul acesta, în chip cu totul fericit, cu împlinirea a nouă decenii de viață, precum și a 55 de ani de slujire arhierască a Părintelui Patriarh TEOCTIST, pentru care ne rugăm la Hristos Cel înviat să-i dăruiască în continuare, îndelungare de zile, cu sănătate deplină, și aceeași rodnică împliniri în ogorul Ortodoxiei românești.

Dreptmăritori creștini,

Învieria Domnului este garanția învierii noastre: “Hristos a înviat din morți, fiind începătura (a învierii) celor adormiți”¹⁸. Mormântul gol al Golgotei ne dovedește că și noi vom învia în ziua cea de apoi, când Mântuitorul “ va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre ca să fie asemenea Trupului slavei Sale”¹⁹.

Femeile mironosițe, mergând să ungă cu mireme trupul lui Iisus, au fost întâmpinate de înger, care “le-a dus să vadă mormântul, ca să fie martore a

16. Cf. Matei 13, 31-32.

17. Patriarhatul român – dreaptă întocmire a Bisericii Naționale Românești Autocefale, “*Autocefalie Patriarhie, slujire sfântă*”, Ed.I.B.M. al B.O.R., București, 1995, pp.5, 14.

18. I Corinteni 15. 20.

19. Filipeni 3, 21.

doua fapte: și a mormântului, și a Învierii. Că ele gândeau: “Nimeni nu L-ar fi putut lua dacă n-ar fi înviat; doar, ostașii erau de pază!”. De aceea se și bucură, se și minunează; și își iau răsplata străduinței lor: sunt cele dintâi care au văzut și au binevestit nu numai cele spuse de îngerii ci și cele văzute de ele”²⁰.

Iată temeiul Învierii! Iată garanția învierii noastre! Iată bucuria pe care o aduce în sufletul fiecăruia sărbătoarea Sfințelor Paști!

Învierea Domnului, însă, pe lângă garanția învierii noastre “este și izvor de viață dumnezeiască pentru noi, izvor de putere și curățire”²¹.

Un Sfânt Părinte din secolul al IV-lea, comparând pe Hristos Cel Înviat cu soarele, arată că, așa “precum, după noapte vine soarele și tot spațiul din jurul pământului se luminează, fără îndoială că Soarele (Hristos – n.n.) Ce-Și întinde lumina Sa pretutindeni a alungat întunericul și pe toate le-a luminat”²².

Astfel, după cum soarele primăverii trezește puterile ascunse ale firii înconjurătoare prin seva dătătoare de viață, tot așa Învierea Domnului a ridicat omul la virtuți și valori morale nebănuite, care pot să-l ajute la desăvârșirea ființei sale.

De aceea, la această mare sărbătoare, Biserica, prin sfințele slujbe ne adresează îndemn ca “să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a învierii”²³.

La această luminată prăznuire, trăirea noastră trebuie să fie cu alese roade duhovnicești, purtarea noastră să fie convinsă și dragostea față de semenii să prisosească.

Sărbătorind, cu alese bucurii, ziua slăvitei Învieri, să devenim vestitori ai acestei minuni dumnezeiești prin curățire sufletească, întru moștenirea vieții celei veșnice, urmând calea și adevărul Domnului nostru Iisus Hristos, Care a spus despre Sine: “*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*”²⁴, și să ne străduim a împlini voia Lui cea sfântă.

Să urmărim calea adevărului, a dreptății, a cinstei și a corectitudinii față de semenii noștri, la locul de muncă și în viața de zi cu zi. Aceste virtuți trebuie să ne caracterizeze permanent pe toți. Să luptăm cu armele cuvântului și prin purtarea noastră, ca acestea să fie reșezate în “matca” lor, astfel încât societatea românească să revină la starea de moralitate care poate da garanția dăinuirii, a propășirii în plan spiritual și material, precum și nădejdea de mai

20. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omili la Matei*, Ed. IBM al B.O.R., București. 1994, pag. 994.

21. Pr.Prof.Dumitru Stăniloac, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol II, București. 1978, pag. 169.

22. Sf. Atanasie cel Mare, *op.cit.* pag. 124.

23. *Tropar din Canonul Învierii*.

24. Ioan 14, 6.

bine. după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: *“dacă avem slujbă, să stăruim în slujbă; dacă umul învață, să se sârguiască în învățatură; [...] dacă împarte altora, să împartă cu firească nevinovăție; dacă stă în frunte să fie cu tragere de inimă... Urâți răul, alipiți-vă de bine..., în cinste unii altora dați-vă întâietate”*²⁵.

Să păzim dogmele Bisericii noastre și să nu ne lăsăm amăgiți de otrava învățăturilor sectare! “Noi românii, din neam în neam, ortodocși ne-am născut, aceeași credință mântuitoare am mărturisit totdeauna, din primele veacuri ale istoriei noastre. Adevărul Evanghelic, tradiția de două ori milenară și înaintașii noștri ne poruncesc să nu părăsim ceea ce am primit ... Sectele care s-au desprins din tulpina Ortodoxiei, sunt ca acele ramuri de care vorbea Mântuitorul care, tăiate de la tulpină se usucă și se aruncă în foc”²⁶.

Să ne luminăm cugetele cu bucuria duhovnicească a acestui mărit praznic, când *“toate s-au umplut de lumină, și cerul și pământul, și cele de dedesupt”*²⁷.

Să aducem laudă și preamărire Stăpânului a toate, Care ne învață zicând: *“cei ce Îmi urmează Mie nu vor umbla în întuneric ci vor avea lumina vieții!”*²⁸

Încredințați că Domnul Iisus Hristos a pățimit, S-a răstignit, a fost îngropat și a treia zi a înviat pentru *“ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”*²⁹, să propovăduim, cu timp și fără timp, adevărul Învierii care stă la temelia credinței noastre!

Cu aceste îndemnuri de suflet ziditoare vă mai povățuiesc părintește să fiți uniți, să păstrați cu sfințenie Legea strămoșească, adică credința ortodoxă a Neamului, și să vă rugați fierbinte ca Dumnezeu să apere Biserica și țara noastră de dezbinări și de primejdii, să ne binecuvânteze strădaniile, ca nădejdea noastră să fie neclintită, dragostea să sporească, iar viața, cu năzuințele și împlinirile ei să ne prilejuiască bucurii duhovnicești și mântuire.

De Sfintele Paști, vă binecuvântează și vă îmbrățișez părintește, rugând pe Hristos Cel Înviat din morți să dăruiască tuturor sănătate, iertare de păcate și alese bucurii sufletești.

Hristos a înviat!

***Al tuturor de tot binele voitor
și pururea către Dumnezeu fierbinte rugător,***

† EPIFANIE

EPISCOPUL BUZĂULUI ȘI VRANCEI

25. Romani 21. 8-10.

26. Pr. Dr. Ștefan Slevoaca. *Făclii pentru dreapta credință*, Editura Episcopiei Buzăului, 1985, pag. 45.

27. Din canonul Învierii.

28. Ioan 8. 12.

29. I Timotei 2. 4.

† CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

*Iisus Hristos,
Fiul lui Dumnezeu a zis:*

*“Iar cei ce se vor învrednici să dobândească
veacul acela și învierea cea din morți ... nici să
moară nu mai pot, căci sunt la fel ca îngerii și sunt
fii ai lui Dumnezeu, fiind fii ai învierii!”¹*

Hristos a înviat!²

După cum citim în Bătrâna Carte a lumii, mereu vie și dătătoare de bucurie, Biblia sau Sfânta Scriptură, aflăm chiar dintru începuturi cum a zidit Dumnezeu Atotputernicul cerurile și pământul. Cerurile le-a împodobit Dumnezeu cu frumuseți văzute de noi în parte, pe cât ni s-a dat cu putință, partea cea nevăzută ducând în uimire și veșnică bucurie, așa cum mărturisea despre sine plin de bucurie Sfântul Pavel, Apostolul Neamurilor: “Cunosc un om în Hristos, care acum patrusprezece ani – fie în trup, nu știu; fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe – a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Și-l știu pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe – că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască!”³

Pentru fiecare dintre noi, dreptmăritori creștini, făpturi zidite cu voia și din dragostea lui Dumnezeu, sfinții și înțelepții veacurilor au gândit și au scris cele mai frumoase cuvinte rostite vreodată pe pământ; iată Sfântul

1. Luca 20, 35-36.

2. I Corinteni 15, 20.

3. II Corinteni 12, 2-4.

Grigorie de Nazianz definește pe om “microcosmos” sau **piscul creației**, iar Sfântul Ignatie **taina**. Din adânc de veacuri, Fericitul Augustin, zice despre suprema zidire a lui Dumnezeu că este **omul nou – renăscut în Hristos!**

Iar Sfântul Apostol Pavel în năvalnicul său zel apostolic, scrie corintenilor de acum două mii de ani și nouă astăzi și pentru vecie: “*Nu știți oare că voi sunteți templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteți voi*”⁴.

Gânditorii mai vechi dar și mai noi au fost preocupați de capodopera numită om, pe care William Shakespeare îl definea **frumusețea lumii**; Sofocle: **minune mare**; Blaise Pascal: **trestie gânditoare**; Aristotel: **ființă socială**; Alexix Carel: **omul ființă necunoscută**; iar Lucian Blaga, scriitorul și filosoful: **omul ființează întru mister și relevare**.

Am rămas mult pe gânduri meditănd la trestia gânditoare, care este omul, dar și la cele ce încă mai adaugă celebrul om de știință Pascal: omul este atât de mare încât măreția lui reiese din faptul că el se știe nenorocit, dar cu speranța de a deveni fericiți prin credința fierbinte în Dumnezeu, ascultând pe Iisus, care a zis tuturor și nouă: “*În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea.*”⁵

Dreptmăritori creștini, Iubitori ai învierii lui Iisus!

Cu mare bucurie și deplină nădejde medităm și ascultăm cuvintele lui Iisus Hristos Domnul, cuvinte pe care noi toți, nu numai că le ascultăm, dar le și simțim mereu în viața noastră de zi cu zi. Cine ar avea deplinul curaj să spună în chip cu totul real, că nu a avut nici un fel de necaz în lumea aceasta, de când s-a născut? Chiar din clipa în care venim pe lumea aceasta în viața mamei care naște se așterne durerea ființării, adică aducerii unui nou om pe lume? Dacă s-ar fi scris, sau se va scrie Cartea Nașterii fiecăruia dintre noi, am înțelege mai bine drama durerii și tragediile veacurilor care brăzdează viața omenirii.

Dacă fiii și fiicele veacurilor s-ar fi descurajat, astăzi fărâma aceasta numită pământ ar zbura în univers ca celelalte planete lipsite de viață.

Laud și cinstesc întru deplină cuviință îndrăzneala cuminte a făpturii, a omului zidit de Dumnezeu care-și sapă în ființa sa pentru a descoperi scânteia lui Dumnezeu așezată dintru începuturi în inima noastră. Osteneala de a ne regăsi pe noi înșine, de a regăsi pe aproapele dar mai ales de a regăsi pe

4. I Corinteni 3. 16. 17.

5. Ioan 16. 33.

Dumnezeu Iisus cel Înviat în sufletul nostru este lucrarea sfântă și plină de îndrăzneală pe care ne poruncește Iisus să o avem în fața vieții cu toate greutățile și durerile ei care nu se mai termină.

Dreptmăritori creștini,

Când Iisus Hristos cel Înviat din mormânt, spune cu glasul Său dumnezeiesc: *“Eu am biruit lumea”*⁶, din adâncul inimii noastre răsar speranțe precum florile de primăvară și totul este cuprins de bucuria vieții. Am putea aminti, oarecum, de omul creștin – omul sfânt – omul de geniu, precum ar zice filosoful Constantin Noica: *“Omul de geniu este omul care și-a găsit sinele (adică s-a găsit pe sine), adică a înțeles că există în noi ceva mai adânc decât noi înșine!”*

Da, coborârea în adâncul ființei noastre, acolo unde izvorul vieții zidit de Dumnezeu a fost oprit o vreme de tulburările și lipsa de priveghere la rosturile noastre cele adevărate și cuminți.

Chemarea lui Iisus Hristos, Cel înviat din tenebrele morții, este de a îndrăzni cu toții să ne învrednicim a dobândi bucuria învierii! Această dobândă cerească cucerită prin credință, nădejde și iubire nesfârșită ne va face nemuritori. Mai mult, divinul Mântuitor, ne spune că vom fi la fel ca îngerii! și mai mult: fii ai lui Dumnezeu, fiind fii ai învierii!

Dreptmăritori creștini,

Luminați de Învierea lui Hristos,

De câte ori am citit, capitolul III, versetul 16 și următoarele din Sfântul Ioan Evanghelistul, scriind cuvintele nemuritoare rostite de Iisus Hristos: *“Căci Dumnezeu așa a iubit lumea încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică!”*, am fost cuprins de uimire și cerească bucurie!

Așadar, credința în Iisus Hristos cel Înviat din mormânt, ne asigură viața veșnică! Scopul venirii lui Iisus Hristos pe pământ a fost, este și va fi unul singur: *“Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea”*, asigurându-ne pentru totdeauna că: *“Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu”*⁷.

6. Ioan 16. 32.

7. Ioan 3. 17-18.

Atunci când auzim glasul slujitorului, la sfințirea bisericii sau la Liturgia mai înainte sfințită: Lumina lui Hristos luminează tuturor!, gândul ne duce la judecata, ce va să vină: "Iar aceasta este judecata că Lumina – Iisus a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele. Căci oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină (Hristos Iisus), pentru ca faptele lui să nu se vădească"⁸.

Ca întotdeauna optimismul evanghelic, plin de duhovnicie și încurajare, ne încredințează: "*dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină (Iisus Hristos), ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârșite*"⁹.

Iubiți credincioși în Învierea lui Iisus!

Credința și bucuria în învierea lui Iisus Hristos este marea mângâiere a tuturor creștinilor din lume, susținând speranța de a trăi, speranță care dă sens și măreție vieții noastre.

Farmecul deosebit al acestei zile, sărbătoarea sărbătorilor – Paștele cel sfințit – care coincide cu renașterea primăverii, este un semn al Harului care se coboară peste lume în Ziua Învierii, care a făcut-o Domnul ca să ne bucurăm și să ne veselim într-însa.

Cu deosebită atenție și spirit critic, istoric, privind istoria neamului românesc vom constata în chip cu totul hotărât că a avut de parcurs un drum dureros în context european. Dacă n-ar fi fost bravi acești eroi din Dacia Felix (Dacia Fericită), precum a numit-o Împăratul Traian și căreia i-a săpat certificatul de vitejie pe Columna lui Traian din Cetatea eternă din piatră și spirit a Romei (unică cinstire mondială de cea mai mare putere de atunci!), noi astăzi n-am fi prezenți în acest spațiu dăruit de Dumnezeu din iubirea Sa.

Dar, din fericire până acum vitejia moșilor noștri strămoși ne grăiește peste veacuri și ne așteaptă la aceeași vrednicie!

Și în cazuri nefericite, că au fost destule, să ne amintim de cuvintele Patriarhului Miron Cristea, care, în cuvântarea de la 1 decembrie 1918, în Alba Iulia, între altele a spus: "În fața asupririlor și a nedreptăților pe care nu le putem opri, ne-am retras resemnați la vetrele familiilor și la altarele bisericuțelor noastre; și acolo am străjuit cu neadormită grijă și am salvat scumpele comori ale sufletului: legea, limba, datinile strămoșești și toată moștenirea ființei noastre etnice de români".

---

8. Ioan 3. 19-20.

9. Ioan 3. 21.

Dragi frați români, creștini devotați lui Dumnezeu și binecuvântați de Iisus Cel Înviat din mormânt, luminând lumea întru nădejdi nemuritoare, primiți bucuria Învierii lui Iisus, pacea deplină în casă cu spor binecuvântat în viața aceasta și marea mângâiere a lui Iisus peste inimile și sufletele noastre.

Cuvântul cel dintâi rostit lumii de către Iisus, după Sfânta Înviere, a fost: Bucurați-vă!

Aceasta este un imperativ, o poruncă deci: Bucurați-vă pururea în Iisus Cel Înviat din mormânt!

Bucurați-vă, și să nu ne mai supărăm unii pe alții!

Bucurați-vă că Hristos a Înviat, bucuria și învierea noastră în veci de veci, va spune din adâncul inimii și cu toată puterea credinței,

† CALINIC
EPISCOP AL ARGHEȘULUI ȘI MUSCELULUI

† CASIAN
DIN DARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS,

*PREA CUCERNICULUI CLER, PREA CUVIOSULUI CIN
MONAHAL ȘI TUTUROR DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI
DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, PACE, SĂNĂTATE
ȘI BUCURIE DUHOVNICEASCĂ DIN PLINĂTATEA PRAZNICULUI
ÎNVIERII DOMNULUI, IAR DE LA NOI ARHIEREASCĂ
BINECUVÂNTARE*

***Hristos a înviat!
Adevarat a înviat!***

*“Să ne apropiem, purtătorilor de lumină, de
Hristos, Cel ce a ieșit din mormânt ca un mire; și
să prăznuim, împreună cu cetele cele iubitoare de
praznice, Paștile lui Dumnezeu cele mântuitoare”*

(Din Canonul Învierii, cântarea a 5-a)

Iubiți frați și surori în Domnul,

Iată-ne din nou reuniți în marea familie creștină, în fața bisericii, în toate satele, comunele și orașele eparhiei noastre, aici, la gurile Dunării, ca să prăznuim și în anul acesta împreună Învieria Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

An de an, la Paști, suntem copleșiți de taina ascunsă sub piatra mormântului în care a fost așezat Domnul după Răstignirea pe Cruce și moartea Sa pentru păcatele noastre. Tăcerea, întunericul de la miezul nopții, dar mai ales fiorul așteptării semnului atât de smerit al luminii preluate de la candela de

pe Sfântul Altar, din fiecare biserică, transformă tainic, nevăzut, atmosfera întunecată într-o explozie a luminării sufletești mai întâi, ca mai apoi să se extindă la tot spațiul exterior, care devine transparent, primitor și strălucitor. Cu adevărat ne regăsim, fiecare în parte și toți în comunicare, mărturisitori ai realității Învierii Domnului, asemenea contemporanilor acestui eveniment de acum două milenii.

“Astăzi” - ca și atunci – *“toate s-au umplut de lumină: și cerul, și pământul, și cele de dedesupt. Deci, să prăznuiască toată făptura Învieria lui Hristos, întru Care s-a întărit!”* (din Canonul Învierii, cântarea a 3-a).

Această realitate ne transpune în starea de trăitori ai Învierii Domnului, ca fapt personal împărtășit fiecăruia dintre noi, ca dar ceresc de pregustare a vieții veșnice, încă aici, pe pământ, de unde, ca și printr-o *“fereastră”* dumnezeiască, zărim tainic împreună cu noi și pe cei adormiți *“în nădejdea învierii și a vieții de veci”*. Suntem, așadar, prin prezența Domnului Înviat, toți laolaltă, viii și adormiții, în aceeași sărbătoare a vieții veșnice.

Iubiți credincioși și credincioase,

Învieria Domnului nu ne împărtășește doar propria biruință a Cerului ce a ieșit din mormânt spre a fi admirat și respectat. Biruitorul morții și al iadului, Hristos Domnul, dezleagă cu puterea Sa dumnezeiască pe toți cei ținuți de lanțurile stricăciunii și-i mută la starea de libertate și de nestricăciune, care este viața cea adevărată.

Așa cum coboară Mântuitorul la iad, unde stăteau ferecați toți urmașii lui Adam, tot astfel coboară de ziua Învierii Sale, tainic, dar Atotputernic, în adâncul ficcării persoane umane dornice de eliberarea din propria *“închisoare”* a fricii de a-și trăi adevărata menire creștinească. Coboară, mai ales, în cel prăbușit sub povara fricii de moarte. Da, iubiți frații, suntem contemporarii înfricoșătoarei frici de moarte, căci nu dorim să deschidem ușa propriului mormânt în care ne ascundem de Dumnezeu aici, zilnic, mai înainte de a ne întoarce în pământul din care am fost luați.

Stării noastre pline de temere față de suferință, de nesiguranță și mai ales de moarte, îi răspunde astăzi Mântuitorul prin faptul Învierii Sale din morți, prin mutarea noastră în spațiul firesc al trăirii și existenței creștine.

Toți cei cuprinși de orice fel de teamă care este produsă de păcat, boala generalizată a firii omenești, să ne amintim de aceiași stare a celor ce au fost primii martori ai Învierii *“când se lumina de ziua întâia a săptămânii”*, după cum ne relatează Sfântul Evanghelist Matei (28, 1). Femeile purtătoare de aromate s-au dus la mormânt și s-a făcut cutremur mare, căci îngerul Domnului s-a pogorât din ceruri, a prăvălit piatra mormântului și a șezut pe ea. *“Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau și s-au făcut ca morți”*. În

aceste împrejurări, îngerul s-a adresat femeilor: *“Nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați. Nu este aici; căci S-a sculat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut!”* (Matei 28, 4-6).

Iată realitatea! Mormântul este gol! Domnul Înviat este, pentru vecii vecilor, printre noi, viu și dătător de viață, gata să prăvălească piatra grea de pe ușa sufletelor și a trupurilor noastre, chemându-ne, ca și pe femeile purtătoare de arome, la înlocuirea fricii cu bucuria.

“Iar plecând ele în grabă de la mormânt – ne relatează în continoare Evanghelia – cu frică și cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui. Dar când mergeau ele să vestească ucenicilor, iată, Iisus le-a întâmpinat zicând: Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci, Iisus le-a zis: Nu vă temeți! Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea și acolo Mă vor vedea” (Matei 28, 8-10).

De prea puține ori ne împărtășim și noi, în realitate, la Învierea Domnului, din darul vederii Sale, atât de aproape de fiecare dintre noi! Ne copleșesc, poate, temerile noastre și rămânem adesea prăbușiți în suferințe, iar pe alții ne răpesc chiar bucuriile trecătoare și nu avem răgazul gustării din bogăția unei prezențe reale a Domnului vieții veșnice.

Oricât de aproape ne-ar părea îndatoririle pentru existență și oricât de mult ne-am strădui să ne achităm de ele, nu vom reuși întru totul, căci, precum ne-a arătat Domnul, *“duhul este osârduitor, dar trupul neputincios”* (Matei 26, 41). Ne stau pildă în atare stare chiar și cele două surori, Marta și Maria, adesea vizitate în casa lor de către Domnul. Cu toate că-L cunoșteau amândouă pe Mântuitorul, doar Maria *“parte cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea”* (Luca 10, 42).

Marta, însă, grijulie să nu lase nimic neîmplinit din cele gospodărești, cu atât mai mult că erau adresate Oaspetelui dumnezeiesc, nu s-a bucurat de aprecierea Sa, căci *“un singur lucru”* îi mai trebuia – disponibilitatea de a le împlini pe cele spirituale, după cum le-a realizat pe cele gospodărești. Într-un astfel de echilibru atât de necesar pentru suflet și pentru trup se înfățișează numai cei ce pornesc de la ascultarea de Hristos și de poruncile Sale, pe care le transpun apoi în lucrare, în viață, după cum ne învață Domnul. Astfel, în Evanghelia Sa, ne-a transmis poruncile menite să ne salveze de apăsarea grijilor zilei, căci *“au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea?”* (Matei 6, 25).

Perspectivii sumbre a zilei de mâine, atunci când Îl excludem pe Dumnezeu din viața noastră, îi deschide El ușa speranței, invitându-ne să căutăm *“mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea (din lume, s.n.) se vor adăuga vouă”* (Matei 6, 33).

Dar pentru cei mai mulți dintre noi, grija de multe se transformă, pe neobservate, în *teama zilei și a celei de mâine!* Acestei atitudini generalizate în contemporaneitate, de la cei mici la cei vârstnici, îi răspunde, prin Învierea Sa, Hristos Domnul când ne invită și pe cei din ceasul întâi, ca și pe cei din ceasul ai neaprezecelea, să intrăm din starea de teamă în bucuria mântuitoare.

La această bucurie veșnică ne invită și Sfântul Ioan Gură de Aur, în cuvântul său pascal: *“Intrați toți în bucuria Domnului nostru: și cei dintâi, și cei de-al doilea, luați plata. Bogații și săracii împreună, bucurați-vă! Cei ce v-ați înfrânat și cei leneși, cinstiți ziua! Cei ce ați postit și cei ce n-ați postit, veseliți-vă astăzi! Masa este plină, ospătați-vă toți!...Gustati toți din ospățul credinței; împărtășiți-vă toți din bogăția bunătății! Să nu se plângă nimeni de lipsă, că s-a arătat Împărăția cea de obște. Nimeni să nu se plângă pentru păcate, că din mormânt a răsărit iertare. Nimeni să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului; a stins-o pe ea Cel ce a fost ținut de ea. Prădat-a iadul Cel ce S-a pogorât în iad; umplutu-I-a de amărăciune, fiindcă a gustat din Trupul Lui(...) Înviat-a Hristos și viața stăpânește. Înviat-a Hristos și nici un mort nu este în groapă; că Hristos, sculându-se din morți, începătură celor adormiți S-a făcut”.*

Iată, pe scurt, calea de urmat de fiecare dintre noi spre a-L întâlni pe Hristos, ca și Femeile Mironosițe, în această dimineață pascală, cu condiția să ieșim din noi înșine și să ne întoarcem de pe cărările rătăcitoare și fără direcție salvatoare și să-L auzim proclamându-ne și nouă: *“Nu vă temeți!”* (Matei 28, 5) nici de prea multe griji lumești și, mai ales, de moarte.

În singurătate, în izolare, în egoism, în stare de păcătuire, trăim doar frica și disperarea. În apropierea de Domnul și în împlinirea poruncilor Lui descoperim lumina tainică, asemenea celei din candela Sfântului Altar, adusă de preot prin lumânare, în întuneric, și oferită fiecăruia dintre noi.

Cu lumina speranței aprinsă de Mântuitorul în sufletele noastre ieșim și noi ca și dintr-un mormânt cu piatra apăsătoare și ne vedem eliberați și usurați, mai ales, dacă ne-am străduit, după putere, să urmăm *“calea Postului”* ca să vedem, iată, și Sfânta Înviere.

Vedem și simțim, în același timp minunea vindecării noastre de teama grijilor omenești, ca și de cea de moarte. Astfel, îi vedem luminați și pe semenii noștri, purtători de lumină și nu de griji, și nu de teamă, și nu de moarte: *“unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?”* (I Corinteni 15, 55). Este și reacția noastră, dacă ne-am unit cu Hristos *“Lumina lumii”* și *“Lumina vieții”* (Ioan 8, 12) celei veșnice.

Iubiți frați creștini,

Efectul văzut al izbăvirii de teama grijilor lumești, ca și de moarte, este atitudinea noastră față de noi înșine și față de semenii noștri. Cel izbăvit de

teamă devine martorul iubirii din iubirea lui Dumnezeu pentru lume. ”Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu” (Ioan 1, 12). ”Și din plinătatea Lui, noi toți am luat și har peste har” (Ioan 1, 16). Numai astfel, trăind personal și însușindu-ne roadele Învierii Domnului, așezăm în locul temerii iubirea, precum ne învață Sfântul Antonie cel Mare: ”Eu nu mă mai tem de Dumnezeu, pentru că-L iubesc pe El!”

Așadar, fraților, veniți astăzi cu toții, de aproape și de departe, și intrați în iubirea și în bucuria Domnului, spre a le duce tuturor celor ce le lipsesc astfel de daruri pascale.

Precum Mironosițele, la început temătoare, apoi pline de bucurie, au fost trimise de Hristos cel Înviat din morți să vestească ucenicilor și ei, la rândul lor, lumii, tot astfel, rugăm pe iubiții noștri păstori din toate comunitățile parohiale, din mănăstiri și din capele, să facă așijderea.

Am primit lumina, s-o oferim și celor ce n-au putut sau n-au știut s-o găsească.

Am primit eliberarea de teamă. s-o oferim tuturor celor ce au atâta trebuință de ușurare și de pace sufletească.

Am primit bucuria, să o ducem pretutindeni și s-o aprindem ca și pe o lumina din propria lumină primită de la Hristos.

Am primit iertarea de la Hristos, prin Spovedanie la preot, s-o oferim fără întârziere, acum, tuturor celor împovărați, căci astăzi nimeni nu trebuie să se teamă de păcat.

Am primit frățietatea chiar și cu cei ce ne urăsc, s-o oferim, fără teamă, din acest moment, ca totdeauna să învie cu adevărat și în noi și între noi viața cea adevărată.

Am primit mângâierea Trupului și Sângelui Mântuitorului, ”spre iertarea păcatelor și spre viața de veci(...)”, spre vindecarea numărului deplin al celor cinci simțuri ale noastre” (rugăciuni la Canonul Sfintei Împărtășanii), ca ”Hristos să ia chip în noi” (Gal. 4,19). Să ne grăbim să oferim cele ce lipsesc în casa văduvei, a orfanului, a săracului, a bătrânului părăsit, a bolnavului și a deținutului, a tuturor celor însingurați. Cu ei, cu toți laolaltă, să ieșim din ”mormântul” fricii de păcat, al fricii de moarte și, mai ales, din cel al fricii de semenii noștri și să ne bucurăm unii de alții, să ne îmbrățișăm, să ne iertăm și așa să strigăm, din convingerea inimilor noastre:

Hristos a înviat!

Adevărat a înviat!

Al vostru de tot binele doritor și către Domnul rugător,

† CASIAN

EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

† *DAMASCHIN*
DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

*CINSTITULUI CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR
CREȘTINI DIN EPISCOPIA SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR: HAR, MILĂ,
PACE, AJUTOR ȘI BUCURIE DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI,
ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI*

Iubiți fii sufletești,

În articolele patru și cinci din Crez mărturisim că Domnul nostru Iisus Hristos: “S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pățimit și s-a îngropat. Și a înviat a treia zi după Scripturi.”

În aceste câteva cuvinte se cuprinde pe scurt învățătura de credință a Bisericii noastre referitoare la jertfa pe cruce și Învierea Domnului ca acte și evenimente de importanță covârșitoare pentru mântuirea neamului omenesc, pe care le-am rețut în ultimele zile la Slujbele Sfințelor Patimi, le trăim și în prezent la Înviere și presupune alte învățături ale Bisericii noastre referitoare la cinstirea Sfintei Cruci și speranța de mântuire a fiecărui creștin în parte. Despre aceste învățături vom vorbi pe scurt în cele ce urmează.

Iubiți credincioși,

În zilele din Joia Mare și Vinerea Mare, cu ochii minții noastre și cu sufletul îndurerat, am privit Patimile Domnului. Am văzut pe Mântuitorul cu ucenicii Săi la Cina cea de Taină, când a instituit Taina Sfintei Euharistii (Matei 26, 26-28) și în grădina Ghetsimani când s-a rugat pentru El, pentru ucenicii Săi și pentru toți cei care vor crede în El, adică pentru toți creștinii din toate timpurile (Ioan 17). Am fost martorii trădării Lui de către Iuda, a arestării sale, a procesului din Sinedriul iudaic, la judecata guvernatorului

Pilat și la condamnarea Sa la moarte prin răstignire (Matei 26-27). A urmat apoi continuarea batjocoririi lui Iisus, bătăile, drumul Crucii până la Golgota, răstignirea pe Cruce între doi tâlhari, moartea constatată prin împungerea coastei cu sulița din care a curs sânge și apă, înmormântarea și paza mormântului (Matei 27).

Moartea pe Cruce a Mântuitorului a avut caracterul unei jertfe, așa cum a povestit profetul Isaia *“Ca un miel spre junghiere S-a dus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa... Pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte”* (cap. 53, 7-8). Dumnezeu Tatăl a trimis pe Fiul Său pentru a se întrupa, a se face *“ascultător până la moarte și încă moarte pe cruce”* (Filipeni 2, 8), în contradicție cu Adam care a căzut în păcatul neascultării de Dumnezeu (Facere 3) și prin aceasta a intrat păcatul în lume. Pentru aceea *“Iisus este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre și nu numai pentru ale noastre, ci pentru ale lumii întregi”* (I Ioan 2, 2).

În ceea ce privește crucea, care era socotită un semn de ocară: *“Blestemat este tot cel spânzurat de lemn”* (Deuteronom 21, 23; Galateni 3, 13), de schingiuire a răufăcătorilor, prin răstignirea pe cruce a Mântuitorului ea a devenit altar de jertfă, semn de mântuire și armă împotriva diavolului. În acest sens Sfântul Apostol Pavel scrie corintenilor: *“Cuvântul Crucii, pentru cei ce pierd, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu. Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei sminteală; pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemați, și iudei și elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu”* (I Corinteni 1, 18, 23-24). Astfel că primii creștini au cinstit Sfânta Cruce și s-au închinat ei. Aceasta a devenit unul dintre simbolurile creștinilor. Pentru aceea Sfântul Apostol Pavel scrie *“Iar Mie, să nu-mi fie a mă lauda, decât în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume”* (Galateni 6, 14).

Însă actul salvator de răscumpărare a oamenilor din robia păcatului de împăcare a omului cu Dumnezeu nu s-a oprit la jertfa de pe cruce a Mântuitorului și la moartea Sa ci s-a desăvârșit prin Învierea Sa din morți, pe care o trăim acum cu atâta intensitate. Numai Învierea dă sens morții Sale, prin aceasta Iisus *“S-a dovedit cu tărie Fiul al lui Dumnezeu”* (Romani 1, 4), Și-a descoperit dumnezeirea, a dovedit că El este stăpânul vieții și al morții, că este nemuritor (I Corinteni 15, 26).

Prin înviere Mântuitorul a arătat că este posibilă și învierea noastră: *“Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac”* (Ioan 11, 25-26). La a doua venire a Domnului va avea loc învierea morților și judecata universală: *“Amin, amin grăiesc vouă că vine ceasul și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și care vor auzi vor învia ... căci vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui și vor ieși cei ce au făcut cele bune întru învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele întru învierea osândirii”* (Ioan 5, 25; 28-29).

Învierea Domnului face ca speranța și credința oamenilor din toate timpurile în nemurire, în continuarea vieții acesteia după moarte, într-o viață fericită și fără de sfârșit să devină posibile, o realitate. Credința în nemurire, în viața de după moarte nu mai rămâne doar în stadiul de concepție filosofică, de dorință utopică ci devine posibilă prin Învierea Domnului și chiar o certitudine prin făgăduințele făcute de Domnul. *“Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa credem că Dumnezeu, pe cei adormiți întru Iisus îi va aduce împreună cu El”* (I Tesaloniceni 4, 14).

Așadar Domnul nostru Iisus Hristos a răscumpărat pe om din robia păcatului prin jertfa Sa pe cruce, sau, cu alte cuvinte, a realizat mântuirea obiectivă a întregului neam omenesc, iar, prin învierea Sa, a făcut posibilă mântuirea subiectivă a fiecărui om în parte redând speranțele fiecărui om că poate să dobândească fericirea veșnică.

Iubiți frați și surori în Domnul,

Învierea Domnului înseamnă învingerea morții, garanția mântuirii oamenilor care împlinesc voia lui Dumnezeu și speranța pentru fiecare dintre noi de mântuire, de înviere, de fericire veșnică.

De aceea Învierea Domnului este o zi de bucurie, cea mai importantă sărbătoare creștină, o pregustare a bucuriei și fericirii veșnice de a fi aproape de Dumnezeu. Către aceasta tinde sufletul nostru, întreaga noastră ființă.

Mântuirea noastră este posibilă prin conlucrarea noastră cu Dumnezeu în împlinirea voii Sale celei sfinte, prin păzirea poruncilor Sale. Fără ajutorul lui Dumnezeu nu putem realiza nimic. Mântuitorul îndeamnă pe cei care doresc să-și salveze sufletul *“să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie,*

acela îl va scăpa" (Marcu 8, 34-35). Modelul nostru suprem de urmat este Mântuitorul. El a împlinit voia Tatălui până la jertfa supremă pe cruce, din dragoste față de aceasta și față de oameni.

Împlinind porunca lui Dumnezeu de a-L iubi pe El și pe aproapele nostru, să ne dovedim această dragoste prin faptele milei creștine față de cei în nevoi, mai ales la sărbătorirea Învierii Domnului zicând într-un glas: *"Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne și sfânta învierea Ta o lăudăm și o mărim"*.

Împărtășindu-vă aceste învățături creștinești și îndemnuri părintești rog pe Cel Înviat din morți, Domnul nostru Iisus Hristos, să vă binecuvinteze și să vă ajute să petreceți cu bucurie sărbătoarea Învierii Domnului.

Hristos a înviat!

*Al vostru de tot binele doritor
și către Domnul rugător,*

† DAMASCHIN
EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

† *GALACTION*
DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL SFINTEI EPISCOPII A ALEXANDRIEI
ȘI TELEORMANULUI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI
DIN ACEASTĂ DE DUMNEZEU PĂZITĂ EPISCOPIE,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU TATĂL,
IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

*“Căci precum în Adam toți mor,
așa și în Hristos toți vor învia.”*
(I Corinteni XV, 22)

HRISTOS A ÎNVIAT!

Iubiții noștri fii duhovnicești,

Săvârșind călătoria Sfântului Post, am urcat treptele de lumina ale acestuia, nerătăcind prin munții de neascultări pentru că în candelile sufletelor noastre s-a consumat untdelemnul credinței, nădejzii și dragostei. Făclia luminoasă a Postului ne-a condus la lumina lui Hristos care luminează tuturor sensul existenței noastre omenești (Ioan VIII, 12). Învierea Domnului este temeiul dumnezeiesc al valorii neprețuite a persoanei umane în totalitatea sa, suflet și trup (Filipeni III, 21).

Dealtfel Postul anticipează bunățile Celui ce ne-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată (I Petru II, 9), făcându-se conform cu lumina Învierii. Părinții Bisericii foloseau adesea în acest sens analogia ochiului și a luminii, subliniind că ochiul a fost făcut pentru lumină și nu invers. Consumând ca alimente susținătoare ale vieții în trup legumele și plantele care prin fotosinteză acumulează lumina, implicit lumina ajunge în ultima

fibră corporală, iar prin conlucrarea cu energiile harului ne învrednicim să fim fii ai Luminii ce strălucește din și prin Înviere (Luca XX, 36). În această înțelegere învață cântând și Sfânta Biserică: "Mai luminat decât soarele strălucind Postul, darul cel cu multă lumină, vestește tuturor razele Crucii, strălucirile cinstitelor Patimi și ziua Învierii cea mântuitoare".

Marea bucurie a Învierii poate fi înțeleasă și trăită în adevărata ei lumină dacă punem la inimă învățătura Sfintei noastre Biserici despre suferință și moarte. Virulența morții nu poate fi neutralizată decât prin propria sa negație. De aceea, în centrul pământului se înalță Crucea și viața acceptă în mod liber să treacă prin moarte pentru a o face să fărâme și pentru a o anula. Cu moartea pre moarte călcând, cântă Biserica în noaptea Paștilor. Origen menționează o tradiție conform căreia trupul lui Adam ar fi fost îngropat acolo unde Hristos a fost răstignit (P.G. 13, 1777). Icoana răstignirii arată craniul lui Adam la piciorul Crucii. Capela lui Adam din Sfântul Mormânt de la Ierusalim poartă această inscripție: Locul Căpătâniei a devenit Paradis.

Dacă filosofia aduce cunoașterea morții, asceza creștină oferă arta de a o depăși și de a anticipa astfel învierea. Pentru suflet, devenit (creat) nemuritor, inexistența morții este o evidență, fiindcă ea se află dincoace, iar el dincolo. Element al timpului, moartea se află în urma noastră. Înainte se afla ceea ce este deja trăit prin Botez: mica înviere, iar în Euharistie: viața veșnică. Cel ce urmează pe Hristos nu va veni la judecată ci s-a mutat prin moarte la viață (Ioan V, 24) și cel ce mănâncă Trupul Său și bea Sângele Său are viață veșnică (Ioan VI, 54).

Pentru omul credincios moartea fără spaimă manifestă propria-i măreție și noblețe. Ea purifică și dezbracă ființa omului de ceea ce nu este esențial; ne învață să păstrăm o bună amintire; redresează scara valorilor și o apreciază de o manieră dezinteresată, dincolo de timp și față-n față cu eternitatea. În mod normal moartea ar trebui să fie vremea secerișului unei vieți încărcate de zile, coaptă pentru veșnicie. După frumoasa expresie a vechilor martirologii ea este *dies natalis*, ziua nașterii, și numai Dumnezeu știe ziua și ceasul.

Diadoh al Foticeii notează că bolile grave țin locul martiriului. Ba, mai mult, fiecăruia i s-a dat harul, harisma martiriului, când în fața călăului, pe care-l înlocuiește moartea, omul poate să spună sora noastră moartea și să recite Crezul, ca o evidență a faptului de a fi trecut din moarte la viață (Ioan V, 24). Marii Părinți duhovnicești se culcau adesea în propriile coșciuge ca într-un pat de nuntă și manifestau o familiaritate frățească, o intimitate, cu moartea care nu este decât o trecere și nu un punct de plecare definitiv.

Sfântul Serafim de Sarov ne învață bucuria de a muri: "pentru noi a muri este o bucurie", spunea el ucenicilor săi. De aceea adresa oricărui om pe care-l întâlnea această salutare pascală: "bucuria mea. Hristos a Înviat. Moartea este inexistentă și viața împărătește". În epistola întâia către Corinteni (III, 21-21), Sfântul Apostol Pavel se ridică la o viziune uimitoare: "*toate sunt ale voastre, fie viața, fie moartea, toate sunt daruri ale lui Dumnezeu. Deci și dacă trăim și dacă murim ai Domnului suntem*" (Romani XIV, 8).

Iubiți frați întru Hristos Biruitorul morții,

Stele pline de lumină pe cerul duhovnicesc al Sfintei noastre Biserici, Sfinții Părinți, ne sporesc prin învățăturile lor lumina înțelegerii adevărului Învierii. Biserica așteaptă învierea morților și viața veacului ce va să fie. Această lume a stricăciunii și a morții își va întregi odată și odată ciclul său existențial, nu pentru a se afunda în neexistența din care a provenit, ci pentru a se arăta în altă formă, a se arăta Trupul Înviat al lui Hristos în dimensiunile universale, cosmice, pentru a se descoperi lumea ca trup al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să fie totul în toate (I Corinteni XV, 28).

Sfântul Grigorie Palama (1359) unul dintre cei mai de seamă teologi ai perioadei post-patristice, subliniază rolul mântuitor al Crucii, al suferinței care conduce implicit la Înviere, spunând: "Oare nu vom cinsti și nici nu ne vom folosi noi, oare, de acest dumnezeiesc trofeu al obșteștii slobozenii a neamului omenesc, trofeu a cărei simplă arătare îl face să fugă pe șarpe, pe prințul răului, biruindu-l și rușinându-l, vestindu-i înfrângerea și zdrobirea: slăvindu-L și preamărindu-L totdeodată pe Hristos și dezvoltând lumii biruința Sa? Iar dacă Crucea ar fi să fie disprețuită, sub cuvânt că Hristos a suferit pe ea moarte, atunci nici moartea Sa n-ar fi vrednică de cinstire și mântuitoare. Cum se poate atunci după cuvântul Apostolului să fim noi botezați în moartea Sa? Cum ne vom face oare părtași învierii Lui, dacă nu suntem înrădăcinați în asemănarea cu moartea Sa? Și, de altfel, dacă s-ar afla cineva care să se închine chipului Crucii ce nu ar avea înscris pe ea numele Stăpânului, ar putea fi învinuit pe bună dreptate, că nu ar face ceea ce se cuvine; căci "*întru numele lui Hristos tot genunchiul se va apleca, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt*" (Filipeni II, 10). Și întrucât Crucea poartă acest nume vrednic de închinare, ce mare nesăbuintă ar fi să nu ne plecăm genunchiul în fața Crucii lui Hristos!"

Dar noi, plecându-ne și inimile împreună cu genunchii noștri, ne vom închina alături de Psalmistul și de Proorocul David la locul unde au stat picioarele Sale și unde brațele I s-au întins, îmbrățișând totul, și unde trupul începător al vieții a fost dat batjocurii pentru noi; și închinându-ne ei (Crucii)

cu credință, să ne umplem noi de belșugul sfințeniei revărsate din ea, să-l gustăm și să-l păstrăm în inimile noastre. În felul acesta, la preaslăvita venire ce va să fie a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, văzându-L pe El într-o slavă, să ne bucurăm și să dănuim, având noi parte de șederea cea de-a dreapta Sa, de auzirea preafericitului glas ce ne-a fost făgăduit și de primirea binecuvântării sale, întru slava Celui ce a fost răstignit cu trupul pentru noi, a Fiului lui Dumnezeu.

Iubiți fii ai Învierii,

Dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii (I Corinteni XV, 19). În noianul suferințelor, bolilor și necazurilor de tot felul, cu care se confruntă mulți dintre noi, Învierea Domnului este și trebuie să fie limanul neînvingător în care să ancorăm corabia pământeștii noastre petreceri greu încercate de viforul zbuciumatei mari a vieții.

Se cuvine să punem și noi la inimă cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur (407) pe care le adresa credincioșilor la Sfintele Paști: "Să nu facem de rușine sărbătoarea aceasta cu beția că Stăpânul ne-a cinstit la fel și pe bogați și pe săraci, ci să-l răsplătim Stăpânului pentru această cinstire. Iar cea mai bună răsplată este o viață curată și un suflet treaz. Sărbătoarea și praznicul acesta nu au nevoie de bani, nici de cheltuieli ci de o voință bună și un suflet bun. Așa sunt lucrurile care au căutare aici. Aici nu se vinde nimic trupesc. Aici se vinde și se cumpără predicarea cuvintelor dumnezeiești, rugăciunile părinților, binecuvântările preoților, înțelegerea, pacea, unirea. Duhovnicești sunt darurile, duhovnicesc este și prețul. Să prăznuim praznicul acesta prea mare și strălucit în care a Înviat Hristos. Să-l prăznuim cu bucurie, dar și cu cuvioșie".

Așadar, să nu fim ca cei care doar se numesc credincioși și care s-au oprit pentru o vreme de la bucate și de la unele păcate, dar odată cu praznicul Învierii Domnului își dau drumul și se întinează cu toate patimile și păcatele pentru că nu au temelie tare credința în Domnul nostru Iisus Hristos. Aceștia nu simt și nu trăiesc bucuria cea adevărată a Sfintei Învieri ci se aseamănă fariseilor și cărturarilor care voiau să ascundă poporului Învierea lui Hristos.

Ci, noi, să fim prin fapte, iubire, suferințe și chiar prin jertfă mărturisitori ai Învierii Domnului astfel încât să ne bucurăm de viața dăruită de El și această bucurie să o împărtășim și celor de lângă noi, mai ales celor aflați în

lipsuri și în suferință în care să vedem în chip al lui Hristos care bate la ușa inimilor noastre.

Din izvorul dătător de viață al Învierii lui Hristos vă punem la inimă acest cuvânt de învățatura în strălucita zi a Paștilor și-L rugăm stăruitor pe Mântuitorul Hristos cel Înviat să ne ajute să ne ridicăm și noi la viața cea plăcută Lui și să păstrăm lumina pe care am primit-o în această noapte sfântă, lumina lui Hristos care luminează în întunericul acestei lumi, nestinsă de nici o viteză. Păstrați mai departe credința în Domnul nostru Iisus Hristos cel Înviat și vegheați ca nimeni și nimic să nu fie în stare să vă întoarcă de pe drumul cel adevărat care duce la viață.

Potrivit rânduielilor noastre dreptmăritoare vă doresc tuturor un Paști sfânt, vestindu-vă cu bucurie și cu părintească dragoste că: Hristos a Înviat!

*Al vostru de tot binele doritor
și către Domnul cel Înviat rugător,*

† GALACTION
EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

III. OMILETICE ȘI PASTORALE

CUVÂNT LA SFÂNTUL IERARH CALINIC DE LA CERNICA*

*„Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui,
Dumnezeul mântuirii noastre”
(Psalmul 67, 36)*

Aceste cuvinte ale Proorocului din Vechiul Testament ni se potrivesc astăzi să le rostim și cu ele să ne rugăm Bunului Dumnezeu, căci cu adevărat în mănăstirea aceasta și în alte mănăstiri, minunați sunt Sfinții pentru noi, pentru poporul român, începând cu cei care au Sfinte Moaște în țara noastră.

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, cum îl pomenim în rugăciunile noastre, canonizat de Sfântul Sinod în 1950 și proclamat sfânt în 1955, a fost între primii sfinți ai Bisericii Ortodoxe Române. Și prin aceasta, Sfântul Ierarh Calinic s-a arătat sfânt, nu numai prin nevoințele sale, ca stareț al acestei mănăstiri, ca episcop al Episcopiei Râmnicului, dar s-a arătat vestit prin credința sa, prin viața sa vrednică de toată cinstirea noastră și prin faptele pe care le-a săvârșit, prin iubirea de săraci, prin iubirea celor care nu aveau ajutor din altă parte, prin rugăciunile pe care le-a înălțat către Bunul Dumnezeu, ziua și noaptea. Aceste minunate daruri de la Dumnezeu: postul, nevoințele mcnahale, învățământul, zidiri de biserici, ca această biserică în care ne aflăm acum, statornicirea acestui așezământ mănăstiresc pe baza regulilor mcnahale ale Sfinților Părinți, pilda vieții lui ca stareț, ca episcop, ca frate mai mare al strămoșilor noștri din secolul al XIX-lea, l-au sfințit încă din

---

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la praznicul Sfântului Ierarh Calinic, mărăstirea Cernica. 11 aprilie 2005.

viață. Încă din viață avea darul învățaturii, darul vorbirii cu Dumnezeu, pentru că avea harul rugăciunii permanente, a rugăciunii inimii, a rugăciunii lui Iisus.

Acest sfânt și mare ierarh și făcător de minuni, monah și stareț a arătat prin răbdarea sa, prin nevoințele sale, prin iubirea față de semenii săi, față de fiii săi duhovnicești din această mănăstire, că minunat este Dumnezeu. Căci nu s-ar putea tălmăci altfel acest cuvânt biblic, că Dumnezeu este minunat, dacă credincioșii și slujitorii lui Dumnezeu nu i-ar împlini voia Lui și nu ar fi pildă de credință și de sfințenie. Credința sfinților și vrednicia lor în fața lui Dumnezeu îl arată minunat pe Dumnezeu și îl arată pe om, care este crea-tura lui Dumnezeu, minunat prin credința lui, prin virtuțile lui, în primul rând pe monahi, dar în aceeași măsură și pe credincioșii de rând.

Împreună noi, clerici și credincioși, constituim Biserica Dumnezeului Celui viu, dar împreună trebuie să fim și vestitorii minunatelor lucrări pe care le face Dumnezeu în lume. Și în fruntea acestor lucrări minunate, Dumnezeu ne transformă pe noi, răsplătește credința, iubirea și evlavia noastră. Astfel, Dumnezeu face din păgâni mucenici și apostoli, așa cum citim în Viețile Sfinților și în însăși istoria Bisericii întemeiate pe pământ, prin trimiterea Duhului Sfânt, de către Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Prin această primire a Duhului Sfânt, ca și Apostolii, și noi, într-o măsură mai mică sau mai mare, putem deveni următorii lor și urmașii lor. Această minune dumnezeiască, această învățătură ortodoxă de mare valoare, cu cât o cunoaștem mai bine, cu cât ne apropiem de Dumnezeu, ne apropiem de Sfintele Taine, de Taina Spovedaniei și de Împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, cu atât mai mult ne dăm seama de lucrarea harului dumnezeiesc în viața sfinților, dar și în viața noastră.

Sfinți există din veci și au existat din veci. Cei pe care noi îi cunoaștem, îi avem în calendar, le cunoaștem ziua trecerii lor de pe pământ la cer, ca la Sfântul Ierarh Calinic, au apărut ca sfinți din comoara de înțelepciune dumnezeiască. Ei erau sfinți prin virtuțile lor, prin sfințenia vieții lor și prin însăși viața lor mărturiseau că Dumnezeu este minunat întru sfinții Săi. Dar puterea credinței, exprimată prin Biserică și prin Sfântul Sinod se arată atunci când Duhul Sfânt hotărăște, atunci când Duhul Sfânt ajută. Spun acest lucru ca să știți că nu noi oamenii, slujitorii Bisericii, l-am proclamat sfânt pe Sfântul Ierarh Calinic, ci el era sfânt. Noi, Sfântul Sinod între care cu nevrednicie m-am aflat și eu în această biserică, cu marele nostru patriarh Justinian, și l-am proclamat sfânt în fața reprezentanților Ortodoxiei întregi, am făcut o lucrare, am făcut o slujire, am afirmat atunci prin tomosurile care s-au scris și au rămas, că minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi. Noi am slujit pe

Dumnezeu și Biserica Sa prin rugăciunile noastre ale tuturor, ale ierarhilor, preoților, monahilor, și mai ales ale monahilor din această mănăstire Cernica, întemeiată și organizată de el după rânduiala Sfântului Munte Athos și unde și-a sfințit viața și a fost minunat înaintea lui Dumnezeu. Iar noi, Sfântul Sinod, l-am proclamat, am făcut un act de slujire, de proclamare a sfințeniei lui Dumnezeu prin viața, lucrarea și sfârșitul plin de sfințenie a Sfântului Ierarh Calinic.

Noi, românii am ajuns la acest moment de canonizare a sfinților prima dată în 1950, într-o perioadă grea pentru Biserica noastră Ortodoxă, numai datorită evlaviei, statorniciei în credință și curajului în slujire a patriarhului nostru Justinian, care ca preot, era fiul duhovnicesc al mănăstirii Frăsinei, întemeiată de Sfântul Calinic lângă orașul Râmnicu Vâlcea, sediul și reședință episcopală întemeiată, la rândul ei, de Sfântul Patriarh Nifon al Constantinopolului care a reorganizat Biserica românească la anul 1503. Fiind episcop la Râmnic, Sfântul Calinic a lăsat urme adânci acolo, iar credincioșii din județul Vâlcea și din întreaga Oltenie cunoșteau lucrul acesta, încât unii preoți de mir, ca preotul Ioan Marina, directorul Seminarului *Sfântul Nicolae* din Râmnicu Vâlcea, se spovedea împreună cu familia la părintele stareț al mănăstirii Frăsinei și ținea o legătură foarte strânsă cu monahii de acolo, cărora le dăruia prisosul de untdelemn și de lumânări de la biserica unde slujea, pentru că ei făceau rugăciuni la mănăstire de zi și de noapte și nu aveau la îndemână toate cele de trebuință.

De acolo izvora puterea credinței, stăruinței și istețimii patriarhului Justinian, care ajungând să slujească Biserica în treapta de ierarh, ca vicar al Mitropoliei Moldovei și apoi mitropolit și patriarh, a putut descifra cu multă claritate semnele vremii de atunci. În 1950, deci, când comunismul la noi se înrădăcina și exercita o presiune diabolică împotriva tinerilor, a intelectualiilor, de a-i îndepărta de la credință, Biserica însăși fiind supusă multor constrângeri grele, patriarhul Justinian cu darul lui Dumnezeu le-a biruit și nu numai că a păstrat moștenirea înaintașilor, dar a pășit la această lucrare, prima în istoria noastră. Într-un timp când se tindea spre desființarea religiei și a Bisericilor, ortodoxe sau neortodoxe, cum s-a întâmplat în unele țări vecine, la noi s-a păstrat școala mănăstirească, s-au păstrat facultățile de teologie, s-au păstrat seminariile pentru preoții de parohie. În 1950 de pildă, patriarhul Justinian a înființat seminariile pentru monahi, la mănăstirea Neamț, pentru tinerii monahi, iar la mănăstirile Agapia, din Moldova, și Hurezi din Oltenia, pentru maicile și surorile tinere. Vă imaginați cât curaj îi trebuia acestui om, câtă înțelepciune, câtă cuprindere de sine, ca să împlinescă ceea ce părinții și strămoșii noștri n-au putut împlini, iar Biserica noastră se găsea

adesea într-o poziție jenantă în fața celorlalte Biserici, cum spuneau profesorii noștri când se întorceau de la conferințele teologice internaționale că erau întrebați de ce Biserica Ortodoxă Română, o Biserică de vechimea predicii Sfântului Apostol Andrei, și poporul român format în istorie și cunoscut în istorie ca popor creștin, nu are nici un sfânt autohton în calendar? Iar lucrul acesta l-a făcut pentru prima dată patriarhul Justinian, cu credința lui puternică din izvorul Sfântului Ierarh Calinic, de la mănăstirea Frâsinei, unde a dorit să intre în monahism și nu s-a putut.

Iată ce legături frumoase în istorie, iubiți frați și surori în Domnul! Mă bucur că vă văd tineri pe cei mai mulți și mă bucur că receptați lucrul acesta cu puritatea sufletului dumneavoastră, căci ați venit aici aduși de Duhul Sfânt, de acea putere dumnezeiască a sfinților, a Sfântului Ierarh Calinic, n-ați venit din curiozitate. Dar și așa de se întâmplă cu cineva nu-i rău deloc, pentru că vede minunile sfinților, vede cum un mănunchi de monahi au păstrat aici, în aceste două ostroave, comoara de învățătură și de viață a sfinților părinți din mănăstirea Cernica, a starețului Gheorghe, a starețului Calinic făcător de minuni încă de atunci, vede un loc sfânt și luând cunoștința de acestea își dă seama că fiecare din noi trebuie să lase toată grija cea lumească la poarta mănăstirii și să pășească cu sufletul curat, așa cum Moise, când a mers la Muntele Sinai, a lepădat încălțăminte, căci locul unde călca, spunea glasul lui Dumnezeu, "*este pământ sfânt*" (Ieșire 3, 5). Și locul acesta, toate locașurile mănăstirești din țară și din toată lumea sunt fapte minunate prin care Dumnezeu se proslăvește. Așa este minunat Dumnezeu întru sfinții Săi.

Astăzi facem pomenirea Sfântului Ierarh Calinic, cum s-a stabilit atunci. Și ziua aceasta se întâmplă a fi în Postul Mare, în postul Sfintelor Paști și uneori chiar în Săptămâna Patimilor, cu înțeles duhovnicesc de mare bogăție pentru noi, căci venim la Sfântul Calinic ca să ne ajute. Sfinții au această putere ca să ne ajute. Ei sunt prietenii lui Dumnezeu, sunt casnicii lui Dumnezeu; prin ei Dumnezeu își spune voia Sa față de noi, față de lumea întreagă și de aceea ei sunt minunați în Biserică și îi cinștim neîncetat.

Care este acum datoria noastră și îndeosebi datoria părinților care slujesc muntele acesta sfânt, muntele acesta minunat pe care l-a sfințit cu viața sa Sfântul Ierarh Calinic și mulți alți părinți, mulți ostenitori, mulți credincioși, pe care i-am cunoscut în viața mea?

În urmă cu 76 de ani și mai bine, intram elev la seminarul monahal de aici și am cunoscut părinți îmbunătățiți de mare valoare. Urmașii lor și rudele lor sunt și astăzi aici, în mănăstirea aceasta, un locaș dumnezeiesc.

Ce datorie avem noi, așadar, față de pilda de viață a Sfântului Ierarh Calinic? Dacă ne-am întâlnit aici, frații mei, pe acest adevărat munte al fericiților, al trăirilor noastre duhovnicești, să înțelegem că trebuie să ne întoarcem acasă cu un spor de credință în viața noastră. Fiecare veniți cu preocupările, cu dorințele, cu suferințele cu gândurile îndreptate spre Dumnezeu care, prin Sfântul Ierarh Calinic, prin moaștele lui de aici, ne ascultă și ne împlinește rugăciunea noastră. Dar să nu rămânem numai la această venire, numai la această întâlnire, cu bucurie și admirație, acum, când primăvara ne însoțește cu frumusețile ei! Să nu ne fure gândul acesta, ci să rămânem pe temelia învățaturii Apostolilor și Profeților, pe temelia învățaturii Sfinților lui Dumnezeu, a Sfinților noștri români, a Sfântului Ierarh Calinic care a deschis poarta primelor canonizări de sfinți români cum spuneam, în 1950, proclamați în 1955, pe care am continuat-o și noi cu a doua serie de canonizări, în 1992, și cu a treia, în 2003, aceasta din urmă în Episcopia Buzăului și Vrancei, cu canonizarea Sfântului Ierarh Martir Teodosie al II-lea, Mitropolitul Moldovei, și Sfântul Cuvios Vasile, starețul de la Poiana Mărului.

Să ne întoarcem, deci, conștiința noastră mai mult spre Dumnezeu, spre sufletul nostru, spre iubirea noastră, pentru că lumea de astăzi suferă mult din cauza lipsei de cunoaștere, a lipsei de prietenie, a lipsei de prietenie cu Dumnezeu și cu sfinții Lui. Dar noi ne îndepărtăm și unii de alții, până și între vecinii de la bloc, de pe aceeași scară și palier se întâmplă gâlceavă. Degenerează apoi viața tinerilor noștri, a copiilor noștri, degenerează în libertinaj, în fărâdelegi. Unii din ei merg în țările din Occident și se lasă pradă celor mai grele păcate, pe care le-a cunoscut și lumea veche, este adevărat, dar care s-au înmulțit foarte mult în zilele noastre. Ne doare sufletul că tinerețea noastră românească, tineri și tinere, cum vedeți la televizor sau citiți în ziare, ajung batjocură acolo unde se duc, ne fac de râs numele nostru de popor creștin și neagă acel cuvânt frumos pe care l-ați auzit, că suntem Grădina Maicii Domnului, noi aici, în România. Trebuie să ne purtăm ca niște fii ai Grădinii Maicii Domnului. Așa ne privesc sfinții pe noi, cu aceste comori în sufletul nostru.

Ați venit la un mare iubitor, la Sfântul Ierarh Calinic și la mănăstirea aceasta, care vindeca bolile sufletești și trupești încă din viața sa. Biserica prin Sfintele ei Taine, ne vindecă permanent. Darul acesta al minunii sfinților a rămas în Biserică și lucrează în Biserică. Duce-ți, deci cu dumneavoastră cuvântul acesta, apelul acesta pe care îl auziți astăzi pentru reînnoirea vieții noastre duhovnicești, apel pe care Sfântul Apostol Pavel nu încetează a-l aminti, îndemnându-ne stăruitor să ne înnoim viața, să înnoim binele,

iertarea în viață, să ne sporim iubirea, mai ales. De la nimeni să nu ne așteptăm la iubire dacă ne vrăjmășim unii cu alții, nici de la Dumnezeu, dacă noi nu ne rugăm, nu avem evlavie cuvenită. Chiar în sânul familiei se poate duce o viață îmbunătățită, o viață de monah, o viață curată, când Dumnezeu este în mijlocul familiei și nu lipsește rugăciunea, nu lipsește binele, nu lipsește gândul pentru ajutorarea celor care se găsesc în nevoi și în mai mari greutăți decât noi.

Și încă un aspect pe care aș vrea acum să-l repet, pentru că l-am rostit de multe ori către părinții și frații slujitori ai acestei sfinte mănăstiri. Aveți, Prea Cuvioase Părinte stareț Macarie și Prea Cuvioși Părinți, o mare fericire în mănăstirea aceasta prin Sfintele Moaște ale Sfântului Ierarh Calinic. Rare sunt mănăstirile care să aibă moaștele întregi ale unui sfânt. Vă bucurați, părinților și fraților, că mulți creștini vin de la distanțe mari, în fiecare an, să asculte Sfânta Liturghie, învățătura și cântările și să se închine la moaștele Sfântului Ierarh Calinic cu credința vie că dobândesc iertare de păcate, dobândesc binele pentru care au venit. Frațiiile voastre, care slujiți în tot ostrovul acesta, să fiți întotdeauna pătrunși în inimă și în gând că ați fost chemați aici de Sfântul Ierarh Calinic, de puterea lui, de rugăciunile lui, de iubirea lui. Să nu-l supărați în viața frațiilor voastre, prin lipsa de la biserică, prin lipsa de rugăciune, prin lipsa de trăire duhovnicească, prin ocolirea duhovnicului. Nu-i iertat în mănăstire ca să nu te spovedești cu regularitate, să nu te împărtașești cu Trupul și Sângele Domnului și să nu te pregătești ca atare pentru vrednicia aceasta în calitate de monah și viețuitor al acestei mănăstiri.

Este o responsabilitate copleșitoare pentru monahii care sunt chemați în mănăstirea Cernica, fie ca profesori, că avem și un seminar aici, fie ca slujitori, fie ca scriitori, cunoscători și propovăduitori ai cuvântului, maeștri în arta de a expune patrimoniul învățăturii Sfântului Ierarh Calinic. Este de datoria părinților și fraților mănăstirii ca să cunoască bine *Regulile* Sfântului Ierarh Calinic. Trebuie să retipărească ca să le cunoască și credincioși.

Ce ne cere Sfântul Ierarh Calinic celor care viețuim în această mănăstire? Ne cere să ne devotăm viața întreagă și în mod statornic Mântuitorului Hristos și Bisericii Sale; ne cere o desăvârșită lepădare de sine, întâi, lepădarea de tot răul, al zavistiei, al neînțelegerii, al indiferenței, pentru că acestea se strecoară până și la cei mai înzestrați duhovnici, cum ne arată cartea numită *Pateric* a vieții sfinților cuvioși. Ei sunt mai mult ispitiți. Întotdeauna monahilor li se cere mult, dar sunt ispitiți, și de lume și de diavolul, mai ales. Nu cedați, părinților și fraților. Sfântul Calinic vă supraveghează în fiecare clipă. El este starețul de drept al acestei mănăstiri. El ne conduce pe

noi, ne învață pe noi. El a fost cel care a inspirat pe patriarhul Justinian și Sfântul Sinod să fie canonizat spre folosul credincioșilor.

Gândiți-vă, părinților și fraților, că nu erau atâția credincioși la această mănăstire înainte de a avea aici moaștele Sfântului Calinic. Când eram eu elev aici, cum spuneam și altă dată, poate mai este prezent Părintele Pimen, fostul meu coleg de seminar, să confirme, biserica aceasta era plină de jur-împrejur de monahi. Și când se citea Psaltirea, dacă greșea cu ceva cel care citea, se auzeau voci care îl corectau. Știau părinții Psaltirea pe deasupra, știau canoanele pe deasupra, nimeni nu lipsea de la biserică, deși slujba se făcea la miezul nopții. Nu-i iertată lipsa de la biserică, nu poate da dispensă și iertare nici patriarhul, nici starețul, decât numai duhovnicul pentru motive binecuvântate. Aveți cinstea și onoarea, fraților tineri și cuvioșilor părinți, ca gândul și lucrarea să vă fie întotdeauna la mănăstire. Tot ceea ce intră pe poarta mănăstirii și ceea ce aduc credincioșii ca ofrandă din osteneala lor, mai mult sau mai puțin, totul aparține Sfântului Ierarh Calinic. Cine duce o ofrandă la chilia sa ori în buzunarul propriu, își asumă o osândă grea, care se ispășește încă din viața aceasta. Trebuie cunoscute și respectate *Regulile* Sfântului Calinic, ca tinerii monahi și noii veniți să aibă o viață frumoasă și demnă. Viața în Hristos este frumoasă, frați creștini, nu este tristă, nu este crispată. Viața monahului care urmează pilda Sfântului Calinic radiază de bunătate, de bunăvoință, pentru că în conștiința sa este legat de Dumnezeu, de Sfântul Ierarh Calinic și de mănăstirea aceasta.

Acesta este apelul meu, iubiți frați, iar dumneavoastră, credincioșii, dacă aveți fii, tineri care doresc viața monahală, să știți că noi, mai ales la Cernica și Căldărușani, ducem lipsă de personal bisericesc. Fac un apel, cu prilejul acesta, ca tinerii viețuitori, dar să muncească cot la cot împreună cu starețul și ceilalți părinți, să iubească mai ales biserica, să iubească rugăciunea, să iubească masa de obște. Fiecare în chilie. luând masa singur, fără binecuvântarea Sfântului Ierarh Calinic, a starețului, mâncarea aceea se transformă în otravă, în izvor de păcat, în izvor de blestemății. Încât viața trebuie să fie foarte frumoasă aici. Să ne ajute Dumnezeu în ziua aceasta, când noi cinstim pe Sfântul Ierarh Calinic și cetele celor care au participat la canonizarea lui, ale patriarhilor, ale mitropoliților Ortodoxiei întregi, stau și ne ascultă cu multă evlavie.

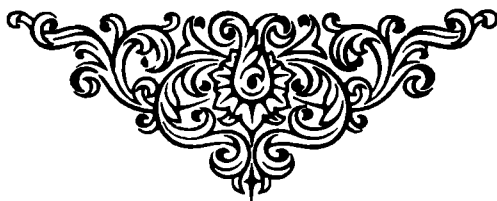
Am venit astăzi, iubiți frați și surori în Domnul, ca să vă spun aceste lucruri care sunt foarte necesare în vremea noastră. Și în felul acesta veți ajuta mănăstirea. Familia sau satul care dăruiește lui Dumnezeu o asemenea ofrandă, aleasă apoi din voința lui Dumnezeu să fie slujitorul Lui în mănăstire, acea familie și acel sat rămân binecuvântate de Dumnezeu totdeauna.

Este tradiția noastră românească. Monahii noștri au umplut mănăstirile Muntelui Athos în secolele trecute. Și astăzi, în mănăstirile din Transilvania avem foarte mulți tineri. Noi, aici, suntem sărăciți de tineri, poate și exemplul nostru îi îndepărtează, căci înstrăinarea și vrăjmășia între frați nu poate zidi Biserica lui Hristos. Aceste două mănăstiri mari de monahi, Cernica și Căldărușani, ar trebui să fie mai populate cu frați, care nu trebuie să se aștepte că vin numai să fie îmbrăcați așa ca cei pe care îi vedeți, ci la început, trebuie să participe la toate lucrările mănăstirii, la tot ceea ce se cere ca să fie mănăstirea îngrijită și frumoasă. Mănăstirea aceasta, ca și mănăstirea Căldărușani, cum și mănăstirile Pasărea și Țigănești duc lipsă de vocație monahală.

Sunt nevoi de-ale noastre, iubiți credincioși, dar am ținut să le cunoașteți și dumneavoastră. M-ați încurajat spre aceasta prin atenția dumneavoastră la sosire, cu răbdarea dumneavoastră la această predică și m-ați încurajat și prin exemplul altor întâlniri pe care le-am avut aici, participând cu căldură, cu evlavie și cu dragoste. Să reverse Bunul Dumnezeu, prin minunile Sfântului Ierarh Calinic, harul și milostivirea Sa asupra noastră a tuturor, asupra acestei mănăstiri, a părintelui stareț și a viețuitorilor de aici, spre slava numelui lui Hristos în veci. Amin!

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CUVÂNT LA DUMINICA TOMII

„Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut“ (Ioan XX, 29)

Iubiți credincioși,

În această minunată duminică de primăvară, Biserica ne cheamă din nou, să ne amintim evenimentele deosebite petrecute odinioară în Ierusalim care ne reînnoiesc credința în Învierea Domnului nostru Iisus Hristos.

Aceasta a constituit pentru noi un act atât de minunat, care a depășit puterea de înțelegere a omului, încât Însuși Mântuitorul știa că mulți nu vor putea s-o accepte și să creadă în ea.

De aceea, duminica de astăzi numită și „*Duminica Tomii*“, vine ca un balsam în întărirea credinței, atât a apostolilor cât și a fiecăruia dintre noi, oferindu-ne astfel posibilitatea să ne încredințăm de Învierea Domnului nu numai cu puterea rațiunii ci și al simțului.

Din cuprinsul Sfințelor Evanghelii desprindem că la început mai toți ascultătorii Mântuitorului s-au îndoit în sinea lor de Învierea Domnului. Până și apostolii, apropiații Domnului, ei care fuseseră preveniți că vor asista la moartea și Învierea Sa, eveniment ce va transforma tristețea în bucurie și înfrângerea în victorie, când L-au văzut răstignit și mort pe cruce s-au înspăimântat și n-au mai putut gândi dincolo de moarte. Sfântul Luca, în Evanghelia sa, ne spune că vestea adusă apostolilor de către femeile mironosițe în privința Învierii Domnului „*a părut înaintea lor ca o aiureală și nu i-a dat nici o crezare*“ (Luca XXIV, 11), considerând mărturia lor vorbe goale.

În acest cadru de incertitudine, Apostolul Toma zis și Geamănul a fost rânduit să alunge vălul îndoielii și să ofere întărirea credinței. El nu a vrut să creadă în Învierea Domnului, pentru că nu a controlat personal cu ajutorul simțurilor trupul Domnului: „*Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul*

cuielor și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor, și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede" (Ioan XX, 25).

„Crede și nu cerceta“ este o afirmație împotriva rațiunii, este împotriva învățaturii de credință a Bisericii nefiind consemnată în Sfânta Scriptură. Creștinismul nu interzice cercetarea și experimentul, ci dimpotrivă le promovează. Chiar Mântuitorul cunoscând prin puterea Sa dumnezeiască îndoiala lui Toma, i-a spus: „*Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios*“ (Ioan XX, 27).

Admițându-i cercetarea, și Apostolul Petru s-a convins de câteva lucruri foarte importante pentru lămurirea credinței lui.

Mai întâi a văzut că în fața sa era Însuși Iisus Hristos, Cel pe Care îl cunoscuse mai dinainte, Cel care vestise mulțimilor cuvintele vieții, cel care le pregătise ucenicilor calea pentru vestirea Evangheliei, Cel care se jertfise de bună voie pentru păcatele omenirii.

În al doilea rând s-a convins că în fața sa nu este o fantomă, o nălucă, ci o făptură vie, un trup transfigurat, dar care posedă totuși semnele cuielor. Duhul s-a întors în chip minunat în trupul supus biciuirilor și caznelor, purtat de Domnul în timpul vieții pământești.

Din exponentul îndoielii prin mărturisirea făcută din tot cugetul „*Domnul meu și Dumnezeuul meu*“ (Ioan XX, 28) Toma devine, simbolul mărturisirii adevărului de nezdruncinat al Învierii. Așa cum odinioară Apostolul Petru a mărturisit dumnezeirea Mântuitorului afirmând „*Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu cel viu*“ (Matei XVI, 16) tot așa acum Toma face cea mai evidentă mărturisire a dumnezeirii lui Hristos. Încredințarea sa totală a făcut să exclame evidența dumnezeirii lui Hristos.

„Credința, după cum afirmă Nicolae Steinhardt, stă dincolo de limitele minții omenești și implică o încredere totală a credinciosului în cele ce crede... Învierea Domnului este misterul care depășește înțelegerea omenească și presupune o credință în stare de a transcende totul, a trece dincolo de limitele minții omenești, a sesiza ori bănuși că ea nu este din lumea aceasta, că stabilește o legătură directă cu Dumnezeu“.

Iubiți credincioși,

Din mărturisirea Sfintei Evanghelii, Toma nu apare ca o excepție de necredință față de ceilalți apostoli, deși numele lui, „*Geamănul*“ în tradu-

cerea grecească „Didinos“ înseamnă dublu, îndoit. Și apostolii la început au primit dovezi palpabile privind Învierea Domnului pentru întărirea credinței: *„Și fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii și ușile fiind încuiate, unde erau ucenicii adunați de frica iudeilor (fără Toma) a venit Iisus și a stat în mijlocul lor și le-a zis „Pace vouă“, și zicând acestea le-a arătat mâinile și coasta Sa“* (Ioan XX, 19-20).

Toma s-a îndoit pentru toți apostolii și pentru noi toți, s-a substituit în locul nostru, prin aceasta noi simțim în el pe aproapele nostru, pe binefăcătorul nostru. Poate că Dumnezeu a făcut ca el să se îndoiască tocmai ca îndoiala lui să servească și altora și să nu ne mai punem noi întrebările firești: Nu cumva a fost Iisus după înviere o fantomă, o nălucă? Mai poseda El același corp? Mai existau pe trup semnul cuielor și al suliței? Prin îndoiala și cercetarea sa, Toma ne-a dat răspunsuri la multe întrebări. El i-a premers lui Descartes, îndoiala amândurora a dus la certitudine.

Îndoindu-se Toma atunci și primind răspuns îndoielilor sale, astăzi poate ne îndoim mai puțin. Certitudinea Învierii Domnului ne-a scos din neștiința despre cele viitoare, din teama de moarte, de absurd, de non-sens, dându-ne posibilitatea dobândirii împărăției lui Dumnezeu.

Ne-a plasat în sfera de răspundere pentru faptele și viața noastră, îndemnându-ne să trăim conform Evangheliei Sale, în iubire unii cu alții și cu Dumnezeu, având încredințarea că totul are un rost și sens dumnezeiesc.

Pr. Dorin Zarioiu

CUVÂNT LA SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

Prăznuim astăzi pe cei mai aleși dintre Apostoli, pe Sfinții Petru și Pavel. Așa au rânduit Sfinții Părinți, ca acești corifei ai Apostolilor să fie pomeniți împreună în aceeași zi, în 29 iunie a fiecărui an.

Sfinții Apostoli Petru și Pavel însă, erau firi foarte deosebite. Cu multe calități care-i deosebesc și care ne fac să ne punem întrebarea: Cum de Biserica s-a gândit să-i cinstească în aceeași zi de sărbătoare?

1. Iată, de exemplu, în timp ce Sfântul Apostol Petru era pescar, om simplu și necărturar, celălalt, Sfântul Apostol Pavel, era învățat, având dascăl pe vestitul Gamaliel.

2. Sfântul Apostol Petru era o fire entuziastă, vulcanică, voluntară, gata oricând să-și dea viața pentru Hristos, Sfântul Apostol Pavel însă era o fire analitică, prelucrând și dezvoltând în Epistolele sale învățătura Sfințelor Evanghelii.

3. În sfârșit, Sfântul Apostol Petru a fost verhovnic al Apostolilor, căpetenia sau liderul lor, în timp ce Sfântul Apostol Pavel nici măcar nu a avut privilegiul de a-L vedea vreodată pe Hristos în viața Sa pământească. Cu toate acestea însă, este „Apostol al neamurilor”.

Iată așadar, că prăznuim astăzi două persoane sfinte foarte deosebite: unul pescar, celălalt cărturar; unul - fire entuziastă, celălalt - fire analitică de scriitor; unul – verhovnic sau căpetenie a Apostolilor, celălalt - fără să-L fi văzut pe Hristos vreodată – Apostol al tuturor neamurilor.

Sfântul Apostol Petru, dragii mei, era un pescar din Betsaida Galileii. Om simplu și fără nici un fel de școală, dar care a învățat direct de la Mântuitorul Iisus Hristos. Vreme de trei ani și jumătate, necărturarul și neînvățatul Petru a ascultat învățătura Sa mântuitoare, iar când, la Cincizecime, Duhul Sfânt S-a pogorât și i-a inundat cu dumnezeirea Sa ființa pescarului

Petru, acesta a devenit Apostol, ba încă verhovnicul lor. El necărturarul, care n-a învățat niciodată la nici o școală, a ieșit în fața mulțimilor la Cincizecime și a vorbit atât de dumnezeiește și atât de înalt despre tainele lui Dumnezeu, încât nimeni nu a îndrăznit să-l întrebe altceva, decât numai: „*Bărbați frați, ce să facem?*” - „*Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt*” (Fapte 2, 37-38).

Sfântul Apostol Pavel, din Tarsul Ciliciei (în teritoriul Turciei de astăzi), a fost pregătit încă de tânăr la școala lui Gamaliel, însușindu-și toată învățătura și filozofia timpului. Pe aceasta o pus-o în slujba lui Dumnezeu, de îndată ce l-a transformat din Saul – prigonitorul, în Pavel – Apostolul neamurilor. Astfel, Sfântul Pavel, înarmat cu învățătura și știința lumii acesteia, dar peste care s-a așternut și harul lui Dumnezeu, Care i S-a arătat pe drumul Damascului, și dumnezeiasca învățătură a Duhului Sfânt pe care a deprins-o în chip minunat în pustiul Arabiei, devine cel mai misionar dintre Apostoli, cel care a încreștinat nu doar Asia Mică, ci și Europa, ajungând până în Italia și Spania. Fire analitică și înțeleaptă, a preluat în Epistolele sale învățătura Sfințelor Evanghelii, analizându-o și dezvoltându-o și arătându-ne nouă, până astăzi, care sunt înțelesurile cele mai adânci și mai profunde ale acelorora.

Sfântul Apostol Petru, fire entuziastă, voluntară și vulcanică, este cel care totdeauna lua cuvântul în numele grupului de Apostoli. El a răspuns atunci când Hristos i-a întrebat la un moment dat: „*Cine spun oamenii că sunt?*” „*Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alții Ilie, alții Ieremia sau unul dintre proroci*”. „*Dar voi cine ziceți că sunt?*” Și a răspuns Petru: „*Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu*”. „*Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri. Și Eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor biru*” (Matei 16). Așa era Apostolul Petru: cel mai gata dintre Apostoli să moară pentru Hristos. Când Mântuitorul Hristos, vorbind de patimile ce-I erau pregătite, Și-a vestit moartea, Sfântul Apostol Petru a arătat hotărât că și el este gata să moară împreună cu Învățătorul său. Numai că lucrurile nu au stat până la urmă chiar așa. Totuși, pentru spiritul său voluntar, Apostolul Petru a fost pus de către Hristos verhovnic sau căpetenie a Apostolilor. Iar celălalt, Sfântul Apostol Pavel, pentru misiunea pe care a desfășurat-o, mai cu seamă în cele trei călătorii misionare pe

care le-a întreprins pe coastele Mării Mediterane, a fost supranumit Apostolul neamurilor.

Iubiți credincioși!

Deși firi deosebite, totuși Biserica a hotărât ca Sfinții Apostoli Petru și Pavel să fie prăznuiți astăzi împreună. Și aceasta nu doar pentru faptul că amândoi sunt căpetenii, vârfurile apostolilor, ci, cu siguranță, și pentru asemănările care îi leagă atât de mult. Oricât de deosebiți ca firi, iată și câteva asemănări și calități comune:

1. Și unul și altul au fost răpiți în lumina dumnezeiască: Sfântul Apostol Petru pe Muntele Taborului, unde a pregustat și a văzut încă de pe pământ ce va să fie fericirea cea veșnică, iar Sfântul Apostol Pavel până la al treilea cer, cunoscând astfel, încă de aici, taina celor viitoare. Sfântul Apostol Petru a simțit cu inima sa, cu ființa sa, ce înseamnă Împărăția lui Dumnezeu: „Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voiești voi face aici trei colibe: Ție una și lui Moise una și lui Ilie una” (Matei 17), neîndrăznind să ceară direct înveșnicirea fericirii pe care o trăia. Celălalt, Sfântul Apostol Pavel, scrie despre sine însuși, fără să spună lămurit că se referă chiar la persoana sa, că a fost răpit în Duhul până la al treilea cer de către Dumnezeu și a văzut și a simțit asemenea lucruri pe care gura nu poate să le grăiască, urechea nu poate să le audă, iar la inima omului nu se pot sui (II Corinteni 12). Asemenea taine minunate a cunoscut Apostolul neamurilor încă de pe pământ.

2. O altă asemănare între Apostolii Petru și Pavel: amândoi au cunoscut căderea. Amândoi au încercat depărtarea de Dumnezeu: Sfântul Petru ca apostat, Sfântul Pavel ca prigonitor sau persecutor al creștinilor. Sfântul Petru ca apostat, pentru că s-a lepădat de Mântuitorul Hristos, în poșida faptului că s-a arătat gata să moară oricând alături de Învățătorul său. Când slugile mai marilor fariseilor și cărturarilor l-au recunoscut: „Nu cumva ești și tu dintre ucenicii Lui?”, Petru s-a temut și s-a lepădat de Învățătorul său de trei ori: „Nu cunosc pe omul acesta”. Și a cântat apoi cocoșul și și-a adus aminte Petru că prevăzuse Hristos lepădarea lui. Și auzind cântecul cocoșului, Petru „ieșind afară, a plâns cu amar” (Matei 26). Aceasta este căderea Apostolului Petru.

Ceea ce-l aseamănă cu Sfântul Apostol Pavel, este că și acesta a gustat din plin depărtarea de Dumnezeu. Aceasta s-a întâmplat mai înainte de convertirea lui. Era fariseu de neam și respecta cu toată ființa lui Legea Veche, Mozaică. Și cu toată convingerea lui credea că Iisus Hristos, despre care

auzise că a propovăduit o anumită învățătură - după părerea multora și mai cu seamă a fariseilor, potrivit celei a lui Moise - credea cu toată convingerea, că Iisus Hristos fusese un impostor, un învățător fals, un profet fals. Pentru aceasta, auzind, după moartea și învierea lui Hristos, că ucenicii Lui învățau despre Hristos că este viu, a luat scrisori de la mai marii sinagogii să meargă și să persecute pe creștini, pe apostoli și pe oricine se va dovedi că știe ceva despre trupul lui Iisus, „dispărut” din mormântul de la Ierusalim. Plin fiind el de această râvnă, sinceră de altfel, a plecat către Siria să prindă pe creștini, și să-i aducă în lanțuri la Ierusalim, iar pe drumul Damascului s-a întâlnit chiar cu Iisus. Nu însă cu Iisus furat și mort. Nu cu un mort furat și ascuns de ucenicii Săi, ci cu Iisus cel viu. Acesta i S-a arătat ziua în amiaza mare și l-a întrebat: „*Saule, Saule, de ce Mă prigonești?*” „*Cine ești Doamne?*”. „*Eu sunt Iisus, pe care tu Îl prigonești. Greu îți este să izbești cu piciorul în țepușă. (...) Ridică-te, intră în cetate și îți se va spune ce trebuie să faci*” (Fapte 9). Și a înțeles Apostolul Pavel, dragii mei, că era în minciună, era în întuneric, iar Hristos, „Lumina” care i S-a arătat pe drumul Damascului, i-a dăruit adevărata lumină care l-a făcut să nu mai vadă în Iisus un simplu muritor, un simplu mort furat de către ucenicii Săi, ci să-L vadă pe Iisus viu, Iisus Dumnezeu, să se convertească și să-I dăruiască Lui întreaga sa viață de după aceea. Aceasta este căderea și ridicarea lui Pavel.

3. În sfârșit, dragii mei, o altă asemănare între Apostolii Petru și Pavel este aceea că amândoi au primit cununa muceniciei la Roma, capitala Imperiului ce stăpânea în vremea aceea lumea. Sfântul Apostol Petru a fost răstignit pe cruce, cerând să nu fie răstignit precum Hristos, pentru că nu se socotea vrednic, ci cu capul în jos și cu picioarele în sus, privind spre cer, unde dorea a se sălășlui. Apostolului Pavel însă, fiind cetățean roman și neîngăduind legile romane să fie răstigniți sau să fie omorâți în fel de fel de chinuri barbare cetățenii romani, i-a fost tăiat capul, sfârșind și unul și altul, tot în „Cetatea eternă”.

Iată, dragii mei, câteva repere, câteva cuvinte despre viața Apostolilor Petru și Pavel, prin comparație, ca să le reținem mai ușor. Ce ar trebui să învățăm noi de la fiecare? Pentru că, de aceea îi cinștim pe sfinți. Nu-i cinștim pe sfinți ca să facem istorie, ori narațiune, relatând în mod sec ce a făcut fiecare. Îi cinștim pe sfinți ca să le urmăm exemplul și credința.

Ce, așadar, vom învăța de la Sfântul Apostol Petru? Ce altceva dacă nu râvna lui, voluntariatul său, entuziasmul său, faptul că totdeauna era gata să se ofere, să-și dea viața pentru Hristos. Și veți zice: „Da. Dar a căzut”. Și noi cădem. Dar să învățăm de la Apostolul Petru să ne ridicăm, așa cum el, ieșind după acea tăgăduire „*a plâns cu amar*” până când Hristos l-a repus în dregătorie, de trei ori întrebându-l: „*Simone, fiul lui Iona, mă iubești?*” „*Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc*” (Ioan 15), de trei ori răspunzând și punându-l să păstorească oile cele cuvântătoare în pofida lepădării și căderii lui.

Ce să învățăm de la Apostolul Pavel? Să învățăm dragostea lui pentru un Hristos pe care nu L-a văzut niciodată. Sau L-a văzut doar în starea aceea duhovnicească de viziune, rugăciune și meditație, așa cum și noi, doar în felul acesta Îl putem vedea pe Dumnezeu. Nu-L vedem cu ochii aceștia trupești, dar Îl simțim în rugăciunea noastră, Îl simțim în inimile noastre, Îl simțim în ființa noastră. Și să învățăm de la Sfântul Apostol Pavel spiritul acela misionar cu care el L-a slujit pe un Hristos, pe Care, e adevărat, mai înainte Îl prigonise. Să învățăm de la Apostolul Pavel să-l propovăduim pe Hristos nu atât cu gura noastră, că poate nu vom ști să fim la fel de convingători. Lumea de astăzi nu mai are atâta nevoie de cuvintele noastre măiestrite, pentru că știm, slavă lui Dumnezeu, am fost luminați, am fost învățați de înaintașii noștri și știm prea bine, fiecare dintre noi, ce avem de făcut. Să învățăm de la Sfântul Apostol Pavel să-L predicăm pe Hristos cu viața noastră. Aceasta așteaptă lumea mai mult de la noi, pentru că ochii sunt mai credincioși decât urechile. Lumea așteaptă să vadă exemple vii, creștini vii, care nu doar vorbesc frumos, dar care și trăiesc la fel de frumos, care conving nu cu măiestriile lor cuvinte, împodobite și alcătuite să sune cât mai frumos, ci care conving cu faptele lor, cu viața lor.

Așa au fost Sfinții Apostoli Petru și Pavel dincolo de predica lor, necesară pentru vremea aceea, pentru că oamenii nu auziseră încă de Hristos, sau știau foarte puține lucruri despre El. Ceea ce a cucerit lumea însă, a fost, mai cu seamă, exemplul lor. A fost viața lor, încununată în cele din urmă cu cununa muceniciei. Și unul și celălalt au arătat că atât de mult Îl iubesc pe Dumnezeu, așa de mult s-au lăsat pătrunși de învățătura lui Hristos, încât și-au dat viața pentru El.

Iată ce trebuie să învățăm de la Sfinții Apostoli pe care îi prăznuim astăzi, Petru și Pavel! Să-i rugăm, dragii mei, astăzi, la ziua lor, când ei se bucură în ceruri că Biserica le-a dăruit această zi comună de prăznuire, să

mijlocească pentru noi la Învățătorul lor, ca și noi, la locurile noastre de muncă, de pe pozițiile noastre sociale, din locurile unde trăim, să devenim, fiecare dintre noi, mici apostoli. Dar nu numai cu limba și cu gura, ci și cu faptele și viața noastră, ca văzând cei din jurul nostru bucuria creștină pe care o trăim noi și suntem în stare să o împărtășim și altora, văzând exemplul nostru, să-și pună și ei întrebarea: „Nu cumva acesta este Dumnezeu cel adevărat, Cel pe care Îl cinstesc oamenii aceștia?! Nu cumva Sfinții Apostoli Petru și Pavel, la care creștinii se închină, pot fi exemple bune și pentru fiecare dintre noi și suntem datori cu toții să le urmăm credința?”

Să-i rugăm așadar, pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel să mijlocească la Dumnezeu pentru noi astăzi, la ziua lor și în toate zilele vieții noastre, pentru iertarea păcatelor noastre, pentru sănătatea trupurilor și mai cu seamă a sufletelor noastre.

Binecuvântarea Domnului să fie în familiile noastre și în viața noastră, ca trăind viața aceasta creștinește să o dobândim și pe cea cerească. Amin.

† **Sebastian Ilfoveanul,**
Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

CUVÂNT LA DUMINICA A III-A DUPĂ RUSALII

Iubiți credincioși,

Din Sfânta Evanghelie, care s-a citit astăzi, am rămas cu două învățături de înaltă și convingătoare credință: lumina, care după mulți Sfinți Părinți este mintea, și care nu este altceva decât ochiul sufletului și purtarea de grijă permanentă a Bunului Dumnezeu față de zidirea Sa, care este omul.

Mântuitorul Hristos a vorbit de nenumărate ori despre lumină în fața ascultătorilor Săi, pentru ca aceștia să înțeleagă că luminarea minții, curăția inimii și determinarea voinței la fapte bune sunt mijloacele cele mai sigure de a ne desăvârși și a ne mântui.

Dacă mintea noastră, care ne-a fost dată de Dumnezeu spre luminare și povățuire la toată fapta cea bună va fi întunecată de răutăți, atunci și poftele trupului nostru vor fi mai întunecate. Exemple de minte întunecată avem atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament.

Se știe, din vechime, cum Cain avea mintea întunecată de propria lui faptă, că omorâse, din invidie, pe Abel, fratele său (Facere 4, 10); Lot, prin beție i-a fost adormit bunul simț, săvârșind incest (Facere 19, 30-36); apoi, *frații lui Iosif, prin întunecarea minții, de asemenea, din invidie, îl vând pentru o sumă modică de bani* (Facere 37, 28); însuși Irod se tulbură grozav la auzirea că s-a născut un nou împărat, și în nebunia lui, ucide pruncii din Ierusalim și din împrejurimi, ca apoi, ultimul descendent din familia lui Irod să taie capul Sfântului Ioan Botezătorul (Matei 14, 8-9); apoi, Iuda, vânzătorul, apostol ales al Mântuitorului, și-a întunecat mintea cu promisiunea celor 30 de arginți, pentru care a și vândut pe Învățătorul.

Raportat la zilele noastre, este știut că atunci când conducătorul unui mijloc de călătorie se îmbată și se întunecă la minte, atunci, cei ce sunt în mașină, avion, tren sau orice alt mijloc de călătorie, sunt în pericol de moarte.

Tot așa, și mintea noastră, când este întunecată de păcate, de poftesăbuite, sufletul nostru este pururea în primejdie să moară.

Dacă însă ochiul sufletului nostru, care este mintea, va fi curat, atunci și buna purtare, așezările și lucrările trupului și ale sufletului nostru vor fi luminate și bine plăcute lui Dumnezeu.

Sfinții Părinți și marii trăitori ai Evangheliei lui Hristos, au avut mare și permanentă grijă de a fi treji și veghetori cu mintea în toată vremea și tot locul, păzind-o curată de păcate și de răutate.

Exemplul lor este și pentru noi, cei de azi, de folos, întrucât, în vremea lor, prin luminare se înțelegea meditație, izolare, pe când astăzi, prin luminare înțelegem folosirea capacității noastre sufletești în slujba semenilor, în slujba omenirii.

Iată ce spune cuviosul Pimen Egipteanul, cu privire la luminarea minții: “Nu avem nevoie de nimic, numai de minte trează” (*Patericul egiptean*, București, 1930, p. 186).

Este bine știut faptul că nimeni nu-și poate păzi mintea de gânduri rele și de închipuiri pătimășe, de nu va avea pururea în mintea sa rugăciunea neîncetată către Domnul și Dumnezeu nostru Iisus Hristos și Maica Sa preacurată. De aceea, Sfântul Evanghelist zice: “*Privegheați în toată vremea, rugându-vă*” (Luca 21, 36). Iar Sfântul Apostol și Evanghelist zice: “*Privegheați căci nu știți ziua, nici ceasul când vine Fiul Omului*” (Matei 25, 13).

Marele apostol al neamurilor, Sfântul Pavel, zice și el următoarele: “*Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită*” (I Petru 5, 8).

În concluzie, luminarea sau deschiderea ochilor minții (Luca 24, 45), face ca tot trupul, adică toate energiile noastre să fie în stare permanentă de a ne împărtăși cu Sfântul Trup și Sfântul Sânge, adică o înfiere totală a Domnului Hristos.

Mântuitorul, în întreaga Sa activitate de predicator și vindecător al suferințelor omenești, cunoștea în totalitate tulburarea ascultătorilor Săi și cauzele care duc lumea la pieire, adică: *invidia*, care naște ucideri morale și trupești; *îmbogățirea*, care dezechilibrează societatea; *ura*, care distruge relațiile bune dintre oameni, dintre soți, dintre copii și părinți; *crimele*, care duc la împușinarea oamenilor prin spaimă de moarte; *bolile de tot felul*, din cauza mizeriei și a destrăbălării morale. Toate acestea pot fi înlăturate prin efortul personal, ajutat de harul lui Dumnezeu, care lucrează în Biserica Mântuitorului, câștigată cu scump Sângele Său (Fapte 20, 28).

O altă învățătură ce se desprinde din Sfânta Evanghelie de azi, despre care am amintit la începutul predicii noastre, este purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de lume, pe care o numim îndeobște Pronie sau providență divină.

Iată ce spune Mântuitorul cu privire la această “purtare de grijă”: “Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca” (Matei 7, 25), și continuă cu versetul 26: “Căutați la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește”.

Pentru a avea o înțelegere mai cuprinzătoare a acestei probleme, trebuie să știm că Providența divină se manifestă atât față de natură, cât și față de om.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de natura înconjurătoare nu este altceva decât o manifestare concretă a iubirii Sale față de om, întrucât îi creează acestuia o ambianță plăcută de a-și duce viața în condițiile cele mai bune, lipsite de griji și nevoi, pentru că Sfântul Vasile cel Mare spune: “Nimic nu este lipsit de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, nimic nu este trecut cu vederea de El. Toate le privește cu luare-aminte ochiul cel neadormit al Lui. Lângă toți este de față cu mare îndestulare, dăruind fiecăruia mântuirea” (Vezi Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, București, 1986, p. 164).

Iată ce spune și psalmistul David, care, adresându-se sufletului omului, îl îndeamnă să se lase cucerit de măreția lui Dumnezeu, care se manifestă în creație, iar creația, la rândul ei, trebuie să slujească omului: “Suflete al meu, binecuvintează pe Domnul, Cel ce a întemeiat pământul pe temeliiile lui, care nu se va clătina în veacul veacului. Acest pământ, al viețuirii Tale, pe care se suie munți și se coboară văi, unde Dumnezeu trimite izvoare în vâlcele și face ca prin mijlocul munților să treacă ape, din care să se adape toate fiarele câmpului, și peste care face să zboare păsările cerului, care dau glas din mijlocul stâncilor și din desișul copacilor, acest pământ ți l-a făcut ție dar, Preamilostivul Dumnezeu. Binecuvintează suflete al meu pe Domnul, căci El face ca din rodul lucrurilor Sale să se sature pământul. El răsare iarbă dobitoacelor și verdeață pentru trebuința oamenilor. Pentru tine scoate El pâine din pământ și vinul îl dă ca să veselească inima ta, o, omule! El veselește fața cu untdelemn și cu pâinea cea de toate zilele întărește inima ta. De aceea, în această prietenească ambianță poți omule să ieși la lucrul tău și la lucrarea ta până seara” (Psalmul 103).

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de toate lucrurile Sale se vede și din cuvintele spuse de El iubitului său Iov: “Închinge ca un bărbat mijlocul tău și Eu te voi întreba, iar tu să-mi răspunzi. Unde ai fost când am întemeiat pământul? Spune-mi de ai cunoștință? Cine a pus măsurile lui de știi, sau cine este cel ce a pus funie de măsurat peste dânsul? Pe ce s-au întărit stâlpii lui și cine este acela ce a pus peste dânsul piatra cea din capul unghiului?”

Când s-au făcut stelele, lăudatu-M-au cu glas mare toți îngerii Mei. Am ocolit marea cu îngrădituri când se revărsa afară și când ieșea din pântecul maicii ei și am pus îmbrăcămintea ei nor și am înfășurat-o pe ea cu negură și am pus ei hotar înconjurând-o cu încuietori și porți și i-am zis: Până aici să vii și să nu treci mai departe, ci întru tine să se sfărâme trufia valurilor tale... ” (Iov 38, 3-20).

Purtarea cea veșnică a lui Dumnezeu asupra lumii se vede și din textul Facerii care zice: *“În toate zilele pământului semănatul și secerișul, frigul și căldura, vara și iarna, ziua și noaptea nu vor mai înceta”* (Facere 8, 21).

Cred că v-ați convins, iubiți credincioși, ascultând atât expunerea de mai sus, cât și din experiența dumneavoastră de zi cu zi, că întreaga creație, cerul și pământul, îngerii și oamenii, se află în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Cel ne ne-a zidit, și are mare și multă milă de toată făptura și zidirea Sa.

Pronia sau purtarea de grijă a lui Dumnezeu se revărsă din belșug asupra tuturor fie că merită sau nu merită aceasta, după cuvântul Domnului care zice: *“Tatăl nostru cel din ceruri face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți”* (Matei 5, 45). Cât privește purtarea de grijă a lui Dumnezeu în actul mântuirii, omul are lațitudinea de a accepta sau nu darul lui Dumnezeu. Este adevărat că Dumnezeu vrea ca tot omul să se mântuiască și să ajungă la cunoștința adevărului, dar tot atât de adevărat este că Dumnezeu nu silește pe nimeni să vină la El. Cuvintele Mântuitorului sunt concludente în această problemă. *“Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze”* (Matei 16, 24). Sau, Apocalipsa Sfântului Ioan Evanghelistul este și mai lămuritoare cu privire la libertatea omului în a accepta sau nu chemarea la mântuire a Domnului: *“Iată stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu, va deschide ușa și voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine”* (Apocalipsă 3, 20).

Iubiți credincioși,

Din cele relatate mai sus reiese că Domnul vrea ca toți oamenii să se mântuiască și nu trebuie să-L lăsăm sub nici o formă să aștepte afară mult întrucât Sfânta Scriptură, printr-o singură frază existentă în Evanghelia de azi, ne îndeamnă zicând: *“Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă”* (Matei 6, 33).

Zadarnic alergăm, iubiți credincioși, după lucruri nefolositoare care pier odată cu noi. Zadarnic visăm averi, cinste, locuri sociale bune, viață fericită lipsită de orice griji, întrucât toate acestea pier iar noi uităm de ceea ce este mai folositor sufletului și nu trupului, adică de faptele creștinești, de rugă-

ciune, de iertare, de pocăință și de Dumnezeu Creatorul și mântuitorul nostru cel bun și milostiv.

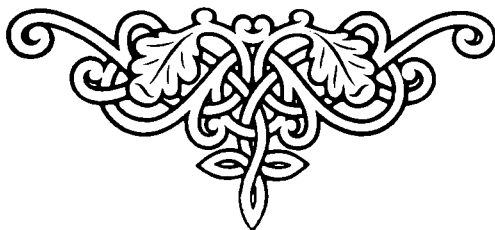
De aceea este în lume atâta suferință, atâtea boli, atâtea revărsări de ape și nenorociri naturale, pentru că am uitat de Dumnezeu, de poruncile Lui, de Biserica Lui, de mântuitoarele Lui patimi rememorate în duminici și sărbători de slujitorii altarelor Bisericii noastre străbune.

Să ne întoarcem așadar, iubiți credincioși, la Dumnezeu, la rugăciune, la săvârșirea de fapte bune și să nu ne mai mândrim cu mintea noastră și să nu credem decât în Dumnezeu și să I ne închinăm în Biserica lui Hristos câștigată prin jertfa Sa de pe Golgota.

Să fim dornici de a-L avea pe Hristos în inima și în mintea noastră și în glas de rugăciune cu mâinile să lucrăm, dar cu mintea să ne rugăm. Să creștem copii în frica lui Dumnezeu și cu respect față de oameni. Să trăim în pace și bună înțelegere cu iubitorii de pace iar de cei răi și de cei robiți de patimi să ne ferim.

De vom face așa vom trăi ani mulți și fericiți și vom avea mult mai mult timp pentru rugăciune, pentru frecventarea bisericii și pentru ajutorarea celor mulți și necăjiți. Numai atunci vom cânta și noi împreună cu Sfântul și marele prooroc David care zice: *“Bogații au sărăcit și au flămânzit iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele”* (Psalm 33, 10). Amin.

Pr. prof. dr. Marin Velea

IV. ARTICOLE ȘI STUDII

FENOMENUL MIGRAȚIEI DIN PAROHII: ȘANSE, PROBLEME ȘI PERSPECTIVE PASTORALE*

Migrația este un fenomen social care se întâlnește în toate timpurile și în toate locurile. Dintotdeauna oamenii s-au deplasat de pe un teritoriu pe altul, din motive economice, sociale, politice sau naturale.

Poporul român, fără a fi un popor migrator, a avut și el unele momente ale istoriei când, parțial, a fost nevoit să se refugieze din calea vitregiei vremurilor.

Un astfel de fenomen se întâmplă și în vremurile noastre, când, foarte mulți dintre români părăsesc locurile natale, mai ales satele românești - și iau calea pribegiei, migrând spre orașele mari din țară, sau emigrând în țările mai dezvoltate economic din Apusul Europei ori în Statele Unite ale Americii. Fenomenul migrației “în masă” – cum este numit – a românilor a luat o amploare deosebită în ultimii 15 ani, încât a devenit o problemă care trebuie tratată cu toată rigurozitatea și competența de toate mediile responsabile din România.

În mod implicit, acest fenomen sociologic afectează și Biserica Ortodoxă Română. De aceea, ca Biserică strămoșească a neamului românesc, este îngrijorată de consecințele acestei mișcări și caută soluții pentru amortizarea efectelor ei. Una din dovezile care arată implicarea Bisericii noastre este tocmai propunerea acestei teme pentru Conferința preoțească pe acest semestru.

Din capul locului trebuie menționat că această temă implică o multitudine de aspecte ce nu pot fi, nici pe departe, tratate exhaustiv în cadrul acestui material. Spre exemplu, doar câteva titluri reprezintă teme de sine stătă-

---

* Conferința preoțească susținută la Protoieria I Capitală (26 mai 2005).

toare: dislococări masive de populație care duc la schimbarea configurației confesionale atât a locului din care s-a plecat cât și în care s-a ajuns – ex.: est-europenii sau emigranții musulmani în țările din Apus; migrația românilor de-a lungul timpului, cauze și consecințe; diaspora românească: istoric, situația actuală, cu evidențierea detaliată a prezenței Bisericii în mijlocul lor, și altele. În materialul de față vom încerca să surprindem pe scurt cauzele exodului masiv din ultimul timp a românilor în străinătate, iar în mod deosebit starea religioasă a lor la plecarea de acasă, șansele, problemele și perspectivele pastorale pe care ei le au, le găesc sau și le creează în țara adoptivă unde s-au oprit, ca și a celor care rămân.

Dacă până în anul 1989 românii, care reușeau, plecau din țară în primul rând din motive politice, după anul 1990 principalele motive sunt cele economice și sociale. Falimentarea numeroaselor întreprinderi comuniste, încadrată de neputința sistemului de a crea noi și suficiente locuri de muncă, a lăsat fără pâinea cea de toate zilele familii din orașe sau zone întregi din toată țara. Populația din orașe de mărime medie, ca și din comunele învecinate, dependente de cele câteva mari întreprinderi din zonă, odată falimentate, a rămas pe drumuri. Cum posibilitate de reangajare pentru atâtea persoane nu exista, singura speranță era cea a plecării în străinătate: în Germania, Italia, Spania sau America. Mai puțini s-au îndreptat spre marile orașe din țară, în special spre București. Șansă mai mare au avut întotdeauna cei care deja aveau pe cineva din familie sau din prieteni plecați undeva; cu ajutorul acelora, ajungeau și ei acolo. Astfel, zone, sate sau orașe întregi din România s-au mutat în proporții covârșitoare în altă țară (Italia sau Spania, spre exemplu). Sunt sate din care populația tânără de până la 40 de ani este, în proporție de 90-95%, plecată.

O problemă la fel de gravă este, în același context, și migrația cercetătorilor români. Plecarea acestora reprezintă o pierdere importantă pentru țară, prin potențialul intelectual, științific și economic pe care îl reprezintă aceștia, și prin pierderea investiției făcută în educarea lor, fapt recunoscut și de autoritățile statului român. Pe de altă parte, migrația este o soluție naturală pe care cercetătorii o găesc pentru a putea să își facă meseria, în contextul problemelor grave ale cercetării românești, ca și al unei remunerații corecte a muncii lor.

Astfel, dacă până la această perioadă de maxim flux migratoriu, occidentalii îi cunoșteau nemijlocit numai pe românii din profesiunile liberale, elitele cultivate, ori citeau despre tâlhari, acum există ocazia de a cunoaște, fără a călători în România, întregul spectru socio-antropologic al societății românești. Noua experiență a întâlnirii cu celălalt *român* pare să aibă un efect

calmant asupra opiniei publice occidentale: se vede că românii sunt de toată mâna, și așa, și așa. Pe lângă banda falsificatorilor de cărți de credit și mai rarii savanți sau profesioniști, există deci - descoperă occidentalul - și români ca toată lumea, care lucrează în restaurante, construcții sau asistență socială.

În acest fel, periodic, din România, se rup bucăți care alunecă spre Vest. Conform statisticelor, circa 2 milioane de români au luat drumul Occidentului. De aceea, după ani de plecări, acum Milano poate spune că are un "mic Bacău" la periferie. Dintr-o mică localitate din Bistrița-Năsăud, oamenii au luat drumul Spaniei cu preotul în frunte¹. Și, ca să se simtă ca acasă, au pus în bagaje pancarta cu numele localității pe care au plantat-o undeva lângă Madrid. "Botezul" unor orașele din Spania cu nume românești nu e deloc o glumă, cum pare la prima vedere. Din cei o sută și ceva de mii de locuitori ai Castillon-ului, un orașel lângă Valencia, 25.000 sunt români. În Coslada figurează în actele primăriei 10.000 de români, dar fiecare ins cu hârtii oficiale mai ține în spate alți 7-8. La fel, poluri de concentrare ale românilor există peste tot în Europa, din Italia, unde muncesc peste 300.000 de compatrioți, până în Irlanda. În mod firesc, pe lângă concentrarea în anumite zone, s-au produs și specializări. Un exemplu clasic în acest sens, care e deja pomenit de sociologi, este cel al oșenilor ajunși la Paris. Primii oșeni au apărut în capitala Franței în 1992, când a sosit o "echipă de cercetare" compusă din 7 bărbați. Oșenii, fiind serioși și muncitori, s-au specializat în vânzarea ziarelor și au trimis vorbă în sat că "e bine". Apoi, au urmat valuri de emigranți. Acum, din cei 1.000 de vânzători români de ziare din Paris, 770 sunt oșeni, iar 53 sunt din Maramureș, adică din vecini. Una peste alta, cele 2 milioane de oameni care muncesc câte 8-9 luni pe an în străinătate trimit în țară miliarde și miliarde de Euro². Acestea ar fi, foarte pe scurt, câteva aspecte sociale ale problemei.

Să urmărim acum implicațiile pastorale ale acestui fenomen atât de complex și de actual.

După cum se știe, Biserica a însoțit pe credincioșii săi și dincolo de granițele fizice ale țării, așa cum îndeamnă și Canonul 17 de la Sinodul IV Ecumenic³. Astfel, există: 1. Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale, cu 91 de parohii și 7 comunități monahale, grupate în 3 Vicariariate cu mai multe protopopiate. Dintre acestea, 16 parohii s-au înființat în anul 2004 și aproximativ 15 sunt în curs de înființare în anul 2005; 2. Mitropolia Ortodoxă Română pentru Germania, Europa centrală și

1. *Românostrăinii*, în *Adevărul*, 13 noiembrie 2003.

2. *Ibidem*.

3. Dr. Nicodim Mișă, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Arad, 1931.

de Nord, cu 50 de parohii și o mănăstire; iar în America, Arhiepiscopia Ortodoxă Română din America și Canada cu 41 de parohii, 13 misiuni și 3 mănăstiri⁴.

Grija Bisericii Române pentru fiii săi duhovnicești din diaspora se manifestă, la nivel oficial, prin reorganizarea în general a structurilor Bisericii Ortodoxe Române din afara granițelor. Creșterea importantă a numărului românilor emigrați în țările Europei Occidentale și Meridionale din ultimii ani a solicitat o activitate pastorală și misionară susținută și a contribuit la dezvoltarea structurii organizatorice a Bisericii noastre din această zonă. Acest fenomen a dus la ridicarea la rang de Mitropolie și aprobarea de către Sfântul Sinod a două posturi de episcopi-vicari pentru Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale. Astfel, a fost hirotonit P.S. Siluan, ca episcop vicar pentru Italia, iar la 07 mai 2005 un nou Episcop vicar pe lângă Mitropolitul Iosif, și anume P.S. Marc Arlic, francez, format în spiritul Ortodoxiei românești. De asemenea, au loc periodice Conferințe preoțești ce dezbat teme care frământă comunitățile ortodoxe românești, spre ex.: problema căsătoriilor mixte, probleme liturgice, pregătirea clerului pentru slujbe, cateheza în parohie, în special cateheza copiilor, pastorația familiei (relațiile părinți/copii, crizele familiale, etc.) de care preotul este responsabil, serviciile de asistență (pastorația celor din închisori, îngrijirea bolnavilor care sunt pe patul de moarte, etc.). Sub aspect financiar, Mitropolia și parohiile își susțin activitatea lor pastorală și misionară din donații; pentru aceasta, este necesară conștientizarea treptată și participarea tuturor credincioșilor la aceste acte binevoitoare. La nivel central, se încearcă găsirea unor mijloace de autofinanțare (înființarea unui birou de pelerinaje, demararea producției proprii de lumânări, intensificarea activității tipografice prin intermediul Editurii *Sfântul Ioan Casian* a Mitropoliei: calendare, cărți de rugăciuni, de cult, etc.)⁵.

Se știe că, în general, locul de întâlnire al ortodocșilor din diaspora este biserica. Mai ales pentru emigranții greci acest fapt este evident. Și pentru români acest principiu funcționează, acolo unde este posibil. Nu știm dacă numărul parohiilor despre care am amintit este sau nu suficient, un lucru este clar: distanțele până la cea mai apropiată biserică română ortodoxă sunt atât de mari pentru unii, încât foarte rar reușesc să ajungă la slujbele religioase, la Sfânta Liturghie. Din păcate, cadrul restrâns de documentare nu permite o

4. Din *Darea de seamă* a Sectorului *Comunități Externe* al Patriarhiei Române, către Adunarea Națională Bisericească și Consiliul Național Bisericesc, sesiunea martie 2005.

5. Site oficial al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale: Ședința de toamnă a Consiliului Mitropolitan, 27 octombrie 2004.

evaluare directă a situației, evaluare care s-ar putea face doar la fața locului și din surse directe: ar fi interesant de știut dacă, spre ex., cei peste 25.000 de români din Castillon de lângă Valencia, sau cei 10.000 de români din Coslada au biserici și preoți ortodocși români – și mai ales dacă au o viață religioasă activă în cadrul “parohiei” lor. Pentru că a face parte din Biserică înseamnă nu numai a te numi “ortodox român”, ci a participa la Sfânta Liturgie și a te împărtăși cu Sfântul Trup și Sânge al Mântuitorului. Au românii din afară această posibilitate? O conștientizează? Câți anume dintre ei simt nevoia prezenței Bisericii? Diaspora este în mod necesar o continuare a vieții “cetății”. Oriunde merge, credinciosul ortodox va rămâne purtătorul tradiției și credinței lui. Un om indiferent religios va purta peste tot indiferența lui (sau poate dorul de țară îl va face credincios). Poate că mulți dintre ei sunt creștini ocazionali, care iau contact cu biserica doar la vreo cununie sau botez.

Emigranții români s-au înstrăinat mai ales din lipsă de lucru și în așteptarea unui câștig, pe care să-l folosească la reîntorcerea lor în patrie. Toți aceștia vor avea nevoie de preot – în mod neapărat – pentru botez, căsătorie și alte servicii. În rest, probabil că, cei mai mulți, nu simt nevoia unei profunde vieți religioase. Poate doar nostalgia sentimentală a unei slujbe a Învierii. Aceasta se întâmplă pentru că, înainte de emigrare n-au avut, dincolo de o religiozitate formală, o relație interioară cu viața parohiei, încât nu pot să înțeleagă scopul existenței ei. Dar sunt și alții care caută bisericile și participă mai des la slujbe, atunci când au posibilitatea. În contextul trecerii la o dispoziție individuală a relației cu Dumnezeu, chiar și românul ortodox începe să nu mai simtă nevoia de a participa la viața parohiei și la cultul ei, mai ales dacă religiozitatea sa este mai fragilă, conștiința parohială se stinge cu desăvârșire⁶.

Să nu uităm că românii trăiesc în spațiul culturii Apusene secularizată și antropocentristă. Chiar dacă mulți dintre ei nu conștientizează acest aspect, totuși ei se adaptează, în parte, unor mentalități cotidiene izvorâte din această cultură autonomă, care a transformat religia într-o problemă particulară a ființei umane, din sfera publică în cea privată, și care a transformat paradisul ceresc într-un paradis pământesc, capabil să asigure prosperitatea și bunăstarea omului. Lumea europeană, în mijlocul căreia trăiesc compatrioții noștri, în marea ei majoritate, trăiește astăzi cu sentimentul că universul nostru este lipsit de prezența lui Dumnezeu – în locul Său această cultură așezând în centru pe om. De aceea ei trebuie să aibă puterea și înțelepciunea

6. Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, Sibiu, 2004, pag. 136-142.

să-și asume selectiv această cultură în mijlocul căreia trăiesc⁷, bazându-se pe multa sau puțina formare religioasă pe care o au de acasă.

Însă, îngrijorați trebuie să fim și pentru cei care rămân. Asupra lor apasă o responsabilitate greu de exprimat în cuvinte. În primul rând, prin aceștia care rămân, cei plecați păstrează legătura cu țara și Biserica strămoșească. De aceea, odată în plus, cei rămași, de cele mai multe ori, părinți ori rude în vârstă, au datoria de a menține mereu aprinsă candela credinței și spiritualității ortodoxe românești în sufletele acelora⁸. Iar aceasta se poate realiza și mai bine dacă în comunitatea respectivă există o viață parohială activă. Preotul din aceste comunități, atât de mult știrbite din punct de vedere numeric, trebuie să desfășoare o bogată activitate atât cu cei rămași, cât și cu cei care, o dată sau de două ori pe an, se întorc la vatra străbună. Preotul trebuie să lupte pentru resacralizarea satelor și revitalizarea vieții spirituale. Să-i conștientizeze că aparțin aceiași Biserici⁹.

Mai ales că această migrație continuă, fără ca cineva să o poată opri, cel puțin deocamdată. Teoretic, poți să-i spui unui tânăr că nu este un gest românesc și creștinesc să-și părăsească țara în care s-au născut moșii și stămoșii săi, în care a învățat graiul matern și așa mai departe, că este dator să rămână aici, să fie solitar cu țara, să-și asume necazurile ei, să iubească “răul, ramul” ca pe lumina ochilor, însă, un astfel de discurs, oricât de sincer ar fi, are puține șanse de a fi luat în seamă.

Însă, putem privi și din altă perspectivă acest fenomen. Poate că exodul la care ne referim este declanșat de resorturi care depășesc persoanele noastre și neamul căruia îi aparținem. În sensul că tinerii care pleacă pentru a învăța sau a munci în străinătate și se gândesc să nu se mai întoarcă, vor deveni, mulți dintre ei, martori ai Ortodoxiei, misionari ai tradiției creștine într-o lume pe cât de realizată din punct de vedere material, pe atât de neîmplinită spiritual. Stabilindu-se definitiv într-o altă țară, devin, pentru comunitățile umane în care s-au stabilit, martorii unui creștinism cald și luminos, devin “fermentul” care lucrează încet-încet la reîncreștinarea unei lumi descreștinate. Astfel, la începutul celui de-al treilea mileniu de istorie creștină, facem și noi, ortodocșii români, misiune în lumea neortodoxă prin mulți dintre tinerii noștri înzestrați și credincioși care nu se mai întorc în țară, preferând să rămână înstrăinați etnic. Înstrăinați fiind, ei dau adeseori bună măr-

7. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și contemporaneitate*, București, 1996, pag. 149-170.

8. *Vezi Familia creștină azi*, Editura Trinitas, 1995.

9. Pr. Lect. Dr. Dumitru Megheșan, *Preotul, factor de resacralizare a satelor*, în *Revista Teologică V (77) nr. 1, 1995*, p. 118-124.

turie, formează familii, organizează parohii, într-un cuvânt, stabilesc niște puncte de întâlnire ale Ortodoxiei cu o lume ce are nostalgia Ortodoxiei ecumenice, a rădăcinilor sale creștine. Nu este exclus ca la ceasul scadenței supreme, când Bisericile lumii vor da seama despre modul în care și-au împlinit vocația misionară, Biserica noastră să se înfățișeze și cu zestrea acestui tip de misiune. Ca exemplu, putem lua istoria Armeniei. Prin martirajul său impresionant, dozat pe parcursul mai multor epoci istorice, Armenia există astăzi mai mult prin comunitățile sale eclesiale răspândite în toată lumea, decât prin cele care au rămas în fabulosul său perimetru geografic.

Așadar, exodul tinerilor capabili, atât de dureros pentru noi, trebuie văzut și în această perspectivă, nu doar în cea egoistă, naționalistă și demagogică.

Știm atât de bine că înainte de primul război mondial sate întregi din zona Sibiului sau din Bucovina au luat drumul bejeniei în America și Canada, unde au întemeiat comunități ortodoxe ce dăinuie până astăzi. Fenomenul exodului actual este asemănător în mare măsură cu cel de atunci. Desigur, mulți dintre cei plecați atunci și-au pierdut conștiința ortodoxă, risipindu-se printre grupările neoprotestante. Totuși, dacă se poate vorbi astăzi despre Ortodoxia americană, aceasta se datorează nu doar comunităților de greci, ruși sârbi ș. a., ci și a exodului românilor ortodocși din perioada “goanei după aur”. Arhivele noastre bisericești mai păstrează documentele în care fenomenul la care ne referim era blamat în temeiul unor motivații asemănătoare celor de astăzi.

Asigurarea vieții parohiale ortodoxe și a cultului în diaspora are un scop concret: cultivarea și menținerea conștiinței ortodoxe și activarea sobornicității Bisericii. Dacă vrem, așadar, să păstrăm omul ortodox, trebuie să-i asigurăm cadrul vieții creștine. Și aceasta este parohia, cu biserica și cultul ei. Aceasta urmărește Biserica noastră prin prezența ei în spațiul diasporei.

Există însă numeroase probleme ce se ivesc în calea pastorației în diaspora. Așa cum spuneam, una din ele este distanța mare pe care o are de parcurs un credincios până la cea mai “apropiată” biserică. Răspândirea credincioșilor pe un spațiu foarte întins împiedică și pe preot să poată lua legătura cu enoriașii săi și să poată să-i viziteze în mod regulat, cum se întâmplă spre ex. în situațiile ideale din Elveția. Pe de altă parte, asigurarea unor spații de adunare, a unui centru de cult, nu este ușor de realizat. Se știe că în multe situații s-a apelat la folosirea spațiului liturgic al altor Biserici, în speță romano-catolice. Acest fapt duce implicit și la alte probleme: timp disponi-

bil limitat, săvârșirea Sfintei Liturghii ori foarte devreme, ori la orele amiezii¹⁰.

O altă problemă pentru diaspora este unitatea interortodoxă, prin conlucrarea pastorală dintre ortodocșii dintr-o regiune. Ba mai mult, trebuie avută în vedere și unitatea Ortodoxiei românești din diaspora, astfel încât întreaga românie din afara granițelor țării, clerici și laici deopotrivă, să recunoască autoritatea canonică a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. De asemenea ortodoxul trebuie învățat să respecte credința celorlalți, mai ales a “gazdelor” romano-catolice. Poate intra în bisericile catolice, dar nici pe departe nu se poate împărtăși de la ei¹¹.

Cât despre cei care au plecat din zonele sau satele sărace către orașele mari, aceștia intră în grija preoților de aici. Cu ei preoții trebuie să facă o pastorație mai specială, în sensul de a-i cunoaște, a-i conștientiza asupra faptului că aparțin și aici unei parohii – și, în general, să îndrepte și către ei mijloacele și metodele pastorale specifice zonei urbane. Principala caracteristică a societății contemporane este criza religioasă și etică și abandonarea parohiei și a centrului ei (biserica), fiindcă alte “centre” atrag și absorb viața oamenilor.

O altă caracteristică a mediului urban este modificarea diverselor grupuri sociale (schimbarea locului de muncă, a școlii, a locuinței...) și prin urmare, dispariția succesivă a noțiunii de parohie ca spațiu geografic determinat în care se dezvoltă viața membrilor ei. Aceasta înseamnă însă o dezintegrare a unității parohiei dar în același timp și o desființare a vieții parohiale pentru mulți membri ai ei care sunt obligați pentru un timp mai mic sau mai mare să-și schimbe locul.

Astfel, s-a format o nouă concepție despre parohie, cel puțin pentru cei care urmăresc să aibă o viață religioasă: noțiunea de parohie “spirituală”, nu “geografică”. Astfel, dintre cei plecați, fie în altă țară, fie la oraș, dar care din diverse motive nu iau contact cu o altă biserică și alt preot, când vin acasă, rar, merg neapărat la preotul și biserica lor. În acest caz se ivește neputința existenței unei conștiințe parohiale și a unei vieți parohiale, din moment ce lipsește o relație permanentă dintre păstor și turmă. În acest caz biserica mai este centrul întregii vieți a creștinului, cum a fost cândva în societatea rurală?

Așadar, în contextul actual, cea mai urgentă obligație misionar-pastorală constă în restabilirea și consolidarea unității spirituale a parohiei dispersate geografic și complexe din punct de vedere social-cultural și întărirea

10. Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, Sibiu, 2004, pag. 143-146.

11. Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. I.

conștiinței de apartenență la comunitatea parohială, ca trup eclezial al lui Hristos. Consolidarea unității și a vieții parohiei, care nu se mai prezintă ca o comunitate sociologică compactă, presupune înnoirea mijloacelor și posibilităților misionar-pastorale existente, dar și crearea unor noi forme de pastorație. În principiu, preoții dispun de toate mijloacele liturgice, pastorale și misionare, dar ele trebuie să fie folosite în perspectiva unui plan pastoral organizat.

Pentru aceasta, preotul trebuie, în primul rând, să constate cu realism starea parohiei, cu toate posibilitățile, crizele și deficiențele ei și să refacă unitatea spirituală a acesteia. Consolidarea vieții parohiale, menținerea și întărirea integrității spirituale a parohiei trebuie să se facă în perspectiva învățaturii ortodoxe despre Biserică și despre misiunea ei¹².

Nu numai în mediul ortodox, dar și între ceilalți creștini a început deja de mult timp să devină conștientă necesitatea înnoirii parohiei prin regăsirea caracterului ei liturgic. Se observă tot mai clar o trezire religioasă, "ritorno del sacro": pe lângă cadrul macro-social caracterizat încă de preponderența secularizării, se înregistrează la nivel micro-social numeroase semnale de resacralizare a vieții oamenilor¹³.

Pentru a găsi, deci, rezolvarea numeroaselor aspecte pastorale ale migrației din parohii a credincioșilor noștri este necesar a se accentua misiunea Bisericii în societatea contemporană.

Unul dintre aspectele importante ale misiunii Bisericii în societatea noastră privește catehizarea credincioșilor. Cu tot atașamentul lor vădit față de Biserică, marea majoritate a credincioșilor noștri nu dispun de instrucția religioasă corespunzătoare. Această lucrare de catehizare este absolut necesară pentru combarerea prozelitismului sectar și pentru a-i face pe credincioși, oriunde trăiesc, responsabili față de actele pe care le întreprind, pentru a elimina atâtea probleme provocate de ignoranță.

Trebuie avut în vedere că din procentul mare de români, 90%, care și manifestă încrederea în Biserică, doar un număr destul de modest frecvențează biserica sau se împărtășesc. De aceea preoții trebuie să-i conștientizeze asupra caracterului de comuniune a Sfintei Împărtășanii pentru a depăși individualismul cu care se confruntă astăzi Biserica¹⁴.

---

12. Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, *Importanța parohiei pentru misiune. Unitatea dintre parohie și Biserica locală, unitatea internă a parohiei, mijloace și metode de menținere a acesteia*, în *Pastorație și misiune în Biserica Ortodoxă*, Galați, 2001, pag. 17. 62-63.

13. Arhimandrit Teofil Tia, *Reîncreștinarea Europei?*, Editura Reîntregirea, 2003, p. 45.

14. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Hristos, Biserică, societate*, EIBMBOR, 1999, pag. 59-60.

Una din marile probleme care stau în fața Bisericii noastre este deci aceea a misiunii în mediul urban, care trebuie reanalizată. Orientativă este pentru acest aspect și analiza făcută de Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula în articolul *Este necesară revigorarea activității pastoral-misionare în mediul urban din România?* publicat în Volumul *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*¹⁵.

Plecând de la astfel de principii, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom reuși să găsim și cele mai bune soluții practice la problemele pastorale pe care le implică fenomenul actual al migrației din parohiile Bisericii noastre.

Pr. Ion Grădincea

---

¹⁵ . Mai vezi și Pr. Lector Gheorghe Zamfir, *Mijloace și metode pastorale în societatea contemporană. Probleme dintr-o parohie din mediul rural și probleme dintr-o parohie din mediul urban*, în *Tinerețe, ideal, Biserică*, Făgăraș, 2002, pag. 167-183.

DESPRE RĂBDARE ȘI NĂDEJDE DIN PERSPECTIVA ÎNVĂȚĂTURII ORTODOXE

Am considerat ca fiind bine venită abordarea unei asemenea teme, deși ea a fost tratată îndelung și minuțios de mulți Părinți ai Bisericii și de către vestiți teologi, deoarece constat faptul că ne aflăm într-o perioadă de mari frământări și permanente crize – care, multe dintre ele se datorează (și) faptului că nu avem răbdare și nădejde, că nu avem, mulți dintre noi, o viziune corectă asupra virtuții și nădejzii – care sunt două virtuți foarte importante, de-a dreptul indispensabile, pentru realizarea unui progres duhovnicesc în viața noastră spirituală.

Cunoaștem faptul că pentru spiritualitatea ortodoxă viața duhovnicească este o permanentă mergere înainte, o permanentă epectază către culmile desăvârșirii – care trebuie abordată existențial și trebuie trăită până la ținta ei supremă care este unirea cu Dumnezeu, îndumnezeirea. Această înaintare către desăvârșire nu este doar un urcuș, treptat și uniform, ci poartă permanent în sine caracterul unei lupte încordate în vederea dobândirii asemănării cu Dumnezeu, prin har și lucrare.

Viața duhovnicească, după cum o demonstrează experiența marilor Părinți duhovnicești, se desfășoară între adâncurile păcatului și piscurile virtuților. Drumul către virtute trece, obligatoriu și inevitabil, prin podoaba încercărilor duhovnicești, a ispitelor și necazurilor, a „supărărilor fără de voie”¹, a „pățimilor fără de voie”².

„Pentru aceea, ascetica ortodoxă face din răbdarea acestora o adevărată virtute – fiind socotită a șasea în lista tradițională a virtuților, și este pusă în legătură cu smerenia și iubirea, căci scopul lor fundamental este dobândirea smereniei sau a smeritei cugetări – care duce la adevărata iubire de Dumnezeu și de oameni. Înțelegerea adevăratelor dimensiuni duhovnicești

1. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoie, în Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*. Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Volumul X, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 139.

2. *Ibidem*, p. 116.

ne apropie de ținta vieții creștine, încercarea de a le evita, eschivarea sau aparentul lor refuz, le înmulțesc, împovărându-ne înaintarea” – mărturisește Părintele Ioan Cristinel Teșu în lucrarea sa: „*Virtuțile creștine, cărări spre fericirea veșnică*” apărută la Editura „Trinitas” – Iași, 2001. În justificarea acestei concepții, spiritualitatea filocalică dezvoltă o învățătură duhovnicească de o deosebită profunzime – pe care, pe câteva, vom încerca să le scoatem în evidență în rândurile următoare.

O primă idee ar fi aceea a **necesității** lor. Aceste încercări, ne spune Sfântul Isaac Sirul, sunt „neapărat folositoare oamenilor”³, indiferent de treapta lor duhovnicească. Ele sunt necesare atât celor păcătoși, pentru a-i întoarce la adevărata viață spirituală, cât și celor îmbunătățiți duhovnicește, pentru a-i consolida și ajuta să progreseze, în continuare, în asemănarea cu Dumnezeu. Același Sfânt Isaac Sirul spune că „acela care fuge de ispite sau de încercări, fuge, de fapt, de virtute”⁴. Vorbind despre încercările sau necazurile trupești și despre cele sufletești, el ne îndeamnă să ne pregătim cu toată puterea pentru cele trupești, căci fără de acestea nu putem înainta spre desăvârșire, nu putem ajunge la lumina cea dumnezeiască. Însă față de cele sufletești ne îndeamnă să ne ferim a le trăi, cerând ajutorul și paza lui Dumnezeu.

Necazurile intră în mod necesar în economia mântuirii, „cel ce le primește fiind scutit de necazurile veșnice”⁵. Există o alternanță regulată, un echilibru, între bucurii și necazuri în lumea aceasta. De multe ori, lucrurile care ne-au adus, cândva, bucurii mai târziu ne pricinuesc necazuri și dureri precum și invers. În lucrurile care ne-au produs tristețe și necaz, se arată mila și răsplata lui Dumnezeu care devin prilejuri de bucurie duhovnicească. Puterea sau rezistența noastră la încercări este un mod de a proba dragostea noastră față de Dumnezeu. Cuviosul Nichita Stithatul consideră încercările ca fiind „mijlocul cel mai eficient de probare a prezenței sau a lipsei iubirii față de Creator, căci prin ele Dumnezeu urmărește să vadă aplecarea sufletului nostru, spre cine se înclină și cui se dăruiește el: Creatorului sau ispitelor lumii acesteia”⁶.

Așadar, răbdarea duhovnicească a încercărilor ne apropie de Dumnezeu. „La început cel încercat se roagă lui Dumnezeu ca un străin, dar, pe măsura

3. *Ibidem*, p. 117.

4. *Ibidem*, p. 234.

5. Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloac, *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica și mistica*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1992, p. 141-142.

6. Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre conștiință, în Filocalia...*, Volomul VI, p. 261.

răbdării lor se apropie de Dumnezeu, devenindu-i fiu adevărat”⁷. Calea apropierii de Dumnezeu nu poate fi alta, pentru Părinții filocalici, decât cea a încercărilor, a luptei, a lepădării și biruirii vrăjmașului.

Referindu-ne la **cauzele încercărilor** trebuie să menționăm faptul că există o pedagogie divină, în baza căreia încercările sunt necesare tuturor, pentru exercițiul duhovnicesc. „Încercarea – spune Sfântul Isaac Sirul – este de folos oricărui om... Cei ce se nevoiesc sunt încercați, ca să sporească în bogăția lor, cei leneși, ca să se păzească de cele ce-i vatămă...”⁸.

Cu privire la cauza acestor necazuri sau încercări fără de voie, Părinții filocaliei ne dau detalii foarte importante. Sfântul Maxim Mărturisitorul, ca de altfel întreaga literatură ascetică, consideră toate aceste pătimiri fără de voie ca fiind *pedeapsă pentru păcat*. Cauza lor primă o constituie, desigur, păcatul strămoșesc. Prin aceasta, ne spune același Sfânt Părinte, omul a ajuns într-o cu totul altă direcție, în loc să acorde cinstea cuvenită Creatorului sau Ziditorului său, adică să îndumnezeiască lumea, creația.

Aceasta corespunde, de fapt, definiției sau consistenței răului, care constă în „necunoașterea cauzei celei bune a lucrurilor”⁹. Aceasta, ne relatează Sfântul Maxim, orbind mintea omenească dar deschizând larg simțirea, l-a înstrăinat pe om cu totul de cunoștința pătimașă a lucrurilor care cad sub simțuri. În aceste condiții protopărinții noștri au părăsit frumusețea dumnezeiască menită să alcătuiască podoaba lor spirituală și au socotit zidirea văzută drept Dumnezeu, îndumnezeindu-o datorită faptului că e de trebuință pentru simțirea trupului; iar trupul propriu legat prin fire de zidirea luată drept Dumnezeu, l-au iubit cu toată plăcerea. Și așa, prin grija exclusivă de trup, au slujit cu toată sânguința zidirii în loc de Ziditor”¹⁰.

În acest mod, ajungem la una dintre cele mai importante învățături ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, cea referitoare la cercul vicios plăcere – durere, începutul lui, modul de declanșare și activare a lui, ca resort sau cauză inițială a durerii. Autorul acestei dureri ca și a plăcerii de care se leagă, nu este Dumnezeu ci omul. Zidind firea omenească, Dumnezeu – aflăm de la același Sfânt Părinte – nu a creat împreună cu ea nici plăcerea, nici durerea din nesimțire, ci a dat minții o anumită capacitate de plăcere, ca dorință naturală a ei, prin care să se poată bucura în chip tainic de El. Plăcerea și durerea provin din călcarea poruncii date de Dumnezeu primilor oameni. Plăcerea lucrează coruperea voinței, durerea – osânda spre destrămarea firii.

7. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 236.

8. *Ibidem*, p. 251-252.

9. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie, în Filocalia...*, Volumul III, p. 34.

10. *Ibidem*, p. 35.

Plăcerea duce la moartea de bunăvoie a sufletului, durerea – la nimicirea formei trupului ¹¹.

Spre deosebire de plăcerea naturală, zidită în om, care se orientează spre Dumnezeu, această plăcere este „o formă a senzației modelate în organul simțului, prin vreun lucru sensibil, sau un mod al lucrării simțurilor determinat de o poftă nerațională”¹². Prin păcat, plăcerea naturală s-a alterat mișcându-se împotriva firii spre împlinirea ei prin simțuri. De aceea, ”Dumnezeu, dorind mântuirea noastră, a înfipt – *spune Sfântul Maxim* – providențial în această plăcere, ca pe un mijloc de pedepsire, durerea și moartea, ca să limiteze nebunia minții”¹³. Nici în urma căderii, omul nu a realizat gravitatea ei, ci a adâncit și mai mult acest cerc vicios. El a ajuns să aibă „toată pornirea spre plăcere și toată fuga dinspre durere”¹⁴. Pentru obținerea celei dintâi el luptă cu toată puterea, de cea de-a doua fuge cu toată sârguința, crezând că poate să despartă plăcerea de durere și să se bucure numai de ea. Însă, în plăcere, este amestecat chinul durerii, chiar dacă pare ascuns celor ce o gustă, prin faptul că domină patima plăcerii ¹⁵. Încercând să-și provoace o plăcere mai mare, omul ajunge, de fapt, să-și intensifice durerea.

Așadar, durerea, înțelegându-se prin aceasta suferința care însoțește orice necaz sau încercare, și moartea au fost așezate providențial de Dumnezeu, în firea omului, ca o piedică în calea păcatului și a răului. Durerea conformă cu rațiunea – spune Sfântul Maxim - este un „antidot”, iar moartea – „o consecință cuvenită”. Durerea fără de voie și moartea de pe urma ei sunt pedeapsă pentru plăcerea de bunăvoie¹⁶. Chiar și după cădere, Dumnezeu, din iubire nemărginită față de creația Sa, a rânduit un „plan prea bun și negrăit în legătură cu ea”¹⁷, restaurarea ontologică și îndumnezeirea omului prin har. Calea ruperii acestui cerc vicios al plăcerii de bunăvoie și al durerii fără de voie l-a constituit înomenirea Fiului lui Dumnezeu. Prin Întrupare și Jertfă, Mântuitorul a primit de bunăvoie pedeapsa pentru plăcerea voluntară a firii și durerea ce o însoțește¹⁸. Omul, pentru a se îndrepta, pentru a-și reveni din această stare vicioasă, trebuia să fie zguduit stihial, să fie cutremurat în temeliiile ființei sale, ori încercările sunt astfel de zguduiri ale ființei

11. *Ibidem*, p. 348.

12. *Ibidem*, p. 110.

13. *Ibidem*, p. 336-337.

14. *Ibidem*, p. 32.

15. *Ibidem*, p. 32-33.

16. *Ibidem*, p. 348.

17. *Ibidem*, p. 84.

18. *Ibidem*, p. 349.

noastre¹⁹. Prin Întruparea Sa și viața Sa de iubire și jertfă, Mântuitorul a dat un temei ontologic încercărilor noastre. Pilda Sa ne este exemplu deplin de răbdare și smerenie. Jertfa Sa pentru noi și pentru a noastră mântuire trebuie să ne devină un permanent îndemn de a ne lua fiecare crucea și de a ne o purta pe calea cea strâmtă, dar fericită, a viețuirii noastre.

Prin Întruparea Sa, Mântuitorul a venit în maximă apropiere de omul pe care a vrut să-l conducă spre culmile sfințeniei. Spre aceasta – spune Sfântul Maxim – Dumnezeu ne conduce pe două căi: - prin *Providență* sau *pe cale pozitivă* și prin *Judecată* sau *pe cale negativă*. Pe calea pozitivă Dumnezeu îl cheamă pe om la desăvârșire, la sfințenie, prin darurile cu care îi binecuvintează viața duhovnicească, prin săvârșirea binelui și sesizarea raționalității creației. Pe cale negativă sau prin judecată, omul îl cunoaște pe Dumnezeu prin privarea pedagogică, iconomică, de aceste daruri, prin insuccesele, necazurile, bolile, suferințele personale sau ale celor apropiați, care trezesc în ființa noastră responsabilitatea și încălzesc rugăciunea către Dumnezeu²⁰. Această cunoaștere este palpitantă, apăsătoare, dureroasă, este o cale mai dramatică de cunoaștere a lui Dumnezeu, Creatorul și Proniatorul nostru – spune Părintele I.C. Teșu în aceeași lucrare.

Însă, ceea ce subliniază permanent scrierile duhovnicești ortodoxe este faptul că, spre deosebire de calea pozitivă de cunoaștere a lui Dumnezeu, în care omul, așa cum spunea și Părintele Dumitru Stăniloae, se angajează benevol, din proprie inițiativă, dintr-o dorință de desăvârșire, calea negativă o străbate fără să vrea, involuntar, din pedagogie divină și din necesitate duhovnicească. Cele două căi, după cum vom vedea, se îmbină. La cunoașterea lui Dumnezeu prin darurile Sale, deci la plăcerea în suflet sau la bucuria duhovnicească se ajunge prin îndelungi osteneli și încercări. Tot așa, în judecata lui Dumnezeu se întrezărește speranța în dragostea și bunătatea Sa nemărginită. Dacă Dumnezeu ne face să trecem prin aceste încercări, o face pentru că vrea și așteaptă să ne întoarcem la viața duhovnicească cea fericită, pe care o aduce virtutea. În primul caz, Dumnezeu ne dă bunurile netrecătoare, invitându-ne să ne unim cu El și cu alții în iubire. În al doilea caz, ne mustră pentru că nu am făcut aceasta mai înainte și de bunăvoie și ne cheamă la pocăință, prin săvârșirea în viitor a ceea ce nu am făcut în trecut²¹. Însă, ambele situații sunt existențiale, în care Dumnezeu ne cheamă la dialog și ne îndeamnă la iubire, așteptând, din partea noastră răspunsul la această

19. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, ediția a II-a, Editura Omniscop, Craiova, 1993.

20. Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Vol. 1, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 140.

21. *Ibidem*, p. 144.

iubire. Pronia și Judecata sunt prezente și oarecum devin constante ale vieții noastre duhovnicești, împletindu-se, deoarece am văzut că Sfântul Maxim spune clar că nu se poate despărți plăcerea de durere. Nimeni nu poate să aibă parte numai de plăcere, cu atât mai mult duhovnicească, după cum și în durerea, de cele mai multe ori trupească, se ascunde nădejdea și speranța în bucuria ce va urma acesteia. Precum Pronia este o activitate permanentă a lui Dumnezeu, tot așa și Judecata Sa se exercită permanent. Prin cea dintâi, ne cheamă spre cele bune, arătându-ne frumusețea lor, prin cealaltă, ne îngrozește cu cele contrare. Însă, în ambele, El ne conduce, precum un tată bun își educă și îndrumă copilul pe calea cea dreaptă, atât prin îndemnuri pozitive, cât și prin privire de daruri și chiar prin pedepse²².

Sfântul Maxim exprimă pe larg această alternanță între bucurii și necazuri, între Pronie și Judecată, spunând că „există o regulă și o lege a Providenței așezată în fapte, potrivit căreia cei ce s-au arătat nerecunoscători pentru bunurile primite, sunt povățuiți spre recunoștință prin cele potrivnice, trebuind să facă experiența celor contrare ca să cunoască purtarea dumnezeiască care le-a dăruit bunurile. Și s-a rânduit așa, ca nu cumva, îngăduindu-ni-se de Providență să ne păstrăm neclintită părerea de noi înșine pentru faptele cele bune, să ne rostogolim în dispoziția opusă mândriei, socotind virtutea și cunoștința ca izbânzi firești ale noastre, nu ca daruri dobândite prin har²³. Așadar, încercările sau necazurile fără de voie sunt cauzate de abaterea noastră de la calea cea dreaptă a vieții virtuose. Cauza generală a încercărilor, a suferinței și durerii duhovnicești o constituie *păcatul*, ca stare paranaturală, paranormală a vieții duhovnicești. Ele se produc atunci când omul face lucruri potrivnice firii lui²⁴. De aceea, ele urmăresc restaurarea firii umane. Sfântul Marcu Ascetul afirmă că „necazurile care vin asupra oamenilor sunt roadele păcatelor proprii”²⁵. La rândul lui, Sfântul Maxim susține că omul trebuie „să bea paharul judecății dumnezeiești”²⁶ cu un întreit scop: stingerea păcatelor trecute, îndreptarea neatenției prezente și ocolirea păcatelor viitoare. Sfântul Maxim dezvoltă această idee, arătând că Dumnezeu îngăduie să fim încercați pentru cinci pricini sau din cinci cauze. Cea dintâi, pentru ca fiind încercați, să dobândim discernământul

22. Idem. *Spiritualitatea ortodoxă...*, p. 134.

23. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 228-229.

24. Ava Dorotei, *Ale celui între sfinți, părintele nostru Dorotei. Felurile învățături lăsate ucenicilor săi când a părăsit mănăstirea Avei Serid și a întemeiat cu ajutorul lui Dumnezeu mănăstirea sa, după moartea Avei Ioan, proorocul, și după tăcerea desăvârșită a Avei Varsanufie*, în *Filocalia...*, Volumul IX, p. 607.

25. Sfântul Marcu Ascetul, *Despre cei ce cred că se îndreaptă din fapte*, în *Filocalia...*, Volumul I, p. 311.

26. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, în *Filocalia...*, Volumul II, p. 311.

duhovnicesc, care distinge limpede virtutea de păcat. A doua, pentru ca dobândind virtutea prin luptă și durere, să „o avem sigură și nestrămutată” – zice Părintele I.C. Teșu. A treia, pentru ca înaintând în practicarea virtuții, să nu ne îngâmfăm, ci să ne smerim. A patra, ca după ce am fost ispitiți de păcat, am luptat cu el și l-am biruit, să-l urâm cu „ură desăvârșită” – susține tot Păr. Teșu. A cincea, considerată mai presus de toate, este ca, eliberându-ne de păcat și de patimă și înaintând în viața de virtute, să nu uităm slăbiciunea noastră, nici puterea Celui ce ne-a ajutat²⁷.

Sfântul Maxim lărgeste și mai mult numărul cauzelor pentru care omul este încercat, spunând că „omul rabdă pătimiri pentru una din acestea: sau pentru dragostea lui Dumnezeu, sau pentru nădejdea răsplătirii, sau de frica muncilor, sau de frica oamenilor, sau pentru fire, sau pentru plăcere, sau pentru câștig, sau pentru slavă deșartă, sau de nevoie”²⁸. La aceste cauze, pentru care Dumnezeu permite să fim ispitiți sau pentru care părăsește pe cel păcătos, Cuviosul Nichita Stithatul adaugă slava deșartă, osândirea aproapelui și fâlirea cu virtuțile. Cei păcătoși sunt încercați datorită păcatelor lor, pentru a le părăsi și a se întoarce pe calea virtuții. Harul îngăduie ca încercările și necazurile să se întărească asupra omului, spune Sfântul Isaac Sirul, atunci când vede că în el a început să răsără mândria sau slava deșartă, până când omul își va da seama de slăbiciunea și neputința sa și va căuta să-l dobândească pe Dumnezeu, cu smerenie²⁹. Acelea sunt, așadar, încercările generale prin care trece omul căzut din starea harică dobândită în Taina Sfântului Botez, până la restaurarea ontologică a firii sale, până la redobândirea conștiinței prezenței și lucrării harului sfințitor în el. Însă nu doar cei căzuți în păcat sunt încercați, ci și cei înaintați în viața duhovnicească. La aceștia, încercările sunt urmări ale râvnei și stăruinței pe calea desăvârșirii. Pentru aceștia, ne spune Sfântul Isaac, *necazurile sunt mai aspre și mai tari și izvorăsc din toate părțile*³⁰. Lucrarea virtuții este grea și însoțită de necazuri, de aceea drumul vieții este considerat „drumul răstignirii”³¹, ale cărui căi sunt aspre și valuri înfricoșătoare. Pentru cei înaintați spiritual, „reaua pătimire” și suferințele duhovnicești devin o cale a crucii, a apostolatului, a muceniciei – spune Părintele I.C. Teșu.

Oricât ar încerca cineva să evite și să se ferească de aceste încercări, ele sunt absolut necesare și prezente în viața aceasta. Ele constituie o încercare de fiecare zi și de fiecare ceas a iubirii noastre față de Dumnezeu. Lupta cu

27. *Ibidem*, p. 93-94.

28. *Ibidem*, p. 119.

29. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 101.

30. *Ibidem*, p. 101-102.

31. *Ibidem*, p. 104.

ispitele de voie și fără de voie face parte din iconomia divină. Intreaga viață duhovnicească este o luptă pentru dobândirea asemănării cu Dumnezeu, care ia forme variate, uneori dramatice. Viața, atât a celui drept, cât și a celui păcătos, este presărată cu necazuri. De aceste încercări nu se poate eschiva nimeni. Este foarte important, însă, modul în care cel încercat le înțelege, le valorifică spiritual și le depășește: prin pocăință și spre mântuire sau prin deznădejde și spre osânda sa. Celui dintâi, ele îi sunt mântuitoare, celui din urmă stricătoare și pierzătoare.

Aceste încercări au un caracter dramatic și paradoxal și de aceea fiecare și le face sprijin sau piedică în calea apropierii sale de Dumnezeu. În ele sunt amestecate „mângâierea și strămtorările, lumina și întunericul, îngustarea și lărgimea”³². Dacă sunt înțelese în adevărata lor rațiune, duhovnicește, ele sunt semn al urcușului duhovnicesc al credinciosului. Dacă sunt acceptate cu revoltă sau chiar cu învinovățirea altora – Dumnezeu, semeni și diavoli, atunci ele sunt prilej de îndoită suferință și de osândă. Înțelese duhovnicește, ele sunt spre creșterea și înaintarea noastră spre unire în lumină cu Dumnezeu. Acuzate, ele ne devin cale spre o și mai accentuată cădere spirituală. Evenimentele vieții au un profund caracter și rost pedagogic: cele bune sunt mărturie, cele rele sunt muștrare spre îndreptare.

Vorbind despre **scopul încercărilor** trebuie să subliniem faptul că cele mai frumoase sentințe sau exprimări despre rolul duhovnicesc al încercărilor și suferințelor din această viață ni le-au lăsat Sfinții Marcu Ascetul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Scărarul și îndeosebi Sfântul Isaac Sirul – care vorbește depre o adevărată teologie a necazurilor sau a încercărilor. Necazurile, în viziunea acestor Părinți duhovnicești au mai multe dimensiuni și urmăresc mai multe scopuri, în planul iconomiei divine, cu privire la fiecare om. Mai întâi, prin necazuri, Dumnezeu ne îndepărtează de păcate și de patimi. Fiind o consecință a păcatelor noastre sau ale altora, încercările pot fi evitate prin ura păcatului. Pe de altă parte, el ne îndeamnă la o tot mai accentuată pocăință, prin care se restabilește transparența firii noastre în plan duhovnicesc. Prin urmare, încercările au la bază „o judecată dreaptă a lui Dumnezeu”³³.

Scopul lor general este *dobândirea vieții virtuoză întru smerită cugetare*. Sfântul Isaac Sirul spune că virtutea este maica întristării iar această naște smerenia, care aduce harul Sfântului Duh³⁴. Ele sunt un mijloc de verificare a atașamentului ostenitorului față de Dumnezeu sau față de lume

32. *Ibidem*, p. 224.

33. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*..., p. 111.

34. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 202.

și ispitele ei. Celor dintâi, spune Cuviosul Nichita Stithatul, adică celor ce sporesc în dragostea față de Dumnezeu, El le dăruiește har îndoit, în timp ce pe cei robiți lumii și amăgirilor ei, Dumnezeu îi biciuiește cu ispite și necazuri și mai mari, până când vor ajunge și ei, prin lacrimi, să câștige neplăcerea față de lucrurile văzute și nestatornice, îndreptându-se spre Dumnezeu, sensul și rațiunea lor supremă³⁵. Prin ostenele și necazuri, spune Sfântul Maxim, sufletul se curăță de „murdăria plăcerii și smulge cu totul afecțiunea față de lucrurile materiale, descoperindu-i paguba ce o are din iubirea față de ele”³⁶. Scopul lor este, așadar, profund duhovnicesc: evitarea mândriei și dobândirea smeritei cugetări. Ele au scopul de a dobândi conștiința neputinței noastre și conștiința puterii dumnezeiești, de a dobândi simțirea curată, duhovnicească a harului Duhului Sfânt³⁷. Sfântul Isaac Sirul spune că răsplata nu se dă virtuții, nici ostenele pentru ea, ci smereniei ce se naște din ele. Dacă aceasta lipsește, dacă încercările sau necazurile nu îl conduc pe pătimitor la smerenia adevărată, în deșert se fac cele dintâi³⁸. Necazurile ce vin asupra noastră au scopul de a ne proba, de a ne încerca tăria credinței și puterii noastre duhovnicești, dar, în același timp, ele dau firii umane tărie, răbdare, înțelepciune și nădejde.

Referindu-ne la **limitele încercărilor**, o învățătură constantă a Părinților filocalici este că *încercările vin asupra noastră, în limitele rezistenței noastre duhovnicești, a puterii noastre de a le suporta și proporțional cu păcatele sau virtuțile personale*. Ava Dorotei ne spune că Dumnezeu nu îngăduie să vină asupra noastră vreun lucru peste puterea noastră³⁹, iar Sfântul Isaac Sirul ne spune același lucru, într-o exprimare pozitivă: Dumnezeu îngăduie să se trimită omului încercări pe măsura lui, ca să poată purta greutatea lor. *Așadar ele sunt în limitele firii, suportabile*. La fel, după răbdarea de care dăm dovadă, ni se ușurează greutatea acestora și ni se dă mângâiere. Iar după mângâiere, se mărește și dragostea noastră către Dumnezeu⁴⁰. Virtuțile au împletite cu ele întristările, ostenele, necazurile, însă pe măsura acestora este și mângâierea din partea lui Dumnezeu.

Cuviosul Nichita Stithatul ne arată că ostenele sunt la început sau începătorilor, pricinuitoare de durere. Cei de pe treapta de mijloc, deprinși fiind cu nevoința, descoperă în răbdarea lor o anumită plăcere și o liniște neînțeleasă. Iar pe cei în care s-a sălășluit, prin lucrarea deplină a virtuților în Duhul Sfânt, ele îi umplu de o bucurie și o veselie negrăită, deschizându-

35. Cuviosul Nichita Stithatul, *op. cit.*, p. 261.

36. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 111.

37. *Ibidem*, p. 229.

38. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 202.

39. Ava Dorotei, *op. cit.*, p. 611.

40. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 247-248.

li-se un izvor de lacrimi, ca un efect al pocăinței⁴¹. Tot cuviosul Nichita Stithatul, referindu-se la bolile trupești și la semnificația lor duhovnicească, ne spune că: „Bolile sunt folositoare celor începători în viața virtuoaasă. Ele fac trupul neputincios, ca să-l ajute în vestejirea și slăbirea aprinderii aflătoare în el; iar cugetul pământesc al sufletului îl subțiază, în vreme ce-i întăresc și îi împuternicesc curajul, de poate spune după dumnezeiescul apostol: „Când sunt slab, atunci sunt tare“ (II Corinteni XII, 10). Dar pe cât sunt de folositoare bolile acestora, pe atât de vătămătoare sunt ele celor ce-au sosit în ostenele virtuților și s-au ridicat deasupra simțurilor și au ajuns la vederi cerești. Căci îi întrerup de la îndeletnicirea cu cele dumnezeiești, le îngroașă prin dureri și greutatea partea înțelegătoare a sufletului, o tulbură cu norul descurajării și usucă lacrimile umilinței cu seceta durerilor”⁴².

Gradul de încercare este proporțional cu patimile noastre sau cu treapta desăvârșirii noastre duhovnicești. În general, există o simetrie între acestea. Cel mai greu încercați sunt cei mai împătimiti, mai robiți patimilor trupești și sufletești și cei mai înaintați în lucrarea virtuților. Cei învățoși trec prin „probe înfricoșătoare”, până se întorc la pocăință. Cei înaintați sunt și mai greu încercați, pentru a se arăta tăria lor în virtute. Întristările pe care Dumnezeu le îngăduie asupra noastră au mai multe nuanțe sau etape. Părinții duhovnicești vorbesc despre *întristare, mânie, retragere și părăsire din partea lui Dumnezeu*. Întristarea pe care sufletul o simte în încercări este de două feluri: în legătură cu afectele de plăcere, sau cu cele de durere, depre care am văzut că vorbește Sfântul Maxim. Cea dintâi – *întristarea lumii* – sau, mai degrabă, după plăcerile și ispitele lumii, este o patimă aducătoare de stricăciune în suflet și în trup și izvorăște din neliniștea față de cele vremelnice, trecătoare. Cea de-a doua – *întristarea după Dumnezeu* – este folositoare, mântuitoare, lucrând răbdarea ostenelelor și ispitelor și ducând sufletul către pocăință. Ea subțiază prin lacrimi iarna patimilor și norii păcatului, liniștește marea cugetării și duce, în final, la restabilirea stării noastre harice naturale, inițiale, de transparență față de lucrarea și conlucrarea cu el.

Sfântul Maxim Mărturisitorul mai vorbește depre o *întristare interioară* și o *întristare exterioară* sau despre una *ascunsă în suflet* și alta *arătată prin simțire*. Cea dintâi este urmarea bucuriei din suflet, iar cea de-a doua este urmarea plăcerii trăită cu simțurile. Cea din simțuri este urmare a patimilor de bună voie ale simțurilor, cealaltă a celor fără de voie sau a încercărilor, a necazurilor ce vin asupra noastră din iconomie⁴³. Această îndoită întristare este urmare a celor două feluri de ispite. Întristarea simțirii se naște din lipsa

41. Cuviosul Nichita Stithatul. *op. cit.*, p. 220.

42. *Ibidem*, p. 248-249.

43. Sfântul Maxim Mărturisitorul. *op. cit.*, p. 308.

plăcerilor trupești, pe care omul nu și le mai poate procura. Cea din suflet sau din minte se produce din lipsa bunurilor sufletului. Spre deosebire de întristarea din simțuri, pe care o provoacă patima, întristarea cea după Dumnezeu, ce îsoțește încercările și pătimirile cele fără de voie e împreună cu bucuria duhovnicească. Dintre roadele acesteia, Sfântul Casian spune că „face pe om osârduitor și ascultător spre toată lucrarea cea bună, prietenos, smerit, blând, gata să sufere răul și să rabde toată buna osteneală și zdrobirea, ca una ce este cu adevărat după Dumnezeu. Ea face să se arate în om roadele Sfântului Duh, care sunt: - bucuria, dragostea, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința și înfrânarea. De la întristarea cea potrivnică, însă, cunoaștem roadele duhului celui rău, adică trândăvia, lipsa de răbdare, mânia, ura, împotrivirea în cuvânt, lenea la rugăciune...”⁴⁴.

Tot Sfântul Maxim împarte întristarea în supărare, necaz, pizmă și milă, arătând că „întristarea mântuitoare”, cea după Dumnezeu este „stăpână neîndurată a patimilor” și „maica cuvioasă și slăvită a virtuților”⁴⁵. Această întristare este hrănită de cugetarea la judecată și este susținută de nădejdea învierii. Arma ei de luptă este blândețea, rodul ei este iubirea, iar sfârșitul spre care conduce ea este Împărăția cerurilor și bucuria în bunătățile viitoare. Rodul ei este virtutea cea mai înaltă – smerita cugetare. Această întristare produce în sufletul credinciosului *teama* sau *temerea*. Aceasta este și ea de două feluri: una curată, a celor dreți, însemnând teama de Dumnezeu. Ea rămâne în veacul veacului și se manifestă prin grija față de curăția și neprihănirea conștiinței. Cea de-a doua, necurată, este a celor păcătoși, care așteaptă de la Dumnezeu pedepse pentru grșeli. Aceasta din urmă se stinge și trece prin pocăință⁴⁶. Tot în legătură cu încercările sau necazurile fără de voie, scrierile ascetice vorbesc *despre mânia lui Dumnezeu*. Aceasta este întotdeauna o „mânie mântuitoare”, sub forma îngăduinței ce o acordă *Dumnezeu duhurilor rele să războiască sufletul și mintea ostenitorului*. Scopul acestei mâni mântuitoare este ca mintea „pătîmind cele de necinste, după ce s-a lăudat cu virtuțile, să cunoască cine este dătătorul lor sau ca să se vadă dezbrăcată de bunurile străine, pe care a socotit că le are de la sine, fără să le fi primit”⁴⁷.

Dacă nici acum credinciosul nu înțelege rostul încercărilor și stăruie mai departe în păcat sau în patimă, el *este părăsit de harul Duhului Sfânt și de Dumnezeu Însuși*. Harul Duhului Sfânt, primit la botez, se retrage, așteptând

44. Sfântul Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, în *Filocalia...*, Volumul I, p. 153-154

45. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scrieri. Partea a doua. Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*. Traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloac, E.I.B.M.B.O.R., București, 1990, p. 41.

46. Idem. *Răspunsuri către Talasie...*, p. 62.

47. *Ibidem*, p. 234.

ca, prin încercările mai mari, ce vor urma sufletul să se întoarcă, prin pocăință, spre virtute. Acest har, spun Sfinții Calist și Ignatie, este primit prin Taina Sfântului Botez, „cu totul desăvârșit”⁴⁸. Lucrarea patimilor, grija exclusivă de cele vremelnice și reaua lor întrebuițare fac ca patimile să întunece și să acopere harul. Sfântul Grigorie Sinaitul vorbește despre două trepte ale acestei lepădări harice: una în sensul de lepădare propriu-zisă, datorită stăruinței în săvârșirea patimilor. Această învățare a sufletului și insensibilitate la lucrarea sfințitoare a harului duce la lipsirea desăvârșită de el, prin care omul se face sălaş al patimilor, „acum și în veacul viitor”. Depărtarea harului este echivalentă de către Patriarhul Calist cu pierderea chipului dumnezeiesc al vieții și introducerea celui al fiarei sau dobitocului.

Celor ce viețuiesc, însă, curat, Duhul Sfânt se face „suflet sufletului”, iar roadele împărtășirii și revărsării lui sunt: „dorirea Lui întru smerenia sărăciei, lacrima fără durere, pururea curgătoare, iubirea întregă și neminci-noasă față de Dumnezeu și față de aproapele, bucuria din inimă și veselia de Dumnezeu, îndelunga-răbdare în cele ce suntem datori să le răbdăm, blândețea față de toți, bunătatea, unirea minții, vederea și lumina, puterea fierbinte pururea mișcătoare a rugăciunii, negrija de cele trecătoare, prinținerea de minte a celor veșnice”⁴⁹. Părăsirea din partea lui Dumnezeu se întâmplă atunci când omul face lucruri potrivnice stării lui naturale, harice.

Această părăsiere îmbracă și ea două forme: - una în sens de *povățuire*, ca o *îngăduință*, iar alta de *lepădare*. Cea în sens de îngăduință sau povățuire, aflăm de la Sfântul Marcu Ascetul, nu lipsește sufletul de lumina dumnezeiască, ci harul își ascunde prezența sa, cu scopul ca sufletul lipsit de harurile sale duhovnicești și fiind ispitit de diavoli, să caute cu frică și mai multă ajutorul lui Dumnezeu. Spre deosebire de cea dintâi, părăsierea în sens de lepădare lipsește cu totul sufletul de ajutorul lui Dumnezeu și îl predă „legat dracilor”⁵⁰. Sfântul Maxim Mărturisitorul consideră că sunt patru feluri generale ale părăsiirii din partea lui Dumnezeu: *din iconomie*, ca prin păruta părăsiere cei încercați să se mântuiască; *spre dovedire*, ca la Iov și Iosif, spre întărire în credință; *spre povățuire duhovnicească*, ca la Apostolul, ca smerindu-se în cugetare, să păstreze covârșirea harului; *spre pedeapsă*, spre pocăință⁵¹.

Notele specifice povățuitoare sunt: ea aduce sufletului întristare multă, o anumită smerenie și deznădejde măsurată. Ea produce în inimă frica de Dumnezeu și lacrimi de mărturisire, însoțite de dorința de tăcere. Părăsirea

48. Calist și Ignatie Xantopol, *A celor dintre monahi Calist și Ignatie Xantopol: Metodă și regulă foarte amănunțită pentru cei ce-și aleg să viețuiască în liniște și singurătate*, în *Filocalia...*, Volumul VIII, p. 24.

49. Calist Patriarhul, *Capete care au lipsit*, în *Filocalia...*, Volumul VIII, p. 280-281.

50. Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, în *Filocalia...*, Volumul I, p. 461.

51. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste. Suta a doua*, în *Filocalia...*, Volumul II, p. 142.

în sens de lepădare lasă sufletul să se umple de deznădejde, de necredință, de fumul mândriei și al mâniei. Când suntem cuprinși de părăsirea cea povătuitoare sau mântuitoare, trebuie să-i aducem lui Dumnezeu mulțumire însoțită de rugăciuni de iertare. În cazul celei de-a doua, trebuie să-i aducem mărturisirea pentru păcatele săvârșite și lacrimi de pocăință⁵². Părinții duhovnicești subliniază faptul că și atunci când suntem încercați fără de voie, în aceste necazuri sau pătimiri se ascunde harul Sfântului Duh și mila lui Dumnezeu. Ele exprimă paradoxul iubirii lui Dumnezeu: în toate durerile fără de voie se ascunde mila lui Dumnezeu, care atrage la pocăință pe cel ce le rabdă și îl păzește de muncile veșnice⁵³. De aceea, și Sfântul Maxim consideră că toate felurile de părăsire sunt mântuitoare și pline de iubirea de oameni a lui Dumnezeu⁵⁴.

Întristările ne sensibilizează la lucrarea harului. Acesta, spune Sfântul Isaac, vine în minte înainte de încercări și ne ajută, însă în simțire, după acestea. Simțirea încercărilor vine înaintea simțirii harului, pentru dobândirea libertății noastre, căci harul nu forțează niciodată. Tot așa, el nu se arată niciodată în cineva înainte de a gusta încercările⁵⁵. Tot el ne spune că aceleora încercați, Dumnezeu le dă răsplata sau darul simțirii păcatelor proprii, ca nu cumva să plece de aici împovărați de aceste necazuri⁵⁶.

Încercările trupești iau, adeseori, forma infirmităților, slăbiciunilor, neputințelor și a bolilor trupești, care afectează întreg echilibrul omenesc, zdruncină persoana umană în totalitate. Mesajul Mântuitorului, transmis nouă în mod fidel de către Sfinții Părinți, este unul optimist, încrezător în izbăvirea noastră din aceste încercări și din păcat, spre viața și fericirea veșnică. „În lume necazuri veți avea dar îndrazniți, Eu am biruit lumea“ (Ioan 16, 33). Vorbind despre boala trupului și cea a sufletului, Nil Ascetul o definește pe cea dintâi a fi „o stare contrară firii, cumpăna elementelor din trup stricându-se din pricina covârșirii unuia, ceea ce aduce o stare potrivnică firii“⁵⁷, în timp ce boala sufletului este „abaterea lui de la judecata dreaptă“⁵⁸, datorată „patimilor aducătoare de boală“⁵⁹. Bolile, în special cele trupești, sunt considerate o formă a „certării pedagogice“⁶⁰ din partea lui Dumnezeu, „cercarea spre îndreptare a noastră“⁶¹. Ele sunt, cu adevărat, o a

52. Sfântul Marcu Ascetul, *op. cit.*, p. 461.

53. *Ibidem*, p. 329.

54. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 142.

55. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 243.

56. *Ibidem*, p. 359.

57. Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, în *Filocalia...*, Volumul I, p. 247.

58. *Ibidem*, p. 247.

59. *Ibidem*, p. 247-248.

60. Sfinții Varsanufie și Ioan, *op. cit.*, p. 115.

61. *Ibidem*, p. 189.

două formă de asceză, un post și o înfrânare mai grea, nu doar de la mâncare și băutură, ci și de la plăceri și de la tot ceea ce procură bunăstarea trupului. Această a doua formă de asceză suplonește lipsa sau insuficiența celei dintâi, adică trupească, împlinând și copleșind slabele eforturi ascetice cele dintâi.

Boala, spun Sfinții Varsanufie și Ioan, i se socotește de către Dumnezeu, celui ce o suportă cu răbdare și mulțumire, „în loc de nevoiță (asceză) sau chiar mai mult”⁶². Un astfel de creștin „culege din răbdarea aceasta rodul mântuirii”⁶³. De aceea, acești Sfinți Părinți ne dau următorul sfat: „Rabdă, mulțumind, și vei fi miluit degrabă de Dumnezeu”⁶⁴. Prin pocăință creștinul se împărtășește de „harul doctorului”⁶⁵. Din punct de vedere al originii lor, bolile sunt de două feluri: „bolile din negrijă și din neorânduiala vieții” și „bolile trimise spre îndreptare, pentru neascultare”⁶⁶. Cele dintâi sunt de la fire, cele din urmă sunt de la Dumnezeu. De primele, omul scapă trăind cu grijă și după o rânduială ascetică foarte strictă; de celelalte, prin pocăință⁶⁷. Încetarea sau prelungirea bolii ține de „preștiința lui Dumnezeu”⁶⁸. Sfântul Ioan Scărarul ne încredințează că există două feluri de boli, în ceea ce privește rostul sau finalitatea lor: boala pentru curățirea de păcate și cea venită pentru smerirea cugetului. Dumnezeu smerește trupul celui trândav la nevoiță, printr-o nevoiță mai dureroasă – boala⁶⁹. Prin aceasta se arată că adevăratul scop al bolilor trupului este sănătatea sufletului. Cu cât sufletul este mai afundat în patimi, cu atât sunt mai intense nevoițele și încercările sale, până când va ajunge să-și redobândească subțirimea și pacea sa, ascultarea față de suflet. Un suflet revoltat, tiranizat de patimi care doar aparent procură plăcere, este „domesticit” și supus prin încercări grele, proporționale cu grosimea și consistența lucrărilor sale pătimase.

Bolile echilibrează lucrarea exacerbată a trupului, robia sau moartea sufletească. Cel care nu slujește lui Dumnezeu în chip voit dimpotrivă, se poartă cu trândăvie și nesupunere față de acesta, ne spune Sfântul Isaac Sirul, „e lăsat, fără îndoială, de Dumnezeu, să cadă în încercări ca să nu rămână virtutea nelucrată și din multă nelucrare, să se aplece spre altele și mai rele”⁷⁰. Un semn al răbdării bolii și al culegerii foloaselor ei este acela că, simțind boala și purtându-o, nu mai simțim din partea ei „tulburarea pătimirii”⁷¹.

62. *Ibidem*, p. 115.

63. *Ibidem*, p. 115-116.

64. *Ibidem*, p. 117.

65. Sfântul Petru Damaschinul, *Învățăturile duhovnicești*, în *Filocalia...*, Volumul V, p. 32.

66. Sfinții Varsanufie și Ioan, *op. cit.*, p. 493.

67. *Ibidem*, p. 493-494.

68. *Ibidem*, p. 495.

69. Sfântul Ioan Scărarul, *op. cit.*, p. 370.

70. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 50.

71. Sfinții Varsanufie și Ioan, *op. cit.*, p. 492.

adică o suportăm cu nădejde și răbdare, ca venind de la Dumnezeu, Cel care ne iubește și Care vrea să ne folosim de viața aceasta, pentru câștigarea celeilalte vieți. Între lupta pentru virtute și durerea simțurilor, percepută ca o suferință trupească, există o legătură intrinsecă. Lupta pentru virtute înseamnă strâmtorarea trupului, înfrânarea lui, strunirea acestuia, după cum lipsa virtuților înseamnă dezechilibrul trupului. Mersul pe cărarea virtuților, spune Sfântul Isaac Sirul, este tulburat de mâhnire pentru trup, boli și dureri⁷². Atunci când, însă, sufletul ajunge să le dobândească pe acestea, durerea trupului, oricât de mare ar fi, nu mai are puterea asupra bucuriei și fericirii sufletului, procurate de roadele virtuților.

Gândindu-ne la **răbdarea necazurilor și nădejdea** pe care trebuie să o cultivăm vom spune că încercările sunt considerate „toiagul Judecătorului” și de aceea *omul trebuie să le primească pe acestea, ca de la Dumnezeu și spre folosul său duhovnicesc, cu smerenie și nădejde*. Sfântul Isaac Sirul ne spune că dacă le primim cu răbdare, cu smerenie și cu nădejde, dacă ne aducem aminte de nedreptățile săvârșite și le mărturisim cu pocăință lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu ne va încerca prin necazuri scurte și mai mici. Dacă, însă, nu dovedim smerenie și pocăință, ci, în loc de a ne recunoaște păcatele pentru care suntem pedepsiți, ne învârtoșăm în necazurile noastre și învinovățim pe Dumnezeu pentru ele, pe oameni sau pe diavoli, considerându-ne pe noi înșine nevinovați, atunci toate acestea ne pricinuiesc „o mâhnire neîncetată și necazurile noastre se fac cumplite”⁷⁴. Dacă ne vom aminti neconținut – spune Sfântul Antonie cel Mare – că în viață trebuie să răbdăm mici și scurte necazuri, după moarte ne vom bucura de cea mai mare plăcere și de fericirea veșnică. Împrejurările dificile din viața noastră, care se înfing ca niște cuie în ființa noastră, ne îndeamnă la rugăciune mai simțită, iar în cursul acestei rugăciuni, prezența lui Dumnezeu ni se face și mai evidentă⁷⁵. Este o prezență iubitoare, asemenea unui tată bun ce își iubește copilul și, cu durere în suflet, este nevoit să recurgă la o pedeapsă, din perspectiva îndreptării copilului său și a înaitării lui pe calea cea bună.

Isihie Sinaitul ne învață că atunci când am fost cuprinși de necazuri, descurajări și deznădăjduiri, să facem ceea ce a făcut David: „să ne vărsăm inima noastră înaintea lui Dumnezeu și rugăciunea și necazul nostru să le vestim Domnului. Și El, care ne cunoaște starea sufletului nostru, ne va cârmui cu înțelepciune, ușurând necazul nostru și înălțându-ne din întristare”⁷⁶. Sfinții Varsanufie și Ioan ne dau următorul sfat, în răbdarea încercărilor și

72. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 41.

73. *Ibidem*, p. 359.

74. *Ibidem*, p. 359-360.

75. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, Vol. I, p. 141.

76. Isihie Sinaitul, *Cuvânt despre trezvie și virtute*, în *Filocalia...*, Volumul IV, p. 91.

înțelegerea lor duhovnicească: „Iar despre celelalte gânduri, pune în seama lui Dumnezeu tot gândul, zicând: „Dumnezeu știe ce este de folos. Și te vei odihni. Și cu încetul îți va veni puterea să rabzi. Nu înceta să spui. Iar de spui că nu ești auzit, și nici nu afli har (ascultare) în cuvântul tău, să nu te întristezi. Căci te vei folosi și mai mult”⁷⁷. Calea ieșirii sau a izbăvirii din aceste necazuri este întoarcerea spre Dumnezeu cu lacrimi de pocăință, răbdarea lor prin rugăciune. Dumnezeu, văzând smerenia noastră, ușurează greutatea necazurilor noastre. Stăruința în rău face, însă, ca necazurile și durerile noastre să se înmulțească și să se amplifice. Ava Dorotei arată că purtarea cu răbdare, smerenie și nădejde a încercărilor îl ajută pe cel încercat să treacă prin ele nevătămat. Iar dacă acesta se necăjește și se tulbură, se chinuie pe sine însuși și se vatămă, îgreunându-și suferința. Mai mult chiar. Potrivit Sfântului Isaac Sirul „*toate greutățile și necazurile ce nu sunt răbdate, au în ele un chin îndoit. Căci răbdarea micșorează apăsarea lor*”⁷⁸. În toate pătimirile fără de voie trebuie să privim la sensul lor, profund duhovnicesc, să le privim ca pe lucrări de întărire a noastră. Calea de a scăpa de ele nu este revolta față de lucrarea iconomică a lui Dumnezeu, ci răbdarea lor întru smerită cugetare, cu nădejdea că Dumnezeu știe ceea ce ne este de folos și ne va scăpa de ele, neîncercându-ne peste puterile noastre slăbite de păcat. Ca principiu, ni se recomandă, în necazuri, întoarcerea imediat spre Dumnezeu, cerându-i-se ajutorul Său. Stăruința în păcat înseamnă, de fapt, o amplificare a suferinței. Sau, cum rezumă Cuviosul Nichita Stîthatul, modul de a ne comporta sau conduita noastră morală în suferințe, constă în lepădarea pricinii care a provocat părăsirea și alergarea spre înălțimea smeritei cugetări⁷⁹. Orice încercare, care vine asupra noastră trebuie să fie un prilej de adâncă meditație la regresul nostru duhovnicesc, căruia i se datorează și la progresul nostru spiritual pe care îl poate aduce. Tocmai pentru acest motiv, Părinții filocalici, precum Sfântul Isaac Sirul, vorbesc alături de Sfânta Taină a Spovedaniei de o pocăință permanentă, de fiecare clipă și de o meditare neîncetată la judecată, dublate, însă, de o cugetare continuă, prin rugăciune, la ajutorul și mila lui Dumnezeu.

De teologia încercărilor sunt legate *răbdarea și nădejdea*, ca virtuți duhovnicești. Pe acest motiv, Talasie Libianul definește răbdarea ca fiind „iubirea de osteneți a sufletului”, ce constă în „osteneli de bunăvoie și din încercări fără de voie”⁸⁰. Semnul răbdării este dragostea de osteneți, din care izvorăște o nădejde, ce devine apoi o certitudine în dragostea și răsplata lui Dumnezeu. Această nădejde este un plus de cunoaștere. Cu ajutorul ei,

77. Sfinții Varsanufie și Ioan. *op. cit.*, p. 41.

78. Sfântul Isaac Sirul. *op. cit.*, p. 247-248.

79. Cuviosul Nichita Stîthatul. *op. cit.*, p. 231.

80. Talasie Libianul. *Despre dragoste, înfrânare și petrecerea cea după minte*, în *Filocalia...*

descoperim adevăratele rațiuni sau adevărata semnificație a necazurilor. Nădejdea aceasta este „o vedere cu inima, cu partea cea mai adâncă a spiritului nostru, deci este o convingere intimă, tainică, o stare de transparență a ființei noastre față de cele de dincolo de lumea aceasta”⁸¹. Ea ne dă certitudinea răsplatei, căci așa cum spune Sfântul Antonie cel Mare „omul care rabdă necazurile cu inimă bună și cu mulțumită, va lua cununa nesticăciunii, virtutea și mântuirea”⁸². Și, ca o treaptă supremă de despățimire, Părinții ne învață că cei desăvârșiți ajung să privească necazurile ce vin asupra lor cu un *râs interior*, cu un *râs duhovnicesc*, rod al „plânsului de bucurie făcător”, un *râs superior*, dar nu în sensul mândriei, ci al tăriei, al rezistenței în fața valurilor agitate și tulburi ale vieții. Este surâsul celui întărit în cercuri și care a întrezărit în acestea adevăratul lor sens, de cale spre Dumnezeu. Necazul care este suportat cu răbdare – ne spune Petru Damaschinul – este bun și folositor, iar cel care nu este suferit astfel este semn al lepădării de la Dumnezeu și este fără de folos⁸³. Necazurile trebuie răbdate cu smerenie și nădejde, căci Dumnezeu a rânduit după încercări și darurile. În necazurile ce vin asupra noastră trebuie să vedem purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cinstea pe care o primește sufletul nostru din partea Slavei Sale, căci „pe măsura întristării este și mângâierea” – spune Sfântul Isaac Sirul.

Așadar, viața noastră duhovnicească se desfășoară într-un registru spiritual foarte larg: din adâncurile păcatului și din „ceața patimilor” spre culmile virtuții și lumina dumnezeiască. În funcție de eforturile noastre ascetice este și starea noastră pe treptele ei atât de numeroase. „De pe dealurile bucuriilor – afirmă Părintele Stăniloae – în văile necazurilor, așa decurge viața omului duhovnicesc; dar ea înscrie un real progres în aceste alternațe. Bucuriile, pentru răbdare, sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulțumirea de sine; necazurile sunt tot mai ferm răbdate. Propriu-zis, bucuriile sunt domolite de siguranța necazurilor ce vor veni, iar necazurile, răbdate cu un amestec de seninătate, de răs interior, cum ar zice Sfântul Ioan Scărarul, prin siguranța bucuriilor ce vor veni la rând. Deci, fie oricât de schimbătoare împrejurările externe în care se desfășoară viața omului duhovnicesc, lăuntric ea a ajuns la un fel de nivelare, care îi dă o statornică liniște. E tăria spiritului în fața valurilor lumii”⁸⁵. Oscilând între aceste două limite, viața trece inevitabil prin proba încercărilor duhovnicești, în vederea înaintării ei pe o treaptă superioară de desăvârșire. Necazurile neacceptate ne dublează greutatea suferinței, cele înțelese duhovnicește, ne-o înjumătățesc.

81. Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea ortodoxă...*, p. 145.

82. Sfântul Antonie cel Mare, *op. cit.*, p. 53.

83. Sfântul Petru Damaschinul, *op. cit.*, p. 109.

84. Sfântul Isaac Sirul, *op. cit.*, p. 242.

85. Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea Ortodoxă...*, p. 142.

Dacă vrem ca viața noastră să fie o înaintare din treaptă în treaptă spre piscul sfințeniei creștine, proba pătimirilor fără de voie trebuie trecută cu răbdare, nădejde, pocăință și smerenie, toate acestea în rugăciune curată către Tatăl nostru Cel ceresc, de la care ne vine tot ajutorul.

Acesta este drumul viețuirii duhovnicești creștine: împreună pătimire cu Hristos, cu nădejdea învierii și răsplatei, pe măsura eforturilor noastre ascetice. Este calea pe care au străbătut-o toți cei iubitori de frumusețe spirituală, urmând pilda Mântuitorului: Sfinții apostoli, mucenicii, mărturisitorii, cuvioșii, monahii și nu în ultimul rând creștinii obișnuiți. La aceasta ne îndeamnă Hristos, cerându-ne să purtăm jugul sau crucea desăvârșirii, a încercărilor și necazurilor din această viață și lume trecătoare, asigurându-ne totodată că biruința Lui este și biruința noastră.

Viața este, așadar, o alternanță între bucurii și necazuri, între succese și eșecuri, între împliniri și înfrângeri. Nu există muritor care să fi avut parte, în această viață, numai de bucurii, după cum nu există om care să fi cunoscut numai înfrângerea. Bucuriile nu pot fi perfect detașate de necazuri, nici acceptate doar de ele, în defavoarea încercărilor și necazurilor.

Cel ce nu și-a zidit viața pe temelie credinței, ar putea înclina să creadă că aceasta este, mai degrabă, o „vale a plângerii”, odată ce venim în lume plângând și plecăm din ea suspinând, fie după ea, fie de durere. Povestea vieții fiecăruia dintre noi, privită dintr-o perspectivă pur firească, naturală, are aspectul unei drame cu un sfârșit tragic, *un fiasco*. *Privită din punctul de vedere al credinței, ea este o victorie asupra suferinței și a lumii, o biruință și o depășire a lor, în Hristos.*

Necazurile noastre fac rugăciunea noastră tot mai curată și mai simțită, o spală cu lacrimi. Iar atunci când ne rugăm cu stăruință, nu se poate ca Hristos să ne lase uitați și întristați, să ne priveze de mângâierea și ușurarea Sa cea blândă. El „Cel ce șterge lacrima de pe obrazul tuturor”, Cel ce șterge suferințele lumii, nu va întârzia la infinit să ne caute. S-ar putea să întârzie, pentru că are de șters lacrimile de pe fețele triste ale multora, pentru că vrea să răspundă rugăciunilor celor ce l-au invocat cu credință și stăruință. Nu-și va opri la infinit izvorul revărsării darurilor Sale față de noi, iar atunci când vom fi vizitați de El, de Însuși Mântuitorul sufletelor noastre, vom simți o fericire și o pace mai presus de durere și de suferință, de lacrimă și nevoință. Vom conchide, împreună cu Sfântul Apostol Pavel ca „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu – Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu noi, cu toți. Amin.”

Drd. Stelian Gomboș

TRADIȚIA AUTENTICĂ A BISERICII. CRITERIUL ORTODOXIEI

de Panagiotis I. BOUMIS, Atena¹

1. Introducere

Spunem uneori că omul acesta sau acela nu gândește, nu vorbește sau nu acționează corect. Sau spunem că cineva n-ar fi „ortodox“. Cum ajungem noi la această opinie? Și de unde știm că gândirea noastră, cuvintele și acțiunile noastre sunt sau nu corecte, sau - în înțelesul grecesc al cuvântului - „ortodoxe“? Ori, poate, numai bunăvoința de a fi „ortodox“, respectiv de a acționa corect, e de ajuns pentru a fi în realitate „ortodox“ și a acționa corect? De asemenea, astăzi spunem cel mai adesea că timpul nostru ar fi de importanță hotărâtoare. De ce spunem asta? De ce e el așa de „hotărâtor“? Ce anume îi dă această importanță, și ce ne face pe noi să-l considerăm „hotărâtor“? Care este criteriul, măsura gândurilor noastre, a hotărârilor, a acțiunilor noastre, a „timpului“ nostru?

Criteriul, se spune, ar fi însăși gândirea noastră, rațiunea, logica noastră. Dar cum putem oare să judecăm gândirea noastră, ideile noastre spre a constata dacă sunt corecte sau false? Și cum putem ști dacă gândirea noastră funcționează corect? Cine ne garantează asta? Și pe lângă aceasta, este oare corect ca cel ce judecă să fie în același timp și criteriul de judecată? Oare judecătorul trebuie să fie în același timp și legiuitor? Și dacă aceasta se întâmplă, e sigur atunci că e un legiuitor obiectiv? Nu cumva va face legi care coincid cu ceea ce vrea el să hotărască? Și nu cade el adesea prin aceasta - poate chiar împotriva voinței sale - în dictatură, în totalitarism? Totuși,

1. Autorul este profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena. Scopul articolului său e acela de a mijloci înțelegerea ortodoxă a noțiunii de Tradiție bisericească (*Paradosis*) și de a evidenția câteva consecințe ce decurg din aceasta pentru dialogul ecumenic (*n. red.*).

acceptăm că măcar s-ar putea opune acestei ispite. Cum poate el să fie sigur că gândirea sa și, implicit, legile sale sunt corecte?

Aceste întrebări și altele de acest fel se nasc în orice om – trebuie să se nască.

În orice caz, am aflat adesea asta din discuții interesante cu tinerii, studenții și oamenii de știință. De aceea, ajungem neapărat la concluzia că trebuie să căutăm și să găsim un judecător infailibil și o măsură infailibilă de judecată, cu ajutorul cărora să putem judeca gândurile noastre, cuvintele, acțiunile noastre, evenimentele, vremurile etc.

Constatăm că nu e de găsit între oameni un judecător infailibil. Întâi de toate omul nu este nici atotînțelept, nici atotștiutor, nici nu cunoaște întreaga creație (făpturi și întâmplări). Nu cunoaște, pentru că n-a creat el lumea și e cu neputință să poată fi omniprezent. În afară de asta, prin păcat „*asemănarea omului cu Dumnezeu*“ a fost întinată și, implicit, spiritul, logica, dorințele și intențiile sale. În plus, el este robit, sau cel puțin influențat, de dorințele, anturajul și relațiile sale. Aceste premize nefavorabile au efecte negative: un om nu poate judeca totdeauna obiectiv, corect și drept și, firește, nici nu acționează în conformitate cu legislația.

Din acest motiv, legile omenești nu sunt veșnice și permanent valabile; căci sunt imperfecte, defectuoase și insuficiente. Astfel, ele se schimbă permanent. Oamenii se ostenesc, ce-i drept, să le facă tot mai corecte, mai aproape de perfecțiune. Pentru că sunt însă imperfecte, trebuie să fie impuse lor de către stat. Adesea, oamenii nu le acceptă, nu le aprobă, pentru că, judecându-le cu logica lor, nu le găsesc corecte; și atunci protestează și se opun aplicării lor.

2. Legiuitorul infailibil

Numai cel care a creat totul, Creatorul universului, care este atotștiutor și atotprezent, care are înțelegerea cuprinzătoare a tuturor lucrurilor prezente, trecute și viitoare, numai El, care este neschimbător, neinfluențabil și nepărtinitor, numai El poate să fie legiuitor și judecător infailibil. Iar pentru noi creștinii acesta este Dumnezeu. E spre binele nostru, așadar, numai atunci *când întrebăm pe Dumnezeu și El ne răspunde*. Numai dacă Dumnezeu „*a coborât*“ pe pământ putem avea certitudinea că am primit un răspuns, o judecată infailibilă, corectă, nefalsificată.

Când, însă, și cum putem să avem certitudinea că Dumnezeu a răspuns într-adevăr la o întrebare sau alta, că a coborât, prin urmare, pe pământ? Din fericire pentru noi, creștinii ortodocși, această problemă este bine rânduită, bine pusă la punct. Trebuie să ne ostenim numai să o facem accesibilă „nouă și celorlalți“ și să o acceptăm în mod conștient.

a. Recunoaștem că Dumnezeu a vorbit prin Moise, prin profeți, ca și prin alți bărbați luminați ai Vechiului Testament și și-a făcut cunoscute prezența, poruncile, legile și judecățile Sale. Trebuie să ne amintim aici de răspunsul lui Avraam (și prin el de răspunsul lui Dumnezeu) din parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr: „*Au pe Moise și pe prooroci; să asculte de ei*“ (Luca 16, 29). El ne dă această indicație, întrucât orice cuvânt al lui Dumnezeu este adevărat: „*Cuvântul Tău este adevărul*“ (Ioan 17, 17), ne încredințează Iisus Hristos. Iar Biserica creștină a preluat și a păstrat acest adevăr, această moștenirea (depositum) a Vechiului Testament.

b. La fel, știm că Dumnezeu Însuși „*a coborât*“ pe pământ, că, Cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, a venit „*ca un rob*“ (Filipeni 2, 7) și ne-a adus adevărul, adevărul desăvârșit și înnoitor; căci El este „*Calea, Adevărul și Viața*“ (Ioan 14, 6). Dar pentru ca să ne arate nesocotița omenească, a spus: „*Dar voi acum căutați să Mă ucideți pe Mine, Omul care v-am spus adevărul pe care l-am auzit de la Dumnezeu*“ (Ioan 8, 40). Acest adevăr l-a încredințat El Apostolilor și aceștia, la rândul lor, urmașilor lor, episcopilor Bisericii (Tradiția apostolică).

c. După Înălțarea Domnului la cer, Dumnezeu a pogorât asupra Bisericii pe Mângâietorul, „*Duhul adevărului*“ (Ioan 14, 16-17 și 15, 26), care o „*călăuzește la tot adevărul*“ (Ioan 16, 13).

În Biserică se află, așadar, adevărul. Biserica este, după cuvintele Apostolului Pavel, „*stâlpul și temelie adevărului*“ (I Timotei 3, 15). Ea este trupul lui Iisus Hristos (Cf. Efeseni 5, 23 și Coloseni 1, 18). Aceasta înseamnă că trupul, organismul Bisericii, îl are pe Hristos drept cap. Iar întrucât Hristos, ca Dumnezeu, este infailibil, Biserica, în întregimea ei, deține infailibilitatea, ea este infailibilă. Alte două cuvinte ale Apostolului Pavel exprimă același adevăr. Unul spune: „*Ci ținând adevărul, în iubire, să creștem întru toate pentru El, Care este capul, Hristos. Din El, tot trupul bine încheiat și bine alcătuit... își săvârșește creșterea, potrivit lucrării măsurate fiecăruia din mădulare, și se zidește în dragoste*“ (Efeseni 4, 15-16). Iar celălalt accentuează că „*... tot trupul - prin încheieturi și legături, îndestulându-se și întocmindu-se - , sporește spre dumnezeiasca măreție*“ (Coloseni 2, 19).

În felul acesta, Biserica este astăzi pe pământ, în întreaga lume, le-giutorul, învățătorul și judecătorul infailibil, acel organism divino-uman al comunității celei *una, sfântă, sobornicească și apostolească*. Când se pronunță în totalitatea ei, așadar, Biserica este infailibilă.

Ca urmare a acestui fapt, se pune aceasta întrebare importantă: Când vorbește Biserica în totalitatea ei? Răspunsul este simplu și cunoscut: când se pronunță și ia hotărâri în cadrul Sinoadelor ecumenice. Răspunsul ni se pare simplu și cunoscut, dar nu e așa de simplu să-l înțelegem și, mai ales, să-l împlinim.

Cum și de ce reprezintă Sinodul ecumenic (numai dacă este recunoscut ca Sinod al ecumenicității) totalitatea Bisericii? Acestei teme fundamentale vrem să ne dedicăm acum.

În primul rând, un *Sinod ecumenic* se constituie din toți ierarhii în exercițiu, adică din ierarhii Bisericii care administrează o episcopie. Aceștia reprezintă pe creștinii în viață ai episcopiei și, prin aceasta, pe toți membrii Bisericii „slujitoare și luptătoare“ aici pe pământ, ai Bisericii văzute. Pentru a forma însă un Sinod ecumenic și pentru ca să poată să fie reprezentată *întreaga Biserică*, trebuie să fie reprezentați nu numai creștinii care trăiesc, ci și cei care „lipsesc“, cei adormiți, adică și Biserica triumfătoare „din cer“. Asta se întâmplă atunci când acești episcopi reprezintă și opinia celor adormiți, când *sunt de acord, așadar, cu opinia acelorora*, când sunt de aceeași opinie cu Biserica triumfătoare, cu Biserica nevăzută. Și această opinie a Bisericii triumfătoare, putem să spunem cu certitudine, a fost exprimată tot în cadrul Sinoadelor ecumenice anterioare.

Prin urmare, un Sinod ecumenic trebuie ca să exprime opinia întregii Biserici, să fie în acord cu hotărârile Sinoadelor ei ecumenice anterioare. El nu trebuie să stea în contradicție cu ele dacă vrea să reprezinte întreaga Biserică, atât pe cea triumfătoare, cât și pe cea care slujește pe pământ. Este *obligatoriu* ca fiecare Sinod ecumenic viitor să fie în concordanță cu cele anterioare. Contrariul este cu neputință. Biserica triumfătoare este desprinsă de viața de aici de pe pământ. Ce avusese ea de spus, a spus, și nu-și mai poate schimba opinia. Așadar, Biserica slujitoare de pe pământ, adică oricare Sinod ecumenic nou și viitor trebuie confruntat cu hotărârile Sinoadelor anterioare și trebuie să fie în concordanță cu ele.

De aceea, un Sinod, pentru ca să fie ecumenic și prin aceasta infailibil, trebuie să posede două însușiri: a) universalitatea (catolicitatea) în profunzime, vertical sau „temporal“, și b) universalitatea în extensiune, orizontal

sau „local“. Prima înseamnă că trebuie să reprezinte pe toți creștinii, care au trăit și activat în secolele trecute, așa cum s-au exprimat ei în hotărârile Sinoadelor ecumenice anterioare. Cea de a doua universalitate înseamnă că trebuie să reprezinte comunitatea eclezială prezentă, care trăiește împrăștiată în întreaga lume, așadar „în extensiune – orizontal – local“.

Dar nici asta nu este încă de ajuns. Sinodul ecumenic trebuie să fie recunoscut ca *ecumenic* și de comunitatea Bisericii slujitoare de pe pământ. Deciziile lui trebuie să fie acceptate ca infailibile de întreaga Biserică care viețuiește pe pământ (în cazul dat și tăcând)². Cel mai sigur, însă, asta înseamnă că acest rezultat are putere de lege și e irevocabil dacă îl confirmă un Sinod ecumenic viitor, după ce a constatat corectitudinea acelor decizii și receptarea lor unanimă și generală de către conștiința Bisericii. În acest mod, Sinodul ecumenic se arată drept legiuitor infailibil și instanță autentică de judecată.

3. „Mărturiile“ autentice

Această instanță infailibilă de judecată nu poate însă să se întrunească și să ia hotărâri permanente, aproape zilnic. Dar chiar dacă ar avea loc permanent, n-ar fi totuși posibil să se ocupe cu toate temele ca să dea răspuns la toate treburile și problemele personale ale membrilor Bisericii. Ce trebuie, așadar, să facem? Cum putem să știm ce este corect în cazul fiecărei întrebări care ne frământă? În acest scop, Biserica Sinoadelor ecumenice ne-a încredințat reguli infailibile de credință și de viață, atât pentru aspectul teoretic, cât și pentru cel practic. Ea ne-a predat nouă, cu grijă, criteriile infailibile de judecată, ca să le avem la dispoziție în orice moment pentru a putea să le consultăm totdeauna când dorim, când avem nevoie de ele.

Aceste criterii infailibile sunt Biblia (Vechiul Testament și Noul Testament), scrierile sfinte și deciziile, hotărârile dogmatice (*oroi*) și canonice ale Sinoadelor ecumenice, care au fost fixate și confirmate de ele.

2. „Dincolo de înălțimea învățătoarească și de cea mai înaltă autoritate administrativă pe care le reprezintă Sinodul ecumenic, adevărata conștiință bisericească are putere finală de decizie dincolo de autoritatea ecumenică, fără să stea deasupra rangului Sinodului ecumenic“ (A. Alvisatos, *Conștiința Bisericii*, în: Anuarul științific al Facultății de Teologie a Universității din Atena, 9 [1953-1954] 58-59).

„Caracterul ecumenic al Sinodului nu constă în participarea tuturor episcopilor comunității creștine, ci în acordul celor prezenți, a celor reprezentați cu episcopii absenți și cu ceilalți membrii ai Bisericii, ca și în primirea ulterioară a învățăturilor lui de către ceilalți episcopi și de către întreaga Biserică, învățături care au fost găsite adevărate“ (Joh. Karmiris, *Eclesiologie ortodoxă, Dogmatica*, partea a V-a, Atena, 1973, p. 674).

În acest punct vrem să preîntâmpinăm obiecția multor creștini care aparțin Bisericii Ortodoxe în ceea ce privesc deciziile Sinoadelor ecumenice. În timp ce ei sunt pregătiți să-i accepte în continuare cu plăcere ca infailibile hotărârile dogmatice, simbolurile de credință, se opun să primească și canoanele Bisericii ca infailibile. Acestea, spun ei, nu ar poseda autoritatea absolută a hotărârilor dogmatice.

La aceasta trebuie să răspundem următoarele: noțiunile „decizii“ și „canoane“ s-au folosit adesea alternativ și s-au completat reciproc în hotărârile Sinoadelor ecumenice. Acest fapt anulează toate argumentele care fac referire la o acută separație între decizii și canoane. În afară de aceasta, nu se poate înțelege cum o hotărâre dogmatică ar fi infailibilă, iar alte decizii, reguli de viață aproape, nu, întrucât ambele provin de la același organ, din același izvor, adesea chiar de la unul și același Sinod ecumenic. Chiar Sinoadele ecumenice ne confirmă dumnezeirea și autenticitatea canoanelor promulgate de ele. De aceea, ele dispun respectarea obligatorie a conținutului lor general și interzic orice falsificare sau schimbare³.

Universalitatea acestor criterii infailibile constituie, așadar, Tradiția Bisericii, Tradiția propriu-zisă și adevărată. Căci ea este Tradiția *întregii Biserici*, nu numai a unei părți a ei. Dar nu toate tradițiile existente eventual în Biserică pot fi numite „Tradiția Bisericii“. Asta este valabil cel puțin atâta vreme cât nu au aprobarea și confirmarea întregii Biserici.

Din acest motiv, dobândesc denumirea de legi bisericești numai acele canoane care sunt promulgate sau confirmate de un Sinod ecumenic, adică de întreaga Biserică. Toate celelalte hotărâri asemănătoare canoanelor, care s-au promulgat de un Sinod local sau de un reprezentant al Bisericii, nu se pot numi porunci bisericești (*kanonov*), întrucât nu au cel mai înalt asentiment eclezial.

Adevăratele canoane, în sensul real al cuvântului „canoane“ - care ne arată⁴ ceea ce e corect, drumul drept - sunt numai canoanele Sinoadelor ecumenice. Toate celelalte hotărâri asemănătoare n-ar putea fi denumite astfel și n-ar putea dobândi această denumire cât timp nu sunt confirmate de un Sinod ecumenic.

3. Vezi canoanele 1 al Sin. 4 ec., 2 al Sin. 6 ec. și 1 al Sin. 7 ec. Informații mai multe în acest sens la P. Boumis, *Autoritatea și puterea sfințelor canoane*, Atena, 1989, p. 12 ș.u.

4. Temenul grecesc pentru regulă „*kanon*“ înseamnă la origine toiaș, riglă cu care trasăm o linie dreaptă, sau, invers, verificăm rectitudinea unei linii. În înțelesul transmis, termenul înseamnă, de asemenea, dispoziție sau lege, în general tot ceea ce slujește ca model sau ca fir călăuzitor pentru realizarea unei acțiuni, sau ca și criteriu de verificare a corectitudinii ei.

Tradiția bisericească oficială și adevărată, menționată mai sus, reprezintă deci fundamentul Ortodoxiei, a credinței adevărate, a adevărului, a științei, a vieții. Ea este „exactitatea“ (*akribeia*) în Biserică. Pe ea trebuie să o recunoaștem, în dogmele ei să credem, canoanele ei să le aplicăm și acest adevăr să-l împlinim în viață. Cu alte cuvinte, trebuie să respectăm această *akribeia*, să o păstrăm, să o urmăm.

Ea reprezintă, de asemenea, - dacă vrem să fim cât mai obiectivi posibil - criteriul după care pot fi judecate gândurile, ideile, cuvintele și acțiunile, comportarea și viața noastră și a altora. Altfel - „îngâmându-se cu închipuirea lui trupească“ (Coloseni 2, 18) - ajungem să cădem în pericol, în nedreptate și subiectivism. Și când spunem că judecăm cu ajutorul ei cuvintele și faptele celorlalți, nu ne gândim numai la cele ale poporului simplu și ale simplilor creștini, ci și la cele ale preoților și ierarhilor, ale patriarhilor, deci ale tuturor celor vii și ale tuturor celor adormiți.

4. Extinderea temei și cercetare amănunțită

Firește, aici sunt necesare câteva lămuriri: Când spunem că aceste texte, aceste criterii, aceste „mărturii“⁵ sunt autentice și infailibile, și că ele reprezintă Tradiția adevărată - *akribeia* - în interiorul Bisericii, aceasta nu înseamnă că toate celelalte ar fi false. Încă și mai puțin, nu înseamnă că toate operele și scrierile Sfinților Părinți, ale episcopilor, asceților, teologilor și ale simplilor creștini sunt lipsite de valoare. *Ele pot conține greseli, însă, ca întreg, nu sunt eronate.* În plus, ele pot fi chiar infailibile, numai că noi nu deținem *certitudinea* că sunt infailibile. Căci nu avem în acest sens garanția unui Sinod ecumenic, care este organul autentic de exprimare al Bisericii.

Dacă am afirma iarăși că toate opiniile și dispozițiile Sfinților Părinți sunt infailibile, am cădea în pericolul de a ne apropia de Romano-Catolicism și am aduce fără să vrem, inconștient, argumente pentru infailibilitatea papei. Pe bună dreptate, un catolic ar putea face apoi, în mod consecvent, remarca: De ce trebuie să acceptăm infailibilitatea unor Părinți ai Bisericii și nu și infailibilitatea papei de la Roma?

Ele sunt, așadar, failibile. Asemenea scrieri ale reprezentanților Bisericii sau ale sfinților pot fi interpretări ale Sfintei Scripturi, analize ale dogmelor de credință, interpretări de canoane, respectiv indicații de utilizare a lor, ca și experiențe sau evenimente ale vieții ecleziale în Hristos. Ele pot reprezen-

5. Cf. Ps. 118, 14, 138, 144. Vezi și can. I al Sin. 7 ec.

ta, de asemenea, *tradiții*, dar nu sunt Tradiția autentică a Bisericii, pentru că nu dețin confirmarea *întregii* Biserici.

Tradiții de acest gen pot fi, de asemenea, opiniile preoților noștri, sau poruncile și decretul episcopilor noștri, sau a Sfințelor noastre Sinoade. Sunt și ele obligatorii? Sau le putem ignora pur și simplu? Firește, sunt obligatorii cât timp nu stau în contradicție cu Sfânta Scriptură sau cu hotărârile Sinoadelor ecumenice și, astfel, cu Tradiția autentică a Bisericii; aceasta cel puțin până când constatăm cu certitudine contrariul. Pavel vestește: „Ascultați de învățătorii voștri și urmați lor; căci ei veghează asupra sufletelor voastre ca cei ce vor trebui să dea seama pentru ele“.

Când, însă, știm cu certitudine că aceste opinii sau porunci stau în contradicție cu Tradiția autentică a Bisericii, suntem obligați să spunem aceasta, la momentul oportun și cu respectul cuvenit, preoților și conducătorilor noștri spirituali; să le atragem, așadar, atenția că rătăcesc, că se opun Tradiției autentice a Bisericii, și că noi nu putem asculta și urma astfel de îndemnuri și de porunci omenești. Pildă general valabilă în acest sens ne-a dat Apostolul, spunând: „*Noi trebuie să-L ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni*“ (Faptele Apostolilor 5, 29).

Există însă un caz special în care suntem obligați să le urmăm, sau cel puțin să nu-i criticăm, deși hotărârile organelor bisericești competente nu sunt în concordanță cu Tradiția bisericească, adică cu „*acrivia*“. Acest caz apare atunci când reprezentantul bisericesc autorizat se abate de la acrivie în probleme ne-dogmatice în scopul mântuirii unui mădular, a unei părți a Bisericii sau a societății. Acest caz se datorează întrebuirii economiei (*oikonomia*) bisericești, îngăduinței și bunății. Biserica nu pretinde totdeauna respectarea acriviei în ținerea poruncilor și canoanelor ei, ci ea se arată iubitoare de om și blândă când un membru sau o parte a Bisericii ar suferi, așadar, vătămare în credința sa, în sufletul sau trupul său, ori s-ar căi cu amar pentru un păcat.

Sunt totuși și probleme asupra cărora nu exista o poziție oficială a Bisericii și asupra cărora nici conducătorii spirituali ai Bisericii nu au o poziție specială. În această privință trebuie remarcat următoarele: în primul rând nu este necesar să discutăm contradictoriu și să ne certăm. E de ajuns să discutăm despre aceasta, și prin rugăciune și smerenie să pregătim calea ca unii dintre membrii Bisericii să fie luminați de Dumnezeu astfel încât să putem beneficia și în această privință de o hotărâre autentică. Cu ocazia unei astfel de situații, putem la fel să ne dăm seama cât de valoros este scrisul bisericesc, opiniile Părinților, interpretările teologilor, experiența și trăirile

asceților și ale tuturor creștinilor; căci în ele poate fi conținut, sau se poate ascunde, răspunsul la o problemă, ori prin ele își poate afla soluția o chestiune care preocupă Biserica.

Pentru aceasta, răbdarea este, de bună seamă, necesară: „Întru răbdarea voastră vă veți dobândi sufletele“ (Luca 21, 19), spune Domnul. Nu trebuie să ne lăsăm atrași încolo și înapoi de diferite păreri personale ale reprezentanților bisericești care, cel mai adesea, se contrazic reciproc. Și la fel, nu este necesar să ne facem griji în acest sens și să ajungem să ne îndoim, căci noi trebuie să știm că acolo unde nu este lege nu poate fi nici încălcarea ei, nici fărâdelege, nici păcat. Spune totuși Apostolul Pavel: „Dar atunci când nu există lege, păcatul nu se socotește“ (Romani 5, 13), și: „Păcatul însă nu l-am cunoscut decât prin Lege... căci în lipsa Legii păcatul era mort“ (Romani 7, 7-8). În chestiunile pentru care nu există Lege suntem liberi să acționăm conform glasului conștiinței noastre (vezi Romani 2, 14-15), respectiv după sfatul a doi sau trei creștini conștiințioși: „Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor“ (Matei 18, 20); „Oare nu știți că sfinții vor judeca lumea?“ (I Corinteni 6, 2).

5. Câteva completări necesare

Aceasta nu înseamnă însă că acolo unde există legi bisericești, reguli sfinte, porunci biblice n-ar exista libertate. Aceste porunci și canoane sunt, cum am remarcat, mărturii infailibile ale lui Dumnezeu. Prin urmare, ele sunt o parte a adevărului, sunt adevărul. Și întrucât sunt adevărate, ele contribuie, fără îndoială la libertatea omului. Aceasta ne-o confirmă și Domnul, când zice: „Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi“ (Ioan 8, 32). (Cf. și cuvântul Apostolului Iacob despre „legea desăvârșită a libertății“ (Iacob 1, 25).

Prin întrebuițarea poruncilor bisericești în interiorul Bisericii și cu ajutorul Bisericii ne îndepărtăm într-adevăr de gresală și suntem conduși spre adevăr, desăvârșire, sfințenie, spre *îndumnezeire*; cu cât mai desăvârșit și mai sfânt devine omul, cu atât mai mult biruie el carnea și plăcerile omenești, și cu atât mai mult depășește el natura materială și legea naturii. Cu cât devine mai duhovnicesc, cu atât mai ușor și mai simplu se poate impune el în fața materiei și cu atât mai mult dobândește, prin urmare, libertatea. De aceea, spune Apostolul Pavel: „Duh este Domnul, și unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea“ (II Corinteni 3, 17).

Înainte de a încheia această temă, trebuie să facem, poate, câteva distincții necesare cu privire la cele spuse până acum și, în același timp, să facem și propunerile adecvate. Spunem adesea că omul acesta ar fi conservator, acela păstrător al tradiției, celălalt, poate, progresist și al patrulea cu convingeri liberale. Întrebuițăm noi, de fapt, aceste noțiuni corect, sau domnește deruta în ceea ce privește utilizarea lor? Spre pildă, numim conservator pe acela care păstrează Tradiția. Dar n-ar fi mai bine dacă l-am desemna drept legat de Tradiție?

Pe de altă parte, desemnăm adesea ca legați de Tradiție pe cei care doresc să păstreze toate tradițiile Bisericii, pe cea autentică, adică Tradiția bisericească, ca și pe celelalte, care nu sunt tradiții oficial recunoscute.

Este însă corect să-i numim pe aceștia legați de tradiție, sau nu trebuie să-i numim decât, simplu⁶, conservatori?

Și iarași, numim iubitor de libertate pe cel care nu vrea să păstreze Tradiția sau, de asemenea, pe acela care acceptă numai anumite tradiții, iar pe altele vrea însă să le înlăture. Nu trebuie să-l numim mai degrabă pe cel legat de Tradiție drept iubitor de libertate (vezi semnificația literală a grecescului *φιλελευθερος* [„fileleuteros“] = prietenul libertății), așadar, pe acela care acceptă cu brațele deschise și se supune adevăratei (autenticei) Tradiții, adevărului, deci, care eliberează, care-i dăruiește adevărata libertate? În orice caz, considerăm că nu putem să-i numim iubitori de libertate pe cei care înlătură Tradiția autentică, care se abat de la calea adevărului și urmează tradiții și porunci omenești care nu conduc la dobândirea adevărului concret și, în consecință, nu ajută la câștigarea adevăratei libertăți.

Din același motiv, cei legați de Tradiție ar putea fi caracterizați și ca progresiști. Căci, întrucât refuză amestecul cu accesoriile umane și stau totdeauna pe temeiul autenticei Tradiții, ei pot prelua din noile cercetări științifice ceea ce slujește unei mai bune interpretări și unei mai cuprinzătoare înțelegeri a acestui adevăr.

---

6. Firește, cuvântul „simplu“ nu are aici înțelesul greșitei întrebuițări a conservatorilor. Sunt conservatori, așa cum am văzut, aceia care vor să păstreze toate tradițiile existente în Biserică. Această tendință însă trebuie privită cu precauție, pentru că ea ascunde în sine două elemente contradictorii: unul pozitiv și altul periculos. E pozitiv faptul că ei vor să păzească toate soluțiile scrise și orale în care Biserica poate afla la un moment dat rezolvarea unei probleme, ori cel puțin imboldul către o astfel de rezolvare. Ea închide în sine însă și pericolul de a cere oamenilor prea mult: căci ei trebuie să poarte întreaga povară a acestor tradiții. Astfel, se întâmplă uneori ca aceste tradiții să intre în contradicție întreolaltă, să-i deruteze pe creștini și să dea naștere la nemulțumiri. Să părăsim, așadar, pretenția că aceste tradiții trebuie să fie urmate neapărat și fără excepție de toți creștinii, căci cu aceasta am pune „poveri grele și anevoie de purtat pe umerii oamenilor“ (Cf. Matei 23, 4).

Invers, nu pot fi desemnați ca progresiști cei care înlătură împreună cu tradițiile omenești și autentica Tradiție a Bisericii și vor să caute ceea ce este corect fără discernământ, fără criterii obiective, fără principii infailibile. E greu de crezut că aceștia pășesc înainte și că, prin urmare, câștigă numele de „progresiști“.

În felul acesta putem reflecta judeca și decide în ce mod întrebuițăm unul dintre termenii menționați mai sus, sau, respectiv, dintre termenii asemănători.

Cât timp noi, ca ortodocși, suntem de acord cu punctul de vedere de mai sus și îl acceptăm, putem examina astfel și relațiile noastre cu lumea din afara Ortodoxiei, și, în plus, și doctrina diferitelor mărturisiri de credință bisericești și ne-bisericești.

În cazul Bisericii Romano-Catolice, de exemplu, doctrina despre purcederea Sfântului Duh și de la Fiul (*filioque*): această dogmă stă în contradicție cu Sfânta Scriptură, care vorbește clar despre „*Duhul Adevărului*“ care „*de la Tatăl purcede*“ (Ioan 15, 26) și cu hotărârile Sinoadelor ecumenice. Prin urmare, trebuie să înțelegem că această învățătură dogmatică nu poate să fie acceptată de Biserica Ortodoxă.

Catolicii acceptă, de asemenea, după cum știm, cel puțin teoretic, infailibilitatea episcopului de Roma, a papei, așadar infailibilitatea unui om. Deoarece această dogmă nu se sprijină pe hotărârea unui Sinod ecumenic, deci pe Tradiția autentică a Bisericii, și întrucât este, de asemenea, imposibil ca un om să fie infailibil – așa cum am constatat la începutul studiului de față - o astfel de dogmă nu poate fi tolerată de un creștin ortodox.

Alături de Biserica Romano-Catolică, există diferite confesiuni protestante care acceptă ca autentice opiniile, părerile sau indicațiile teologilor lor de azi, dar refuză în același timp Tradiția bisericească. Astfel, se pune următoarea întrebare: Ce fel de criteriu infailibil au ei pentru acceptarea unora și pentru respingerea altora? Nu cad ei astfel într-un subiectivism fără margini? Și nu tocmai datorită acestui motiv există așa de multe forme de protestantism? Unde și în care se găsește îndreptarul obiectiv? Care deține adevărul?

Unei greșeli de logică cad pradă și aceste grupări protestante care se bazează pe Sfânta Scriptură (așa cum pretind) ca să-și confirme învățătura lor, în timp ce refuză Tradiția bisericească. Oare n-a transmis și n-a apărât Biserica Sfânta Scriptură? Nu Biserica a selectat cărțile Sfintei Scripturi și nu ea le-a extras și ordonat din mulțimea cărților falsificate și necanonice și

le-a transmis ca divine și autentice? Nu a stabilit ea canonul Sfintei Scripturi? Prin urmare, pare paradoxal și illogic să accepți aceste cărți ale Sfintei Scripturi, nu însă și Tradiția bisericească prin intermediul căreia ne-a fost totuși transmisă Sfânta Scriptură. Primim roadele, nu însă și pomul care ne oferă aceste roade.

6. Epilog – Dorință

În încheiere, am dori ca explicațiile noastre despre Tradiția autentică a Bisericii să poată contribui la verificarea diferitelor idealuri și opinii, la înțelegerea și, prin aceasta, la unitatea creștinătății despărțite încă. Pentru aceasta nădăjduim în binecuvântarea Domnului.

traducere de Jean Nedelea

(Panagiotis BOUMIS, *Die authentische Überlieferung der Kirche das Kriterium der Orthodoxie*. „Ostkirchliche Studien“, Band 40, März 1991, Heft 1, Augustinus-Verlag, Würzburg).

V. BISERICA ȘI PROBLEMELE VREII

BISERICA ROMANO-CATOLICĂ ȘI NOILE MIȘCĂRI RELIGIOASE. PERSPECTIVE PASTORALE ȘI MISIONARE

Începând cu anii 1960, Biserica Romano-Catolică a fost asaltată de un val de alternative religioase, cunoscute apoi sub numele generic de *noi mișcări religioase* (NMR)¹. Succesul acestora a fost privit în strânsă legătură cu fenomenul secularizării care marcase societatea occidentală în perioada postbelică. Teoria unui important sociolog contemporan, Rodney Stark, este că secularizarea într-un segment al societății produce în mod paradoxal o intensificare a religioșului în alt segment. Acest lucru se vede atât la nivelul Bisericilor tradiționale, care încurajează curente sau grupurile de reînnoire din interior pentru a redeștepta credința, dar și la nivelul formării unor noi tradiții religioase, atât în mediul protestant, cât și în cel catolic².

---

1. Sintagma *noi mișcări religioase* (NMR) este preferată în sociologie, deoarece este considerată neutră în raport cu termenul de „sectă” sau cu cel de „cult”. Majoritatea cercetătorilor înțeleg prin noile mișcări religioase doar grupurile apărute după anii 1960 (pentru această opinie pledează James A. Beckford, *Cult Controversis. The Societal Response to the New Religious Movements*, London, 1985, precum și studiile apărute în culegerea *New Religious Movements and the Churches*, Alan Brocway and Paul Rajashekar (ed), Amsterdam, 1986). În unele cazuri, denumirea este chiar restrictivă, referindu-se numai la grupurile care se află în afara creștinismului, din cauza provenienței exotice, a noului stil de viață și a gradului de angajament. Există însă și părerea că nu trebuie limitată doar la grupurile cu adevărat noi, ci trebuie luate în considerare inclusiv acele grupuri care au apărut înainte de anii 1960, sau chiar în secolul al XIX-lea, dar a căror creștere a rămas ne semnificativă până la acea dată (este vorba de toate mișcărilor neo-protestante, de grupurile para-religioase care utilizează tehnici orientale, în fine, grupurile legate de curentul de reînnoire harismatică din Biserica Romano-Catolică (Francoise Champion, „*Nouveau mouvements religieux*” et sectes, Martin Cohen, *Sectes et démocratie*, Editions du Seuil, 1999 p. 59-86). Cu alte cuvinte, sintagma *noi mișcări religioase* poate fi aplicată la anumite grupuri, pentru a arăta nu faptul că acestea sunt noi, ci că *impactul lor este nou* într-o societate, la un anumit moment dat (A.E. Ahlstrom, *From Sinai to the Golden Gate: the Liberation of Religion in the Occident*, în J. Needleman and G. Baker (ed.), *Understanding the New Religions*, New York, 1978). Denumirea de *noi mișcări religioase* este echivocă din mai multe puncte de vedere și studiile pe această temă arată că nu este deloc ușor să se identifice un element unificator în această categorie extrem de diversificată (A se vedea Jean François Mayer, Genève, 2004; vezi Introducerea).

2. Teoria secularizării a fost lansată de **Peter Berger** (*The Social Reality of Religion*, London, 1969, p.154-171). După el, Bisericile tradiționale au pierdut progresiv poziția lor hegemonică și nu mai pot furniza societății în ansamblul ei o ideologie general acceptată. La aceasta se alătură bulver-

Prezența unor noi forme de religiozitate a fost privită inițial de Biserica Romano-Catolică în spiritul deciziilor formulate la Conciliul II Vatican. Cu acest prilej, nu se ignorase realitatea noilor mișcări religioase și necesitatea inițierii unui dialog cu ele, dar s-a pus un accent mai mare pe dialogul cu celelalte religii creștine și necreștine³. În general, se considera că „succesul acestor grupuri era o mărturie a transformărilor din societatea contemporană” și că, prin urmare, era de datoria instituțiilor publice să reglementeze această problemă.

Noile mișcări religioase (NMR) nu au constituit un obiect de preocupare pastorală pentru Vatican, decât după anii 1980, când s-a impus necesitatea înțelegerii fenomenului sectar în dimensiunea sa *efectiv spirituală*, a utilizării unei atitudini prudente în abordarea acestuia și a stabilirii unor criterii de discernământ în atitudinea față de ele. Munca de abordare empirică a fenomenului, în încercarea de a înțelege cauzele sale profunde, a fost

---

sarea structurilor familiale și criza în general a valorilor occidentale. În aceste condiții, câmpul religios se remodelează în consecință și devine un teren prielnic pentru proliferarea sectelor, care pretind să ofere soluții la toate problemele. Această teorie a fost preluată și dezvoltată de David Martin în *The Dilemma of Contemporary Religion*, Oxford, 1978 și de Bryan Wilson, care abordează în numeroase studii problema succesului sectelor actuale pe fondul fenomenului secularizării (*Religion in Secular Society. A Sociological Comment*, London, 1966; *The Social Impact of the New Religious Movements*, New York, 1981; *The Social Dimension of the Sectarianism. Sects and New Religious Movements in Contemporary Society*, Oxford, 1990). Rodney Stark accentuează la rândul său faptul că noile mișcări religioase apar constant indiferent de contextul cultural, dar faptul de a reuși infiltrarea în societate depinde de vigoarea organizațiilor religioase tradiționale. Când noile credințe sunt mai bine adaptate „cererii de piață”, adică nevoilor materiale și spirituale ale credincioșilor, vechile religii sunt eclipsate (*The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation*, University of California, 1985, p. 3).

3. *The Documents of Vatican II. All Sixteen Official Texts Promulgated by the Ecumenical Council (1863-1965)*, translated from the latin, New York, 1966. Un punct important în acest sens îl constituie enciclica *Ecclesiam Suam*, 1964 (text în „The Pope speaks”, 10 (1964), p. 253-292), care vedea umanitatea împărțită în trei cercuri concentrice. Biserica dorind să intre în dialog cu ele: cercul exterior cuprindea necredincioșii, cercul al doilea pe cei care îl cinsteau pe Dumnezeu (Islam, Iudaism, marile religii afro-asiatice), iar cercul din interior era format din creștini. Motivația dialogului este dragostea papei pentru toți, dragoste ce izvorăște din iubirea divină. Dialogul este început de fapt de Dumnezeu, iar Biserica trebuie să-l continue, ca trebuie să comunice mesajul său pentru lume, respectând integritatea și libertatea acestor religii. A se vedea, de asemenea, enciclica *Lumen Gentium (II dialogo interreligioso nel magisterio pontificio (documenti 1963- 1993)*, a cura di Francesco Gioia, Vatican, 1994 (143) p. 18-22, în special *Ad Gentes*, p. 27-38), unde se vorbește despre validitatea și necesitatea activității misionare, despre activitatea misionară în viața și istoria umanității, despre caracterul eshatologic al activității misionare. A se vedea și *Vatican II. Pour construire l'Eglise nouvelle. Normes d'application du Concile Vatican II*, Editions du Cerf, 1967, un îndrumar pentru executarea a ceea ce Conciliul Vatican II a promulgat privitor la ecumenism (*Acta Apostolicae sedis*, 1967, p. 151-159). S-a hotărât cu acest prilej ca în fiecare dieceză să se înființeze comisii ecumenice, care să pună în aplicare deciziile luate la Conciliul Vatican II privitoare la ecumenism (să favorizeze ecumenismul spiritual, să promoveze înțelegerea mutuală, să organizeze colocvii și dialoguri, să promoveze o mărturisire comună a credinței creștine *cu frații separați*. etc.).

începută de **Monseniorul Jean Vernette**, autorul a numeroase lucrări despre secte și noi mișcări religioase⁴. Importanța demersului său constă într-o abordare echilibrată, care reunește ancheta psihologică și cea sociologică cu reflecția pastorală. În scrierile sale, se stabilește o legătură între așteptările și nevoile spirituale apărute în Biserica Romano-Catolică în ultimii ani și ofertele noilor grupuri desemnate ca secte, apoi pledează pentru necesitatea adaptării discursului Bisericii Romano-Catolice la pluralismul religios contemporan.

Plecând de la studiile sale de pionierat, Vaticanul a adoptat o serie de documente al căror scop era în primul rând înțelegerea fenomenului, dar și schițarea unei strategii misionare. Studiul de față își propune să prezinte câteva din principalele probleme abordate în cele mai semnificative documente romane. Primul în ordine cronologică este „**Fenomenul sectelor sau noile mișcări religioase. O provocare pastorală**”, un raport prezentat în 1986⁵, în urma colaborării dintre *Secretariatul pentru unitatea creștinilor*, *Secretariatul pentru ne-creștini*, *Secretariatul pentru non-credincioși* și *Consiliul pontifical pentru cultură*⁶. Apoi, documentele prezentate cu ocazia **Consistoriului extraordinar al cardinalilor**, care s-a ținut la Vatican în aprilie 1991 pe tema „*Vestea lui Iisus Hristos, față în față cu sfidarea sectelor*”⁷ și *Documentul asupra interpretării Bibliei în Biserică*, adoptat de

4. Monseniorul Jean Vernette (decedat la 16 septembrie 2001) a fost delegatul episcopatului francez pentru chestiuni privind sectele și noile mișcări religioase. Ulterior, a fost secretarul Serviciului Național „Pastorală. Secte, Noi credințe”, sub direcția Diocezei de Arras. A devenit apoi directorul național al catehumenatului în Franța, coordonator al catehumenatului european și Vicar episcopal de Montauban în 1971. Doctor în teologie, licențiat în filosofie și drept canonic, Monseniorul Jean Vernette a fost recunoscut la nivel internațional ca „vocea Vaticanului în chestiunea sectelor”.

5. *Le phénomène des sectes ou nouveaux mouvements religieux. Défi pastoral*, în Jean Vernette, *Les sectes et l'Église Catholique*. Paris, 1986, p. 9-40. Încă din 1984, *Secretariatul pentru Unitatea Creștinilor* luase inițiativa de a trimite Conferințelor Episcopale Catolice un chestionar care conținea întrebări specifice referitoare la acest subiect. Pe baza documentației primite din partea diocezelor și a altor studii și articole primite de la nivel local, Vaticanul a realizat documentul sus-menționat, în care încerca să explice pe de o parte proliferarea acestor mișcări, iar pe de alta să sugereze posibilele abordări pastorale.

6. Instituțiile Vaticanului care se ocupă și de fenomenul noilor mișcări religioase sunt: **Secretariatul pentru unitatea creștinilor**, instituit de Papa Ioan XIII în 1960, care are ca obiect promovarea unității între creștini (cf. *Annuario Pontificio*, 1986, Citr del Vaticano, p. 579); **Secretariatul pentru non-creștini**, instituit de Papa Paul VI în 1964, care are ca finalitate studiul marilor religii și care încearcă să găsească modalități pentru stabilirea unui dialog; **Secretariatul pentru necredincioși**, instituit de Papa Paul VI în 1965, care are ca finalitate studiul ateismului; **Consiliul potifical pentru cultură**, instituit de Papa Paul II în 1982.

7. Au fost publicate integral două din intervențiile cardinalilor, *La sfida delle sette e l'annuncio di Cristo unico salvatore*. una sintesi dell' intervento del Cardinale Josef Tomko, „L'Osservatore Romano”, 6 aprilie 1991, respectiv *La sfida delle sette e nuovi movimenti religiosi: un approccio pastorale*, una sintesi dell' intervento del Cardinale Francis Arinze, „L'Osservatore Romano”, 6 aprilie 1991.

Comisia pontificală biblică în 1993, care urmărea să contracareze succesul diverselor grupuri fundamentaliste⁸. În același an, 1993, Vaticanul a elaborat alte documente importante referitoare la secte: scrisoarea pastorală a **Monseniorului Giuseppe Casale, arhiepiscop de Foggia**, *Nouva religiosità e nouva evangelizzazione*, 6 martie 1993, Piemme, 1993; documentul Secretariatului pentru ecumenism și dialog, *L'impegno pastorale della Chiesa di fronte ai nuovi movimenti religiosi e alle sette* (30 martie 1993). *Direttorio per l'applicazione dei principi e delle norme sull'ecumenismo* (Documentul Consiliului pentru promovarea unității creștinilor, Roma, 25 martie, 1993)⁹.

Documentele romane încearcă în primul rând să stabilească o **delimitare terminologică** între „secte”, „culte” și „noi mișcări religioase”, apoi să clasifice aceste grupări în funcție de mesajul și doctrina lor. Pe baza studiilor Monseniorului Jean Vernet, Biserica Romano-Catolică a operat inițial cu o distincție simplă, care avea în vedere gradul de îndepărtare progresivă față de Bisericile tradiționale. Astfel, este vorba de mișcările de „renaștere spirituală” din sânul Bisericii Romano-Catolice înseși, de sectele de origine creștină (Martorii lui Iehova, Mormonii etc.), de mișcări sincretiste, de mișcări orientale, oculte și iraționale (spiritism, studiul despre extraterestri, astrologia și demonologia etc.). Ulterior, la **Consistoriul extraordinar al cardinalilor**, s-a propus o clasificare mai nuanțată a noilor mișcări religioase, utilizând mai multe criterii. Astfel, s-a vorbit de mișcări fundamentaliste biblice, de grupuri de origine creștină a căror ortodoxie este discutabilă, de noi mișcări religioase derivând din marile religii orientale, de fundații profetice locale care au caracter sincretist, tendințe gnostice (mai ales care au caracter New Age), de grupuri filosofice de origine orientală și de grupuri pseudo-religioase¹⁰.

8. Sub această denumire se înțeleg grupurile care consideră Biblia ca unica regulă de conduită și singura normă de doctrină. Grupurile biblice interpelează catolicismul asupra unor aspecte aproape uitate ale creștinismului. Și anume că s-a pus accentul mai mult pe principiul întrupării până la punctul de a uita principiul eshatologic, pe sacramente în detrimentul evangelizării, pe principiul dogmatic în pofida celui pneumatic. Grupurile de credință biblică sunt prin excelență milenariste și eshatologice, esențial îndreptate către viitor, către iminenta întoarcere a lui Hristos. Hrănite cu speranță, ele reamintesc Bisericii că Împărăția lui Dumnezeu urmează să vină și că aceasta nu se poate identifica cu nici o instituție. În al doilea rând, ele susțin că vocația Bisericii este pentru lume, că misiunea sa este de a evangeliza (R. Bergeron, *Quand la Lettre se fait prison. Les Fondamentalismes et la Bible*. Ed. de Fides, 1987).

9. *Il dialogo interreligioso nel magisterio pontificio (documenti 1963- 1993)*, a cura di Francesco Gioia, Vatican, 1994, p. 741-754, publicat și în „L'Osservatore Romano”, 9 iunie, 1993.

10. Documentul abordează și semnificația sintagmei „noi mișcări religioase” (NMR), considerată neutră în comparație cu termenul de „secte” și pe care-l folosesc cu precădere. Se precizează că acestea se numesc „noi” nu pentru că au apărut în forma lor actuală după al doilea război mondial, ci

Documentele din 1993 propun o abordare ecleziologică a fenomenului. Astfel, este vorba întâi de toate de **noi mișcări religioase de origine protestantă**, care Îl acceptă pe Hristos, dar nu acceptă Biserica drept instituție vizibilă (deviza Reformei clasice și a Reformei radicale), categorie în care intră grupurile neoprotestante și cele penticostale. În al doilea rând, sunt **noi mișcări religioase de origine creștină**, care au devieri teologice incompatibile cu doctrinele protestante tradiționale (cazul Martorilor lui Iehova și al Mormonilor). Acestea sunt în principal *mișcări adventiste* care scrutează Biblia în căutarea informațiilor despre sfârșitul lumii și *grupurile de restaurație* care se prezintă ca o restaurare a Bisericii creștine primitive căzute în apostazie¹¹.

Unul din aspectele abordate se referă la **cauzele succesului lor relativ** în mediul catolic. S-a subliniat faptul că, în principal, este vorba de nevoi și aspirații pe care un individ nu le poate satisface în mediul lui tradițional, de rolul important pe care-l joacă tehnicile de recrutare, dar și motive independente de apartenența la o Biserică, precum interesele economice, politice sau simpla curiozitate. În mod particular, au fost scoase în evidență următoarele aspecte: căutarea apartenenței, căutarea unor răspunsuri, căutarea integrității, căutarea integrității culturale, nevoia de a fi cunoscut, de a fi special; nevoia de transcendență, nevoia unei direcții spirituale, nevoia viziunii, nevoia de participare la un angajament¹².

deoarece ele se prezintă ca o alternativă la religiile tradiționale oficiale sau la cultele tradiționale. Ele sunt numite de asemenea „religioase”, pentru că declară că vor să ofere viziunea unei lumi religioase sau sacre, sau pentru că vor să ofere răspunsuri la chestiuni fundamentale de credință. (Intervenția cardinalului Francis Arienze la Consistoriul cardinalilor, *Anthologie des textes*, p. 49). El susține, de asemenea, că prozelitismul nu este un aspect suficient pentru a caracteriza un grup ca sectă; criteriul ar trebui căutat mai mult în învățăturile organizației religioase.

11. Există două modalități de restaurare: fie o nouă lectură a Bibliei (care să constituie elementul de continuitate cu Biserica primitivă), fie printr-o nouă revelație, cum e cazul mormonismului. Aceste grupuri susțin că predicțiile lor se bazează pe analizarea Scripturii, și nu pe noi revelații. Totuși, „spiritul profetic” al Hellenei White a avut un rol crucial în identitatea adventiștilor de ziua a șaptea (deși se insistă că revelațiile ei nu sunt pe același plan ca al Bibliei). „Revelația progresivă” a Corpului Director al martorilor a jucat același rol, ca de altfel și „Profetul în viață” al mormonilor.

12. În mod special, s-a insistat pe următoarele aspecte: 1) sectele par să ofere căldură umană, atenție și susținere în mici comunități, împărtășirea unui scop comun, o atenție sporită acordată individului, protecție și siguranță, resocializarea indivizilor marginalizați etc. 2) Ele par să ofere răspunsuri simple la întrebări fundamentale, să prezinte o versiune simplificată a adevărilor și faptelor tradiționale. 3) Ele au de cele mai multe ori o teologie pragmatică și sincretistă propusă ca o nouă revelație, direcții bine definite, apel la superioritate morală, probe ale elementelor supranaturale: glosolalie, transe, medium, profeții. 4) Sectele par să ofere o experiență religioasă suficientă pentru cei răniți într-un fel sau altul (în familie sau în societate), un loc pentru senzații și emoții, pentru spontaneitate, un ajutor în problemele legate de drog și de alcool. 5) Deoarece unii oameni simt nevoia de a ieși din anonim, de a-și construi o identitate, de a nu fi doar un membru care se pierde în masa credincioșilor, sectele par să ofere: o anumită grijă pentru individ, șanse egale de participare și de exprimare, posi-

La Consistoriul extraordinar al cardinalilor, s-au particularizat aceste aspecte, încercându-se căutarea unor explicații în funcție de contextul politic și socio-cultural. Astfel, **cardinalul spaniol Angel Suquia Goicoechea** a prezentat un document despre proliferarea sectelor în Europa, punctând trei mari categorii de cauze: *psihologice* (insecuritate, neliniște, criza generată de relativizarea valorilor și de schimbările rapide care au loc în societatea contemporană), *sociale* (în primul rând crizele familiale) dar și *politice*. S-a subliniat că Europa, în ansamblul ei se găsește în fața unei mari dileme. Marxismul, impus violent în Europa Centrală și de Est, s-a prăbușit și a lăsat în locul lui un vid de sens. Din contră, materialismul este foarte răspândit în Europa de Vest și mulți oameni își concep viața, gândesc și acționează ca și când Dumnezeu nu ar exista.

Succesul pe care-l cunosc aceste mișcări se datorează nu numai cauzelor socio-culturale sau aspirațiilor spirituale care nu-și găsesc răspunsuri. Documentele Vaticanului se referă la eficacitatea tehnicilor de prozelitism, denunțând în același timp *maniera agresivă de comunicare și contact*, care este contrară spiritului evanghelic autentic, metodele folosite, care merg de la promisiuni materiale până la presiuni psihologice intense, precum și marea putere financiară a acestor grupuri, care își permit chiar să răsplătească membrii pentru fiecare convertire reușită și să le asigure adeptilor în general o anumită securitate economică¹³. O mențiune aparte se face în problema fun-

---

bilitatea de a dezvolta propriul potențial, șansa de a aparține unui grup de elită. 6) Secta pare de asemenea să ofere întrebări și răspunsuri la chestiunile ultime ale vieții, anumite lucruri care pot schimba viața sa de o manieră semnificativă. Aceasta presupune un sens al misterului, o preocupare pentru ce „trebuie să vină”, un interes pentru mesianism și profetism. 7) Sectele par să restituie Biblia și să ofere educație biblică, un sens al mântuirii, darurile Duhului, meditație, împlinire spirituală. 8) Ele par să ofere de asemenea: direcție și orientare din partea șefilor harismatici, ceea ce duce la un devotament aproape isteric față de un *șef spiritual influent (mesia, guru, profet)*. 9) *În contextul lumii de astăzi, marcată de ostilitate și conflict, de violență și de frica distrugerii, oamenii se simt neliniștiți în ce privește viitorul. Sectele oferă o nouă viziune asupra sa, asupra umanității, a istoriei și a cosmosului, ele promit începutul unei noi epoci, a unei noi ere (Anthologie des textes de l'Eglise Catholique, p. 16-20).*

13. „Zelul agresiv utilizat în recrutarea noilor adepti, mergând din casă în casă sau acostând cetățenii la colț de stradă, este o contrafacere sectară a ardorii apostolice și misionare” (*Anthologie des textes*, p. 62). „Comiși voiajori în materie de mântuire pot fi întâlniți în drumurile noastre și ating până și satele cele mai retrase din provincii, oferind marfa lor ca pe ultima și cea mai bună soluție pentru fericirea omului, ca adevărul „nou” care trebuia să mature tot ce exista înainte” (Intervenția Monseniorului Robert Sastre în Consistoriul cardinalilor, *Le phénomène des sectes ou nouveaux mouvements religieux*, p.68). O mențiune aparte trebuie făcută pentru teoria manipulării mintale și a „spălării creierelor”, teorie avansată de **Bromley și Richardson** (*The Brainwashing. Deprogramming Controversy: Sociological, Psychological, Legal and Historical Perspectives*, New York, 1983; J. Fort, *What is Brainwashing and Who Says So?*, în B. Kilbourne (ed.), *Scientific Research and New Religions: Divergent Perspectives*, San Francisco, 1983). Conform partizanilor acestei idei, aderarea la o nouă mișcare religioasă se face ca urmare a manipulării, utilizând o psihotehnologie puternică. Adversarii ideii de „spălare a creierelor” afirmă că în nici un caz participarea la o nouă mișcare reli-

damentalismului, a vehemenței „grupărilor biblice” (mai ales Martorii lui Iehova), care reiau acuzațiile clasice ale opozițiilor de altă dată ai Bisericii și le aplică sistemului catolic actual. Ele reclamă păstrarea purității idealului evanghelic, susținând că Biserica s-a rupt de creștinismul primitiv și de succesiunea apostolică¹⁴. Periculozitatea acestor grupuri vine din faptul că atrag persoane care încearcă să găsească răspunsuri biblice simpliste la problemele lor de viață și, prin aceasta, le conduc la o „sinucidere a gândirii”¹⁵.

În viziunea Vaticanului, o posibilă abordare pastorală trebuie să se bazeze pe trei principii generale, și anume: sectele *nu trebuie privite ca o amenințare*, ci mai degrabă ca o provocare pastorală¹⁶. Stabilirea unui dialog *trebuie să respecte principiile ecumenice* care au fost formulate la Conciliul II Vatican și în documentele Bisericii care au urmat. *Există o strângere legătură între criza valorilor sociale și culturale și proliferarea noilor mișcări religioase*, în sensul că ele se prezintă ca o alternativă, într-o lume haotică, marcată de distrugerea structurilor sociale tradiționale și a ansamblului tradițional de valori. Această idee este subliniată în multe documente ale Papei Ioan Paul al II-lea, în care se apreciază că fenomenul noilor mișcări

---

gioasă nu este o experiență negativă, ci, din contră, are un *impact pozitiv* asupra celei mai mari părți a participanților. Printre cele mai dese efecte benefice se numără: o reducere a tensiunii nevrotice; încetarea de a utiliza droguri, alcool, tutun, creșterea sensibilității către aproapele. Ei pretind că este vorba de o pretinsă eficacitate a tehnicilor de recrutare (Robins și D. Anthony, *Deprogramming, Brainwashing and the Medicalization of Deviant Religious Groups*, în „Social Problems”, nr. 29, p. 283-297).

14. Ceea ce pun în discuție sectele de acest gen este problema *sfințeniei și apostolicității* Bisericii. Învățătura lor comportă formulări stereotipe cu privire la corupția catolicismului. Acuzațiile, uneori foarte virulente, vizează azi o anume stare istorică a Bisericii, decât să critice sistemul catolic în sine. Se denunță intoleranța istorică față de dizidențe și secte; alianța între Biserică și Stat etc.. Biserica este structurată ca o putere politică având ierarhia sa, tribunale, teritoriu și această structură ecleziastică a înghițit „comunitatea fraților”. Acuzațiile „grupurilor biblice” se îndreaptă spre trei puncte particulare: erzie, compromis și apostazie. Biserica Romano-Catolică este acuzată că a promovat doctrine eretice și practici care nu sunt cuprinse în Biblie. Apoi, „grupurile biblice” au o teamă viscerală de compromis (la nivel teoretic, căci practica este relevantă), ele resping orice compromis cu răul, oriunde se află el: în moravuri, în cultură, în ideologie, în „Bisericile stabilite”. Marele păcat al Bisericii Romano-Catolice stă în numeroasele compromisuri pe care le-a făcut, ca apoi să alunece în liberalism teologic, permisivism și modernism. Biserica s-a îndepărtat de la puritatea primitivă și de la forma sa originală, pentru a deveni o instituție mondenă. Aceste grupuri, printre care se numără Martorii lui Iehova și Adventiștii de Ziua a Șaptea, consideră că Biserica Romano-Catolică este „Marele Babilon” sau „Desfrânată cea mare”, care poartă semnul fiarei, și că Papa este reprezentantul lui Antihrist. Bryan Wilson, *Religion in Sociological Perspective*, Oxford, 1982, p. 161.

15. Documentul 22 al Comisiei Biblice Pontificale, *Anthologie des textes*, p. 102-103.

16. „Dinamismul și acțiunea lor misionară, responsabilitatea evanghelizatoare încredințată noului convertit, utilizarea mass-media ar putea să ne facă să ne întrebăm despre cum să facem mai dinamică activitatea misionară a Bisericii” (Intervenția Cardinalului, Consistoriul Cardinalilor, 1991, *ibidem* p. 62).

religioase este semnul unei reacții contra culturii seculare dominante și a căutării unei noi dimensiuni spirituale în viața personală¹⁷.

O metodă de a răspunde acestei provocări este *necesitatea reorganizării comunităților parohiale tradiționale*. La nivelul acestora, trebuie să aibă loc un proces de **informare** referitor la propria tradiție, dar și la alte tradiții religioase, precum și un proces de **formare**, de accentuare a angajamentului religios și a spiritului comunitar. Un rol important revine catehezei, care îi poate ajuta atât pe creștini, cât și pe cei care încă nu sunt creștini, să afle care sunt răspunsurile la nevoile lor spirituale, într-un limbaj adaptat societății contemporane. Se dă și o „linie operativă” pe care cateheții sau preoții trebuie să o aibă în vedere: o cunoașterea bună a sectelor, în special a problemelor pe care sectele le utilizează pentru a ataca Biserica, să supravegheze instrucția, să intensifice catehizarea pentru a preveni proliferarea sectelor.

O atenție deosebită trebuie să se acorde *experienței*, adică legăturii personale cu Hristos prin rugăciune și o viață angajată; *predicării*, care nu trebuie să fie numai intelectuală și moralizantă, ci să izvorască din mărturia vieții predicatorului; în fine, *micșorării distanței* între clerici și laici. Atitudinea față de aceste grupuri religioase nu poate fi în nici un caz „naiv irenică”, deoarece metodele unora dintre ele pot distruge personalitatea, dezorganiza familiile și societățile, iar în anumite țări se poate afirma că sunt cooptate de forțe ideologice și economico-politice, care „utilizează umanul pentru scopuri inumane”. Se propun o serie de măsuri, care vizează mai ales informarea, dar și colaborarea cu instituțiile statului care studiază acest fenomen¹⁸.

---

17 „Epoca noastră este cu totul dramatică și fascinantă. În timp ce, pe de o parte, omul pare să caute prosperitatea materială și avansează din în ce în ce mai mult în materialism, pe de altă parte se vede o căutare de sens, o nevoie de interioritate, o dorință de a utiliza forme și metode noi de experimentare a rugăciunii (...). În culturile impregnate de religiozitate, dar și în societățile seculare, se caută dimensiunea spirituală a vieții ca antidot al dezumanizării”, enciclica *Redemptoris missio*, *ibidem*, p. 29.

18 „Știm din experiență că nu există în general aproape nici o posibilitate de dialog cu sectele, mai mult că ele pot fi obstacole în educația ecumenică, oriunde ele sunt active” (*Le phénomène des sectes ou nouveaux mouvements religieux...*, p. 148). În afară de reacția oficială a Vaticanului, sau de poziția unor ierarhi, în Biserica Romano-Catolică funcționează și anumite **mișcări contra-secte laice** (diferite de mișcările anti-secte ale societății civile), compuse aproape exclusiv din creștini, în marea lor majoritate protestanți evanghelici și catolici evanghelici. Ea refuză să facă o distincție între fapte și comportamente și susține că erezia violcăză legea lui Dumnezeu și se află la baza unor comportamente care duc și la sfidarea legii civile. Biserica nu încurajează participarea preoților la asociațiile de luptă contra sectelor, dar nici nu-l descurajează. **Preotul Jacques Trouslard** este una din figurile cele mai cunoscute în lupta împotriva sectelor. Propunerea lui **About Picard** referitor la instituirea unui *delict de manipulare mentală* a fost cauza unui schimb dur de replici între Monseniorul Jean Vernet, care s-a arătat foarte rezervat, și Preotul Jacques Trouslard. Preotul Jacques Trouslard a fost membru al comisiei parlamentare franceze care a alcătuit raportul comisiei parlamentare franceze despre secte în 1995. De altfel la nivelul Bisericii Romano-Catolice există încă *divergențe strategice* față de abordarea acestui fenomen.

Dialogul Bisericii Romano-Catolice cu Noile Mișcări Religioase (NMR)

Dialogul Bisericii Romano-Catolice cu noile mișcări religioase a fost tema simpozionului *Federației Internaționale a Universităților Catolice* (FIUC), care s-a ținut la Viena (21-25 octombrie 1991). În documentul elaborat cu acest prilej, se arată că Biserica Romano-Catolică are o vocație istorică pentru dialog, dar este important ca dialogul să fie purtat de persoane bine pregătite teologic. Se poate iniția un dialog spiritual și o cooperare practică cu acele Biserici cu care Biserica Catolică a instaurat relații ecumenice, iar fundamentul acestui dialog ar putea fi recunoașterea de o parte și de alta a comuniunii deja existente și a respectului reciproc. El trebuie să aibă la bază studiul temeinic al noilor mișcări religioase, precum și implicarea unor persoane bine pregătite teologic. În permanență trebuie avut în vedere că dialogul cu noile mișcări religioase prezintă și riscuri insurmontabile. Există un risc *ad intra*, care poate favoriza difuzarea relativismului în Biserică și ideea potrivit căreia toate opiniile religioase au importanță egală. Și de asemenea un risc *ad extra*, și anume că noile mișcări religioase pot pretinde recunoașterea din partea Bisericii și pot folosi acest moment pentru obținerea unei respectabilități sociale¹⁹.

Multe din documentele Vaticanului se referă la posibilitatea de a începe un dialog cu anumite mișcări religioase. Pentru exemplificare, vom lua cazul Martorilor lui Iehova și al Mormonilor, care sunt încadrați în documentele romane printre mișcărilor *para-creștine*, caracterizate prin prozelitism, milenarism și o organizare corporativă²⁰. **Un dialog cu mormonii** nu pare posibil din cauza particularităților teologice și ecleziologice care fac din mormonism o „nouă tradiție religioasă, și nu doar o nouă formă de creștinism tradițional”²¹. Trebuie să se precizeze că tipul de dialog posibil cu mormonii nu este un dialog ecumenic, ci un dialog intelectual, neoficial, cu mediul universitar mormon²². Astfel, puncte comune au fost puse în evidență

19. *Il Dialogo interreligioso nel magisterio pontificio* (Documenti 1963, 1993), a cura di Francesco Gioia, Vaticano, 1994 (*Pontificio Consiglio per il Dialogo Interreligioso* este fondat în 1964). Culegerea cuprinde documente apărute în *Acta Apostolis Sedis*, articole din „L'Osservatore Romano”, extrase din *Insegnamenti di Paolo VI*, 16 vol., și din *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, ambele editate de Libreria Editrice Vaticana.

20. Intervenția cardinalului Francis Arienze la Consistoriul din 1991, *Anthologie des textes*, p. 53.

21. Massimo Introvigne *Il sacro postmoderno. Chiesa, relativismo e nuovi movimenti religiosi*, Milano, 1986, p. 232-253.

22. În 1965 era fondat *Mormon History Association*, o organizație independentă de istoricii interesați de mormonism, având diferite opinii religioase. Tot în aceeași perioadă a apărut *New Mormon History*, o lucrare primită cu multă ostilitate de autoritățile Bisericii. Acest curent scientist

în probleme ca pacea, familia, avortul, pornografia sau în domeniul umanitar. Acest dialog cultural se poate transforma în dialog religios, numai în cazul când este fondat pe o cunoaștere efectivă a caracteristicilor experienței religioase a fiecărui partener la dialog. Un dialog inter-religios cu mormonii la un nivel oficial internațional este îngreunat de prozelitismul lor agresiv, dar și de atitudinea istorică a mormonismului față de catolicism²³. Vaticanul este de părere că mormonii trebuie să fie încurajați să facă distincția între misiune, care implică respectul experienței religioase a altuia, și **prozelitism**²⁴.

mormon promovează „teologia istorică” și a scos în evidență faptul că doctrina mormonă a fost rezultatul unor evoluții și schimbări. Astfel, teologia mormonă clasică, datorată unor autori ca **James Talmage** (1862-1933), **Brigham Roberts** (1857-1933), **John Widtsoe** (1872-1952) și **Joseph Fielding Smith** (1876-1972), diferă mult de teologia mormonă contemporană. În lucrarea sa de referință, **Kendall White**, *Mormon Orthodoxy. A Crisis Theology*, Salt Lake City, 1987, arată că teologia mormonă actuală a fost influențată de teologi protestanți (Karl Barth sau Neibuhr). În domeniul apologeticii, autori ca **Hugh Nibley** dovedesc o mare familiaritate cu scrierile protestante și catolice ale secolului XX. Prin intermediul *Mormon History Association*, intelectualii ne-mormoni pot dialoga liber cu colegii lor mormoni. De asemenea, discuțiile sunt posibile prin intermediul revistei *Dialogue* și a revistei și mai liberale *Sunstone*. Revista *BYU Studies* generală o provocare la dialog cu întreaga cultură contemporană. În general, intelectualii mormoni contemporani tratează cu mare libertate anumite episoade controversate din istoria mormonă, ca eminentul istoric mormon Michale Quinn, excomunicat în 1983 de mormoni.

23. Primii mormoni împărtășeau resentimentele mediului protestant în care se formaseră. Tipică mormonismului era ideea că sacerdoțiul era restaurat în biserica mormonă, singura depozitară a mântuirii. Toate celelalte Biserici și religii erau considerate părți ale „marii apostazii”. Această doctrină a fost reluată curând de Dallin H. Oaks la Conferința generală din aprilie 1995, lucru care a provocat consternare în rândul catolicilor și protestanților (Dallin Oaks, *Apostasia e restaurazione*, discurs la a 165-a conferință generală a Bisericii (1-2 aprilie 1995). În 1958, în *Enciclopedia Mormonismului* francois, Bruce McConkie consideră că „Biserica diavolului” este Biserica Romano-Catolică. În ediția din 1966 a aceluiași volum, se spune că „Biserica diavolului” este un termen care denumește toate Bisericile și denominațiunile de orice natură, politică, filosofică, educativă, economică, civică, care-și propun să conducă oamenii pe un drum care îi poartă departe de Dumnezeu (Bruce McConkie, *Mormon Doctrine*, Salt Lake City, 1966, p. 137-138).

24. „Există alte grupuri religioase cu o importantă activitate misionară, care au ținut cont de distincția între misiune și prozelitism”, spune Massimo Introvigne, *Il sacro postmodernismo...* (**Masimo Introvigne** este director al CENSUR, Centrul de Studii asupra Noilor Religii, autor a zeci de volume în materie de noi mișcări religioase și magie contemporană, profesor de istoria și sociologia religiilor la *Ateneul Pontifical Regina Apostolorum*). Massimo Introvigne își bazează afirmația pe faptul că în 1985, la Conferința Generală a Adventiștilor de Ziua a Șaptea, s-a adoptat un cod deontologic pentru misionarii săi, care recomandă nu numai respectul față de familie, dar și păstrarea unor relații bune cu comunitățile din care provine convertitul la adventism, pentru a nu se isca polemici și tensiuni (*Constitution, Byelaws and Working Policy of the General Conference of Seventh-Day Adventists*, “Review and Herald” Publishing Association, Washington, 1986, p. 296-297). În cazul adventiștilor, se poate adăuga că mulți dintre „pionierii” întemeietorii au susținut o hristologie de tip arian. Astăzi, după o lungă evoluție, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea consideră doctrina Sfintei Treimi ca un articol de credință indiscutabil. Scrierile acestor pionieri, republicate azi, sunt cenzurate și nu cuprind atacurile împotriva dogmei Sfintei Treimi. Alte evoluții în cadrul adventismului pot fi înregistrate începând cu anii 1950, ca urmare a dialogului cu evangheliicii.

În concluzie, mormonii se află într-o poziție intermediară între cei care nu doresc dialogul (martori, grupuri fundamentaliste închise) și aceia care sunt foarte deschiși la dialog, ca Biserica de Unificare Moon. Comunitatea mormonă oferă, din punctul de vedere al dialogului, un teren de studiu particular din cauza dezbaterilor care o animă, a prezenței unei comunități intelectuale puternice, a unei istorii agitate și complicate în care există schimbări și evoluții din punct de vedere sociologic, doctrinar și cultic. Astăzi, intelectuali de la Brigham Young University încearcă să formuleze teorii originale. De exemplu, doctrina potrivit căreia omul poate ajunge „Dumnezeu” este în așa fel formulată astăzi, că ea se apropie de doctrina Părinților Răsăriteni despre îndumnezeirea omului, iar în discuțiile avute cu Biserica Catolică spun că ei au ajuns la același rezultat cu Bisericile Răsăritene prin revelația avută de Joseph Smith.

Relativ recent, *Congregația pentru doctrină și credință a Vaticanului* a discutat validitatea botezului săvârșit de Biserica Sfinților Ultimelor Zile. S-a subliniat că, deși botezul mormon se apropie de cel catolic din punct de vedere formal, Biserica Romano-Catolică nu poate accepta validitatea acestui botez, din cauza erorilor dogmatice pe care le cuprinde învățătura mormonă (curios că se acceptă botezul făcut de un ateu dacă este rostită formula trinitară).²⁵

Se face o mențiune aparte pentru Martorii lui Iehova, care, datorită atitudinii lor anti-catolice explicite, revin constant în documentele papale. Având în vedere faptul că în momentul de față ei reprezintă a doua religie în Italia, au fost organizate mai multe conferințe care să analizeze impactul mișcării și eficacitatea tehnicilor de prozelitism. În 1985, *Gruppo de ricerca e di informazione sulle Sette* (GRIS), a ținut la Bologna un colocviu pe tema „*Hristologia Martorilor lui Iehova*”²⁶. Antonio Contri, unul din specialiști în domeniul sectelor, a subliniat dificultățile stabilirii unui dialog, plecând de la incompatibilitatea între doctrina catolică și cea iehovistă²⁷. De asemenea, a fost denunțată insistența cu care Martorii lui Iehova își reclamă origini bi-

25. „L'Osservatore Romano”. 1 August 2001, p. 4.

26. Actele sale au fost publicate sub titlul *Cristo nostro Dio e nostra speranza. I cristiani di fronti ai Testimoni di Geova*, Leumann, 1986. *Gruppo de ricerca e di informazione sulle Sette* (GRIS) este o asociație catolică, recunoscută de Conferința episcopală italiană și foarte activă în problema sectelor.

27. D. Antonio Contri, *Ecclesiologia comunionale cattolica e autocomprensione di una setta come i Testimoni di Geova, I nuovi movimenti religiosi non cattolici in Italia. L'ecclesiologia della Chiesa e delle Sette*, Leumann, 1987, p. 23-48. În special, se referă la imposibilitatea ca martorii să accepte misterul trinitar al lui Dumnezeu, care se descoperă în istoria mântuirii și misterul teantropic al lui Iisus Hristos, prin care se realizează plener împărtășirea pascală a Duhului (D. Antonio Contri, *Ecclesiologia comunionale cattolica ...capitolul Prezentarea doctrinei eczeziologice catolice* p. 23-41).

blice, cu toate că, din punct de vedere istoric, nu au nici un argument. Există și o mare incertitudine soteriologică la ei, din moment ce mântuirea se decide realmente plecând de la bătălia Armaghedonului, iar învățătura despre cei care vor domni în cer (cei 144000) și cei care vor fi pe pământ (marea mulțime) a fost modificată de mai multe ori pentru a se adapta cerințelor de prozelitism. O parte a acestui document cuprinde o *Esemplificazione di una serie di dialoghi cattolico-geovisti sulla determinazione della fine del „Sistema Malvagio” per l’anno 1975*²⁸, un dialog imaginar între un martor și un catolic (prima parte) și între un catolic devenit martor și un catolic, în a doua parte²⁹.

CONCLUZII

Pentru Biserica Romano-Catolică, atracția exercitată de propunerile spirituale ale noilor mișcări religioase este deopotrivă o veste bună și o veste rea. Este o veste bună, până la un anumit punct, deoarece noile mișcări religioase se manifestă într-o societate guvernată de raționalism științific și secularizare. Și este o veste rea, căci influența lor este profund destabilizantă. În mod obiectiv, este vorba de *marginalizarea instituției romane în raport cu tendințele culturale contemporane*. De aici, de multe ori ambiguitatea responsabililor catolici față de fenomenul noilor mișcări religioase și confuzia referitoare la mijloacele de care dispun pentru a satisface nevoile spirituale ale lumii contemporane³⁰. Totuși, ele sunt expresia unei încercări lăudabile de a evita marginalizarea instituției romane în raport cu tendințele culturale contemporane și de a pune bazele unei strategii pastorale și misionare adecvate și în același timp eficientă³¹.

Se recunoaște în mod onest că responsabilitatea proliferării sectelor nu trebuie căutată exclusiv în transformările socio-culturale sau în eficacitatea

28. *Ibidem*, capitolul *I nuovi movimenti religiosi noncattolici in Italia*, p. 163-175.

29. Tema principală a dialogului imaginar este sublinierea greșelilor făcute de martori în interpretarea Scripturii (*Nota*, a cura di Antonio Contri, *op. cit.*, p. 175-179): se atrage atenție că Biblia nu este o carte de știință exactă sau de istorie, ci un text religios care învață adevărul în vederea mântuirii. Cifrele care sunt date în Biblie sunt numere simbolice în interiorul sistemului apocaliptic, iar valoarea lor determinativă este aproximativă. De exemplu, în ce privește „urâciunea pustiirii”, ea este indicată o dată ca și „2300 de seri și dimineți” (Daniel VIII), apoi ca „o vreme și o jumătate de vreme” (Daniel XII).

30. Daniele Hervieu-Leger, *La religion en mietters ou la question des sectes*, Calmann-Lévy, Paris, 2001, p. 67.

31. Daniele Hervieu-Leger, *La religion en mietters ou la question des sectes*, Calmann-Lévy, Paris, 2001, p. 67; Danièle Hervieu-Léger, *Vers un nouveau christianisme? Introduction à la sociologie du christianisme occidental*, Paris, Cerf, 1986.

tehnicilor prozelite, ci și în eșecul Bisericii de a răspunde nevoilor spirituale ale credincioșilor și chiar în confuzia doctrinară din Biserică³².

Numeroase documente romane subliniază că principalul subiect de atracție al noilor mișcări religioase îl reprezintă vitalitatea vieții lor comunitare: aceasta se exprimă prin dinamismul comunicării, sensul apartenenței comunitare și formele de cult vii și spontane. Se afirmă că aceste calități reprezintă provocări pentru Biserica Romano-Catolică, suscitând declarații de autocritică referitor la multe aspecte ale vieții de parohie în Biserică.

Biserica Romano-Catolică se găsește în fața unei opțiuni dificile, și anume de a respecta libertatea religioasă, fără să alunece în liberalism doctrinal, de a practica toleranța, fără să ajungă la naivitate. Ea trebuie să încurajeze și să sprijine inițiativele luate la diverse nivele: media, de asociații civile, de instituții judiciare, care au fiecare propria lor competență. În același timp, să promoveze o perspectivă pastorală caracterizată prin grija acordată *evangelizării și ajutorului* dat celor care sunt mai vulnerabili.

Proliferarea noilor mișcări religioase poate fi considerată un eșec pentru Biserică, în măsura în care ele sunt expresia disfuncționării unor circuite organizatorice vitale și în măsura în care s-au ignorat nevoile spirituale ale credincioșilor. De asemenea, limbajul teologic trebuie făcut accesibil pentru segmentul de populație căruia i se adresează.

În privința dialogului, documentele romane subliniază dificultatea sau imposibilitatea dialogului. Un posibil dialog trebuie să fie precedat de discernământ: catolicii trebuie să fie pregătiți să studieze și să identifice elementele și tendințele care sunt bune și nobile în sine și care prezintă puncte de plecare pentru o colaborare. Să se consacre studiului și observării mișcărilor a căror imagine nu este clară și să nu se avânte fără o prealabilă reflecție aprofundată³³. Biserica vede persoanele care devin adepți ale noilor

32. „Există un relativism gnostic și o confuzie teologică, care plasează toate religiile, ca și diferitele experiențe și credințe religioase, la nivelul unui numitor comun, făcând ca toate să fie echivalente, și se avansează ideea că toate parcurg unul din drumurile valabile pentru mântuire” (*Anthologie des textes*, p. 88, cardinalul Josef Tomko, Consistoriu, documentul 30). Sunt citate diverse opinii care pun creștinismul pe picior de egalitate cu alte religii: doctrinele eretice că Hristos nu este decât o manifestare printre altele a cuvântului lui Dumnezeu în istoria religioasă a umanității, că Duhul Sfânt nu este nimic altceva decât numele creștin dat unui spirit divin universal, întâlnit în multe experiențe religioase. Dogma întrupării pusă pe picior de egalitate cu avatarul din tradiția hindusă, Hristos și Krishna. În jurul anilor 1960, mai mulți teologi catolici au susținut că oamenii se pot mântui în interiorul instituțiilor religioase oferite de propriile lor culturi: **Karl Rahner** (*Christianity and the Non-Christian Religions*, în „Theological Investigations”, vol. 5). El a ajuns să vorbească de *creștinul anonim*, o formulare teologică curioasă (împărtășită însă de mulți ecumeniști). Teorie contestată de Robert Sheard, *Interreligious Dialogue in the Catholic Church since Vatican II. An historical and Theological Study*, Toronto, 1987.

33. Cardinal Francis Arinze, Consistoriul 1991, documentul 25, *Anthologie des textes*, p. 152.

mişcări religioase nu ca pe niște inamici care trebuie atacați, ci ca pe niște frați în Hristos care sunt în eroare și care trebuie aduși la lumina și la dragostea lui Hristos³⁴.

Fenomenul noilor mișcări religioase este perceput de Biserica Romano-Catolică ca un „semn al timpurilor”.

Considerăm că informațiile succinte despre preocupările pastorale și misionare ale Bisericii Romano-Catolice față de fenomenul noilor mișcări religioase, informații selectate pe baza documentelor romane avute la dispoziție, pot constitui un subiect de reflecție și pentru Biserica Ortodoxă Română. Particularitățile contextului socio-politic și cultural în România după 1989 prezintă similarități cu realitățile pe care Biserica Romano-Catolică le-a avut de înfruntat acum 20-30 de ani și, din această cauză, experiența Bisericii Romano-Catolice poate fi invocată într-un demers pastoral. În acest sens, trebuie să observăm *interesul* constant al Vaticanului în această problemă (intervenții papale și episcopale, sprijinirea unor asociații de studiu și reflecție, organizarea unor congrese și reuniuni care să discute această problemă), precum și *atitudinea constructivă de abordare*. Prezența noilor mișcări religioase este considerată o *provocare* din care Biserica poate învăța pentru succesul propriei ei activități pastorale și misionare.

Asist. drd. Radu Mureșan

---

34. A se vedea, John Saliba, *Vatican response to the New Religious Movements*, în "Theological Studies" 53 (1992), p. 3-40; Idem, *Perspectives on the New religious Movements*, London, 1995.

VI. DOCUMENTARE

TIPOLOGIA STRUCTURALĂ A TRICONCULUI ÎN LUMINA JERTFEI DE PE CRUCE

Spațiul eclesial trebuie să participe la înfăptuirea scopurilor urmărite de Dumnezeu Cuvântul – care cuprinde fapăturile în Sine ca într-un cort – acelea de a le aduce la unitate, astfel ca *toate să fie una* și de a le transforma în persoane liturgice¹. Aceasta nu poate avea loc decât într-un spațiu care, nu se reduce doar la înfăptuirea unei unități a coexistenței tuturor, ci devine un spațiu consubstanțial cu Hristos², care actualizează Răstignirea Sa.

Structura arhitecturală a bisericii trebuie să amintească permanent de faptul că ea este icoana lui Hristos, spațiul în care Se junghie și Se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce a ridicat păcatele lumii. Nu trebuie uitat nicio dată faptul că Jertfa de la Sfânta Liturghie este una și aceeași cu cea adusă de Hristos pe crucea Golgotei, între ele existând o adevărată identitate³, dar totodată și anumite deosebiri de formă.

Dacă Jertfa de pe cruce a fost adusă de Hristos singur, pentru Mântuirea oamenilor, cea din Liturghie ea adusă nu numai din partea Lui, ci și din partea întregii obști a credincioșilor ce participă, prin mijlocirea preotului liturghisitor: Jertfa de pe Golgota a fost adusă într-un singur loc și o singură dată, pe când cea din Liturghie se aduce pretutindeni, acolo unde sunt altare creștine, și întotdeauna la ceasul rânduit, care depinde la rândul-i de locul unde se află altarele. Dar ea nu este o *repetare* sau o *reînnoire* a Patimilor Domnului, nici o *simbolizare* sau *comemorare* a lor, ci este efectiv "*o formă de prelungire în timp, de actualizare sau de perpetuare în mijlocul nostru, a prezenței lui Hristos, Cel junghiat o dată pentru totdeauna; este o multiplicare în timp și spațiu a unicei Jertfe de pe Golgota.*"⁴

1. Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Biserica*, p. 343.

2. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, traducere Arhiepiscopului Vicar IRINEU Ioan Popa, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al B. O. R. 1996, p. 229.

3. Nicolae Cabasila, *Tălcuirea dumnezeieștii liturghii și Despre viața în Hristos*, traducere Preot Ene Braniște și Preot Teodor Bodogae, Edit. Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p. 79.

4. Preot Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica specială* pentru Institutetele teologice, ediția a doua, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al B. O. R., 1985, p. 323.

Pe de altă parte, însăși caracterul hristologic-pnevmatologic al trăirii ortodoxe imprimă spațiului eclesial forma crucii. Viața și lucrarea Sfântului Duh în Biserică, în sensul propriu, și în lume, Biserica înțeleasă în sens larg, nu pot rodi decât în slujirea creștină și în spiritualitate. Nu poate exista slujire autentică fără spiritualitate autentică⁵. Ele exprimă cele două dimensiuni esențiale ale mântuirii omului în Hristos: dimensiunea verticală, manifestată în tensiunea credinciosului după comuniunea cu Dumnezeu și realizarea ei cu ajutorul harului divin și dimensiunea orizontală, ca direcție a omului către oameni și lume, dar și către el însuși, pentru a descoperi rațiunile spirituale⁶.

Aceste două direcții, către Dumnezeu și către lume, sunt sugerate de axele compoziționale cruciforme, atât în plan orizontal cât și în cel vertical. Hristos S-a adus jertfă nu în templul unde se aduceau jertfele, ci pe cruce și de aceea altarul și biserica locaș poartă închipuirea spațială crucii, ea fiind rațiunea de a fi a Bisericii și bisericilor.

Dar Biserica este și icoana Sfintei Treimi, a cărei unitate ființială, ce nu anulează însă *persoana*, este model oricărui creștin. Cifra **trei** este des întâlnită în toată lumea, fiind un simbol universal și cu multiple valențe⁷. În toate tradițiile religioase și în mai toate sistemele filozofice sunt întâlnite *triade*, ce corespund unor forme primordiale sau unor chipuri ale zeului suprem⁸. De aceea, și manifestările artistice s-au adaptat acestei preferințe către interpretarea cifrei trei, în variate combinații. Dar, în cadrul vieții creștine, *trei* depășește simplele semnificații filozofice, morale sau estetice, aproape universal valabile; reprezentările sale încearcă, pe cât este cu putință, a desluși câte ceva din taina Sfintei Treimi sau de a aminti pururea existența sa.

De aceea, cifra "trei", a fost de la început prezentă în toate formele de manifestare ale artei creștine. Intenția de a perpetua în forme arhitecturale *diversitatea persoanelor* dar și *unitatea treimică* și-a găsit un mod de exprimare în structura **treiflată** sau trilobă (cu trei abside). Ea poate fi întâlnită încă dintru începuturile creștinismului, la biserica Nativității din Betleem, apoi în monahismul egiptean, la Dendera⁹, dar mai ales în planul acelor *mar-*

5. *Îndrumări*, p. 479-480.

6. *Idem*, p. 480 și urm.

7. Chevalier, *op. cit.*, vol. III, p. 367-372.

8. "În general aceste triade simbolizează manifestările principale ale puterii divine: sau, când sunt concepute într-un mod mai filozofic, mai lăuntric, ca în *Eneadele* lui Plotin, ele simbolizează viața intimă a Unului, ale cărui activități sunt imaginate prin analogie cu activitățile spirituale ale sufletului omenesc", *Idem*, p. 372.

9. Sanda Voiculescu, *Arhitectura religioasă din Țara Românească în secolele VI-VII și locul ei în ansamblul culturii sud-est europene*. Teză de doctorat sub îndrumarea Prof. dr. Grigore Ionescu. București, 1972, p. 24.

tyria¹⁰; chiar și *Poemul despre Sfânta Sofia din Edessa* leagă identitatea celor trei fațade, sudică, vestică și nordică, de simbolismul Sfintei Treimi. Astfel, încă de la început, în arhitectura eclesială a început să se contureze o structură care să amintească, prin structura sa cruciformă, atât de permanența Jertfei euharistice, cât și de taina Sfintei Treimi.

Totodată, Biserica mai este și icoana Maicii Domnului, structura arhitecturală a spațiului eclesial urmând a găsi tocmai acele forme constructive care să sugereze ocrotirea de care se bucură copilul la sânul mamei. O dată ajunși înăuntru, creștinii sesizează astfel că aparțin aceleiași Biserici-mamă care îi îmbrățișează și în planul formelor arhitecturale.

Dacă o suprafață plană rămâne neutră ca sugestie spațială, una convexă respinge, îndepărtează, cea concavă, prin curbura sa este deja un receptacol, un adăpost, afirmând astfel că este gata să găzduiască, ceea ce, unui estet îi provoacă imediat "un sentiment al spațiului". "*Forma de receptacol* este cea care sugerează primirea, ca amfiteatrul, hemiciclul stadionului absida sanctuarelor, toate spațiile circulare, sau spațiile acoperite cu cupole sau domuri, ca Pantheonul din Roma"¹¹.

Pentru trăitorul creștin mesajul este mai bogat, el sesizând faptul că primirea de care se bucură are un caracter personal, forma concavă a spațiului fiind icoana Bisericii-mamă. Absida respectivă "este după peștera din Betleem, unde s-a născut Hristos și după peștera în care a fost îngropat"¹², simbolism care întărește ideea ocrotirii. Forma concavă, semicirculară a absidei altarului a fost preluată din lumea romană. Oricâte influențe au variat ulterior structura bisericilor, absida altarului a rămas neschimbată în interior, păstrând forma semicirculară; exteriorul a căpătat în schimb forme rectangulare¹³ sau poligonale – cu trei, cinci sau șapte laturi¹⁴. În mod firesc, forma absidei altarului s-a extins, apărând tipul bisericilor cu trei abside, spații în care linia dreaptă a cedat locul celei curbe.

Purtarea crucii, asumarea Golgotei personale, nu este câtuși de puțin ușoară, dar creștinul nu este singur, ci într-un spațiu ce-i sugerează permanent ocrotirea și ajutorul. Nu este vorba de ocrotirea "statică", în care el este ferit de a-și asuma vreo sarcină, fie ea oricât de ușoară; în Biserică nu poate

10. A se vedea André Grabar, *Martyrium,-- Recherches sur le culte des reliques et l'art chrétien antique*, 2 vol., London. 1972.

11. Michelis, *op. cit.*, p. 109.

12. Sfântul Gherman, *op. cit.*, p. 827.

13. Cum sunt absidele altarelor din Siria, unde forma concavă a interiorului nu se citește în exteriorul care are un traseu rectangular; sunt ceea ce Baltrusaitis numea biserici "cloisonné", a se vedea în acest sens, Jurjis Baltrusaitis, *L'Église cloisonnée en Orient et Occident*, Paris. 1956.

14. Înmulțirea laturilor poligonului respectiv este o caracteristică a arhitecturii târzii.

exista decât cea *ocrotire dinamică*, cea în care creștinului i se amintește permanent că numai prin suferința crucii poate fi dobândită bucuria Învierii, dar și faptul că se află într-un spațiu în care jugul și povara sunt ușoare (Matei 11, 30).

Crucea nu este purtată singură, ci împreună cu Hristos, El fiind permanent *cu noi și în noi*. De aceea, pentru spațiul eclezial au fost preferate formele concave, primitive. Direcțiile orizontală și verticală ale crucii nu se termină în spații rectangulare, cu colțuri ascunse, ci în îmbrățișarea sugerată de forma semicirculară din conca altarului, cupolă, abside. Credincioșii experiază în forma cupolei sentimentul că au pe Dumnezeu Tată și Biserica mamă. Dumnezeu stă deasupra noastră aplecat cu dragoste, iar aceasta desăvârșește sentimentul de adunare a noastră spre mijloc și unul către altul, sentiment accentuat și de forma semicirculară a absidelor¹⁵.

În acest sens, specificul spațiului eclezial răsăritean ar putea fi nuanțat; în loc de a considera definitorie doar **cupola**, mult mai potrivită ar fi **forma concavă**, în diversele ei manifestări. Dacă arhitecții bizantini ar fi adoptat tehnica bolților și a cupolelor, doar cu moștenirea morfologiei clasice orientale și cu imaginația lor, le-ar fi fost imposibil să exprime spiritul noii religii creștine¹⁶.

Mai mult, îmbrățișarea impersonală din spiritul oriental, cel din care a fost împrumutată cupola, ajunge să fie personală în spațiul creștin, dar numai pentru casnicii lui Dumnezeu, pentru cei care au depășit atributul de slugi, devenind fii, și care experiază spiritual spațiul, nu doar îl analizează estetic sau constructiv.

S-a comentat îndelung apariția planului specific Muntelui Athos, *cruce greacă cu abside laterale*, fiind pus exclusiv pe seama necesității existenței a două alveole care să *adăpostescă stranele*, sau "corurile" de călugări, ideale pentru desfășurarea cântării antifonice, specifice ritului ortodox; într-un asemenea context, exclusiv "muzical", interpretările date structurii trilobate au uitat adesea semnificațiile profunde ale cifrei "trei", faptul că spiritualitatea specific ortodoxă, ce începuse a se înfiripa la Athos, avea un pronunțat caracter mistic, anunțând încă de pe acum mișcarea isihastă din secolul al XIV-lea.

Pentru monahii de la Athos spațiul "treimic" era mai mult o necesitate spirituală decât una funcțională. De asemeni, nu trebuie omis nici rolul didactic al celor două spații ecleziale, nou apărute, drept care, uneori, ele mai

15. Preot Stăniloac, *Biserica, maica noastră*. în *Renașterea*, 23/1943, apud Dan Zamfirescu, *Ortodoxie și romano-catolicism în specificul existenței lor istorice*. Edit. Roza Vânturilor. 1992, p. 313.

16. Michelis, *Estetica arhitecturii*, traducere Dumitru Matei. Edit. Meridiane, București. 1882, p. 89.

sunt numite și *sămurile* bisericii, denumire semnificativă pentru înțelegerea rostului Bisericii de a fi mamă a tuturor dar și păstrătoare a Revelației divine. După cum pruncul își ia laptele dătător de viață de la sânul mamei, tot așa creștinii se împărtășesc de "laptele" mântuitor al învățaturii de credință de la cele două strane de călugări, cântările și citirile ce au loc aici constituind hrana lor duhovnicească.

În lucrarea sa referitoare la *numirile dumnezeiești*, Sfântul Dionisie Areopagitul a nuanțat tendința tuturor către Dumnezeu ca spre Bine și Frumos. "Și se spune că se mișcă mințile dumnezeiești, unindu-le în mod **circular** (s.n.) cu iluminările fără început și fără sfârșit ale frumosului și binelui; dar și în mod direct (**în linie dreaptă** - s.n.), când ies spre purtarea de grijă a celor de mai jos, îndreptându-le pe toate în mod direct (în linie dreaptă) și în mod circular și **în spirală** (s.n.)"¹⁷; la rândul lor, și mișcarea sufletelor este tot *circulară, în spirală și în linie dreaptă*¹⁸.

În *Scoliile* sale, Sfântul Maxim Mărturisitorul accentuează și el specificul mișcării circulare a minților și sufletelor către Dumnezeu. Patriarhul Photie al Constantinopolului, referindu-se la circularitatea mișcării spațiului ecesial, consideră că "de aici încolo, totul pare a fi într-o mișcare *ekstatică*, și că biserica însăși se învâрте în jurul tău. Pentru că, privitorul, prin mișcarea lui în toate direcțiile și prin permanenta lui rotire pe care o experimentează datorită spectacolului multicolor oferit din toate părțile, își imaginează că propria sa condiție este transferată obiectului"¹⁹.

Impresia lăsată de scrierea sa este că "el vorbește mai mult de experiența mișcării, decât de a repaosului, dar de a unei mișcări în plinătatea aceluiași infinit. Pare că totul se află în mișcare. Naosul pare a se învârti împrejur"²⁰. El caută să fixeze în reperi noționale inefabilul infinității divine, simbolizat de structura circulară, a cărei mișcare este fără sfârșit.

Nu se știe cu exactitate cum arăta structura bisericii descrisă de patriarh, dar, pentru ca un spațiu să poată sugera infinitatea mișcării circulare, era necesară predominanța formelor circulare, care, după cum am văzut, sunt o caracteristică a spațiului ortodox. Opus dinamicii cercului, este pătratul, considerat a fi de regulă "o figură antidinamică, ancorată pe patru laturi. Simbolizează oprirea sau clipa smulsă. Pătratul implică ideea de stagnare, de solidificare, ba chiar de stabilizare în perfecție. În timp ce mișcarea ușoară

17. Sfântul Dionisie Areopagitul. *Despre numirile dumnezeiești*. în vol. *Opere complete*, traducere, introducere și note Preot Dumitru Stăniloae, Edit. Paideia, 1996, p. 148.

18. *Idem*, p. 149.

19. Photie. *Homil. X. 4*, apud. Mango, *The Art*, p. 185.

20. Preot Prof. Dr. D. Stăniloae, *Spiritualitate*, p. 40.

este circulară, rotunjită, oprirea, stabilitatea se asociază cu figurile colțuroase, cu liniile contrastante și sacadate"²¹.

Și totuși, configurația spațială a bisericii nu poate exclude cu totul pătratul, dată fiind ideea de stabilitate pe care o sugerează, dar îi poate îndulci colțurile și astfel s-a născut tipologia **triconcului**. Structura sa adunată, cu forme concave, prezintă totodată avantajul de a fi cea mai potrivită formă capabilă să preia circularitatea unor acte specifice cultului divin. Este necesară această tipologie, dat fiind faptul că, în desfășurarea slujbelor, se poate constata cu ușurință mișcarea circulară de la stânga la dreapta, în sens invers mișcării soarelui pe bolta cerească.

Slujba sfințirii bisericii, apoi ceremoniile prohodului din Vinerea Mare²² sau din ajunul Adormirii Maicii Domnului, sunt cele care au loc în cadrul exterior al spațiului cultic. În cadrul liturgic, *Vohodul mic* – simbolizând *Epifania* Domnului sau arătarea Sa de la Botez²³ – ca și *Vohodul mare* – închipuind ultimul drum făcut de Hristos de la Betania până în Ierusalim, unde a fost întâmpinat cu osanale de către mulțimea adunată sau, mai degrabă, cortegiul funerar care L-a purtat pe Hristos de la Golgota până la Mormântul pregătit²⁴ – se înscriu deasemeni într-un traseu circular, urmând aceeași direcție. Apoi înconjurarea mesei în formă de horă din rânduiala slujbei Botezului²⁵ a Cununiei sau a Hirotoniei, (*Isaia dăntuiește*)²⁶, sensul mișcării credincioșilor la miruit, toate acestea imprimă actelor cultice o circularitate cu profunde înțelesuri simbolice.

Astfel se conturează ideea existenței unui **univers circular**, în mijlocul căruia se află Dumnezeu, o "«viziune fascinantă a lumii», cu ritmul său sacru și liturgic, ca și existența întreagă privită act liturgic, ca adorație, cult solemn «dans sacru» – și care constituie «stratul cel mai adânc al gândirii Sfântului Maxim», o idee a lui Pseudo-Dionisie"²⁷. Circularitatea lumii întregi, deci și a bisericii înțeleasă ca icoană a universului, este sugerată atât de programul iconografic cât și de forma predominant circulară a spațiului liturgic, începând cu turla și terminând cu forma absidelor; poate de aceea, în Transilvania, absidelor laterale li se mai spune și *hore*, ca o ilustrare a participării lor la "hora liturgică".

21. G. de Campeaux, dom Sterckx S. (O.S.B.). *Introduction au monde des Symboles*, Paris, 1966, p. 30-31, apud Chevalier, *op. cit.*, vol. III, p. 50.

22. Obiceiul de a înconjura biserica în cadrul utrenicii din noaptea de Paști, repetându-se apoi o parte a ceremonialului de la sfințirea bisericii, "nu este prescris în nici o carte de slujbă... și el constituie o inovație", cf. Preot Prof. Dr. N. Necula, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, Edit. Episcopiei Dunării de Jos, 1996, p. 34-35.

23. Preot Prof. Dr. E. Braniște, *Liturgica specială*, p. 349.

24. *Idem*, p. 355-356.

25. *Idem*, p. 420-421.

26. *Idem*, p. 455.

27. H. U. von Balthasar, *Liturgie cosmique*, p. 14-16, Aubier, Paris, 1947; a se vedea și Preot Prof. Dr. E. Braniște, *Biserică și Liturghie în opera "Mystagogia" a Sfântului Maxim Mărturisitorul*, în *Ortodoxia*, an XXXIII, nr. 1, ian-martie, 1981, p. 21-22.

Prestigiul de care s-a bucurat Sfântul împărat Constantin ca și monahismul egiptean, au întărit preferința pentru tipul spațial cu trei abside, numit *tre-flat* sau *trilobat*. El apare frecvent în Macedonia secolului al VI-lea, perioadă în care există însă o lipsă de concordanță între traseul planului și rezolvarea structurală; cu totul alta este situația în secolele XII-XIII, când se ajunge la o maturitate a gândirii constructive, structura triconcului ajungând a fi asemenea unui organism bine încheiat logic. Există două variante de plan trilobat, cel athonit, numit și *complex*, și cel simplu, numit și *morav* sau *triconc*.

Spre deosebire de tipul complex, unde apar stâlpii specifici crucii grecești, cel triconc prezintă avantajul unui spațiu unitar, nefragmentat. El a cunoscut o largă răspândire în regatul cneazului Lazăr, fiind preluat, cu variațiile inerente, în arhitectura românească, unde a rămas structura caracteristică a acesteia²⁸. Majoritatea bisericilor românești au fost proiectate ținându-se seama de această alcătuire a spațiului. Aproape că nu există ctitorie domnească sau chiar boierească care să nu adopte tipul triconc, transformat astfel în structură definitorie a arhitecturii eclesiale românești.

Temelia oricărei zidiri presupune ceva mistic, de sămânță ce așteaptă tăcută și răbdătoare înflorirea și rodirea. Piatra din capul unghiului, este cea de la care pornesc laturile locașului ce urmează a se construi, și din care vor pleca și celelalte fundamente ale zidurilor, precum ramurile dintr-un singur trunchi. Orice înțeles ar avea *zidirea* în cadrul spiritualității creștine – construire a bisericii-locaș de cult, în sens propriu sau zidire a sufletului prin virtuți, în sens figurat – ea nu poate avea decât o singură temelie, aceea pusă de Hristos, El fiind începutul, dar și sfârșitul.

Îndeosebi, în cazul spațiilor de cult ortodoxe, se dorește ca **temelia pe care ele sunt zidite să fie un chip al Celui care este Model și Ziditor** în același timp. Este firesc ca ele să aibă imprimată forma crucii, ca o icoană spațială a stării de jertfă specifică acestui veac, dar și cheazășie a pregustării vieții viitoare.

Căci numai **spațiul cruciform** este cel care, în mod firesc, modelează creștinul întru înțelegerea Golgotei ca singurul drum către împărțășirea de Hristos, fapt care anulează orice tragism specific existențialismului, lăsând în urmă doar bucuria Învierii.

Conf. dr. Mihaela Palade

28. Semnificativ pentru profunzimea simbolică a circularității spațiului triconc, ar putea fi și faptul că tema iconografică *Dumnezeiasca Liturghie* sau *Liturghia îngerească* apare în secolul al XIV-lea, pe cupola naosului – la Gračanica în Serbia sau la Xenophon din Athos – sau în absida altarului – la Peribleptos în Mistra. Lesnovo și Marko din Serbia sau Snagov în Țara Românească – fiind în legătură cu *vohodul mare*. Iisus Hristos, Arhiereu, este în același timp și jertfă, iar liturghia pământească e icoana celei cerești unde Hristos, mare Arhiereu, este înconjurat de cetele îngerești, înveșmântați asemenea diaconilor și preoților. cf. I. D. Ștefănescu. *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*. Meridiane, 1973, p. 59-61.

PROPRIETĂȚILE DIN ȚINUTUL COVURLUI ALE PATRIARHULUI ECUMENIC PARTENIE CEL TÂNĂR

În toamna anului 1999 publicam câteva scurte referiri despre relațiile Patriarhiei Ecumenice cu Episcopia Dunării de Jos¹, amintind de patriarhii constantinopolitani Partenie IV, fost mitropolit la Brăila, Calinic și el mai întâi mitropolit al Proilaviei și de Sfântul Atanasie (Patelaric), rezident peste un deceniu la Galați.

În articolul de față ne vom referi la un alt patriarh ecumenic și anume, Partenie II, contemporan cu Sfântul Atanasie, care a deținut proprietăți pe raza actuală a Eparhiei Dunării de Jos, în prima jumătate a veacului al XVII-lea. Partenie II a pășorit pe tronul ecumenic în două rânduri: 8 septembrie 1644 - 16 noiembrie 1646; 29 octombrie 1648-16 mai 1651².

A fost înscăunat întâi, după ce predecesorul său, patriarhul Partenie I (1 iulie 1639 - începutul lui septembrie 1644) este exilat în insula Cipru³. La detronarea lui Partenie I („cel Bătrân”) a contribuit și voievodul moldovean Vasile Lupu (1632-1653, care însă mai târziu se va împăca cu acesta, îl va ajuta să scape din exil și va încerca să-l reazeze pe tronul patriarhal din Constantinopol⁴. Este bine să ne reamintim, în contextul legăturilor dintre Constantinopol și Iași că protectorul ecumenicului primea în Moldova moaștele Cuvioasei Parascheva, în vara anului 1641, oferite de Partenie I, atât de îndatorat voievodului moldovean.

Istoriografia ecleziastică și diplomatică a subliniat nu o dată influența deosebită a lui Vasile Lupu și implicarea sa directă în ocuparea scaunelor marilor patriarhi precum Constantinopol, Alexandria, Ierusalim, în prima

1. Pr. Eugen Drăgoi, *Din relațiile Patriarhiei Ecumenice cu Episcopia Dunării de Jos*, în „Călăuză ortodoxă”, număr special, 25 octombrie 1999, p. 20-22.

2. Vezi listele cronologice ale patriarhilor de Constantinopol, întocmite de pr. prof. I. Rămureanu, în *Istoria Bisericească Universală*, vol. II, Editura I.B.M. B.O.R., București, 1993, p. 594.

3. Fr. Pall, *Les relations de Basile Lupu avec L'Orient*, în *Balkanica*, VIII, București, 1945, p. 120; C.A. Stoide, *Din legăturile Patriarhiei de Constantinopol cu Moldova în epoca lui Vasile Lupu*, în *M.M.S.*, nr. 7-8, 1958, p. 565, nota 3.

4. C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 565.

jumătate a veacului al XVII-lea⁵. Zeci de documente interne, dar mai ales ale unor ambasadori occidentali aflați în capitala Imperiului otoman (Istanbul) atestă supremația exclusivă a voievodului „Bogdaniei“ în această zonă de interes strategic pentru Ortodoxia întregă. Poarta, la rândul ei era interesată să permită ingerințele persuasive ale lui Vasile Lupu în treburile Patriarhiei constantinopolitane, întrucât voievodul subvenționa copios datoriile vechi și noi ale tronului ecumenic, precum și peșcheșurile de înscăunare, care intrau în visteriile marilor dregători otomani.

Partenie al II-lea, numit „cel Tânăr“, unul din protejații lui Vasile Lupu era originar din Iannina (oraș în NV Greciei, în Epir) și din fire „ambitios peste măsură“, după cum îl caracterizează Patriarhul Dositei al Ierusalimului⁶. Informația face parte din relatarea referitoare la alegerea lui Paisie, egumenul mănăstirii Galata din Iași patriarh al Ierusalimului, în 1645. Partenie „dorea să-l aleagă ca patriarh al Ierusalimului pe Ioanikios, mitropolit de Veria“- consmnează Dositei! La rugămintea călugărilor de la Ierusalim, Vasile Lupu scrie patriarhului ecumenic și Sinodului despre hotărârea de a fi ales Paisie. „Partenie - notează în continuare Dositei - pentru că se temea de voievodul Vasile, nu se opuse alegerii și propunerii făcute de părinți, a trimis (în Moldova) pe mitropolitul Grigore de Larissa, exarh, însoțit de alții care îl hirotoniră pe Paisie la Iași ca patriarh al Ierusalimului”⁷.

Intronizarea oficială a lui Partenie al II-lea n-a fost scutită, ca și alte evenimente similare, de tensiuni. Grecul Ioan Petrov informa la începutul anului 1645 pe țarul Rusiei despre instalarea noului patriarh ecumenic astfel: „La întâi septembrie vizirul (Mohamed - n.ns.) a îmbrăcat cu caftan pe noul patriarh și în aceeași zi a surghiunit (Mohamed - n.ns.) a îmbrăcat cu caftan pe noul patriarh și în aceeași zi a surghiunit pe patriarhul cel vechi (Partenie cel Bătrân- n.ns.)... La 8 (septembrie) au așezat pe patriarhul cel nou în patri-

---

5. În intervalul 1634-1652, aproape toți cei șapte patriarhi ecumenici (Atanasie al III-lea, Chiril al II-lea, Neofit al III-lea, Partenie I, Partenie al II-lea, Ioanichie al II-lea, Chiril al III-lea), care s-au succedat de două sau mai multe ori au fost așezați în scaun ori detronați prin intervenția și influențele lui Vasile Lupu. Patriarhul Ierusalimului - Paisie (1645-1660) și patriarhii Nichifor (1639-1645) și Ioanichie (1645-1657) ai Alexandriei au fost, de asemenea întronizați prin intervenția și sprijinul voievodului moldovean. Comentând acest statut al lui Vasile Lupu, istoricul Nicolae Iorga nota: „Orânduitor al întregii vieți ortodoxe, supraveghetor al ei de fiecare clipă, răsplătitor darnic, dar și pedepsitor fără cruțare, făcător și răsturnător de patriarhi, găzduitor al frunțașilor Bisericii Răsăritene, convocator de sinoade și îndreptător al credinței prin hotărârile acestor adunări ținute în umbra lui, Vasile Vodă merită un mare loc în istoria întregii lumi ortodoxe“. N. Iorga, Vasile Lupu ca următor al împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol și a Bisericii Ortodoxe, București, 1913, p. 1-2 (sublinierea noastră).

6. Dositei, Ἱστορία περι των εν Ιεροσολυμοις πατριαρχευσαντων, București, 1715, p. 1191

7. Ibidem, Paisie a păstorit în tronul ierusalimitean între 1645-1660. În tot acest interval a călătorit în Țările Române și în Rusia după ajutoare.

arhie și s-au adunat în curtea patriarhală tot felul de oameni mireni, ca la trei mii... Dar când l-au pus pe patriarhul cel nou și după obicei au început a cânta „axios”, atunci unii din popor au strigat (anaxios) (nevrednic) și în acea zi s-a făcut mare tulburare în curtea patriarhului”⁸.

Relațiile dintre voievodul moldovean și patriarhul Partenie al II-lea se vor deteriora în primăvara anului 1645. Cărturarul și umanistul grec Pantelimon Ligaridis scria cardinalului Anton Barberini, din cadrul Propagandei (Sacra congregatio de propaganda fide) că Vasile Lupu cunoștea că Partenie este „ambitios, coleric, imprevizibil și repezit”⁹, trăsături care nu puteau ajuta la redresarea vieții bisericești în patriarhie ci accentuau disputele, nemulțumirile și neînțelegerile celor din jur.

În noiembrie 1646 Partenie al II-lea este mazilit, încheind prima etapă a păstoririi sale pe scaunul ecumenic, la înlăturarea sa contribuind efectiv Vasile Lupu, nemulțumit și de faptul că Partenie înmulțise datoriile patriarhiei prin proastă administrare și, adaugă voievodul „ne-a atins și pe noi în multe, acolo unde nu se cădea”¹⁰.

Nu cunoaștem care au fost împrejurările reîmpăcării dintre Partenie al II-lea și Vasile Lupu, dar în primăvara anului 1648 fostul patriarh se afla în Moldova, după relatarea lui Ligaridis¹¹. Înseamnă că voievodul Moldovei mijlocise pentru scoaterea sa din surghiun și-l adusese la Iași pentru a-i pregăti o nouă înscăunare. C.A. Stoide a încercat, fără succes, să descurce itele acestei împăcări¹². Important pentru studiul de față este însă gestul de mărinimie pe care Vasile Lupu îl face către patriarhul mazil, eliberându-i un uric prin care îl repune în posesia unor proprietăți pe care, se subînțelege, le avusese și mai înainte, și care probabil îi fuseseră confiscate atunci când conflictul între cei doi a luat proporții. Documentul respectiv, pe care C.A. Stoide l-a publicat încă din 1958 a trecut neobservat până acum¹³. De remarcat că în această perioadă, în Moldova lui Vasile Lupu se mai afla un patriarh ecu-

8. *Documente privitoare la istoria Românilor*; volumul XIV al Colecției „Hurmuzaki”, Partea I, 1320-1716, București, 1915, p. 174, doc. CCLVIII,

9. Fr. Pall, *op. cit.*, p. 123, doc. nr. XVI. Imaginea lui Vasile Lupu la Poartă suferise și din cauza unor zvonuri că Partenie ar fi intenționat să-l încoroneze pe voievodul moldovean ca împărat la Bizanț. Cf. Fr. Pall, *op. cit.*, p. 120, doc. nr. XV din aprilie 1645. Petronel Zahariuc, *Țara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ștefan voievod (1653-1658)*, Ed. Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2003, p. 58, nota 47.

10. N. Iorga, *Vasile Lupu ca următor al împăraților de Răsărit...*, p. 231; cf. și C. A. Stoide, *op. cit.*, p. 566.

11. Fr. Pall, *op. cit.*, p. 138, doc. nr. XXIV.

12. C. A. Stoide, *op. cit.*, p. 566-567

13. Istoricul gălățean Paul Păltânea, care a văzut documentul la Arhivele Statului București, face amintire de el în Repertoriul documentelor istorice referitoare la județul Galați, 1430-1650. Lucrare aflată însă în manuscris (Biblioteca V.A. Urechia, Galați, 1986-1990). Mulțumim pe această cale dlui Păltânea pentru amabilitatea de a ne pune la dispoziție informația prezentă.

menic înlăturat din scaun de turci și anume Atanasie al III-lea Patelaric, căruia voievodul moldovean îi stabilise reședința la Mănăstirea „Sf. Nicolae” din Galați.

La sfârșitul lui octombrie 1648, Vasile Lupu reușește să-l reazeze pe Partenie pe tronul ecumenic. Această a doua și ultima sa păstorire va dura cu patru luni mai mult decât prima. La 4 aprilie 1649, Petru Volconski „șarul” de Putivlia raporta șarului Moscovei că un sol adusese o scrisoare de la patriarhul Partenie din Constantinopol privind chestiuni de ordin politic. „Vasile Vodă a însoțit scrisoarea patriarhală cu o adresă din partea sa.... în care îl roagă să transmită cât mai repede scrisoarea patriarhului la curtea șarului”¹⁴.

După urcarea din nou pe tronul patriarhal Partenie continuă acțiunea de denigrare a patriarhului Paisie al Ierusalimului. Nemulțumiți de această atitudine, Vasile Lupu, împreună cu voievodul Muntenici Matei Basarab se vor folosi de influențele și banii lor, determinând Poarta să-l înlătore pe Partenie din scaun. „Din nefericire, Poarta nu se mulțumi doar cu înlăturarea lui, ci îl acuză de asemenea, de trădare și porunci să fie înecat”, fapt petrecut la 20 iunie 1651¹⁵.

Întorcându-ne la uricul lui Vasile Lupu, pe care C.A. Stoide l-a publicat, cum am mai amintit, în 1958, reținem că prin acesta se întărea patriarhului moștenirea pe care o avea de la Condrea, vameșul, unchiul său și anume: „a patra parte din satul Tomcești ce este la ținutul Tecuciului..., a cincea parte din partea lui Dumitru din satul Popii din câmp și din bălți cu pești și cu toate veniturile ce iaste din Gura Gerului.... o parte și jumătate de ocină din același sat Popii.... și iarăși jumătate de parte din Răflești din partea de sus... o parte de ocină din tot satul Popeni, a patra parte din câmp și din sat și din baltă de pești, în același ținut al Tecuciului... altă parte de ocină din satul Gerenii din partea Mândreștilor.... și din partea Bănțeștilor a opta parte.... și de asemenea toate părțile Gerenilor de la Fântâna și de la Măroșanu și Prodan și Constantin... o parte de ocină din satul Izdelenii ce este la ținutul Covurluiului, a patra parte cu baltă, cu pește și cu toate veniturile ce i se vor alege, partea lui, și de asemenea altă parte din Huzumu, care aceste părți de ocină sunt aproape de satul Șivița”¹⁶.

14. I. Nistor, *Contribuții la relațiile dintre Moldova și Ucraina*, București, 1933, p. 15 (Extras din Analele Academiei Române Mem. Secț. Istorie, seria III, Tom XIII). C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 567 înscris anul 1648, în loc de 1649.

15. Pr. Ioan Dură, *Voievozii Valahiei și Moldovei și patriarhii ortodocși ai Răsăritului în a doua jumătate a secolului al XVII-lea*, în G.B., nr. 9-10, 1982, p. 740. Despre data „sfârșitului trist” al lui Partenie vezi Petronel Zahariuc, *op. cit.*, p. 90, nota 262.

16. Arhivele Statului București, *Mănăstirea Precista și Răducanu*, pachet 2, doc. nr. 1, datat 7156 (1648), iunci, 15 zile. Reprodus de C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 568-569.

Satul Tomcești atestat încă de la 1448 se afla pe teritoriul comunei T. Vladimirescu, cumpărat de vameșul Condrea la 17 mai 1623¹⁷.

Satul Popii credem că este vechiul nume al satului Vameș, comuna Piscu, învecinat cu Tomcești (T. Vladimirescu), aflat la „Gura Gerului“, adică la vărsarea pârâului Geru¹⁸.

Satul Răflești, dispărut, se afla mai sus de satul Vameș¹⁹; Popeni probabil că este același sat Popi, de vreme ce se spune că se afla „în același ținut al Tecuciului“.

Gereni, astăzi dispărut se afla tot pe teritoriul satului Vameș²⁰, Mândrești este mai în nord de proprietățile amintite până aici, la obârșia pârâului Geru, dar aparține ținutului Covurlui²¹. Izdeleni, este evident actualul sat Ijdileni, comuna Șivița, situat în sud-estul județului Galați, atestat documentar la 1609.

Nu cunoaștem care ar fi localizarea satului Bănțești. Satul Huzum sau Huzumu se afla înspre satul Șivița, după cum aflăm dintr-un document din 26 martie 1624²². El apare și în alte documente de posesie și de judecări din 1774 și 1803, alături de satul Ijdileni.

Așadar, părți din mai multe sate din sudul actualului județ Galați au fost stăpânite, vremelnic, de un patriarh ecumenic în prima jumătate a veacului al 17-lea. Foarte probabil, ca în drumul său din insula Cipru la Iași și de la Iași la Constantinopol, patriarhul să-și fi vizitat și ocinile pe care le primise prin uricul lui Vasile Lupu.

Documentul respectiv, cum menționa primul editor al său, contribuie la aprofundarea relațiilor dintre Țările Române și Patriarhia Ecumenică. Pentru Eparhia Dunării de Jos constituie o mărturie în plus pentru legăturile acestei părți de țară cu Biserica cea mare a Răsăritului.

Pr. Eugen Drăgoi

17. Paul Păltânea, *Peceti ștefaniene la Dunărea de Jos*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați 2004, p. 141.

18. *Ibidem*, p. 15. „Pârâul Geru.... se varsă la nord de satul Vameș, comuna Piscu“, *Idem*, p. 56.

19. *Idem*, p. 14 și 275.

20. *Idem*, p. 14.

21. *Idem*, p. 221-224.

22. Paul Păltânea, *Repertoriul...*, ad vocem Ijdileni.

UN CLERIC „SCIT”, DE PE TERITORIUL ROMÂNIEI, ÎNTR-UN MANUSCRIS BIZANTIN DIN SECOLUL AL XII-LEA

Sursele literare ale istoriei poporului român de până la întemeierea statelor feudale românești (sec. XIV) sunt destul de rare și nu totdeauna clare. De multe ori acestea au generat controverse îndelungate între istoricii români și cei din țările învecinate, în legătură cu aspecte fundamentale ale originii, spațiului de formare și prezenței în zona carpato-balcanică a poporului român în evul mediu timpuriu. Din acest motiv, orice nouă sursă nu poate fi decât binevenită pentru a aduce mai multă lumină asupra realităților politice, sociale, economice sau religioase dintr-o epocă încă insuficient cunoscută.

Mărturia despre *scitul* amintit în titlu se află în manuscrisul grecesc păstrat la Biblioteca Academiei Române, Ms. nr. 508, un exemplar cartonat, bombicin, având dimensiunile 22/15 cm.¹, cu 337 pagini² scrise, majoritatea având 20 de rânduri pe pagină, numerotarea curentă fiind executată într-o epocă ulterioară, cel mai probabil la sfârșitul secolului al XIX-lea. Volumul a ajuns în România în secolul al XVIII-lea și, conform dedicației, „*face parte dintre cărțile afierosite (alături de altele) Școlii Grecești din București, care se află în cinstita Mănăstire Sfântul Sava, închinată Sfântului Mormânt... 1728, luna Mai, Alexandru, Patriarhul Constantinopolului*”³. Alături de altele, manuscrisul a fost predat la Muzeul de Antichități de unde a fost luat

1. Constantin LITZICA, *Biblioteca Academiei Române. Catalogul manuscriselor grecești*, București, 1909, p. 273, nr. 594. LITZICA îl include în catalog la nr. 594, dar numărul real de inventar al ms. este 508.

2. Ms. a fost paginat în cifre arabe, astfel încât se vor cita *pagina* și *rândul* și nu *fila*, așa cum se obișnuiește în cazul manuscriselor.

3. *IBIDEM*, p. 4. „καὶ τὸδε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκ τῶν ἀφιερωθέντων βιβλίων τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐλληνικῆς σχολῆς κειμένης ἐν τῷ σεβασμίῳ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα, τῷ ἐν τῷ Παναγίῳ Τάφῳ ὑποτελοῦντι ... 1728, μηνὶ Μαίῳ. Ἀλέξανδρος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

de către Biblioteca Academiei Române. În acest context, probabil, a și fost aplicată numerotarea actuală în cifre arabe.

Prima semnalare și cercetare a acestui manuscris a fost făcută de Jean Darrouzès⁴, după o fotocopie trimisă de Academia Română la Institutul de Cercetări și Istoria Textelor din Paris. Cercetătorul francez a stabilit că ne aflăm în fața unei colecții de scrisori care aparțin la trei autori: Eftimie Tornikes, monahul Ierotei și Phalaris. Nu vom insista aici asupra celor deja arătate în studiul său de către Darrouzès, ci ne vom opri direct asupra pasajului ce ne interesează în mod special, pentru că acesta face obiectul studiului de față. Este vorba de Epistola cu nr. 73⁵, adresată patriarhului Teodosie Boradiotes⁶ de către monahul Ierotei, prin care înaltul prelat constantinopolitan era informat de tulburările pe care le-a provocat așezarea în mănăstirea patriarhală, în care era și el viețuitor, a unui *scit*.

După ce traduce în rezumat prima parte a epistolei, Darrouzès nu insistă prea mult asupra conținutului, arătând că ea se referă la o afacere obscură în legătură cu afectarea unui etaj al mănăstirii în favoarea *scitului*, că acesta a venit din munții cei înalți ai Dunării și că p. 138 conține descrierea lui. De asemenea, mai subliniază faptul că epistola nu este integrală și, întrucât se termină brusc, din ea lipsește cel puțin o pagină⁷.

Studiul lui Darrouzès este citat de Răzvan Theodorescu în 1974 în legătură cu viața bisericească ce gravita în jurul centrului mitropolitan al Dristrei, în secolele XI-XII. Despre evanghelizarea neamurilor migratoare de la Dunăre în această epocă, el spune că „singura mărturie clară este episodul creștinării pecenegilor lui Kegen de către Eftimie”, iar în notă adaugă că: „nu e inutil, poate, de notat aici că un veac mai târziu, la sfârșitul secolului al XII-lea, e amintit în izvoare un „călugăr scit” originar din părțile dunărene, prezent, se pare, într-o mănăstire bizantină obăduită de patriarhia de Constantinopol”⁸. Așadar, R. Theodorescu înclină să creadă că este

4. Jean DARROUZÈS. *Un recueil épistolaire du XIIe siècle. Académie Roumaine Cod. Gr. 508*, în *Revue des Études Byzantines* (REB). 30, 1972. p. 199 – 230.

5. Aceasta se găsește în ms. 508 la p. 136 (r. 19-20) – 138.

6. A. A. VASILIEV, *Histoire de l'Empire Byzantin*. II, Paris, 1936. p. 131; Alexander P. KAZHDAN, *Theodosios Boradiotes*, The Oxford Dictionary of Byzantium (ODB), III, New York, Oxford, 1991. p. 2052. Teodosie II Boradiotul a fost patriarh al Constantinopolului între anii 1179-1183. Probabil de origine siriană, s-a mutat la Constantinopol și a devenit monah în Mănăstirea Boradiot, pe malul asiatic al Bosforului. A fost pus patriarh de Manuel I Comnenul, fiind un fidel al politicii bisericești duse de acesta. După moartea lui Manuel, el a încercat să împace facțiunile care luptau pentru putere în timpul minoratului lui Alexios II Comnen. Intră în conflict cu Andronic I, este forțat să abdice și se retrage în insula Trebinthos.

7. Jean DARROUZÈS, *op. cit.*, p. 215, nr. 73.

8. Răzvan THEODORESCU, *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X-XIV)*, București, 1974. p. 72, nota 88. Această informație este folosită ulterior

vorba de un monah, probabil de origine turanică, din eparhia Dristrei, fără să facă, însă, precizări mai clare în legătură cu apartenența etnică a acestuia.

Un an mai târziu, Petre Diaconu își pune doar întrebarea „*dacă acest monah scit nu a venit cumva dintr-o mănăstire de tipul celei de la Niculițel*”⁹. Ulterior revine de două ori asupra acestei idei, fără să facă și alte considerații¹⁰.

În 1977, Vasile Boroneanț folosește informația lui Darrouzès și o pune în legătură cu descoperirile arheologice din peștera de la Gaura Chindiei, comuna Pescari, jud. Caraș-Severin, fiind de părere că „*scrisoarea confirmă existența la Dunărea de Jos a unor localnici, preoți sau călugări, puțin agreați și denigrați de tagma monahicească greco-bizantină. Faptul că scitul provine din munții cei înalți de la Dunăre merită să fie luat în considerare mai ales că peștera (de la Gaura Chindiei, n. n.) a putut funcționa ca schit poate cu întreruperi din secolul al X-lea până în secolul al XIV-lea după cum par a confirma cele două semne care acompaniază crucea bizantină*”¹¹.

Tot în acest studiu a fost prezentată și o traducere fragmentară a textului, alcătuită, mai mult sub formă de parafrază, de Nicolae Șerban Tanașoca: „*[am fost aruncați din mănăstirea patriarhicească ca un gunoi. Etajul superior al mănăstirii a fost dat unui bărbat semeț, lipsit de smerenie „un barbar de neam scit. venit din munții cei înalți de la râul Fison-Dunărea, numit Istru”. Acestui călugăr barbar îi face un portret satiric; „văzându-l nu ai putea spune dacă este robul lui Hristos. Poartă un hiton de fier, încălțări de fier, un colan de fier la gât. Lanțul colierului zornăie asurzitor când scitul se mișcă, se înclină sau se plimbă la ora cinei. În piept poartă o cruce de aramă strălucind ca aurul (sau împodobită cu aur)”. Poartă „o piele de oaie tăbăcită care ascunde probabil un lup”. Ochii lui „vestitorii sufletului” sunt tulpuri. E „lipsit cu totul de cultură” și nu știe nici măcar „rugăciunea recomandată de Hristos creștinilor pe care nu o ignoră nici porcarii nici boarii” (e vorba de rugăciunea „Tatăl Nostru”)]*”¹².

de către Theodorescu tot în legătură cu viața bisericească a Dobrogei și cu nevoia monahilor autohtoni de a-și desfășura activitatea în locașuri de cult specifice. Cf. Idem. *Un mileniu de artă la Dunărea de jos (400 - 1400)*. București, 1976. p. 120, nota 90 la p. 148 - 149, unde spune: „*La rândul-le, «călugări scîți» de la Dunăre se aflau, la finele secolului al XII-lea, în mănăstirile Bizanțului, precum cel semnalat de Darrouzès*”.

9. Petre DIACONU. *Din nou despre încadrarea cronologică a valului și a mănăstirii de la Niculițel*. SCIVA. 26, 1, 1975. p. 101 - 106, nota 29.

10. Idem. *Les Coumans au Bas-Danube aux XI-XII siècles*. București, 1978, p. 96, nota 442 : Idem. *Despre organizarea ecleziastică a regiunii Dunării de jos (ultima treime a secolului X - secolul XII)*. ST. XLII, 1, 1990, p. 120.

11. Vasile BORONEANȚ. *Arta rupestră din Peștera Gaura Chindiei; comuna Pescari (județul Caraș-Severin)*. Monumente Istorice și de Artă. Revista Muzeelor și Monumentelor. 1, 1977, p. 23-34.

12. Între parantezele pătate am reprodus textual traducerea preluată de V. Boroneanț de la N. Ș. Tanașoca, așa cum a fost publicată în studiul amintit. Vezi *Ibidem*. p. 33, nota 50.

N. Dănilă¹³ aduce și el în discuție această informație, într-un studiu ce urmărește evoluția creștinismului din regiunea Olteniei în perioada secolelor VII-XIII, în lumina documentelor bizantine. Astfel, Dănilă spune că „monahul scit” purta pe piept „o cruce de aramă strălucind ca aurul”¹⁴ și înțelege că acesta a „alungat din așezământul monahal, probabil o stavropighie patriarhală, atât pe Ierotei cât și pe ceilalți călugări, făcându-se stăpân asupra acesteia”. De asemenea, mai spune că denumirea de „scit” se aplica, în izvoarele bizantine contemporane, în special cumanilor și, cum acest popor a fost creștinat în secolul al XIII-lea, opinează că monahul amintit de Ierotei este un autohton din regiunea Carpaților de la Dunăre, adică Oltenia sau Banat¹⁵.

Recent, Ion Bica l-a amintit într-o notă, fără să dezvolte subiectul¹⁶.

După cunoștințele noastre, la atât se rezumă istoria cercetării și publicării manuscrisului și nu avem vreo informație ca acesta sau epistola în cauză să fi făcut obiectul unui alt studiu mai amănunțit, până în prezent, în istoriografia română sau străină. Din acest motiv, am considerat că o abordare a textului integral al epistolei ar putea aduce mai multă lumină asupra unei perioade istorice încă puțin cunoscută și destul de controversată.

Textul¹⁷: † Τῶ π<ατ>ριάρχῃ κύρω Θεοδοσί[ῶ]

fila 136

†¹⁹ Φ<ω>νή τῆς τρ<ύ>|²⁰γ<ον>ος ἡκούσθη ἐπὶ τὰ ὦτα μου ἰν' ἐκ τῆς τοῦ Σολο[μ]ῶντος ||

fila 137

†¹ <μ>υρεψικῆς τὸ τῆς ἐπιστο<λ>ῆς μυρορρεῖται ἐπὶ πρό<σ>ωπ<ον> †² καὶ οὐκ ἀπὸ οἴμαι τοῦ δέοντος παραβάλλω σε τῇ στρούθῳ †³ τὸν τῆς ἄκρας σφοδρότητος

13. Nicolae DĂNILĂ, *Teritoriul Olteniei în secolele VII-XIII în lumina documentelor bizantine*, MO, XXXVI, 7-8, 1984, p. 458 – 469. În aparatul critic Dănilă nu amintește și despre studiul lui V. Boroneanț, dar credem că l-a folosit, întrucât oferă niște amănunte pe care Darrouzès, singurul citat în studiul său, nu le-a menționat, făcând astfel să apară detalii în plus, pe care nu avea de unde să le cunoască, decât dacă cerceta manuscrisul.

14. Despre acest amănunt din descrierea „scitului” care se face la p. 138 a Ms. 508, Darrouzès nu amintește nimic, dar se întâlnește în traducerea lui N. Ș. Tanașoca, prezentată de V. Boroneanț.

15. N. DĂNILĂ, *op. cit.*, p. 468.

16. Ion BICA, *Thema Paristrion (Paradunavon) în istoriografia bizantină și română*, Pitești, 2003, p. 199, nota 218.

17. De la început trebuie să mulțumim conducerii Bibliotecii Academiei României pentru amabilitatea cu care ne-a fost asigurat accesul la manuscris, precum și pentru permisiunea de a efectua o copie electronică a celor trei file. Întrucât acesta este primul nostru contact cu paleografia greacă, trebuie să mulțumim și pe această cale Pr. Dr. Gheorghe Chivu, Prof. Dr. Natalia Trandafirescu, Lect. Ovidiu Pop, pentru ajutorul și sfaturile acordate în citirea și traducerea textului manuscrisului.

ἐραστήν καὶ φιλότιμον ¹⁴ ὄντι καὶ παραλλάττον σοὶ παρὰ ταύτ<ης> ὅτι περ' ἐκείνη μ<εν> ¹⁵ οὕτω συμβὰν διαζευχθεῖσα τοῦ ἄρρενος νυμφ<ίο>υ τοῦτ<ον> ¹⁶ ἄλλον οὐκ ἐνστερνίζεται, σὺ δὲ τῆς ὕλης ἀπορραγεῖς καὶ ¹⁷ τοῖς ὄρεσι τὸ τῆς γραφῆς αἰωνίοις ἐγγίας τῷ τῶν καθαρῶν ¹⁸ νυμφίῳ Χ<ριστ>ῷ συνηρμόσθης καὶ τῷ αὐτοῦ ἔρωτι καὶ τοῖς πόθοις ¹⁹ ἐξ εἰλικρινείας ἐλάτρευσας.

Ἀντιπροσαγορεύω οὖν σου ¹⁰ τὴν ὀσιότητα καὶ θερμότηρῳ ἀντασπάζομαι πν<εύματ>ι καὶ περὶ ¹¹ τῶν καθ' ἡμᾶς μάλλ<ον> δ' ὑπὸ τοῦ ἐν σοὶ πεπληροφόρησαι ¹² πν<εύματο>ς.

Καὶ ὡσανεὶ συρφετός τις ἐκ τῆς π<ατ>ριαρχικῆς ¹³ μονῆς ἀπεσκυβαλίσθημ<εν> οὐκ οἶδα πότερον γνώμην ¹⁴ μᾶλλον εἶτε τοῦ ὑπερορίου πρωεστῶτος καὶ μείζονος, εἶτε ¹⁵ τοῦ ἐγχωρίου καὶ ἥττονος. Καὶ παραδέδοται τὸ, ὡς ἔγραψας, ¹⁶ ὑπερῶον, οὐκ ἀνδρὶ χαμαιζήλῳ καὶ κατὰ γῆς ἔρποντι ¹⁷ καθ' ἡμᾶς, μετεώρῳ δέ τιμι μᾶλλον καὶ δοκοῦντ<ι> <ᾶ>τ<ε>ιν¹⁸ ¹⁸ ἀέρια βαρυαχθοῦντι <δ>ῆ ταῦτα, βαρβαρ<ίζων>¹⁹ ... > ¹⁹ σκυθίζων τὸ γένος, ἐκ τῶν ὑψηλόφων ὀρέων φύσ<ει>²⁰ Δαν²⁰νούβεως, Ἰστρον τοῦτον φασίν. Ὁ ἀνήρ ὁ<ς> πάντη πρεσ<βύτ>ης ||

18. În manuscris se mai pot citi doar: spiritul lin și accentul ascuțit care pică pe prima silabă, fapt care ne-a determinat să căutăm un cuvânt care începe cu o vocală sau diftong: grupul ττ care are analogie grafică foarte evidentă în rândul 15 în aceeași filă la ἥττονος; ιν final. Pe baza acestora, am presupus că este vorba de un verb tematic în forma de infinitiv prezent. Luând în considerare toate aceste elemente, propunem ca în acest loc să se citească ἄττειν, infinitivul prezent de la ἄττω.

19. În manuscris se mai poate citi doar: βαρβαρ în formă neaccentuată. Am optat pentru o formă derivată din βαρβαρίζω, deoarece, în manuscris, pe porțiunea păstrată, lipsește accentul (fapt pentru care am și respins forma βάρβαρος accentuată pe prima silabă), dar și pentru că se creează un bun paralelism cu σκυθίζω.

20. În manuscris se mai poate citi doar φισ sau φυσ, iar în traducerea efectuată fragmentar de N. Ș. Tanașoca, aici este citit *Physon*, denumire asociată cu numele unuia dintre fluviile care scâldau grădina Raiului și care a fost identificat, în antichitate, cu Dunărea. Astfel, în Septuaginta, la Geneză II, 8, denumirea apare sub forma neaccentuată Φισων. În lucrarea *Întrebări și Răspunsuri* a lui Pseudo-Caesarois, denumirea apare de trei ori: în forma de Ac. sg. – τὸν Φισῶνα, declinat după declinarea a III-a consonantică, ὁ Φεισῶν, la N. sg. și în derivatul φισονῖται, οἱ καὶ Δανούβιοι (fisoniții, adică danubienii). În secolul al X-lea, Leon Diaconul amintește în *Istoria* sa de Dunăre, care mai este cunoscută și sub denumirea de Fison = τὸν ἐπικεκλημένον Φισῶν, fiind folosită forma de N. sg. Am folosit aceste exemple, deoarece nu suntem siguri că lectura propusă în studiul amintit pentru φι/υσ este exactă în forma **Fison**. În primul rând subliniem faptul că primele

fila 138

|¹ <ᾶ>μ<α> <γ>έροντα τοῦτον καλέσεις ἰδ<ῶ>ν. Δεσμίος
 ἀνὴρ |² οὐκ οἶδα εἰ καὶ Χ<ριστο>ῦ· σιδηροχίτων,
 σιδηρώπει|³πλος, σιδηρόζωνος, τῷ πόδες σιδηροπέδας, |⁴
 κρίκος αὐτῷ περὶ τὸν ἀχένα, ἄλυσις τοῦ κρίκου |⁵
 ἐξήρτηται ταύτης τὸ μὲν ὀρμίσκον τούτῳ χώραν |⁶ ὡς γε
 κομπάζει, ἀποπληροῖ· τὸ δ' ὡς τι παρέλκων |⁷ ἐφέλκεται
 καὶ που καὶ μετακινούμενος φιλοτιμίας |⁸ λόγῳ πρὸς τὸ
 ἔδαφος προσεπισύρεται ποιεῖ γὰρ αὐτῷ |⁹ περιδουπον τὸν
 περίπατον· Στ<αυ>ρ<ὸ>ς αὐτῷ κατὰ τὰ στέρνα |¹⁰ περὶ οὗ
 ἀπίσχηται φολιδωτὸν παρήλωτον θώρακα· |¹¹ ὁ
 στ<αυ>ρ<ὸ>ς πηχυαῖος χαλκοῦς ὁ στ<αυ>ρ<ὸ>ς χρυσῷ
 γεγαννωμένος |¹² τὴν ἐπιφάνειαν. Δορὰν προβάτου
 βεβυρσευ|¹³μένων προσεπιβέβληται τίνα οὐκ οἶδα
 καλύ|¹⁴πτουσαν μὴν λύκον δὲ εἶη· εἰ μὲν τι γέ τινες
 ἀληθεύουσι |¹⁵ τῆς ψυχῆς φάσκοντες ἀγγέλους εἶναι τοὺς
 ὀφθαλμούς, |¹⁶ τῷ δὲ οὔτοι καὶ μάλα διάστροφοι. Ἔστι δὲ
 σοι μετὰ τῶν |¹⁷ ἄ<λλων ὄυ> ἀπαιδεῖ<ας> μόνον
 ἀνομίλητος ὁ ἀνὴρ, ἀλλ' οὐδ' ὅσον |¹⁸ <.....> γοῦν αὐτὴν
 ταύτην <γ>νωρίσας τὴν ἀπὸ Χ<ριστο>ῦ |¹⁹ κοινοῖς
 <.....> παραδεδομένη χριστιανοῖς προσευχῆν, ἣν καὶ
 |²⁰ ἀ<ὐτ>οὺς συβ<ῶτ>ας κ<αῖ> βοαγίδας οἶμαι μὴν
 ἀγνωεῖν||

Traducerea: Către Patriarhul Kir Teodosie

Fila 136

Un uil de porumbiță mi-a răsunat în urechi când «conținutul» scrisorii
 «Sfinției» Tale mi-a stat în fața «ochilor» revărsat precum mirodeniile care
 se răspândesc din chivotul lui Solomon,

trei litere ale cuvântului pot fi, la fel de bine, atât φισ cât și φουσ. În cazul în care înțelegem φισών,
 trebuie remarcat că acesta este un neologism de origine semitică orientală și a fost adaptat la limba
 greacă, fiind păstrat sub formă de radical = φισών, la care se adaugă terminațiile cazurilor, în momen-
 tul declinării. În manuscrisul nostru, acesta este legat direct ca formă de Δαννούβεως, un G. sg.
 Spațiul și fragmentele de litere păstrate pe hârtia atacată de cari nu permit citirea în forma φισώνος,
 întrucât ων ar trebui să ocupe un spațiu mai mare pe hârtie, chiar dacă terminația ος ar fi suprascrisă
 în fragmentul de filă care lipsește. De asemenea, nu înțelegem de ce s-ar fi făcut o triplă identificare
 onomastică unui fluviu care și așa era destul de bine cunoscut. Din aceste motive, propunerea noastră
 este de a se citi φύσει, termen care, în context, întărește locul de proveniență a monahului scit. SEP-
 TUAGINTA, *id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes* editi Alfred RAHLFS, vol. 1,
 Editio nona, Stuttgart, 1935, p. 3; Pseudo-Caesarios, *Înterbări și Răspunsuri*, FHDR, II, p. 482 – 484;
 Leon Diaconul, *Istoria*, VIII, 1, FHDR, II, p. 680.

Fila 137

și nu cred că trebuie să te compar cu o vrabie pe tine cel doritor de cea mai înaltă înțelepciune, fiind și plin de zel, dar cu mult mai diferit de aceea, căci «porumbața» de îndată ce se întâmplă să fie despărțită de soțul ei, nu se mai apropie de nici un alt bărbat, pe când tu, deși te-ai îndepărtat de cele materiale, apropiindu-te de înălțimile veșnice ale Scripturii, te-ai unit cu Hristos, Mirele celor fără de prihană, și, din sinceritate, ai slujit, și dragostei și dorințelor Lui.

Deci mă adresez și eu, la rândul meu, și te îmbrățișez pe Prea Sfinția Ta, cu sufletul meu mai înfocat, dorind să-ți aduc la cunoștință, mai degrabă, despre cele ce se petrec pe la noi, decât «să-ți vorbesc» despre cele duhovnicești, întru care tu te-ai desăvârșit.

Și, aproape întocmai ca o pleavă «a societății», am fost aruncați afară din mănăstirea patriarhală, dar nu știu din dispoziția cui, fie a unuia mai îndepărtat, întâistătătorul și mai marele, fie a unuia mai mic, de pe lângă noi. Și s-a cedat etajul, după cum ai scris, nu unui om smerit, care, asemenea nouă, se nevoiește pe pământ, ci unuia semeț, ce pare că se agită mai degrabă pentru cele înalte, «fiind» într-adevăr mult preocupat pentru acestea, «vorbind o limbă barbară»..., din naștere trăind după obiceiurile sciților, provenind din munții Dunării, cei cu coline înalte, căreia i se spune Istru.

Văzând acest om, l-ai putea numi, în toate privințele, preot (presbiter)

Fila 138

și chiar gheronta²¹. N-am mai văzut, în schimb, un bărbat atât de plin de zale, chiar dacă este al lui Hristos; «căci are» o cămașă de fier, un pieptar de fier, și o centură de fier, precum și jambiere de fier la picioare; «mai are» un inel la gâtul lui; un medalion atârnat de acesta, «iar» medalionul, pe de o parte îi completează ținuta «exterioară», în conformitate și cu vorbirea-i pompoasă, pe de altă parte, astfel fiind atârnat, îl poartă după sine și îl târâie pe pământ, din cauza dorinței de mărire, și oriunde și când se plimbă din loc în loc, pentru că îi face plimbarea răsunătoare; mai are o cruce pe pieptul înfășurat într-o platoșă garnisită cu solzi; crucea este masivă, de aramă, ce strălucește ca aurul; «mai are» o piele de oaie, din cele tăbăcite, care poate acoperi pe cineva, dar nu am văzut să-l fi ascuns vreodată, «în așa fel încât» să nu «se vadă» că ar fi un lup.

21. Am păstrat în traducere termenii de *presbiter* și *gheronta*, deoarece aceștia nu mai desemnează, ca și în perioada antichității clasice, pe *bătrâni*, sau pe *cei înaintați în vârstă*, ci s-au tehnicizat. Astfel, *presbiter* este *preotul* cu hirotonie validă, iar *gheronda* este fie cel mai bătrân călugăr dintr-o mănăstire, care se bucură de un statut și un respect aparte în comunitate, fie la unul mai tânăr, care are o viață duhovnicească îmbunătățită. În orice caz, *gheronta* nu poate fi privit aici decât sub aspectul de *trăire duhovnicească superioară* și nu acela de *vârstă înaintată*. Pentru *presbiter* vezi: Alexander PETROVICH, *Priest*, ODB, III, p. 1718.

Iar dacă unii susțin că, pe drept cuvânt, ochii sunt mesagerii sufletului, acesta are o privire extrem de prefăcută.

Ca să mai știi, printre altele, că acest bărbat, nu numai că este lipsit de orice învățătură, [...] însă nu cunoaște nici măcar acea rugăciune [...] lăsată obștii creștinilor de către Hristos, pe care, după părerea mea, o știu chiar și porcarii și văcarii.

Prin conținutul său, epistola poate fi împărțită structural în trei:

Partea I: *Introdúcere*, p. 136, r. 19 – 137, r. 9: $\Phi < \omega > \nu \eta \tau \eta \varsigma$ ....., $\epsilon \xi \epsilon \iota \lambda \iota \kappa \rho \iota \nu \epsilon \iota \alpha \varsigma \epsilon \lambda \acute{\alpha} \tau \rho \epsilon \upsilon \sigma \alpha \varsigma$. Aici se face, de obicei, acea *captatio benevolentiae*, foarte întâlnită în stilul epistolar bizantin. Destinatarul, patriarhul Teodosie, este comparat cu o porumbiță, pe care însă o depășește prin puritatea sufletească. Imaginea porumbiței ca simbol al purității și fidelității conjugale este frecvent folosită în poemul alegoric al Vechiului Testament Cântarea Cântărilor (chivotul lui Solomon) și are menirea să scoată în evidență calitățile spirituale ale înaltului ierarh²². Astfel, porumbița este întruchiparea virtuții fidelității, deoarece, odată ce se desparte de soțul ei, trăiește în văduvie pură, și nu se mai apropie de alt bărbat. Cu toate acestea, patriarhul a depășit cu mult acest nivel al trăirii, deoarece s-a detașat de cele materiale, a urmat calea Sfințelor Scripturi și s-a unit cu Hristos. Unirea este de natură spirituală, are la bază sinceritatea ($\epsilon \xi \epsilon \iota \lambda \iota \kappa \rho \iota \nu \epsilon \iota \alpha \varsigma$) și are ca obiect dragostea Mântuitorului față de oameni. Trăirea duhovnicească a patriarhului pentru Hristos este, așadar, superioară trăirii sincere a porumbiței pe care o nutrește față de soțul ei, deoarece aceasta, oricât ar fi de pură, nu poate depăși aspectul material.

Am insistat asupra acestei comparații, deoarece ni s-a părut interesant de urmărit un anumit aspect. Nu știm dacă aceasta este doar o figură de stil, menită să atragă bunăvoința patriarhului față de Ierotei și de cauza pe care o va susține în continuarea epistolei, sau într-adevăr caracterizează viața spirituală a ierarhului constantinopolitan, dar, așa cum reiese din spusele lui Ierotei, se pare că acesta era un practicant al rugăciunii inimii, deoarece: a) s-a îndepărtat de cele materiale, b) s-a apropiat de înălțimile Sfintei Scripturi, c) s-a unit cu Hristos. Ori, în conformitate cu tradiția isihastă bizantină, acestea sunt cele trei căi ale desăvârșirii duhovnicești²³. Așa cum arăta

22. Sursa, Cântarea Cântărilor, este mai mult decât evidentă. Întrucât Ierotei începe epistola de față chiar cu un citat din aceasta: $\phi \omega \nu \eta \tau \omicron \upsilon \tau \rho \upsilon \gamma \omicron \nu \omicron \varsigma \eta \kappa \omicron \upsilon \sigma \theta \eta \epsilon \nu \tau \eta \gamma \eta$ ... , cf. SEPTUAGINTA, *Canticum*, 2, 12, ed. cit., II, p. 262, și: $\Phi \omega \nu \eta \tau \eta \varsigma \tau \rho \upsilon \gamma \omicron \nu \omicron \varsigma \eta \kappa \omicron \upsilon \sigma \theta \eta \epsilon \pi \acute{\iota} \tau \acute{\alpha} \omicron \tau \alpha \mu \omicron \upsilon$ ..., cf. BAR, ms. 508, p. 136, r. 19-20.

23. Pentru cercetarea mai amănunțită și clarificarea tuturor aspectelor de ascetică și mistică ortodoxă, poate fi folosită lucrarea Pr. Dumitru STĂNILOAIIE, *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica și Mistica*. București, 1992. În cuprinsul căreia sunt structurate marile etape ale vieții spirituale: a) purificarea, b) iluminarea și c) indumnezeirea, așa cum se desprind din lucrările Sfinților Părinți și marilor asceți ai Orientului Ortodox.

Darrouzès, Ierotei era un bun prieten al patriarhului căruia i se adresează, în scrisorile sale, într-un mod familiar, foarte călduros, fapt ce ne face să presupunem, că ei au avut aceeași mănăstire de metanie, cel puțin în prima parte a vieții monastice, iar relația apropiată nu a încetat odată cu urcarea treptelor ierarhice superioare de către Teodosie²⁴. Această apropiere ne îndeamnă să credem că referirile făcute de Ierotei în ceea ce privește viața spirituală a patriarhului nu reprezintă o simplă figură de stil, care să facă mai accesibilă destinatarului *captatio benevolentiae*, așa cum poate părea la prima vedere, ci fie avem de a face cu un trăitor de tip isihast, chiar dacă este titularul Scaunului Patriarhal, fie patriarhul practicase în tinerețe această formă de rugăciune.

Partea II: *Salutul*, p. 137, r. 9 – 12: Ἀντιπροσαγορεύω οὖν, ..., πν<εὔματο>ς. Face trecerea de la introducere la cuprinsul propriu-zis al epistolei.

Partea III: *Cuprinsul*, p. 137, r. 12 – p. 138, r. 20. Cum este firesc, această parte ocupă cel mai mult spațiu al epistolei. Din păcate ea este incompletă și, așa cum sublinia Darrouzès²⁵, din ms. lipsește cel puțin o filă. Textul se termină brusc și nu are formulă de încheiere. Cu toate acestea, după conținutul său, poate fi împărțit în două:

1 – p. 137, r. 12 – 20: Καὶ ὡσανεὶ, ..., Ἰστρον τοῦτον φασὶν. Ierotei face cunoscută patriarhului situația nou creată odată cu sosirea în mănăstire a „scitului”.

2 – p. 137, r. 20 – 138, r. 20. Ὁ ἀνὴρ, ..., μὴν ἀγνωεῖν, Ierotei face descrierea monahului *scit*.

III-1. Așezarea scitului în mănăstire, îl determină pe Ierotei să își exprime nemulțumirea într-un mod foarte vehement, întrucât acesta este motivul pentru care ei au fost „aruncați afară din mănăstirea patriarhală, aproape ca o pleavă a societății”. În legătură cu acest episod, Dănilă²⁶ înțelege că „noul venit a alungat din așezământul monahal (s.n.), probabil o stavropighie patriarhală, atât pe Ierotei cât și pe ceilalți călugări, făcându-se stăpân asupra acestuia”. Că mănăstirea este o stavropighie patriarhală, este evident (ἐκ τῆς πατριαρχικῆς μονῆς) dar, după cum reiese din cele relatate, nu *scitul* este cel care a produs agresiunea. Dimpotrivă, Ierotei

24. După cum am spus mai sus, Teodosie a devenit monah în Mănăstirea Boradion, care se afla pe malul de răsărit al Mării Marmara. Din analiza lui Darrouzès reiese că, în momentul alcătuirii epistolei, mănăstirea lui Ierotei era tot pe partea asiatică a Propontidei, și se numea, cel mai probabil, Phryganon, rămasă încă neidentificată. Darrouzès a făcut această identificare pomind de la faptul că Ierotei a stat pentru o perioadă la Constantinopol și de aici a trimis mai multe scrisori monahilor de la Phryganon. Jean DARROUZÈS. *op. cit.*, p. 206.

25. Jean DARROUZÈS. *op. cit.*, p. 215.

26. N. DĂNILĂ. *op. cit.* p. 468.

își exprimă nedumerirea pentru că „*nu știe*” cine a stat la baza deciziei de evacuare: εἴτε τοῦ ὑπερορίου πρωεστῶτος καὶ μείζονος, εἴτε τοῦ ἐγχωρίου καὶ ἥττονος. În traducerea rezumat pe care o face Darrouzès, el spune: „*apprends au sujet de notre situation que nous avons été balayé du monastère patriarcal par la décision du supérieur: est-ce du plus élevé et éloigné, ou de l'inférieur qui y réside, je ne sais*”²⁷. La prima vedere este vorba de două persoane cu ranguri diferite, aflate în poziții diferite ca distanță față de Ierotei, în orice caz, ambele fiindu-i superioare ierarhic. Există în cazul de față, așadar, un superior statutar al mănăstirii, care este patriarhul, și unul administrativ care este starețul sau egumenul ei. Deducem de aici că Ierotei nu era un factor de decizie în mănăstire ci doar un simplu viețuitor, iar remarcile pe care le face se bazează pe relația personală cu patriarhul și nu pe una oficială. Din acest motiv, *am fost aruncați afară* (ἀπεσκυβαλίσθημεν) trebuie înțeles nu ca o evacuare totală a călugărilor greci din așezământul monahal. În realitate, el știa că patriarhul era singura persoană care putea dispune o astfel de măsură, dar introduce în discuție și cea de a doua persoană (τοῦ ἐγχωρίου καὶ ἥττονος) pentru a nu-i lăsa înaltului prelat senzația că, practic, îl acuză iar comunitatea de la Phryganon nu dorește să execute dispoziția sa. Parcurgând în continuare epistola, putem observa care este motivul nemulțumirii: faptul că se dăduse un etaj întreg *scitului*: „*παραδέδοται τὸ... ὑπερῶον...*”. Personal, considerăm că nu poate fi vorba de o alungare a monahilor greci de către *scit* din așezământul monahal, așa cum a presupus Dănilă; *scitul* este doar beneficiarul deciziei prin care patriarhul dispunea să-i fie cedat etajul spre folosință, dar nu și inițiatorul ei. Ierotei era nemulțumit pentru că au fost obligați să elibereze un întreg etaj în favoarea acestuia.

Pentru a fi mai convingător, Ierotei face o comparație, însoțită de un reproș, destul de puțin disimulat, întrucât patriarhul fusese cel care semnase ordinul de evacuare. Elementele acestei comparații sunt pe de o parte un ipotetic *om smerit*, care se nevoiește ca și noi pe pământ, care poate fi identificat cu oricare monah din mănăstire, și *scitul*. Se pare că patriarhul era un bun cunoscător al viețuitorilor mănăstirii și al nevoițelor acestora, întrucât Ierotei nu a insistat prea mult asupra acestui prim element al comparației, cel puțin în fragmentul de text păstrat. În schimb, va insista destul de mult asupra *scitului*. Acesta este un om semeț, disprețuitor față de comunitatea lui Ierotei, ‘*μετεώρω*’²⁸, «*vorbind o limbă barbară*»..., trăind după obi-

27. Jean DARROUZÈS, *op. cit.*, p. 215.

28 În text, am tradus μετεώρος prin: „*unul care stă la înălțime*” cu sensul de „*semeț*”. „*Stă la înălțime*” adică „*se detașază de cele ale noastre*”, este „*cu nasul în vânt*”. „*nu se amestecă cu noi*”.

ceiurile sciților din naștere, provenind din munții Dunării". Deși neexprimată, ideea lui Ierotei este că, din acel etaj, fuseseră alungați niște romei cucernici, iar locul lor a fost luat de un barbar scit care nu dorea să se integreze în acea comunitate. Astfel, disimulat patriarhului nu i se reproșează că l-a trimis, ci faptul că nu-l cunoștea foarte bine și că terța persoană care, cel mai probabil, l-a recomandat, îl dezinformase.

Textul acestei comparații necesită, credem noi, o atenție sporită. Ierotei spune că a fost dat etajul: „*după cum ai scris* (s. n.), *nu unui om smerit care, asemenea nouă, se nevoiește pe pământ*". Așadar, putem deduce că patriarhul îl cunoștea pe *scit* ca fiind un om smerit, ce își poartă nevoințele ca un adevărat monah, iar aceste calități erau făcute cunoscute și comunității de la mănăstirea Phrygonon, prin intermediul scrisorii care cuprindea și dispoziția de a i se afecta întregul etaj superior al mănăstirii. Dar, odată ajuns în mănăstire, comunitatea descoperă altceva. Mai întâi de toate, *scitul* nu este un smerit (χαμαιζήλος) ci este un semeț (μετεώρος); *nu este un biet nevoitor pe pământ*, (κατὰ γῆς ἔρποντι), ca și cei din comunitatea din care face parte Ierotei, (καθ' ἡμᾶς), ci, dimpotrivă, unul care „*se detașează de această comunitate*”, „*se comportă cu aroganță (tratând-o de la înălțime)*”, „*se agită cu tărie pentru cele înalte*” (δοκοῦντι ἄιττειν ἄερια), «*fiind*» *într-adevăr mult preocupat pentru acestea*, (βαρυσχθοῦντι δὴ ταῦτα). Diferența de percepție este explicabilă, deoarece credem că pe lângă scaunul patriarhal funcționa un vicar sau un exarh ce se ocupa cu situația creștinilor care țineau de Constantinopol, dar, politic, nu

---

„*își vede de treburile sale ignorându-ne total*”, „*ne privește cu dispreț*”, de aici și „*disprețuitor, arogant*”. În acest context trebuie pusă în discuție întreaga descriere: μετεώρω δέ τιμι μᾶλλον καὶ δοκοῦντι ἄιττειν ἄερια βαρυσχθοῦντι δὴ ταῦτα. La prima vedere, putem fi tentați să o traducem altfel: μετεώρω - „*cu capul în nori*”, „*amețit*”, „*aerian*” pur și simplu, iar δοκοῦντι ἄιττειν ἄερια - „*care pare un vântură vânt*”. Ceea ce ne împiedică să abordăm astfel traducerea este continuarea: βαρυσχθοῦντι δὴ ταῦτα. Relația gramaticală coordonare dintre ἄερια și ταῦτα duc la un nonsens în prezența lui βαρυσχθομαί. Nu putem înțelege de ce un om ar fi „*preocupat peste măsură*” să „*vânture vântul*”. Preocuparea exagerată își găsește sensul doar în momentul în care ἄερια nu face parte dintr-o figură de stil ci se referă la ceva concret, în cazul nostru fiind vorba de „*cele înalte*”, mai precis, posibil de accederea într-o treaptă bisericească superioară. Senzația pe care Ierotei o lasă să se întrevadă este aceea că avem de a face cu un proaspăt venit ce se consideră destul de important încât să se amestece cu ceilalți monahi din Phrygonon, și care caută să își rezolve cât mai rapid problemele, pentru ca apoi să plece. N-ar fi exclus ca Ierotei să încerce să sugereze că *scitul* este un monah care vizează obținerea unui rang înalt, fiind atât de nerăbdător pentru obținerea acestuia, încât face orice îi stă în putință să-l obțină; cu alte cuvinte, *nu-și așteaptă rândul*. Din acest motiv am încercat să păstrăm în traducere sensul direct al cuvintelor, precizând, în același timp, valoarea lor semantică pentru o mai bună valorificare a ideii. Lipsa de precizie din text, ce poate duce la mai multe interpretări, se datorează, credem noi, în special lui Ierotei, care se dovedește a fi un bun mânuitor al cuvintelor. Folosește termeni cu sensuri mai vagi pentru a nu irita bunăvoința patriarhului, dar, în același timp, își expune dezaprobarea fățișă față de decizia acestuia.

făceau parte din Imperiu. Probabil acest exarh l-a recomandat patriarhului pe *scit*. Fiind un apropiat al lui Teodosie, Ierotei înțelege că este de datoria lui să-i expună situația reală, motiv pentru care îi face o descriere mai amănunțită.

III-2. La prima vedere, *scitul* pare un preot respectabil, dar Ierotei vede în aceste calități doar o haină exterioară care, de fapt ascunde adevărata față a lui. Portretul fizic făcut cu acest prilej ne arată un om „plin de zale”, semănând mai degrabă cu un cavaler cruciat, decât cu un călugăr: cămașă, pieptar, centură, jambiere de fier. Ne interesează, însă, mai mult portretul moral al *scitului*, deoarece, așa cum îl vede Ierotei, este un om mândru, zgomotos, îi place să își etaleze distincțiile: **un medalion și o cruce mare de aramă** (s.n.), să atragă atenția asupra lui, vorbește pompos, are privirea prefăcută și este de o incultură ieșită din comun. Din acest portret, cel mai grav aspect, după părerea lui Ierotei, era faptul că *scitul* „nu cunoaște nici măcar acea rugăciune [...] lăsată obștii creștinilor de către Hristos, pe care, după părerea mea, o știu chiar și porcarii și văcarii”. Aici textul se întrerupe brusc și nu știm dacă ideea se continua. La prima vedere, Ierotei pare că se referă la Rugăciunea Domnească *Tatăl Nostru*, lăsată de Mântuitorul în predica de pe munte (Mt. 6, 9 – 13).

În acest context trebuie să remarcăm faptul că portretul *scitului* astfel creionat corespunde concepției bizantine în ceea ce îi privește pe străini. Aproape că nu există nici o diferență între descrierea pe care o face Ierotei și definiția *barbarului* dată de Ioannes Canabutzes, deși aceasta din urmă este expusă la începutul secolului al XV-lea: „noțiunea de barbar se definește nu prin credință ci prin neam, limbă, orânduire de stat și educație. Noi suntem creștini și avem o singură credință și un hotez împreună cu multe alte neamuri, dar socotim și numim barbari pe bulgari, vlahi, albanezi, ruși și alte popoare”²⁹. Ceea ce trebuie reținut aici este prima parte a expunerii lui Canabutzes, aspect acceptat tacit și de Ierotei și anume „aceeași credință și același hotez”, amănunt asupra căruia vom reveni în studiul nostru.

Originea etnică. Pentru a stabili originea etnică a *scitului*, trebuie avute în vedere cele două elemente ale descrierii făcute de Ierotei: 1) *vorbește o limbă barbară* (βαρβαρίζων), și 2) *din naștere trăind după obiceiurile sciților* (σκυθίζων τὸ γένος). De asemenea, mai trebuie urmărite și cele două direcții: 1-cine sunt *sciții* în izvoarele bizantine de la sfârșitul secolului al XII-lea și începutul secolului al XIII-lea, și 2-când au fost creștinați acești *sciți*.

29. Maximilian Lehnert, *Ioannis Canabutzae magistri Ad principem Aeni et Samothracas in Dionysium Halicarnasensem Commentarius*, Liepzig, 1890, FHDR, IV, p. 354-355.

După cum se știe, în epocă *sciți* erau denumiți în special cumanii³⁰. În consecință, trebuie să ne întrebăm când și în care împrejurări s-au creștinat aceștia? În general, evanghelizarea a fost acceptată de grupurile de războinici ajunse în serviciul unor state creștine, cum ar fi Gruzia, Rusia, Bizanțul, Ungaria, Bulgaria, după așezarea lor pe teritoriile acestora³¹. Cazuri de notabilități cumane creștinate în secolul XII s-au înregistrat în Rusia³². Despre evanghelizarea cumanilor de la Dunăre, însă, primele știri apar abia în 1227 când Bortz/Burch/Boricius se adresează arhiepiscopului de Strigoni (Esztergom), trimițând pe unicul său fiu să fie botezat³³. În realitate, cumanii au „ales” să primească botezul datorită presiunii tătarilor. Dacă, în cazul de față, ar fi vorba de delegatul vreunei notabilități cumane, acest lucru ar fi trebuit, în mod normal, să producă și alte ecouri în lumea bizantină. Tăcerea izvoarelor bizantine trădează, credem noi, că nu este vorba de o relație diplomatică sau bisericească cu migratorii³⁴. De asemenea, cumanii preferau așezările din câmpie, propice păstoritului vitelor mari³⁵ și în nici un caz muntele, din care a coborât *scitul* nostru. Tot în această ordine de idei, ar trebui amintit faptul că urmărind pe hartă dispunerea mormintelor migratorilor din secolele X-XIII, din regiunea dintre Carpații Meridionali și Dunărea de jos, cele mai apropiate de zona colinară și deluroasă sunt cele din județul

30. Impresia pe care a produs-o asupra lumii mediteraneene migrația sciților în secolul al VII-lea î. Hr. a avut drept consecință extinderea denumirii de „sciți” asupra mai multor popoare care atacau Imperiul trecând Dunărea. Astfel, în istoriografia romană și bizantină, sub denumirea de „sciți” îi întâlnim pe: goți, (și aliații lor carpii și herulii), huni, gepizi, avari, slavi, bulgari, ruși, pecenegi, uzi, cumani, tătari. Practic, toate popoarele care se deplasau prin teritoriul Sciției Mari (stepa nord-pontică) au primit această denumire, care ulterior se extindea și asupra acelorora pe care ei îi dominau din punct de vedere politic. Vezi FHDR, III, p. 564.

31. În acest sens, cel mai cunoscut caz este acela al celor 5000 de războinici care au format detașamentul gărzii regale a Gruziei, botezați în 1121.

32. În 1132 Amurat la Riazan, 1168 Aidar în principatul kievean, iar către sfârșitul secolului fratele unui rege cuman primește numele de Vsevolod. După aceste episoade, alte informații mai apar abia în 1223 când la Basti s-a făcut joncțiunea între armatele cnezilor ruși și trupele cumane atacate de mongoli, prilej cu care au primit botezul Juri Konciakovici și Daniel Kobyakovici, cf. Victor SPINEI, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX – XIII*, Iași, p. 222.

33. Pentru o mai bună documentare asupra problemei, Ioan FERENȚ, *Cumanii și Episcopia lor*, Blaj, 1931, Jean RICHARD *La Papauté et les missions d’Orient au Moyen Age (XIIIe-XVe siècles)*, Roma, 1977, p. 22 – 24, Șerban TURCUȘ, *Sfântul Scaun și românii în secolul al XIII-lea*, București, 2001, p. 290 – 298.

34. Un bun paralelism în acest sens ar fi creștinarea pecenegilor conduși de Kegen în secolul al XI-lea. Georgios KEDRENOS, *Compendiu de Istorie*, FHDR, III, p. 153.

35. Victor SPINEI, *op. cit.*, p. 205 – 217.

36. Adrian IONIȚĂ, *Morminte de călăreți la nordul Dunării de jos în sec. X-XIII*, Prinsoa lui Petre Diaconu la 80 de ani, Brăila, 2004, p. 461–488, și harta de la fig. 1. Este vorba de 21 de descoperiri certe în 16 localități.

Buzău de la Ulmeni, Știubei și Ziduri³⁶. Așa cum a arătat destul de recent Nicolae-Șerban Tanașoca, în izvoarele literare bizantine, „*românii apar adesea nu sub numele lor comun de vlahi, ci sub denumirile arhaizante: daci, geți, misieni, peono-daci și chiar sciți*”³⁷. Urmând și definiția barbarului dată de Canabutzes, despre care am amintit mai sus, credem că pot fi făcute câteva precizări pertinente. Identificăm cu certitudine că acesta *vorbește o limbă barbară și că este total lipsit de educație*. Continuând paralelismul, ar trebui să mai constatăm din ce neam face parte și cărei organizări statale se supune, deoarece este $\sigma\kappa\upsilon\theta\acute{\iota}\zeta\omega\nu \tau\acute{o} \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma, \acute{\epsilon}\kappa \tau\acute{o}\nu \upsilon\psi\eta\lambda\acute{o}\phi\omega\nu \acute{o}\rho\acute{\epsilon}\omega\nu \phi\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\iota$. Astfel, el își are originea din poporul care locuiește în munții Dunării cei cu creste înalte ($\phi\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\iota$), fiind, în același timp, trăitor după obiceiurile sau după legile sciților ($\sigma\kappa\upsilon\theta\acute{\iota}\zeta\omega\nu$), ca întregul neam din care face parte ($\tau\acute{o} \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$). Atragem atenția că nu avem de a face cu un etnic *scit* ($\sigma\kappa\upsilon\theta\eta\acute{\iota}\varsigma$) care în cazul nostru se identifică cu cumanii, ci doar cu unul care *trăiește ca sciții sau se supune legilor sciților*. În acest sens credem că trebuie interpretat pasajul, pentru a putea fi puse în lumină atât *neamul* ca definiție etnică, din care provine monahul nostru, cât și *organizarea statală* căreia i se supune. O astfel de interpretare ne-ar scuti de confuzii și ar fi mai adecvată în a surprinde situația politică și etnică de la Dunărea de Jos, din a doua jumătate a secolului al XII-lea, chiar dacă nu este absolut obligatoriu ca descrierea făcută de Ierotei să urmeze întru totul definiției lui Canabutzes. Dacă mai luăm în calcul și faptul că, pentru unii bizantini, limba latină era considerată *barbară și scitică* încă din secolul al IX-lea³⁸, credem că putem

37. Nicolae-Șerban TANAȘOCA, *Românii în izvoarele bizantine. Imaginea bizantină a romanilor*, în *Bizanțul și România*, București, 2003, p. 52 – 53.

38. Avem în vedere celebra corespondență dintre Papa Nicolae I și împăratul Mihail al III-lea. Este vorba de un răspuns la o scrisoare trimisă anterior de împărat papei, în care acesta din urmă era acuzat că se amestecă în treburile interne ale Bisericii Constantinopolitane. Papa scrie epistola în vara anului 865, iar aceasta face parte din polemica dintre cele două Biserici în legătură cu conflictul generat de problema bulgară. Roma revendicase vicariatul de Thessalonice trecut de Leon III Isaurul sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol. Bizanțul începuse creștinarea moravurilor în 863 și a bulgarilor în 864, fapt ce lovea în politica papala asupra Balcanilor. Se pare că împăratul îl învinuia pe episcopul Romei, că limba latină pe care o vorbește este „*barbară și scită*”. Răspunzând, Papa Nicolae I aduce o serie de argumente, pentru a dovedi că limba greacă și cea latină sunt egale ca importanță în propovăduirea Evangheliei. Unul dintre acestea este faptul că, pe Crucea Răstignirii, vina Mântuitorului Hristos a fost scrisă în limbile aramaică, greacă și latină. Un alt argument este că barbarii și sciții l-au cunoscut pe Dumnezeu în limba latină: „... Cum enim barbari omnes et Scythae, ut insensata animalia vivant, Deum verum nesciant, ligna autem et lapides adorent, in eo ipso quo verum Deum colit lingua latina, quantum barbaram, vel Scythicam linguam antecedit, agnoscitur”. Pe lângă acestea, Papa îi reproșează lui Mihail al III-lea că se numește împărat al romanilor, dar nu cunoaște

considera că acest *scit* este, în realitate, un român care trăiește sub suzeranitate cumană.

Localizarea. Pentru a propune identificarea locului de origine a *scitului* trebuie să avem în vedere câteva amănunte care au apărut în descrierea sa. Mărturia sigură a epistolei este că el provine „din munții Dunării cei cu coline (creste) înalte”. Acesta este primul și cel mai important amănunt pe care Ierotei îl oferă în legătură originea *scitului*. Al doilea amănunt este legat de identificarea unei așezări cu caracter de centru politic, deoarece doar în aceste condiții el putea să arate mai degrabă a războinic decât a călugăr. Nu în ultimul rând, trebuie avută în vedere dinamica răspândirii crucilor engolpion, pe teritoriul carpato-dunărean, întrucât acest element ocupă un loc destul de important în descriere.

Nicolae Dănilă³⁹ consideră că poate fi vorba de regiunea Olteniei sau Banatului, pe baza apropierii Munților Carpați de Dunăre. Din punct de vedere arheologic, Oltenia nu oferă, însă, un suport foarte puternic, pentru această perioadă. Până în prezent, din câte cunoaștem noi, nu au fost scoase la iveală nici ruinele vreunei biserici sau așezări politice, databile la sfârșitul secolului al XII-lea, nici vreo cruce engolpion sau relicvar. Pe de altă parte, Banatul era sub jurisdicția Ohridei și supus direct episcopului de Braničevo, în urma reorganizării bisericești dată de Vasile II Macedoneanul în 1020⁴⁰. Din aceste motive, credem că trebuie căutat și în altă parte locul de proveniență a *scitului*, fără să abandonăm total propunerea lui Dănilă.

La prima vedere, cea mai tentantă propunere de localizare ar fi un așezământ monahal din nordul Dobrogei, întrucât apropierea de Dunăre este indiscutabilă, iar suportul arheologic este mai mult decât suficient, pentru această perioadă⁴¹. Cu toate acestea, respingem această variantă întrucât teritoriul dintre Dunăre și Mare făcea parte din imperiu la acea vreme, munții

---

limba acestora, deoarece aceasta este latina. „Jam vero si ideo linguam barbaram dicitis, quoniam illam non intelligitis, vos considerate quia ridiculum est vos apelari Romanorum imperatores, et tamen linguam non nosse Romanam”. MIGNE, *P. L.*, CXIX, col. 932 C.

39. N. DĂNILĂ, *op. cit.*, p. 468.

40. Adrian GABOR, *Organizarea administrativă și religioasă a Imperiului Bizantin dată de Vasile II Macedoneanul și importanța ei pentru istoria poporului român*, ST, XLI, 5-6, 1989, p. 98-117, vezi în special p. 111 - 116.

41. Vezi R. THEODORESCU, *op. cit.*; P. DIACNU, *op. cit.*. Trebuie să subliniem că nici unul dintre autorii citați nu se pronunță categoric în favoarea acestei localizări. Theodorescu spune doar că „nu e inutil de notat că... e amintit în izvoare un „călugăr scit” originar din părțile dunărene” pe care-l plasează în contextul religios dezvoltat în jurul mitropoliei de Dristra, iar Diaconu se întreabă doar dacă acesta a putut apărea dintr-un „așezământ mănăstiresc de genul aceuia de la Niculițel”.

din această zonă nu corespund întru totul descrierii lui Ierotei, iar locuitorii provinciei se supuneau legilor imperiale și nu celor ale sciților.

O altă posibilă localizare ar putea fi Curtea de Argeș. După cum se cunoaște, biserica Argeș I, un edificiu în cruce greacă liberă fără puncte interioare de sprijin pentru boltirea naosului, specifică arhitecturii bizantine din a doua jumătate a secolului al XII-lea, a fost datată, pe baza unei monede de la Alexios III Anghelos (1195 – 1203), pe la anul 1200 și deservea, cel mai probabil, o curte princiară⁴². Dificultatea acestei localizări o reprezintă, însă, distanța mult prea mare de la Dunăre. Același neajuns îl întâlnim și în cazul bisericii Cetățeni III (Cetățeni - Argeș), datată, și aceasta, ca moment de construire, tot la cumpăna dintre secolele XII – XIII⁴³.

În ceea ce privește ansamblul rupestru de la Corbii de Piatră, s-a arătat că acesta nu poate fi datat mai devreme de ultimul deceniu al secolului al XIII⁴⁴, o epocă mult prea târzie pentru a putea fi luat în calcul, în studiul de față, iar dacă mai observăm și distanța până la Dunăre, ne vedem obligați să renunțăm cu totul la această propunere. Un alt complex rupestru a funcționat și în zona Nucu-Aluniș-Bozioru (Buzău). Au fost exprimate diferite păreri în legătură cu momentul și durata funcționării lor (atât în cazul Corbii de Piatră, cât și pentru Nucu-Aluniș-Bozioru), iar cercetătorii și-au împărțit opiniile. Unii propun o datare timpurie a unora dintre aceste așezăminte, alții, pe baza lipsei unor elemente certe, sunt adepții locuirii târzii, medievale⁴⁵. Cazul de

42. N. CONSTANTINESCU, *Cronologia monumentelor de la Curtea de Argeș (sec. XII-XIII) - Semnificația lor istorică*, Revista de Istorie, 34, 4, 1981, p. 688; Ion BICA, *Biserici ortodoxe din secolul al XIII-lea descoperite în regiunea Argeș-Muscel*, ARGESSIS, Studii și Comunicări, Seria Istorie. Muzeul Județean Argeș. X. 2001, p. 68.

43. Dinu V. ROSETTI, *Șantierul arheologic Cetățeni*, MCA, VIII, 1962, p. 84. Lucian CHIJEȘCU, Spiridon CRISTOCEA, Anișoara SION, *Cercetările arheologice de la complexul monumentelor feudale de la Cetățeni, jud. Argeș*, MCA, XVI, 1982, p. 275 – 281.

44. Carmen Laura DUMITRESCU, *Biserica rupestră Corbii de Piatră*, SCIA, 22, 1975, p. 23 – 50; Corina POPA, *Arta creștină în România*, III, București, 1983, p. 30 – 40.

45. Pentru o mai bună informare în legătură cu aceste discuții, recomandăm: Carmen Laura DUMITRESCU, *op. cit.*; Corina POPA, *op. cit.*, p. 30 – 40; N. A. CONSTANTINESCU, *Biserici și mănăstiri în județul Buzău*, BCMI, 1924, XVIII, p. 141 – 142; Pavel CHIIAIA, *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab. Interferențe cultural-artistice în cultura românească a evului de mijloc*, București, 1976; Corneliu ȘTEFAN & Colectiv, *Vestigiile rupestre din Munții Buzăului*, Buzău, 1980; Horia CONSTANTINESCU, *Schituri sau sihăstria rupestre buzoiene. Mărturiile ale vechimii creștinismului și continuității noastre pe aceste meleaguri*, Spiritualitate și Istorie la Întorsura Carpaților, I, Buzău, 1983, p. 321 – 340; Emil LUPU, *Observații asupra Vestigiilor rupestre din zona Carpaților de Curbură*, Mousaios, IV/2, 1994, p. 17 – 24; Eugen Marius CONSTANTINESCU, *Memoria pământului dintre Carpați și Dunăre; nord-estul Munteniei și sud-vestul Moldovei în veacurile IV – XI d. Hr.*, București, 1999; Dan Gh. TEODOR; Doina CIOBANU; Eugen Marius CONSTANTINESCU,

la Corbii de Piatră trebuie subliniat pentru că peștera este pictată în frescă la începutul secolului al XIV-lea, iar urmele locuirii anterioare au putut fi astupate sau distruse odată cu amenajarea peretelui peșterii pentru pictură. Asemănătoare ar putea fi și situația de la Buzău unde, folosirea lor în epoca medievală târzie a dus la distrugerea eventualelor urme de locuire anterioară. Este puțin probabil, însă, ca *scitul* despre care este vorba în studiul de față să fi provenit dintr-un astfel de complex rupestru, deoarece acest tip de așezăminte monahale au fost folosite, în special, de sihaștri. Îmbrăcămintea și atitudinea sa trădează totuși apropierea, mai degrabă, de o curte princiară, decât de o peșteră de sihașt.

Pentru stabilirea locului de proveniență al *scitului*, noi înclinăm spre regiunea Subcarpaților de Curbură (județele Prahova-Buzău-Vrancea). Descrierea munților nu ridică probleme, spre această localizare pledează distanța față de Dunăre care nu este atât de mare, iar influența bizantină în timpul Comnenilor este bine cunoscută, pe plan economic⁴⁶, politic⁴⁷ sau bisericesc⁴⁸. Un alt argument în susținerea ipotezei noastre este faptul că zona din nord-estul Munteniei și sudul Moldovei se află în imediata apropiere a două regiuni (Dobrogea și Moldova) în care circulația crucilor, engolpion simple sau duble relicvar, este foarte bine atestată arheologic la nivelul secolului al XII-lea⁴⁹. Nu mai puțin important, este și faptul că în perioada seco-

---

Vestiges rupestres chrétiennes dans les Monts de Buzău. Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages. Iași, 2004, p. 303 – 322.

46. Ernest OBERLÄNDER-TĂRNOVEANU, *Moneda bizantină și de tip bizantin pe teritoriile de la sud de Carpați în secolele XII-XV – o analiză critică a documentelor numismatice*, Mousaios, VII, Buzău, 2001, p. 337 – 391.

47. Mihai SPĂTĂRELU, *Opera istorică a cronicarului bizantin Ioan Kinnamos și importanța ei pentru istoria României*, MMS, LXII, 6, 1986, p. 70 – 84, cu toată literatura problemei; Nichita CHONIATES, *Istoria*, FHDR, III, București, 1975, p. 251, pentru literatura problemei, vezi nota 2; Marin COJOC, *Împărați și demnitari bizantini pe teritoriul patriei noastre (sec. IV – XII)*, BOR, CVIII, 7 – 10, 1990, p. 194.

48. Nil DOXOPATRIS, *Rânduiala Scaunelor Patriarhicești*, FHDR, III, p. 163 și nota 3; Jean DARROUZÈS, *Notitiae Episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae*, Paris, 1981, Not. 14, p. 154 – 158 (comentariu) și 373 – 377 (textul) : „...ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ παρίστριοι πόλεις αὐτῶ ὑπόκεινται, ἤτοι αἱ τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ...”; Ion BARNEA, *Cultura pe teritoriul Dobrogei în secolele X – XII*, în Ion BARNEA, Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Din Istoria Dobrogei*, III, 1971, p. 316 – 319; 324 – 325.

49. Dan Gh. TEODOR, *Creștinismul la Est de Carpați de la origini până în secolul al XIV-lea*, Iași, 1991; Ion BARNEA, *Arta creștină în România*, II, București, 1981; Victor SPINEI, *Circulația unor piese de cult în regiunile românești nord-dunărene în secolele X-XVII*, Arheologia Moldovei, XV, 1992, p. 153 – 175.

lelor X-XII se poate vorbi de existența unui cnezat românesc, cu centrul la Slon (Prahova), mărturiile arheologice fiind concludente în acest caz⁵⁰. Destinul cetății construite în punctul „la Ciugă” trădează perioada de agitație pe care regiunea a parcurs-o de-a lungul marilor migrații din secolele IX-XIII, fiind reperate arheologic nu mai puțin de cinci reconstrucții succesive. În cazul de față ne atrage atenția ultima fază (nr. 5), întrucât refacerea cetății a avut loc în prima jumătate a secolului al XII-lea, fără să poată fi precizat cu exactitate momentul încetării funcționării ei. Nu în ultimul rând, trebuie amintit, fie și în trecut, că aproximativ tot în această regiune a *Cumaniei* își vor desfășura misiunea acei ierarhi ortodocși (*pseudoepiscopi, care țin de ritul grecilor*) amintiți în scrisoarea din 14 nov. 1234 a Papei Grigore IX, prin care suveranul pontif îl îndemna pe Bela IV, fiul și coregentul lui Andei II, să aducă pe vlahi sub ascultarea episcopului catolic din această țară⁵¹.

Calitatea și scopul venirii scitului. Se naște o întrebare firească: în ce calitate și care a fost scopul venirii acestuia la Constantinopol și, implicit la Phryganon? Textul este insuficient în informații, din acest punct de vedere. El ne spune că e vorba de un *om al lui Hristos*, despre care, la prima vedere, se poate afirma că este un *preot vrednic în toate privințele πάντη πρεσβύτης*, și chiar poate fi numit *gheronta* (ἄμα γέροντα τοῦτον καλέσεις ἰδὼν), despre care patriarhul știe că este smerit și își poartă nevoița monahală după rânduială. De asemenea, întrucât apare în contextul unei mănăstiri patriarhale, putem deduce că este vorba de un ieromonah. Paralel cu această imagine pozitivă, Ierotei construiește o a doua, diametral opusă, în care recunoaștem un om care îi *tratează de sus* pe ceilalți, *vorbește pompos, îi place să-și expună distincțiile* (un medalion și o cruce de aramă) și să *atragă privirile* asupra lui, *prefăcut și total lipsit de cultură, îmbrăcat în fier*, încât lasă impresia că este, mai degrabă, un războinic. Contrastul între cele două imagini este frapant și chiar de neînțeles, la prima vedere.

---

50. Maria COMȘA, *Un knézat roumain des Xe-XIIe siècles à Slon-Prahova (Étude préliminaire)*, Dacia, NS, XXII, 1978, p. 303 – 318, p. 316, la nota 23 autoarea precizează că, după distrugerea din secolul al XII-lea, care „se datorează cel mai probabil cumanilor”, se pare că cetatea a fost refăcută pe un alt amplasament, acest nou centru politic fiind distrus de tătari în 1241, așa cum indică topo-nimia regiunii: Masivul Tătarul, Vârfulurile Tătarul și Tătărușul. Aceste supoziții au fost făcute pe baza cercetării parțiale a unor fragmente de ziduri care pot fi datate larg în secolele XIII-XIV, fără a se putea efectua o cercetare amănunțită a lor, datorită faptului că se află sub clădiri moderne și nu au apărut fragmente ceramice pe baza cărora să poată fi avansată o datare mai precisă.

51. D.R.H., D, I, nr. 9; D.I.R., C, sec. XI-XIII, nr. 230; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 132 – 133.

Avem, însă, suficiente motive să ne îndoim de totala veridicitate a imaginii negative create de Ierotei, tocmai din spusele acestuia. Mai întâi de toate, nu trebuie să ignorăm subiectivismul lui Ierotei. El și comunitatea sa fuseră „nedreptățiți” prin decizia patriarhului, iar prin intermediul prezentei scrisori își arăta indignarea față de această hotărâre, punând în discuție defectele *scitului*. De aceea unele afirmații în ceea ce-l privește pe *scit* sunt, cu siguranță, exagerate. Posibil ca Ierotei să nu fi mințit, în esență, dar exagerând a denaturat foarte mult portretul real. Mai întâi de toate, se pare că noul venit nu este chiar atât de lipsit de educație, deoarece el *vorbește pompos* (ὄψ γε κομπάζει). Ori, trebuie să admitem că el era suficient de bun cunoscător de limbă greacă, întrucât altfel nu putea să-și expună această „calitate”. *Lipsa de cultură* reprezintă punctul de vedere tradițional al bizantinilor, cu privire la cei care locuiesc în preajma Dunării. În ceea ce privește afirmația că *nu știe nici măcar rugăciunea Tatăl nostru*, ea nu diferă cu mult de cea a patriarhului Athanasios care la 1305-1306 spunea că: „*cei care locuiesc în preajma Istrului, nu știu dacă în afară de nume mai venerază ceva din cele ale lui Hristos*”⁵². Din acest motiv, credem că nu trebuie să ne surprindă descrierea lui Ierotei, căci el exprimă, de fapt, punctul de vedere general, făcând referire la un caz particular cu care el se confrunta în acel moment. Cu toate acestea, el surprinde foarte bine în cazul *scitului* acea diferență dintre *ceea ce vrea să pară* și *ceea ce este în realitate*.

Ceea ce ne interesează mai mult este faptul că Ierotei nu îi contestă calitatea de om *al lui Hristos* (Χριστοῦ), „*aceeași credință și același hotez*” de care vorbeam mai sus, și nici hirotonia deci preoția validă (πρεσβύτης). Cu siguranță, dacă „*scitul*” ar fi avut și cea mai mică problemă din acest punct de vedere, Ierotei nu ar fi trecut peste un aspect atât de important în viața Bisericii cum este succesiunea harică. Tăcerea lui constituie, credem noi, o confirmare a valabilității preoției *scitului*. Avem, așadar, de a face cu succesiune harică validă în ceea ce îl privește pe *scit*, transmisă potrivit normelor canonice constantinopolitane. Analizând mai departe portretul creionat, vedem că acest ieromonah se îngrijește mai mult obținerea de „*cele înalte*” (ἄττειν ἀέρια) și, chiar, este peste măsură preocupat pentru aces-

52. Vitalien LAURENT. *Les registes des Actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les Actes des Patriarches, fasc. IV, Les registes de 1208 à 1309, Paris, 1971, p. 430, nr. 1636; FHDR, IV, București, 1982, p. 141 – 143, și comentariul de la nota 7.

tea (βαρυαχθοῦντι δὴ ταῦτα). Fiind vorba de preoție și de tagmă monahală, credem că τὰ ἀέρια s-ar putea referi, probabil, la un rang bisericesc superior, care nu poate fi precizat cu exactitate.

În ceea ce privește scopul venirii sale în imperiu, putem doar presupune că ar fi vorba de obținerea sau recunoașterea aceluși rang bisericesc de la Constantinopol. Lipsa de claritate a textului a constituit, probabil, motivul pentru care scrisoarea lui Ierotei nu s-a bucurat de atenția cuvenită din partea cercetătorilor.

Este posibil ca, după înfrângerea de la Myriokephalon din 1176, în urma eșecurilor pe plan militar⁵³ și religios⁵⁴, Imperiul să fi căutat o întărire a influenței sale la Dunăre, prin atragerea unor conducători politici locali⁵⁵. Din punct de vedere diplomatic, Bizanțul a rămas la fel de activ și după această dată⁵⁶ și nu ar fi exclus ca în urma unor demersuri de acest gen să fi apărut și *scitul* în capitala imperiului. Știm cu certitudine că nu era un simplu monah, cel puțin în momentul sosirii la Phryganon, întrucât acele două distincții (medalionul și crucea), nu își

53. George OSTROGORSKY, *History of the Byzantine State*, New Brunswick, New Jersey, 1969, p. 391.

54. Florina FODAC, *Manuel I Komnenos (1143-1180 and the Universal Empire. The last Attempt of "renovatio Imperii" before the IV-th Crusade*, Études Byzantines et Post-Byzantines, IV, Iași, 2001, p. 138. Vezi și varianta în limba română a acestui studiu: Eadem, *Manuel Comnenul (1143-1180) și Imperiul Universal. Ultima încercare de refacere a lumii creștine înainte de cruciada a IV-a*, Teologie și Viață, S. N., XI (LXXVII), 1-7, Iași, 2001, p. 182.

55. Aceste contacte nu trebuie înțelese ca o măsură disperată a Constantinopolului, ci doar o regrupare a sferei de interes a diplomației Imperiului, într-o regiune mai apropiată de capitală. Diminuarea capacităților militare în 1176 a generat o destabilizare a capacității de control asupra sectorului dunărean. În aceste condiții, nu este exclus ca, pentru a preîntâmpina o eventuală incursiune a cumanilor sau a ungarilor în teritoriul imperial, sau o posibilă coalizare a acestora, să fi fost contactat unul dintre conducătorii unei formațiuni prestatale românești de la nord de Dunăre cărui, în schimbul jurământului de vasalitate, să i se fi acordat o ierarhie bisericească dependentă de Bizanț. Finalitatea unui astfel de demers diplomatic ar fi fost dobândirea unui vasal din teritoriul cărui puteau fi supravegheate Ungaria, Cumania și celelalte formațiuni presatatale românești din Muntenia. Acesta este unul dintre motivele pentru care tindem să credem că *scitul* este originar din zona Subcarpaților de Curbură. În aceste condiții, atragerea unei formațiuni prestatale românești, preferabil cea mai puternică și mai avantajoasă strategic, ar apărea ca o mișcare a diplomației bizantine nu numai firească ci chiar necesară. De asemenea, credem că acest demers nu trebuie așezat în sfera diplomației oficiale ci, mai degrabă în aceea dezvoltată în *silentiarium*-ul imperial, știut fiind „arta inegalabilă a lui Manuel Comnenul de a semăna discordie printre dușmanii săi”, cf. *Eustathie Metropolitae Thessalonicensis opuscula*, p. 199, apud, P. DIACONU, *Les Coumans...*, p. 94.

56. Paul MAGDALINO, *The empire of Manuel I Komnenos, 1143-1180*, Cambridge University Press, 1993, p. 98 – 104.

justifică prezența decât în posesia unui personaj aflat pe o anumită treaptă ierarhică. Pe de altă parte, plăcerea de a le etala pretutindeni ne face să credem că este vorba de o proaspătă achiziție a lor. Nu știm care era statutul său în momentul sosirii în Constantinopol; fie aici a fost hirotonit, fie doar a primit confirmarea validității preoției sale. Din acest motiv, credem noi, Ierotei nu a contestat hirotonia în sine, ci doar candidatul. În orice caz, perioada pe care *scitul* a petrecut-o pe teritoriul imperial a fost destul de mare, deoarece a avut timp să învețe limba greacă la un nivel suficient încât să „vorbească pompos” în fața unor greci.

De asemenea, ideea că *scitul* ar fi un simplu monah, venit dintr-o mănăstire din Paristrionul bizantin doar pentru a-și îmbunătăți viața spirituală și experiența monahală, nu ni se pare acceptabilă, deoarece comportamentul său ar fi trebuit să fie mult mai așezat. Ori, senzația pe care o lasă descrierea sa, oricât de subiectivă ar fi, este că avem de a face cu un om care precipită lucrurile pentru a obține cât mai repede τὰ ἄεργα, fără să se implice prea mult în viața comunității monastice de la Phryganon, pentru ca apoi să plece cât mai repede de acolo.

Cu toate neclaritățile textului, ceea ce reiese în mod cert din această epistolă este faptul că, la sfârșitul secolului al XII-lea, avem de a face cu o relație bisericească directă și nemijlocită între teritoriul de la nord de Dunăre și Constantinopol, iar acesta este, credem noi, cel mai important aspect care trebuie urmărit în ceea ce privește acest izvor.

Importanța epistolei. Deși sărac în amănunte, textul de față se dovedește a fi util pentru studiul istoriei bisericești a românilor de la nord de Dunăre, în secolul al XII-lea, dar nu trebuie exagerat. Așa cum reiese din acest izvor, *scitul* este o persoană destul de importantă: i se afectează un etaj întreg, iar aceasta se face la intervenția patriarhului, motiv pentru care credem că prezența lui în stavropighia patriarhală nu este întâmplătoare. Avem argumente interne care ne permit să presupunem că ar putea fi vorba de o relație bisericească la nivel înalt, însă este greu de identificat limita la care trebuie să ne oprim. Pasul înainte pe care îl face valorificarea acestui document constă în faptul că, dacă până în prezent istoricii au presupus că legăturile bisericești cu Imperiul se făceau prin cetățile episcopale de la sud de Dunăre, presupunându-se o relație indirectă cu Constantinopolul eclesiastic, el dovedește că, cel puțin către sfârșitul dinastiei Comnenilor, prin politica externă pe care bizantinii au dus-o în Balcani, relațiile bisericești dintre românii din spațiul carpato-danubian și

Bizanț au devenit, la un moment dat, directe, fără intermediere. Nu știm, însă, dacă în acest context putea să apară o ierarhie locală, în care am înclina să recunoaștem pe înaintașii acelor *pseudo-episcopi care țin de ritul grecilor*. Cert este că în a doua jumătate a secolului al XII-lea în spațiul românesc existau condiții politice și religioase suficient de mature încât să se bucure de atenția diplomației bizantine. În acest sens ne întrebăm dacă nu cumva aici avem de a face cu un început de oficializare a unor relații politico-bisericești mai vechi, proiect care nu a mai putut fi finalizat deplin din cauza revoltei Asăneștilor⁵⁷ și a cuceririi Constantinopolului de către armatele celei de a IV-a Cruciade?

Mihai Ovidiu Cățoi

---

57. E posibil ca tocmai coaliția vlaho-cumană să fi stat la baza distrugerii cetății centrului politic de la Slon, ce putea fi perceput ca un aliat al Bizanțului?

VII. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

AGENDA DE LUCRU A PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST, ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR, MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI ȘI PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

(1 aprilie-15 august 2005)

Duminică, 3 aprilie a.c.:

-A acordat o declarație de presă în legătură cu trecerea la cele veșnice a Papei IOAN PAUL II, posturilor de radio și televiziune din țară și agențiilor internaționale de presă.

Luni, 4 aprilie a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târgoviștei, în legătură cu participarea sa la Reuniunea Comitetului executiv al *Comisiei speciale de participare a ortodocșilor la C.M.B.* (Erevan, Armenia, 12-18 aprilie);

-A primit pe E.S. Mons. JEAN-CLAUDE PERISSET, nunțiu apostolic la București pentru semnarea în *Cartea de condoleanțe* deschisă cu prilejul trecerii la cele veșnice a Papei Ioan Paul II;

-Dl. prof. univ. dr. VICTOR CRĂCIUN, președintele *Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni*;

-În cursul serii a participat în direct la emisiunea postului B1TV în memoria Papei IOAN PAUL II.

Marti, 5 aprilie a.c.:

Primiri:

-Delegația Bisericii luterane din Suedia. La primire a participat I.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târgoviștei, președintele Aid Rom;

-P.S. Episcop EPIFANIE al Buzăului și Vrancei, cu invitația de a participa la sfințirea paraclisului și slujba de binecuvântare a întregului așezământ de învățământ teologic de la mănăstirea Rătești;

-I.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Arhiepiscop ANDREI al Alba-Iuliei și P.S. Episcop vicar patriarhal CIPRIAN CÂMPINEANUL, participanți la întâlnirea de lucru de la Ministerul Culturii și Cultelor, în legătură cu proiectul *Legii Cultelor*.

Miercuri, 6 aprilie a.c.:

Primiri:

-DI. ANTONIO LOPEZ, secretar general al *Partidului Popular European* și dl. GEORGIOS COSTAS, secretar general adjunct, însoțiți și prezentați de dl. SORIN FRUNZĂVERDE, membru al *Adunării Naționale Bisericești*;

-Prea cucernicii decani ai Facultăților de Teologie din țară, la încheierea consfătuirii desfășurate la Palatul Patriarhiei sub președinția I.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei.

Joi, 7 aprilie a.c.:

-A acordat un interviu Televiziunii Române în legătură cu personalitatea Papei IOAN PAUL II.

Vineri, 8 aprilie a.c.:

- A participat în direct la emisiunea postului TV Antena 1 care a transmis *funeraliile Papei Ioan Paul II*.

Duminică, 10 aprilie a.c.:

-A acordat un interviu postului de radio BBC în legătură cu trecerea la cele veșnice a Papei Ioan Paul II.

Luni, 11 aprilie a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica Mănăstirii Cernica de P.S. Episcop vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL și a adresat cuvânt de binecuvântare obștii monahale și numeroșilor credincioși prezenți cu prilejul prăznuirii Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica.

Marți, 12 aprilie a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului;

-I.P.S. Mitropolit IOSIF al Mitropoliei ortodoxe române pentru Europa occidentală și meridională;

-A adresat cuvânt de mângâiere familiilor jurnaliștilor români răpiți în Irak, prin intermediul postului PRIMA TV.

Joi, 14 aprilie a.c.:

-A adresat binecuvântări ostașilor români aflați în misiuni de menținere a păcii în Irak și Afganistan prin intermediul Studioului de filme al Armatei.

Primiri:

-DI. JOSEPH LORENT, redactor la cotidianul "Luxemburger Wort" și secretar general al *Consiliului presei* din Marele Ducat de Luxemburg;

-E.S. DI. CONSTANTIN GRIGORIE, ambasadorul României în Republica Turcă.

Vineri, 15 aprilie a.c.:

-A adresat binecuvântări personalului și ascultătorilor postului Radio TRINITAS la aniversarea a 7 ani de la înființare.

Duminică, 17 aprilie a.c.:

-A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica Cuvioasei Maria Egipteanca.

Luni, 18 aprilie a.c.:

- A primit pe P.S. Episcop DAMASCHIN al Sloboziei și Călărașilor.

Marți, 19 aprilie a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei;

-I.P.S. Mitropolit TEOFAN al Olteniei;

-DI. VOICU FLOREA din Frankfurt, Germania;

-P.S. CORNELIU BÂRLĂDEANUL, arhiereu vicar al Episcopiei Hușilor, înaintea plecării sale la Erevan, Armenia, pentru a participa la festivitățile prilejuite de aniversarea a 90 de ani de la genocidul împotriva poporului armean;

-În cursul serii, P.C. Pr. COSTICĂ POPA de la Parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela, înaintea reînțoarcerii la parohie;

-A semnat, din partea Patriarhiei Române, *Memorandumul de înțelegere* între Guvernul Statelor Unite ale Americii prin Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Biserica Ortodoxă Română, Organizația Internațională pentru Caritatea Creștin Ortodoxă (IOCC) și Ministerul Educației și Cercetării, în vederea întăririi programelor comunitare în domeniul HIV/SIDA și al combaterii violenței domestice în România. A luat cuvântul arătând importanța acestei activități.

Miercuri, 20 aprilie a.c.:

Primiri:

- DI. CĂTĂLIN COSTACHE, consilier al Ministrului Sănătății, în legătură cu proiecte de asistență socială pentru membrii clerului și cinului monahal.

Joi, 21 aprilie a.c.:

- A primit pe membrii *Comisiei locale de bioetică* a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Duminică, 24 aprilie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură la praznicul *Intrării Domnului în Ierusalim*. A hirotonit

preot pe P.C. Diac. DUMITRU ȘTEFĂNESCU, pe seama parohiei Mierlari, prot. Ilfov.

Luni, 25 aprilie a.c.:

- A primit pe P.S. CORNELIU BÂRLĂDEANUL, Arhiereu vicar al Episcopiei Hușilor, întors de la Erevan, Armenia.

Marti, 26 aprilie a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului;

-I.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târgoviștei;

-DI. ADRIAN INIMĂROIU, primarul sectorului 4 București, însoțit de dl. SORIN DANIEL SOLOMON, președintele Comisiei pentru Cultură, Culte, Minorități, Sport și Tineret a primăriei. A participat P.S. Episcop vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL;

-P.C. Pr. MIRCEA NUȚU, consilier economic al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

Miercuri, 27 aprilie a.c.:

- A adresat mesaje de binecuvântare românilor din țară și străinătate, militarilor români aflați în misiuni de menținere a păcii în Irak și Afganistan, prin intermediul emisiunilor Societății Române de Radiodifuziune.

Joi, 28 aprilie a.c.:

- A săvârșit în Catedrala Patriarhală *Denia celor 12 Evanghelii* și a adresat cuvânt de învățătură.

Vineri, 29 aprilie a.c.:

- A săvârșit *Denia Prohodului Domnului* în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 30 aprilie a.c. – Sâmbăta cea mare

- A vizitat, însoțit de Prea Sfințitul Episcop vicar SEBASTIAN ILFO-

VEANUL, noua biserică monumentală Sfânta Vineri și a oferit o contribuție personală de o sută de milioane de lei.

Duminică, 1 mai a.c. – Praznicul Învierii Domnului:

-A săvârșit pe podiumul din fața reședinței Slujba Învierii și Sfânta Liturghie iar la timpul stabilit a adresat cuvânt de iubire și bucurie pascală credincioșilor de pe Dealul Mitropoliei și prin intermediul posturilor de radio și televiziune tuturor românilor din țară și de peste hotare;

-A săvârșit Slujba Vecerniei – “a doua Înviere” în Catedrala Patriarhală, fiind înconjurat de Prea Sfințiți Episcopi vicari VINCENTIU PLOIEȘTEANU, AMBROZIE SINAITUL, CIPRIAN CÂMPINEANUL și SEBASTIAN ILFOVEANUL. La timpul rânduit a vorbit credincioșilor despre prezența lui Hristos în sufletele noastre;

-Potrivit tradiției, în prima zi de Paști, Prea Sfințiții Episcopi vicari de la Patriarhie și Arhiepiscopia Bucureștilor, protopopi, stareți de mănăstiri, clerul capitalei, credincioși și tineri studenți se adună în *Aula Palatului Patriarhiei* spre a prezenta părintelui lor sufletesc vestirea Învierii Domnului. Această tâlmăcire a fost prezentată de P.C. Pr. prof. dr. NICOLAE NECULA, decanul Facultății de Teologie “Justinian Patriarhul”, odată cu programul de Paști al Coralei preoților din București, salutat cu căldură de asistență.

-Un moment deosebit a fost prezentarea lucrării părintelui Prof. DUMITRU POPESCU intitulată: “Iisus Hristos Pantocrator” de către părintele prof. DUMITRU RADU, urmată de

cuvântul Prea Sfințitului EPIFANIE, Episcopul Buzăului și de răspunsul și aprecierile Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST referitoare la frumusețea cântărilor Învierii Domnului din programul coralei dirijată de către talentatul prof. VALENTIN GRUESCU, evidențiind bunăvoința Prea Sfințitului Episcop EPIFANIE al Buzăului de a participa la această seară de comuniune în lumina Sfințelor Paști. Binecuvântarea ouălor roșii din sala de recepții a arătat că tradiția înseamnă și tâlmăcește viața tuturor fiilor și fiicelor Bisericii noastre strămoșești.

Luni, 2 mai a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie de la Paraclisul Patriarhal “Sfântul Spiridon Nou” și a adresat credincioșilor cuvânt de binecuvântare.

Marti, 3 mai a.c.:

- Însoțit de Prea Sfințitul Episcop vicar VARSANUFIE PRAHOVEANUL, a vizitat șantierul construirii noii biserici închinată “*Duminicii Sfinților Români*”, din incinta Atelierelor Institutului Biblic de la Popești Leordeni, admirând arhitectura sfântului locaș care întâmpină pe toți cei care intră în București. A vizitat apoi Mănăstirea Cernica: șantierul pentru refacerea pridvorului de la biserica Sfântul Nicolae, Paraclisul și Casa Sfântului Ierarh Calinic, prezidând și o întrunire a Consiliului mănăstirii.

Miercuri, 4 mai a.c.:

- A primit pe Prea Sfințitul SILUAN MARSILIANUL, Episcop vicar al Mitropoliei ortodoxe române în Europa occidentală și meridională, păstorul clerului și credincioșilor români din Italia.

Vineri, 6 mai a.c. – Izvorul tămăduirii:

-A condus procesiunea cu moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, a săvârșit slujba sfințirii apei și a adresat cuvânt de învățătură credincioșilor;

-După-amiază a primit pe dl. VINCENZO DI PALO, coordonatorul *Comisiei interparlamentare privind raportul dintre cultura și politică*, însoțit și prezentat de dl. EUGEN SIMION, președintele *Academiei Române*.

Duminica I după Învierea Domnului, numită a Sfântului Apostol Toma, 8 mai a.c.:

- Înconjurat de Prea Sfințiii Episcopi vicari: VINCENȚIU PLOIEȘTEANU, AMBROZIE SINAITUL, CIPRIAN CÂMPINEANUL și SEBASTIAN ILFOVEANUL a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Spiridon Nou* mulțumind lui Dumnezeu că hotărârea plecării sale în dimineața acestei duminici, în anul 1928, la mănăstirea Sihăstria Voronei, l-a adus până în acest moment.

Luni, 9 mai a.c.:

-A primit pe Excelența Sa Dr. CHRISTOPH SCHONBORN, cardinalul Vienei, însoțit de dl. dr. JOHANN MARTE, președintele “Pro Oriente”, de Excelența Sa dl. CHRISTIAN ZEILEI-SEN, ambasadorul Austriei la București, și de alți credincioși din Viena;

-Însoțit de Prea Sfințitul Episcop vicar patriarhal VINCENȚIU PLOIEȘTEANU, a participat la Concertul festiv de la Ateneul Român, prilejuit de *Ziua Europei*.

Martți, 10 mai a.c.:

Primiri:

- P.C. Pr. GABRIEL POPESCU și doamna preoteasă, pensionari de la

parohia ortodoxă română din Sydney, Australia, veniți la rude.

Joi, 12 mai a.c.:

Primiri:

- Dl. arhit. MIHAI ANANIA-TARCĂU, sprijinitorul lucrărilor de restaurare ale Schitului românesc Prodromul din Sfântul Munte Athos, împreună cu soția și dl. HORIA ALEXANDRESCU, însoțiți de P.C. Ierod. JUSTINIAN STOICA. La propunerea părintelui stareț PETRONIU, s-a acordat d-lui arhit. MIHAI ANANIA-TARCĂU distincția “Crucea Patriarhală”.

Vineri, 13 mai a.c.:

-Însoțit de Prea Sfințitul Episcop vicar patriarhal AMBROZIE SINAITUL a primit pe Excelența Sa dl. DUȘAN CRNOGORCEVIC, noul ambasador al Serbiei și Muntenegrului la București, în vizită de prezentare, cu care a avut o convorbire importantă în legătură cu situația romilor din aceste părți;

-Dl. SEBASTIAN DUCU de la *Muzeul Național Cotroceni* pentru organizarea muzeului;

-Excelența Sa dl. YURI TIKHO-NOV, împuternicit al Comitetului de Relații Externe al Administrației Sankt Petersburg în România în vederea organizării unui program special în Palatul Patriarhiei;

-Dl. prof. dr. doc. VICTOR VALIN din Germania pentru prezentare.

Luni, 16 mai a.c.:

Primiri:

-Dl. dr. doc. VICTOR VALIN din Köln, Germania;

-P. Cuv. ierod. SIMEON STANA, doctorand al Facultății de Teologie din Atena.

Marti, 17 mai a.c.:

-A primit pe P.S. Episcop SOFRONIE al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, prezent la București pentru participarea la lucrările Comisiei naționale de bioetică a Patriarhiei Române;

-A semnat *Protocolul* dintre Patriarhia Română și Banca Națională a României privind retrocedarea către unitățile bisericești a obiectelor din metale prețioase depuse de acestea la bancă, în perioada 1980-1982.

Joi, 19 mai a.c.:**Primiri:**

-P.S. IRINEU BISTRIȚEANUL, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Clujului;

-DI. GERHARD BUCHHOLZ, director general OMV-România, împreună cu soția;

-Membrii Comisiei naționale de bioetică a Patriarhiei Române la sfârșitul întâlnirii de lucru de la Palatul Patriarhiei (18-19 mai).

Vineri, 20 mai a.c.:**Primiri:**

-Noul Ambasador al Republicii Federative a Braziliei la București, Excelența Sa DI. HILDEBRANDO TADEU NASCIMENTO VALLARDES, în vizită de prezentare. Au participat Prea Sfinții Episcopi vicari patriarhali VINCENȚIU PLOIEȘTEANU și CIPRIAN CÂMPINEANUL și P.C. Pr. MICHAEL TIȚA, consilier patriarhal;

-Un grup de călugări din mănăstirea Putna întorși dintr-un pelerinaj la Locurile Sfinte.

Luni, 23 mai a.c.:**Primiri:**

-I.I.P.P.S.S. TEOFAN, Mitropolitul Olteniei și NIFON, Arhiepiscopul

Târgoviștei înaintea plecării la Istanbul pentru a participa, din partea Patriarhiei Române, la *Întâlnirea interortodoxă a Întâistătorilor și Delegațiilor Bisericilor Autocefale* în legătură cu problemele apărute în cadrul Patriarhiei Ierusalimului;

-Noul Ambasador al Republicii Elene la București, E.S. DI. ATHANASSIOS DENDOULIS, în vizită de prezentare. A fost de față P.S. Episcop vicar patriarhal CIPRIAN CÂMPINEANUL;

-DI. prof. dr. GEORGIOS GALITIS de la Facultatea de Teologie din Atena, împreună cu soția. Au fost prezentați de P.C. Pr. prof. dr. CONSTANTIN COMAN prodecan al Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian".

Marti, 24 mai a.c.:**Primiri:**

-Membrii *Grupului de rugăciune* din Camera Deputaților care au prezentat Prea Fericirii Sale activitatea acestui grup;

-P. Cuv. ierom. CASIAN TUNARU de la Parohia Sfântul Nicolae din New York;

-DI. Prof. dr. THEODOR MĂGHAR de la Universitatea din Oradea;

-DI. Lt. col. dr. CRISTIAN SCARLAT, directorul *Oficiului național pentru Cultul Eroilor* în legătură cu înființarea acestui organism guvernamental și planurile de activitate;

-DI. Prof. dr. NUȚU ROȘCA din Sighet, jud. Maramureș care a prezentat Prea Fericirii Sale ultimele sale cărți.

Miercuri, 25 mai a.c.:**Primiri:**

-I.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei înaintea plecării la Strasbourg;

-P.S. Episcop GHERASIM al Râmnicului;

-Dl. Prof. MIHAIL COJOCARU fost membru al Adunării Naționale Bisericești, care a dăruit ultima sa carte, intitulată "Cetatea lui Dumnezeu";

-A acordat distincția "Crucea Patriarhală" d-lui prof. dr. GEORGIOS GALITIS, care a fost înmânată de P.S. Episcop vicar patriarhal CIPRIAN CÂMPINEANUL în Aula Palatului Patriarhiei cu ocazia decernării titlului de *Doctor honoris causa* al Universității din București.

Joi, 26 mai a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Mitropolit TEOFAN al Olteniei și I.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târگووștei la întoarcerea de la Patriarhia ecumenică;

-Noul Ambasador al Spaniei la București, E.S. dl. JUAN PABLO GARCIA-BERDOY Y CEREZO în vizită de prezentare. La primire au participat P.S. Episcop vicar patriarhal CIPRIAN CÂMPINEANUL și P.C. Pr. MICHAEL TIȚA, consilier patriarhal.

Vineri, 27 mai a.c.:

Primiri:

-P.S. IRINEU SLĂTINEANUL, Arhiepiscop vicar al Episcopiei Râmnicului;

-Dl. Prof. dr. CLAUDIO LEMPO, vice-gubernatorul statului Sao Paulo, Republica Federativă a Braziliei.

Sâmbătă, 28 mai a.c.:

-A primit pe P.C. Arhid. prof. dr. CONSTANTIN VOICU de la Facultatea de Teologie "Andrei Șaguna" a Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, care a dăruit Prea Fericirii Sale volumul jubiliar prilejuit de aniversarea a 75 de ani de viață.

Luni, 30 mai a.c.:

-A prezidat Conferința preotească cu tema "Fenomenul migrației din parohii: șanse, probleme și perspective pas-torale", cu preoții Protoieriei III Capitală și a adresat cuvânt de binecuvântare.

Martți, 31 mai a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit TEOFAN al Olteniei și I.P.S. Arhiepiscop ANDREI al Alba-Iuliei;

-P.S. Episcop IOACHIM al Hușilor;

-P. Cuv. arhim. ȘTEFAN GUȘĂ de la mănăstirea Movila lui Burcel, în legătură cu refacerea bisericii.

Miercuri, 1 iunie a.c.:

Primiri:

-I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului cu invitația de a participa la prăznuirea Sfinților Martiri de la Niculițel;

-Dl. SORIN ROȘCA STĂNESCU, directorul cotidianului "Ziua", însoțit de dl. ADRIAN PĂTRUȘCĂ, redactor-șef și de dl. VICTOR RONCEA, șeful departamentului de știri externe;

-Dl. lect. dr. GEORGE ENACHE de la Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, care a dăruit Prea Fericirii Sale cartea sa "Ortodoxie și putere politică în România contemporană".

Joi, 2 iunie a.c.:

Primiri:

-Dl. CĂLIN POPESCU TĂRI-CEANU, prim-ministru al României, însoțit de d-na MONA MUSCĂ, ministrul Culturii și Cultelor, dl. BOGDAN OLTEANU, ministrul pentru Relația cu Parlamentul și dl. VLAD MOISESCU, consilier de Stat. La discuții au fost prezenți I.I.P.P.S.S. Mitropoliți DANIEL al

Moldovei și TEOFAN al Olteniei, I.P.S. Arhiepiscop ANDREI al Alba-Iuliei și P.S. Episcop Vicar Patriarhal VIN-CENȚIU PLOIEȘTEANU;

-Reprezentanții *Partidului Popular European* conduși de dl. HANS-GERT POETTERING.

Vineri, 3 iunie a.c.:

Primiri:

-Dl. ing. NECULAI ONȚANU, primarul sectorului 2, însoțit de câțiva colaboratori din cadrul primăriei, în legătură cu proiectele de asistență socială și repararea sfințelor lăcașuri din cuprinsul sectorului. La discuții au fost de față P.S. Episcop Vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL și P.C. Pr. NICOLAE AUREL, consilier tehnic al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

-E.S. Mons. DOMENICO PADOVANO, episcop de Conversano-Monopoli și membrii ai *Comunității lui Iisus* din Bari (Italia), invitați să participe la prăznuirea Sfinților Martiri de la Niculițel. Oaspeții au fost conduși de P.C. Pr. MIHAI DRIGĂ de la parohia ortodoxă română din Bari. La primire au fost prezenți P.S. Episcop Vicar Patriarhal CIPRIAN CÂMPINEANUL și P.C. Diac. COSTIN SPIRIDON de la Biroul de Protocol al Patriarhiei.

Marti, 7 iunie a.c.:

Primiri:

-P.C. Pr. prof. GABRIEL POPESCU, împreună cu soția, din Australia solicitând binecuvântarea și dăruind icoana Sfântului Haralambie;

-Î.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei, la revenirea din Creta, unde a participat la întrunirea Comitetului Central al Conferinței Bisericilor Europene, desfășurată în

perioada 3-11 iunie în orașul Aghios Nicolaos.

Miercuri, 8 iunie a.c.:

Primiri:

- Î.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târgoviștei – la revenirea din Cipru unde a participat la lucrările Comisiei mixte de dialog teologic ortodox-anglican.

Joi, 9 iunie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la biserica *Domnița Bălașa*, din Capitală, cu prilejul hramului acestei biserici, Înălțarea Domnului. A rostit cuvântul de învățătură adresând preoților și credincioșilor îndemnul de a-L avea pe Mântuitorul Hristos în sufletele lor.

Vineri, 10 iunie a.c.:

-A primit pe dl. MIHAI GHEORGHIU, secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe – Direcția pentru Românii de pretutindeni. La întâlnire au participat P.S. Episcop AMBROZIE SINAITUL, vicar patriarhal, consilier patriarhal MICHAEL TIȚA, sectorul pentru Relații Externe Bisericești, Pr. MIRCEA ALEXA UȚĂ, consilier patriarhal;

-A primit pe dl. DANIEL DUMITRU DIMA, director executiv al S.C. LemTrans S.A., sucursala București. La discuții a participat P.S. Episcop CIPRIAN CÂMPINEANUL, vicar patriarhal.

Sâmbătă, 11 iunie a.c.:

- A primit grupul de copii botezați duminică 5 iunie 2005, prin mijlocirea Asociației *Contact cu Lumea*, care au fost împărțișiți la Catedrala Patriarhală.

Luni, 13 iunie a.c.:

-A primit în audiență pe dl. ADRIAN NICOLAE LEMENI, ministru secretar de Stat pentru Culte, ministerul Culturii și Cultelor. La întâlnire a par-

țicipat P.S. Episcop VINCENȚIU PLOIEȘTEANU, vicar patriarhal;

-A primit pe membrii Comisiei Canonice Juridice și de Disciplină, a Sfântului Sinod în vederea pregătirii unor lucrări importante.

Marți 14 iunie a.c.:

- A prezidat lucrările Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei pentru rezolvarea unor probleme.

Miercuri, 15 iunie a.c.:

-A participat la serbarea de sfârșit de an și premiarea elevilor Seminarului "Nifon Mitropolitul", însoțit de Prea Sfințitii Episcopi AMBROZIE SINAITUL, SEBASTIAN ILFOVEANUL și VARSANUFIE PRAHOVEANUL, rostind cuvinte de binecuvântare profesorilor, elevilor și asistentei.

-A primit pe P.C. Pr. NELUȚU OPREA, de la Parohia Sf. Treime, din Sofia, Bulgaria.

Joi, 16 iunie a.c.:

-A prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu o bogată ordine de zi privind numirile sau transferurile de preoți și teologi în parohiile publicate vacante, capele de spital; proiecte de construcție de biserici, de restaurare și de dobândiri de terenuri;

-A primit pe P.C. Pr. IULIAN ȘCHIOPU, președintele Consistoriului Bisericesc Eparhial, pentru prezentarea unor lucrări ale acestui for.

Vineri, 17 iunie a.c.:

-A primit pe Prof. dr. GUIDO VERGAUWEN, prorectorul Universității din Friburg, Elveția și pe doamna prof. dr. BARBARA HALLENSLEBEN, decan al Facultății de teologie catolică din Friburg. Au fost însoțiți de P.C. Pr.

prof. dr. VIOREL IONIȚĂ, director de studii al Conferinței Bisericilor Europene și P.C. Pr. prof. VASILE RĂDUCĂ, prodecanul Facultății de Teologie;

-A participat însoțit de P.S. Episcop SEBASTIAN ILFOVEANUL, la festivitatea de decernare a titlului *Doctor honoris causa*, profesorului GUIDO VERGAUWEN, prorector al Universității din Friburg, Elveția, desfășurată la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian*, din București. A adresat înaltului oaspete felicitări și a vorbit despre însemnătatea și rolul Facultăților de Teologie în promovarea dialogului teologic în Biserici.

Duminică, 19 iunie a.c.:

-A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală la Sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt și a rostit cuvânt de învățătură;

-În după-amiaza aceleiași zile a săvârșit sfințirea locului pentru noua biserică cu hramul "*Sfânta Treime*", situat în B-dul Iuliu Maniu, nr. 194A și a rostit cuvânt de învățătură. Au participat P.S. Episcop AMBROZIE SINAITUL, vicar patriarhal, protopopi, preoți și mulțime de credincioși.

Luni 20 iunie a.c.:

-A participat la hramul bisericii *Sfânta Treime* din Ploiești cu prilejul dăruirii unor părțicele din Sfintele Moaște ale sfinților martiri Epictet și Astion, de către I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE, al Tomisului. A acordat Crucea Patriarhală PP.CC. preoți MIHAI COLOTELO și IOAN BAROIAN și a rostit cuvânt de învățătură;

-A primit vizita Excelenței sale domnul GEORGE IACOVU, ministrul Afacerilor Externe al Republicii

Cipru. Au fost de față Prea Sfințiți Episcopi AMBROZIE SINAITUL și CIPRIAN CÂMPINEANUL, vicari patriarhali și P.C. Pr. dr. EUGEN MORARU, redactor responsabil al revistei Biserica Ortodoxă Română.

Marti 21 iunie a.c.:

-A primit pe P.S. Episcop PETRONIU, Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Oradiei, însoțit de Pr. VASILE BOTA, vicar administrativ și P.C. Diac. DORIN RAD, cu probleme din partea P.S. Episcop IOAN al Oradiei.

Miercuri, 22 iunie a.c.:

-A primit pentru binecuvântare pe domniile MIKE PEROZNI și R.J.(Bob) POROZNI, din Edmonton, Alberta, Canada aflați în vizită în România.

Joi, 23 iunie a.c.:

-Preotul PAUL BODGE cu soția, parohia Sf. Gheorghe, Kearney, Nebraska, Statele Unite al Americii însoțiti de P.C. Pr. TUDOR CIOCAN capelan la Spitalul Ortopedic Foișor, cu soția;

-A acordat interviu postului de Radio Trinitas cu prilejul aniversării la 1 iulie, a 15 ani de la instalarea I.P.S. Mitropolit DANIEL, al Moldovei și Bucovinei;

-În cursul după-amiezei s-a întâlnit la Mănăstirea de maici Cristiana cu dl. VASILE BLAGA, în legătură cu acordarea unui teren pentru căminul de bătrâni al mănăstirii care va fi inaugurat în curând. Au fost de față P.S. Episcop SEBASTIAN ILFOVEANUL și maica stareță BENEDICTA.

Vineri, 24 iunie a.c.:

-A asistat la Sfânta Liturghie oficiată de P.S. Episcop SEBASTIAN ILFOVEANUL la Mănăstirea Plumbuita din București, adresând un cuvânt de

învățătură monahilor și credincioșilor prezenți.

Sâmbătă, 25 iunie a.c.:

-A vizitat șantierul pentru construirea noii Biserici închinată Duminicii Sfinților Români, din incinta Atelierelor de obiecte bisericești ale Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

Duminică, 26 iunie a.c.:

-A sfințit Căminul de bătrâni pentru clerici și laici construit de parohia Precupeții Vechi din București și a rostit cuvânt de învățătură. A participat P.S. Episcop VARSANUFIE PRAHOVEANUL.

Luni, 27 iunie a.c.:

-Dl. prof. dr. VICTOR CRĂCIUN, președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de pretutindeni care a prezentat volumul *Români de Pretutindeni și Uniunea Europeană*;

-Dl. AUGUSTIN LUCHIAN, președintele Comunității Românești din Australia pentru Bunăstare, Sănătate și Asociației pentru servicii Victoria. Au fost prezenți P.S. Episcop AMBROZIE SINAITUL și P.C. Cons. MIRCEA ALEXA UȚĂ.

Marti, 28 iunie a.c.:

-A participat în paraclisul *Sfânta Ecaterina* al Facultății de Teologie Patriarhul Justinian, cu prilejul depunerii jurământului de către studenții teologi licențiați în anul 2005 și a răspuns cuvântului de întâmpinare adresat de P.C. Pr. prof. dr. NECULA NICOLAE, decanul Facultății și al reprezentantului studenților;

-După-amiază însoțit de P.S. Episcop VINCENTIU PLOIEȘTEANU, a vizitat biserica din parohia Tărtășești, județul Dâmbovița, pentru a

constata stadiul lucrărilor de pictură realizate de dl. VASILE BUZULOI, pictor bisericesc.

Joi, 30 iunie a.c.:

Primiri:

-Dl. Acad. MIHAI CIMPOI, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și membru al Academiei Române, în legătură cu situația Bisericii românilor din Basarabia;

-Dl. BORIS BUZILĂ, scriitor care a primit binecuvântarea pentru tipărirea lucrării duhovnicești *Viața mea în Hristos*, a Sfântului Ioan de Kronstadt;

-Dl. ALEXANDRU C. RĂDULESCU, președintele Comunității Ortodoxe Românești din Argentina, aflat în vizită în România care a prezentat situația comunității românești din această țară;

-A primit delegația preoților militari din Ministerul Apărării Naționale condusă de P.C. Pr. ILINCA ION și P.C. Pr. SORIN BARBĂRASĂ. Au fost prezenți capelanii militari THOMASH HOLUB, capelan șef al preoților din armata cehă și MIROSLAV KOLUBEK, consilier pentru probleme religioase al Ministrului Apărării Naționale din Republica Cehă. Din delegație au făcut parte preotul militar VRÂNCEANU IONEL, slujitor al detașamentului românesc din Afganistan și preotul militar IOAN CĂRPINIȘAN, slujitor al detașamentului românesc din Irak. Cu toții și-au exprimat bucuria misiunii lor alături de ostași.

Vineri, 1 iulie a.c.:

-A primit delegația Administrației Generale a Penitenciarelor condusă de dl. MARIUS IACOB, director general, însoțit de domnii ROBERT MARIUS CAZANCIUC și ȘERBAN ALEXAN-

DRU, directori generali adjuncți și dl. DAN STERIAN, consilier al directorului general. Au fost abordate subiecte legate de activitatea preoților din penitenciare și relația cu comunitățile locale bisericești etc.;

-A primit pe P.C. Arhim. AMBROZIE, egumenul mănăstirii Zografu, din Sf. Munte Athos, însoțit de P.C. Ierom. VISARION, de P.C. Pr. PETĂR TOTEV, parohul bisericii bulgare "Sf. Ilie", din București și un grup de tineri teologi români, în legătură cu viața monahală;

-A participat la sfințirea bisericii noi a Spitalului Fundeni, săvârșită de P.S. Episcop-vicar VARSANUFIE PRAHOVEANUL, unde a adresat cuvânt de învățătură și de felicitare d-lui prof. dr. DAN TULBURE, directorul Spitalului, preotului paroh și tuturor ostenitorilor, binecuvântând bolnavii.

Sâmbătă, 2 iulie a.c.:

-Însoțit de P.S. VINCENȚIU PLOIEȘTEANU, episcop vicar patriarhal, a vizitat mănăstirea Țigănești, închinându-se în biserică, vizitând atelierele de broderie și veșminte preotești.

Duminică, 3 iulie a.c.:

-A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a adresat cuvânt de învățătură la Duminica Sfinților Români.

Luni, 4 iulie a.c.:

-A primit pe decanii Facultăților de Teologie din București, Iași, Sibiu, Cluj-Napoca, Craiova și Arad, participanți la Consfătuirea prezidată de Î.P.S. Mitropolit DANIEL, președintele Comisiei Sinodale Teologice și Liturgice, pentru organizarea celui de-al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie din Patriarhia Română care se

va desfășura în perioada 25-28 septembrie la Academia mănăstirii Brâncoveanu, din comuna Sâmbăta de Sus;

-A primit ep P.P.S.S. Episcopi SILVAN din Italia și SOFIAN din Germania.

Marți, 5 iulie și miercuri, 6 iulie a.c.:

- A prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sesiunea iulie, 2005.

Vineri, 8 iulie a.c.:

Primiri:

-P.C. Pr. NICOLAE DURA, cu soția, parohul parohiei române din Viena, Austria, în legătură cu lucrările de construcție a noii biserici;

-P.C. Pr. THEODOR GIOSAN, parohul bisericii "Izvorul Tămăduirii" și dl. ȘANDRU ALBOI ALEXANDRU, ctitor principal al bisericii "Nașterea Maicii Domnului", din Câmpulung Moldovenesc;

-P.C. Pr. TOADER DOROFTEI, parohul bisericii românești "Sf. Gheorghe" din Stockholm, în legătură cu valoarea canonicității în Biserică;

-În cursul după-amiezii a vizitat noua grădiniță de copii a Parohiei Sfântul Ilie-Rahova și lucrările de construcție ale Centrului social al parohiei Sfântul Spiridon-vechi

Sâmbătă, 9 iulie a.c.:

- A vizitat șantierul noii biserici închinată Sfinților români din incinta Atelierelor Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

Luni, 11 iulie a.c.:

- A primit pe Excelența Sa, dl. JACEK PALISZEWSKI, ambasadorul Republicii Polonia la București, însoțit de dl. JAROSLAV GODUN, consilier al Ambasadei. La discuții a fost prezent P.C. Pr. MICHAEL TIȚA, consilier patriarhal la Sectorul Relații Externe Bisericești.

Marți, 12 iulie a.c.:

-A primit pe dl. ministru ADRIAN NICOLAE LEMENI, secretar de Stat pentru Culte, în legătură cu unele probleme ale Bisericii Ortodoxe Române;

-A săvârșit slujba înmormântării P.C. Pr. Ic. stavrofor IOAN BĂNĂȚEANU, parohul bisericii "Sf. Nicolae-biserica Albă". În cuvântarea rostită a evocat activitatea de excepție a acestui slujitor al sfântului altar, ca secretar al Cancelariei Patriarhale, inițiator al unei corale a preoților capitalei, preot cu o lucrare pastorală pilduitoare.

Joi, 14 iulie a.c.:

-A lansat apelul "Chemare la rugăciune și fapte de ajutorare", pentru susținerea semenilor afectați în urma inundațiilor care au cuprins întreaga țară;

-A primit pe P.S. Episcop IOACHIM al Hușilor, după ieșirea sa din spital;

-A primit pe preotul JAMES RAMSAY, capelanul parohiei anglicane din București, cu prilejul încheierii misiunii pastorale pe care a împlinit-o în capitală, transmitând salutări frățești Grației Sale, dr. ROWAN WILLIAMS, arhiepiscop de Canterbury;

-După amiază a participat la inaugurarea expoziției "Umbre și Lumini, patru secole de pictură franceză", organizată la Muzeul Național de Artă cu prilejul Zilei Naționale a Franței.

Sâmbătă, 16 iulie a.c.:

- A primit pe Mons. LUIGI BRESAN, Arhiepiscop de Trento, Italia, aflat în vizită în România;

- A primit pe dl. ing. MIRCEA MUGESCU și dl. arhit. VOICU FLOREA pentru planul de restaurare a scârilor de la intrarea în Reședința Patriarhală.

Duminică, 17 iulie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură și săvârșind hirotonia întru preot pe seama parohiei Drăgăneasca.

jud. Giurgiu, a tânărului teolog Adrian Cotorceanu. Tot în cadrul Sfintei Liturghii a acordat Crucea Patriarhală P.Cuv. protos. LAURENȚIU MOVILEANU, pentru slujirea sa conștiințioasă.

Luni, 18 iulie a.c.:

Primiri:

- I.P.S. Mitropolit NECTARIOS de Leros, Kalimnos și Astypalea, aflat în vizită în România la invitația I.P.S. Arhiepiscop ANDREI, al Arhiepiscopiei Alba Iuliei.

- Dl. VIRGIL MORARU, artist plastic, patronul firmei ArtGeorgies, firmă care realizează vitralii și mozaic artistic.

Martți, 19 iulie a.c.:

- A primit pe membrii delegației Asociației Comunicațiilor prin Cablu condusă de dl. RADU PETRIC, președintele Asociației, care a prezentat rezultatul colecției pentru familiile sinistrate din Banat, în urma inundațiilor din acea zonă, suma totală fiind de două miliarde lei și unsprezece mii de euro. Suma a fost donată Mitropoliei Banatului, Arhiepiscopia Timișoarei, pentru construcția de case în zonele afectate de inundații.

Miercuri, 20 iulie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la parohia *Sfântul Ilie-Rahova* cu prilejul sărbătorii Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, hramul parohiei, rostind cuvânt de învățătură.

Joi, 21 iulie a.c.:

- A vizitat Mănăstirea Antim pentru a constata stadiul lucrărilor de restaurare care se desfășoară la biserica Sfintei Mănăstiri.

- A plecat în vizită la Mănăstirea *Sfânta Maria* - Techirghiol.

Sâmbătă, 6 august a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sfânta Maria* - Techirghiol, rostind cuvânt de învățătură.

Duminică, 7 august a.c.:

- A participat la Sfânta Liturghie, oficiată de I.P.S. Mitropolit Serafim, la Mănăstirea *Sfânta Maria* - Techirghiol, rostind cuvânt de învățătură.

Martți, 9 august a.c.:

- A vizitat Catedrala Arhiepiscopiei Tomisului la întoarcerea de la Mănăstirea *Sfânta Maria* - Techirghiol.

Miercuri, 10 august a.c.:

- A primit pe dna MARIA CRISTEA, președintele Radiodifuziunii Române. La întâlnire a fost de față P.S. Episcop VINCENTIU PLOIEȘTEANU, vicar patriarhal.

Vineri, 12 august a.c.:

- A primit delegația Bisericii Vechi Catolice din Germania, condusă de Episcopul JOACHIM VOBBE, cu prilejul vizitei în România. La întâlnire au participat P.S. Episcop CIPRIAN CÂMPINEANUL, vicar patriarhal și dl. dr. VOICU, din Germania.

- A primit pe I.P.S. Mitropolit DANIEL, al Moldovei și Bucovinei și pe I.P.S. Arhiepiscop PIMEN, al Sucevei și Rădăuților, cu prilejul deplasării în Grecia, pentru a oferi părțile din Sfintele Moaște ale Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, Mitropoliei de Veroia și Naoussa.

- A acordat un interviu pentru postul de radio *România Actualități*, cuprinzând un cuvânt de învățătură pentru sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului și pentru cei care au suferit de pe urma inundațiilor.

Luni, 15 august a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Sinaia, cu prilejul sărbătorii Adormirii Maicii Domnului, hramul acestei mănăstiri, și a rostit cuvânt de învățătură.

**Secretariatul
Cabinetului Patriarhal**

TÂRNOSIREA BISERICII CU HRAMUL SFINȚII DOCTORI COSMA ȘI DAMIAN DIN INCINTA SPITALULUI CLINIC FUNDENI - BUCUREȘTI

Vineri, 1 iulie 2005, s-a târnosit biserica cu hramul Sfinții Doctori fără de arginți Cosma și Damian din incinta Spitalului Clinic Fundeni.

Biserica este o construcție frumoasă de lemn, ridicată pe un soclu de beton, placat cu piatră, și învelită cu șită, realizată în stilul tradițional românesc, întâlnit mai ales la bisericile noastre de la munte. Are două turle, una scundă și aproape rotundă, cu baza larg deschisă, acoperind naosul și altarul, alta zveltă și de formă pătrată, deasupra pronaosului, care servește și de clopotniță. Un pridvor adăugat lateral, sub formă de prispă, având o mică turlă drept acoperiș, permite accesul credincioșilor în sfântul locaș. Interiorul bisericii este pictat în stil bizantin, într-o coloratură vie, care se îmbină armonios cu icoanele din catapeteasmă. Mobilierul din lemn sculptat artistic, cu motive geometrice și florale, îndeosebi rama tâmplei și strănile, întregește valoarea picturii și creează o atmosferă caldă și îmbietoare, prielnică pentru rugăciune și meditație.

Construcția s-a realizat în doi ani, între 2003-2005, cu contribuția materială a conducerii Spitalului Fundeni, dar n-a lipsit nici ajutorul credincioșilor și sprijinul Centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor. La bunul mers al lucrărilor au ostenit cei doi preoți tineri ai spitalului, Horia Nicolae Prioteasa și Ștefan Ciobotaru, sub îndrumarea Prea Sfințitului Episcop Varsanufie Prahoveanul, care se îngrijește, între altele, în Arhiepiscopia Bucureștilor, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de asistența socială și de activitatea preoților în spitale, cămine de bătrâni, penitenciare și unități militare.

Târnosirea bisericii s-a făcut în prezența unei numeroase asistențe, alcătuită în principal din cadre medicale și personal de îngrijire, cum arătau halatele albe care se vedeau în mulțime, din pacienții transportabili, internați pentru consultație și diagnostic, dar și din credincioși din zonă și din alte părți ale capitalei. Au mai participat directorul spitalului, Dl. doctor Dan

Tulbure, directorul economic, Domnul economist Gheorghe Popescu, Domnul profesor Irinel Popescu, șeful clinicii de chirurgie generală și transplant hepatic și alți șefi de clinică medicală.

Slujba de târnosire a fost oficiată, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul, înconjurat de un mare sobor de preoți, în majoritate slujitori la spitale. După sfințirea apei, oficiată în pridvorul bisericii, sub privirile celor prezenți, potrivit rânduielii, s-a făcut ocolirea sfântului locaș și ungerea cu Sfântul și Marele Mir și stropirea cu aghiazmă a bisericii la exterior. Soborul slujitorilor a intrat apoi în Sfântul Altar și a procedat la depunerea Sfintelor Moaște în piciorul Sfintei Mese și acoperirea lor cu târnoseală, așezarea lespedei de piatră pe piciorul Sfintei Mese, spălarea, stropirea cu apă sfințită și ungerea ei cu Sfântul și Marele Mir, lipirea în cele patru colțuri a icoanelor celor patru Evangheliști, îmbrăcarea Sfintei Mese cu cele două acoperăminte și așezarea Antimisului, Evangheliei și a celorlalte obiecte sfinte care trebuie să stea pe Sfânta Masă. A urmat ungerea cu Sfântul și Marele Mir și stropirea cu aghiazmă a pereților altarului, a picturii interioare și icoanelor din catapeteasmă.

Împlinind rânduiala târnosirii, soborul slujitorilor a trecut la oficierea Sfintei Liturghii, care s-a făcut afară, pe un podium amenajat lângă Sfântul Altar, biserica fiind neîncăpătoare pentru mulțimea credincioșilor prezenți la slujbă, iar canicula zilei înăbușitoare. Răspunsurile liturgice au fost date de un cor de elevi de la Seminarul Teologic din București. În timpul Sfintei Liturghii, transmisă prin difuzoare, grupuri de credincioși, frumos rânduiți, au trecut în liniște prin Sfântul Altar și au sărutat Sfânta Masă și Sfânta Evanghelie, primind la ieșire câte un petec de pânză muiată în târnoseală.

La timpul convenit, s-a citit următorul **Hrisov de ctitorie**, din care un exemplar a fost introdus în piciorul Sfintei Mese, la târnosire, cu semnăturile ierarhului și ale preoților slujitori, ale directorului spitalului și unor medici prezenți la sfințire:

„Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, în zilele Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, s-a ridicat acest sfânt locaș cu hramul *Sfinții Doctori fără de arginți, făcători de mununi și mucenici Cosma și Damian*, în incinta Spitalului Clinic Fundeni, prin grija deosebită a Prea Sfințitului Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Această sfântă biserică s-a construit între anii 2002-2005, cu aprobarea și sprijinul conducerii Spitalului Clinic Fundeni, a personalului medical și a

unor credincioși cu dragoste de Dumnezeu, prin grija preotului Horia Nicolae Prioteasa.

Pentru zidirea, sculptarea și pictarea acestei sfinte biserici au trudit împreună: Emil Semencescu – constructor; Virgil Armanu – sculptor; Sorin George Nicolae – pictor al bisericii.

Slujba de tâmosire a acestui sfânt locaș a fost săvârșită, cu binecuvântarea Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, alături de un ales sobor de preoți, în ziua de 1 iulie 2002.

Binecuvintează, Doamne, și sfințește buna cuviință și frumusețea casei Tale”.

După Sfânta Liturghie, Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, l-a hirotosit iconom stavrofor pe pe preotul Horia Nicolae Prioteasa. Acest rang bisericesc i-a fost acordat tânărului preot de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist pentru osteneala depusă la construirea și înfrumusețarea biserici. După citirea rugăciunii de hirotiesie, Prea Sfințitul Episcop Varsanufie i-a înmânat părintelui Horia Prioteasa, în fața întregii asistenței, însemele rangului de iconom stavrofor: crucea pectorală, bedernița și brâul roșu.

În acest moment al slujbei a poposit la Spitalul Fundeni, în mijlocul preoților și credincioșilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, reținut în cursul dimineții de rezolvarea unor probleme urgente la Cabinetul Patriarhal. Prea Fericirea Sa a străbătut cu greu printre credincioși, care s-au înghesuit să-l salute, și a urcat pe podium, fiind întâmpinat de Prea Sfințitul Episcop Varsanufie, de Domnul director Dan Tulbure și de Domnul profesor Irinel Popescu, unul din ctitorii bisericii, a cărei construcție a sprijinit-o atât moral, cât și material.

În continuare a urmat o mică ceremonie și s-au rostit discursuri. Cel din tâi a vorbit Prea Sfințitul Episcop Varsanufie care a spus, adresându-se Prea Fericitului Părinte Patriarh: „Pentru cei aflați în neputințe, internați în acest spital, în doi ani de zile s-a ridicat biserica aceasta, cu hramul Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian, prin contribuția cadrelor medicale de aici, medici și asitenți, care au contribuit fiecare în parte, dar și cu ajutorul credincioșilor, încât astăzi ea a putut să fie sfințită”. Prea Sfinția Sa a mai spus, spre stiința celor prezenți: „În cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor își desfășoară activitatea în spitale 65 de preoți, dintre care unii au participat la această sfințire. Arhiepiscopia Bucureștilor are 50 de programe sociale în derulare, pentru case de bătrâni, cabinete medicale, cămine și cantine sociale. Numai cu câteva zile în urmă Prea Fericitul Părinte Patriarh a partici-

pat la sfințirea unui cămin pentru bătrâni în parohia Precupeții Vechi, care a devenit casă pentru cei care sunt în vârstă și nu mai au pe nimeni să-i îngrijească. După 1990, numai în București s-au construit, prin grija Prea Fericirii Sale, peste o sută de biserici noi și n-a rămas așezământ medical sau de copii și bătrâni care să nu aibă asigurată asistența religioasă. Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a aplecat cu multă dragoste, după porunca Domnului, către cei care se află în necazuri, către cei care se află în supărări și nevoiețe”.

A luat apoi cuvântul Domnul director Dan Tulbure, a cărei contribuție a fost hotărâtoare la construcția bisericii, care a spus: „Este o cinste deosebită pentru medicii și personalul medical care lucrează în acest spital de a avea în incinta lui și o biserică. Spitalul Fundeni este un spital bine cunoscut în țară, care îngrijește anual peste 60.000 de pacienți, un spital cu performanțe medicale cu care ne putem mândri și în afara țării, nu numai aici. Este o cinste, așadar, cu totul deosebită, deoarece acestui spital, pe lângă performanțele medicale recunoscute de toată lumea, îi lipsea ceva din domeniul spiritual. Atât pacienților, cât și nouă celor care îi îngrijim ne lipsea acest sfânt locaș, care ne va ajuta să ne îndeplinim îndatoririle la un alt nivel spiritual. Este o cinste pentru noi și participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh la sfințirea acestei biserici, care s-a dorit să fie un locaș deosebit. Se pare că așa și este. Avem doi preoți tineri aici, care își împlinesc cu responsabilitate clinică datoria, și suntem foarte mulțumiți că am reușit să facem acest lucru”.

În încheiere, a vorbit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a spus:

Prea Sfințite Părinte Episcop Varsanufie,

Domnule director,

Domnule profesor,

Prea Cucernici Părinți,

Iubiți frați și surori în Domnul,

„Însăși lumina soarelui care s-a revărsat peste fețele și inimile noastre și a împodobit sărbătoarea de astăzi arată, pe graiul ei și cu valoarea ei, cât de frumoasă, cât de măreață și cât de strălucitoare este sfințirea altarului unei biserici și încă în incinta acestui mare și renumit spital Fundeni, vestit și prin slujitorii lui. Că Biserica pune mare preț în slujirea ei pe tămăduirea celor suferinzi, învățată de la Mântuitorul Iisus Hristos, rezultă și din hramul acestui sfânt locaș, închinat Sfinților Doctori Cosma și Damian, numiți și fără de arginți, adică fără plată, dar cu multă bunăvoință, cum se practică și astăzi din fericire și se cunosc atâtea cazuri, ca Domnul profesor Irinel Popescu care a săvârșit aici adevărate minuni, vindecând tineri și vârstnici. Puterea vindecătoare a Mântuitorului Iisus Hristos arată Dumnezeirea Lui, arată în

același timp că Dumnezeu în care noi credem și pe care-L slăvim în Treime, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, este izvorul vieții, izvorul luminii, este Cel care îndepărtează întunericul, combate pe diavol cu toate uneltirile lui, ne dă viață din viața Lui și a Fiului Său, Domnului nostru Iisus Hristos, Care cu moartea Sa a călcat moartea noastră și a zdrobit-o pentru vecii vecilor, făcându-ne pe noi fii ai Învierii, fii ai luminii.

După cele cinci decenii de dictatură, când preotul nu putea să vină la patul bolnavului decât pe ascuns și cu bunăvoința medicilor credincioși, acum, în condițiile de libertate dobândită prin sacrificiul tinerilor și vârstnicilor în decembrie 1989, trăim bucuria aceasta de a avea altare sfinte în spitale, cum avem aici și în alte părți în țara noastră, care sunt izvorătoare de sfințenie și de lumină sufletească. Suntem, așadar, fii luminii, fii vieții, fii dreptății, ai virtuții și prin faptele și credința noastră putem să ne asemănăm sfinților, să fim asemenea Sfinților Doctori Cosma și Damian, ocrotitorii acestei biserici. Cercetând vechile cronicile ale istoriei noastre, Sfântul Sinod a găsit în rândul celor care au trăit și au murit cu credința în Hristos, creștini vrednici de a fi cinstiți în rând cu sfinții. Așa încât noi avem acum în calendarele noastre, pe lângă sfinții știuți dintru începuturi, și sfinți români dintre ierarhi, domnitori, monahi smeriți și văzători de Dumnezeu cu rugăciunea și cu inima lor, mărturisitori ai lui Hristos și apărători ai Ortodoxiei, între care mulți tineri. Asemenea acestora sunt tinerii noștri ostași căzuți prin țările Europei, unde le găsim astăzi mormintele, mărturisind acolo, în vecii vecilor, credința în Hristos, credința noastră ortodoxă.

În lucrarea ei de îngrijire a bolnavilor, Biserica se alătură corpului medical și sanitar, tuturor celor ce poartă veșminte albe, care sunt albe și în duhul credinței noastre, și se aseamănă cu noi. La Arhiepiscopia Bucureștilor avem un sector consacrat acestor activități, coordonat de Prea Sfințitul Episcop Varsanufie, care a sfințit astăzi sfântul locaș, înlocuindu-mă și ajutându-mă. Eu acum vin de la o întâlnire cu persoanele responsabile din penitenciare, unde și acolo am amenajat capele și biserici, ca cea de la Jilava, de exemplu, pe care am sfințit-o personal, nu era episcop atunci Prea Sfințitul Varsanufie. Am izbutit să avem preoți în aproape toate penitenciarele din țara noastră.

Mulțumesc Prea Sfințitului pentru slujirea de astăzi, dar am ținut, totuși, să vin și să mulțumesc personal domnului profesor dr. Dan Tulbure, directorul spitalului, și colaboratorilor săi pentru această frumoasă biserică. Spitalul acesta îmi aduce aminte că m-am împărțășit și eu de binefacerile asistenței medicale din partea neuitatului profesor doctor Gheorghe Olănescu, care mi-a dăruit cele ce se cereau la vremea aceea, încât și astăzi pot

să slujesc Biserica noastră. Când l-am cunoscut, era preocupat de zidirea acestor mari pavilioane, a acestor corpuri de clădiri, pe suprafața aceasta întinsă de teren, ca o nădejde generală a noastră, a tuturor celor ce credem în Dumnezeu. Deși cei care finanțau lucrarea nu credeau în Dumnezeu, ea a fost salutată de toată suflarea românească de atunci, fiind primul spital modern din Capitala și țara noastră. Ceva mai târziu, am venit aici și l-am ceretat pe părintele profesor Dumitru Stăniloae, care se afla în grija dumneavoastră, într-un sector aparte. Și atunci eram apropiați unii de alții, și atunci preoții pătrundeau aici ca să împărtășească pe credincioși datorită medicilor, unor mari personalități, ca profesorul doctor Gheorghe Olănescu, cum spuneam, sau profesorul doctor N. Gh. Lupu, care erau în consiliile și adunările noastre bisericești, unde nădăjduim să vă avem și pe dumneavoastră. De aceea, am venit personal ca să vă mărturisesc aceste sfinte adevăruri și să întăresc importanța acestei sfinte lucrări la care sunt chemați acum preoții noștri, cum sunt cei pe care îi vedeți în jurul Prea Sfințitului Episcop Varsanufie, toți tineri, toți cu pregătire și în domeniul acesta, nu numai teologică. Slujirea bolnavilor din spitale, a celor din penitenciare, a căminelor de bătrâni, de copii orfani și altor instituții asemenea acestora reclamă o pregătire specială și responsabilitate din partea preoților Bisericii noastre.

Am aflat și aflăm în continuare multă înțelegere pentru această lucrare și sunt recunoscător Bunului Dumnezeu că am fost ajutați să ridicăm biserici, să facem capele în spitale, să slujim Sfânta Liturghie și să împărtășim credincioșilor frumusețile noastre ortodoxe. Ați văzut și aici și în alte părți ce frumuseți are Ortodoxia, care a păstrat neștirbită credința celor șapte Sinoade ecumenice. Ați auzit că și frații noștri romano-catolici au afirmat lucrul acesta, prin glasul Papei Ioan Paul al II-lea, când ne-a vizitat Capitala, având cuvinte frumoase la adresa credinței noastre ortodoxe, văzută în arta mănăstirilor, în pictura bisericilor, în viața monahilor, în muzica psaltică bisericească, în toate aceste frumuseți pe care le-a păstrat poporul român, creștin din nașterea sa, prin predica Sfântului Apostol Andrei, cum a recunoscut aceeași inegalabilă personalitate de la Vatican, numind țara noastră grădina a Maicii Domnului. Iată imaginea aceasta actualizată aici, în incinta acestui spital, unde biserica se înalță într-un cadru natural atât de prielnic, chemându-ne pe toți la sfințenie, la adevăr, la dreptate, la o viață mai frumoasă, mai bună creștinească, după pilda sfinților.

Biserica ne modelează sufletește prin învățătura ei, aducându-ne în stare să fim asemenea sfinților, să ajungem la îndumnezeire prin viață curată, prin Sfintele Taine, prin Sfânta Taină a Pocăinței, prin Sfânta Taină a Împărtășirii cu Trupul și Sângele Domnului. De aceea, păstrarea valorilor nemuritoare

ale credinței noastre, a învățaturii Bisericii, păstrarea integrității familiei creștine, izvorătoare de viață, izvorătoare de sfinți, este o datorie a noastră a tuturor. Poate ne deosebim, uneori, de alți creștini atunci când combatem anumite practici și păcate, unele chiar foarte grave, cum sunt cele contra firii, care subminează familia cu toate frumusețile ei, care subminează însăși valoarea omului, creația lui Dumnezeu, ca să fie continuatorul vieții pe pământ. Dar când noi condamnăm păcatul sub orice formă, nu însemnează că urâm pe păcătoși. Să nu se înțeleagă cumva lucrul acesta. Noi le adresăm apel cu dragoste, cu iubire, chemându-i la lumină, chemându-i la adevăr, chemându-i pe drumul îndelungat de tradiții și de frumuseți pe care moșii și strămoșii noștri l-au parcurs în cei două mii de ani de viață creștină.

Desigur, cele întâmplate recent la Schitul Tanacu, din județul Vaslui, cu acea abatere gravă de la învățatura Bisericii noastre, ne-au mâhnit foarte mult. Și Mântuitorul se lupta cu demonii și îi scotea din cei posedăți, îi vindeca. Într-o împrejurare, când a vindecat un tânăr, Apostolii nedumeriți l-au întrebat: „De ce noi n-am putut să-i scoatem”. Iar Iisus Le-a spus: „Acest neam de demoni nu ies decât numai cu rugăciune și cu post” (Matei 17, 19-21). Prin acest răspuns, Mântuitorul ierarhizează primejdiile diavolului. Este o suferință reală. Cei posedăți de diavol sunt și ei bolnavi ca și cei atinși de alte boli. Diavolul există, așadar, dar are putere limitată asupra omului, asupra lumii, a vieții. De curând a apărut la Editura Institutului Biblic al Bisericii noastre o carte a Sfântului Ioan Gură de Aur intitulată „Despre mărginita putere a diavolului”, în care se arată că puterea lui este limitată. Numai Dumnezeu este izvorul vieții și izvorul și nemuririi noastre, căreia îi suntem hărăziți cei botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.

Alungarea demonilor din cei posedăți nu se face oricum, ci după o anumită rânduială și mai ales cu multă pregătire. Rugăciunile preoților și rugăciunile celui în cauză duc la vindecare, dar fără a recurge la mijloace inumane, cum s-a făcut la schitul acela, cu acea persoană care a decedat. Avem datoria, frații mei, să respectăm rânduielele bisericesti, valorile credinței pe care noi o mărturisim. Există rugăciunile Sfântului Vasile cel Mare care se citesc celor aflați în această suferință, dar se citesc cu evlavie, cu curățenie sufletească. Acela dintre preoți care le citește, se spovedește, se roagă, este curat sufletește, stăpânit de iubire și de credință nemărginită că nu face el lucrul acesta, ci Însuși Mântuitorul Iisus Hristos. Nimic în Biserică nu se face de către noi, slujitorii, ca taine, ca ierurgi, ca rânduiele, ci Duhul Sfânt lucrează, Iisus Mântuitorul nostru care-I prezent cu noi. Și în această clipă El e prezent cu noi, este în mijlocul nostru. Trebuie ca noi să fim vrednici de El. Un asemenea slujitor care l-a admonestat și l-a violentat pe episcopul de la

Huși nu poate să fie slujitorul Dumnezeuului Cel adevărat. Unui slujitor al sfântului altar nu-i este îngăduit așa ceva. În afară de celelalte abateri, în Biserică numai pentru neascultare se dau pedepse aspre, cum li s-au dat celor de acolo, care au fost excluși din rândul clerului, și mirean și monahal. Avem datoria să păstrăm rânduielile Bisericii, noi preoții, în primul rând, cum spune Mântuitorul Iisus Hristos Apostolilor: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16).

Așa trebuie să fim, iubiți părinți, și așa trebuie să fim, iubiți frați și surori în Domnul, ca să putem împlini voia lui Dumnezeu. Domnul profesor Irinel Popescu ne mărturisea aici că numai Dumnezeu i-a ajutat să facă atâtea lucruri frumoase. Subliniez acest lucru spre slava lui Dumnezeu și pentru bucuria credincioșilor. Dar nu numai dumneavoastră, domnule profesor, ci toți medicii, când se ating de suferința unui bolnav se gândesc la Dumnezeu, înaltă un gând către Dumnezeu și Dumnezeu îi ajută să dea sănătate celui care a venit la ei în grea suferință. Dânsii ne sunt pildă, iubiți părinți, pildă de iubire, pildă de rugăciune, pildă de dăruire. Când vă pregătiți să veniți la biserică să aveți conștiința că vă pregătiți cu pentru ceva foarte rar, foarte însemnat, foarte frumos, spovedindu-vă din ajun, rugându-vă cu căldură, cercetând sfintele cărți, interesându-vă de însemnătatea duminicii sau sărbătorii de a doua zi. Așa ne pregătim noi pentru a sluji pe Dumnezeu. Nu-L slujim pe Dumnezeu venind la biserică sau la spital, la credincioșii bolnavi, ca la birou, ci venim pregătiți sufletește cu rugăciunea noastră, cu inima curată, cu credința că prin noi Dumnezeu săvârșește minunile Sale, cum spunea Proorocul David în Vechiul Testament: „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui” (Psalmul 67, 36). Așa era minunat Dumnezeu și așa este minunat și în viața noastră când vedem o lucrare ca aceasta, când vedem un bolnav însănătoșindu-se, cum erau cei din vremea Mântuitorului și laudau pe Dumnezeu și cântau cu bucurie mare. Să avem nădejde, iubiți frați, că atâta vreme cât cupolele sfintelor locașuri se înmulțesc în București și în toată țara, Biserica noastră se află pe drumul păstrării credinței, al integrității ei, așa cum ne-au lăsat-o Sfinții Părinți.

Vă mulțumesc foarte mult, Domnule Director, Dr. Tulbure, pentru cele înfăptuite aici și vă rog să mă scuzați că am lungit cuvântul meu, dar a fost spre bucuria credincioșilor și a preoților și spre bucuria mea personală, fiind un nimerit prilej de a le comunica cele ce ați auzit. Acum câteva zile, cum a spus Prea Sfințitul Varsanufie, m-am bucurat să mă întâlnesc cu credincioșii la sfințirea Așezământului social și paraclisului cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului” din parohia Precupeții vechi. Ceva mai înainte, am sfințit

temelia unei noi biserici, în numele Prea Sfintei Treimi, pe un teren oferit de Primăria Sectorul 6. Și ceilalți Părinți Episcopi s-au deplasat în Eparhie și s-au întâlnit cu credincioșii din părțile Prahovei, din județul Ilfov. În orașele și satele noastre credincioșii însetează după apa cea vie, după învățătura mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos. Dumneavoastră, medicii, prin harul pe care Dumnezeu vi l-a dat, le dăruieți vindecare de boli și însănătoșire. Noi, prin aceste învățături ale Sfintei Evanghelii pe care le oferim credincioșilor noștri căutăm să fim cât mai aproape de nădejdea lor, de aspirațiile lor de viață, ca toți împreună să ajungem să ne bucurăm de bucuria Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian și să ne numărăm și noi în rândul sfinților. De lucrul acesta Bunul Dumnezeu să ne învrednicească pe toți. Binecuvântarea Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Duhului Sfânt, să fie cu noi cu toți, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!”

Mulțumind Prea Fericirii Sale pentru prezență și pentru cuvântul plin de învățăminte pe care l-a rostit rostit, preotul Horia Prioteasa a spus: „Vă mulțumim, Prea Fericite Părinte Patriarh, pentru că ați venit cu atâta bucurie în mijlocul nostru și ne-ați adresat un cuvânt de învățătură la care am luat bine aminte noi preoții cei tineri, care suntem trimiși de Prea Fericirea Voastră în spitale, în cămine de bătrâni și de copii, în penitenciare, și încercăm să facem voia lui Dumnezeu și ascultare față de Sfânta noastră Biserică și de Prea Fericirea Voastră. În numele slujitorilor, al medicilor, asistenților, al tuturor ostenitorilor acestui spital, în numele bolnavilor internați aici, vă dăruim această icoană a Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian, ocrotitorii Spitalului Fundeni și ai bisericii noastre, care sunt pentru noi toți pildă de apărare a dreptei credințe și de propovăduirea a numelui Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Vă mulțumim!”

Prea Fericitul Părinte Patriarh, urmat de Prea Sfințitul Episcop Episcop Varsanufie, de Domnul director Dan Tulbure și de părintele Horia Prioteasa, a intrat în biserica spitalului, frumos pictată și amenajată, acum târnosită, s-a închinat la sfintele icoane și a semnat în Evanghelia de pe Sfânta Masă. Înainte de plecare, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a întreținut cu conducerea spitalului, cu preoții care au făcut parte din soborul slujitorilor, cei mai mulți de la spitalele din București, a stat de vorbă cu credincioșii, după care și-a făcut loc prin mulțime și s-a întors la reședință.

Gheorghe Vasilescu

SFINȚIREA AȘEZĂMÂNTULUI SOCIAL ȘI PARACLISULUI CU HRAMUL *ACOPERĂMÂNTUL MAICII DOMNULUI* DIN PAROHIA PRECUPEȚII VECHI, PROTOIERIA II CAPITALĂ

În ziua de Duminică, 26 iunie 2005, Duminica *Tuturor Sfinților* - hramul bisericii Precupeții Vechi, din Protoieria 2 Capitală, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, au sfințit Așezământul social și Paraclisul cu hramul *Acoperământul Maicii Domnului* de pe lângă această biserică, construite prin strădania preotului paroh Tudor Gheorghe și contribuția multor donatori și ajutători, care au fost date acum în folosință.

Amplasat în curtea din spatele bisericii, așezământul social cuprinde un cămin pentru cei vârstnici, paraclisul cu hramul *Acoperământul Maicii Domnului*, care este locul de închinare al bătrânilor din cămin, și o cantină care asigură hrană zilnică pentru cei adăpostiți în acest centru de asistență a persoanelor cu dificultate. Așezământul, format dintr-un singur corp de clădire, cu parter, etaj și mansardă, poate găzdui în cele nouă camere ale sale, cu două paturi fiecare, un număr 18 bătrâni, și este dotat cu toate cele necesare pentru buna funcționare. În prezent sunt internate aici opt persoane vârstnice, care au nevoie de îngrijire și medicamente. Totodată, personalul de îngrijire al așezământului asistă la domiciliu încă 25 de bătrâni nedepasabili sau care se deplasează dificil, asigurându-le hrană caldă de trei ori pe zi și oferă de cinci ori pe săptămână hrană caldă unui număr de 50 de persoane provenite din diverse categorii sociale defavorizate. Beneficiarii sunt incluși în acest program pe baza unei anchete sociale efectuate la locuința fiecăruia de către preotul paroh, persoane din comitetul parohial și asistentul social.

În perioada imediat următoare va fi ridicat un corp nou de clădire, lângă cel existent, cu încă șase camere, dependințe și un cabinet medical, lucrare cu finanțare asigurată, încât capacitatea de găzduire va crește, ajungând la 30 de locuri. Se vor asigura mese calde, asistență medicală, consultanță și alte ajutoare pentru circa 60 de persoane care vin aici, duminica sau în cursul săptămânii, și vor fi asistați până la o sută de bătrâni la domiciliu. O extin-

dere în viitor, include o bibliotecă, un club de zi, consultații juridice pentru bătrânii din parohie și alte facilități sociale.

Paraclisul așezământului a fost ridicat și pictat între anii 2000-2005, și are o frumoasă catapeteasmă, iar pereții sunt împodobiiți cu frescă în stil bizantin. Proiectul acestui așezământ a început în anul 2000, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și s-a realizat prin strădania preotului paroh Tudor Gheorghe. Au contribuit la realizarea lui numeroși parteneri, sponsori și donatori, care s-au implicat cu dragoste în această lucrare de ajutorare a semenilor.

Așadar, în Duminica Tuturor Sfinților, la primele ore ale dimineții, s-a oficiat Sfânta Liturghie în biserica parohială, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul, înconjurat de preoți și diaconi.

După Sfânta Liturghie, la orele 12,00, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu Prea Sfințitul Episcop Varsanufie, înconjurați de un numeros sobor de preoți, au oficiat slujba de sfințire a Așezământului și Paraclisului pendinte de acesta. Slujba de sfințire a început cu sfințirea apei, pe un podium amenajat la intrarea în paraclis, care face corp comun cu clădirea așezământului, în prezența câtorva sute de credincioși din cartier și împrejurimi, care, în pofida caniculei din această zi, au asistat și la Sfânta Liturghie din cursul dimineții. Au mai participat la sfințire Domnul primar Nicolae Onțanu și alți reprezentanți ai Primăriei Sectorului 2, care se aflată în parteneriat cu parohia Precupeții Vechi în lucrarea de asistență socială a persoanelor vârstnice și cu dificultăți.

Potrivit rânduielii, după sfințirea apei, s-a stropit cu aghiazmă și s-a uns cu Sfântul și Marele Mir paraclisul la exterior și interior, apoi s-au așezat Sfintele Moaște în piciorul Sfintei Mese și s-au pecetluit cu mirodenii, s-a spălat, s-a uns cu Sfântul Mir și s-a acoperit Sfânta Masă. În continuare, s-a stropit cu apă sfințită și s-a uns cu Sfântul Mir clădirea așezământului în interior, cameră cu cameră. În tot acest timp credincioșii au așteptat afară încheierea slujbei, neavând loc în paraclis, care este foarte mic, și nici în camere n-au putut intra, fiind locuite.

După îndeplinirea rânduielii de sfințire, soborul slujitorilor a revenit pe podiumul de afară pentru ceremonia de încheiere, în cadrul căreia s-au rostit cuvântări în auzul celor prezenți. Șirul vorbitorilor a fost deschis de preotul paroh Tudor Gheorghe, care a spus: „Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a venit astăzi ca să sfințească acest așezământ social la care noi am lucrat începând din toamna anului 2000. Căminul este deschis persoanelor în suferință, celor abandonați, care nu au pe nimeni pe lume, bătrânilor rămași fără

ajutor. Paralel cu construcția așezământului social s-au făcut lucrări de subzidire și consolidare la pereții bisericii, s-a restaurat pictura și s-a învelit din nou acoperișul sfântului locaș. Mulțumirea noastră o vedem în numărul mare al credincioșilor care au venit astăzi, nu numai din parohie, ci și din alte părți ale Capitalei și chiar din provincie, pentru a fi prezenți la sfințirea acestui așezământ social care acum are 18 paturi, dar noi ne străduim să mai construim până la 30 de paturi. Și-au adus contribuția mulți credincioși, care au dorit, din smerenie, să nu le fie numele rostit. Dar și-a adus contribuția și Primăria Sectorului 2, Domnul primar Nicolae Onțanu, care a fost tot timpul alături de noi. Prea Fericirea Voastră, vă mulțumim că sunteți astăzi în mijlocul nostru și vreau să vă spun că Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul a venit de multe ori la noi, ne-a cercetat lucrarea și ne-a sprijinit când am avut nevoie. Suntem conștienți că lucrarea aceasta nu s-a terminat, ci abia de acum începe, pentru că bătrânii internați în acest cămin au nevoie nu numai de hrană, au nevoie nu numai de medicamente, dar au nevoie și de dragostea noastră, de căldura sufletului nostru. De aceea, Prea Fericirea Voastră, este o mare bucurie că ați venit astăzi în mijlocul nostru. Vă mulțumim!” .

În continuare a vorbit părintele Ion Rădulescu, protoiereul Protoieriei 2 Capitală, care a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh următoarele cuvinte: „Anul acesta se împlinesc 19 ani de când Prea Fericirea Voastră ați fost chemat la înalta slujire de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, de arhiepiscop al binecredinciosului popor român. În acești 19 ani, Sfânta noastră Biserică a avut parte de un mare ziditor de suflete și sfinte altare. O mulțime de biserici, mănăstiri, capele s-au zidit în timpul păstoririi Prea Fericirii Voastre și credem că în nici o parte a Europei nu se zidesc atâtea biserici ca în Patriarhia Română. În privința învățământului avem aproape 70 de școli teologice. De asemenea, s-au edificat o mulțime de instituții în care activează preoți, în spitale, în penitenciare, unități militare, cămine de bătrâni. Pe plan extern, Prea Fericirea Voastră ați adus pace acolo unde era tensiune, ați adus destindere acolo unde era încrâncenare, devenind un model de frumusețe și dragoste, de apropiere între popoare, prin modul în care ați primit în Româna, Grădina Maicii, Domnului, pe reprezentanții atâtor Biserici, inclusiv pe Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea. Astăzi, în Duminica Tuturor Sfinților, v-ați luat osteneala de a fi în mijlocul poporului care vă respectă și vă iubește atât de mult și de a da înalta binecuvântare Așezământului parohial *Acoperământul Maicii Domnului*, lucrare dusă la bun sfârșit prin osteneala vrednicului preot paroh Tudor Gheorghe. Această operă de binefacere s-a putut realiza și cu sprijinul generos al Domnului primar Nicolae Onțanu,

iubitor de biserică și de bună rânduială în Sectorul 2, pe care-l conduce, căruia îi aducem respectuoase mulțumiri. Anul trecut a acordat un ajutor de 2 miliarde și o sută de milioane lei pentru acest așezământ. Vă mulțumim, Prea Fericirea Voastră, că sunteți astăzi în mijlocul nostru”.

Un cuvânt de inimă a rostit preotul nonagenar Gheorghe Roșca, care se numără, împreună cu soția, printre primii locatari ai acestui cămin. Venerabilul părinte Gheorghe Roșca, între altele, a spus: „Vă mărturisesc sincer, în atmosfera plină de căldura sufletească a dumneavoastră, dar și a căldurii de sus, cî îmi este greu să vorbesc, fiind trecut de 92 de ani, totuși, vă spun că eu sunt unul din cei care am fost ajutat de Sfânta Patriarhie, de parohia Precupeții Vechi, de Prea Cucernicul Părinte paroh Tudor Gheorghe. Sunt refugiat de două ori din Basarabia. Așa a fost soarta acestei provincii. Despre această provincie, un poet de acolo, Dumitru Macovschi, a scris câteva versuri care sunt și astăzi valabile: „Trecută prin foc și sabie, furată, trădată mereu, ești floare de dor Basarabie, ești lacrima neamului meu”. Într-adevăr, românii de acolo, care s-au refugiat aici, au trăit vremuri grele. Vreau să mulțumesc cu această ocazie Patriarhiei Române și statului român din acea vreme care ne-a primit cu toată dragostea aici în țară, că suntem frați români și avem aceeași credință și aceeași limbă. Aduc mulțumiri cu acest prilej Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru că a sprijinit Biserica din Basarabia cum puțini au făcut-o. Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și pentru dragostea pe care a avut-o pentru preoții care au fost închiși. Prea Fericirea Sa a avut curajul, pe vremea stăpânirii comunistă, să ne apere pe noi, cei care ieșisem din închisoare. Eu am stat peste patru ani închis la Jilava pentru că am scris că Basarabia este provincie românească și am arătat ce jale au făcut comuniștii acolo. În timpul ocupației sovietice, ce au pățit românii de acolo, preoții care s-au refugiat. Ne-au căutat peste tot și ne-au dus îndărăt, pentru că ziceau că suntem cetățeni sovietici. Cei mai mulți am scăpat, revenind aici, alții au fost însă deportați în Siberia și puțini s-au mai întors. Mulțumesc încă o dată Prea Fericitului Părinte Patriarh că mi-a dat aprobare să fiu primit în acest așezământ. Am soția bolnavă de cinci ani, de la un accident vascular, și cu ajutorul lui Dumnezeu, de când se află aici, se simte ceva mai bine. Mulțumesc și Prea Sfințitului Episcop Varsanufie care m-a încurajat să intru în acest așezământ. Am fost printre primii oaspeți, ca să zic așa, internați aici. Vă mulțumesc și dumneavoastră tuturor”.

Șirul vorbitorilor a fost încheiat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a rostit următoarele:

**Prea Sfintite Părinte Varsanufie,
Prea Cucernice Părinte Protoiereu,
Domnule Primar,
Iubite Părinte Paroh, Tudor Gheorghe,
Iubiți Părinți,
Frați și surori în Domnul,**

„Este o zi deosebit de frumoasă, cum s-a spus deja aici, care sădește în sufletul omului mulțumire și îndestulare, încât, împotriva oboselii și arșitei soarelui care nu vă cruță creștetul, ați ascultat cu răbdare Sfânta Liturghie și pe oratorii de până acum, care s-au întrecut în frumuseți și literare, și poetice, și în glăsuirea adevărurilor veșnice ale Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos. Numai inaugurarea acestui Așezământ social, care ne-a ținut pe loc, a putut să ne procure atâta mângâiere și bucurie sufletească.

De la bun început aș vrea să spun iubitului părinte Gheorghe Roșca, un sârguincios mânuitor al condeiului și talentat gazetar, vajnic luptător pentru credință și unitatea de neam, care a cunoscut și durerile închisorilor comuniste, trecut acum de nouăzeci de ani, cum însuși ne-a mărturisit, că nu trebuie să se considere internat în această casă, ci ca un oaspete binevenit. Cei care locuiesc într-o casă bisericească, cum este cea de aici, sunt oaspeți ai Domnului nostru Iisus Hristos. El, Mântuitorul Hristos, a inspirat, prin Duhul Sfânt, pe părintele paroh și pe membrii Consiliului parohial să purceadă la construirea acestui așezământ social, pus sub „Acoperământul Maicii Domnului”. Și tot Mântuitorul Hristos, prin Duhul Sfânt, a dat gând bun celor care au ajutat această lucrare. Mă bucur mult că între cei dintâi care s-au instalat aici este Părintele Gheorghe Roșca, un preot deci al Bisericii noastre.

De mult s-a preocupat Biserica noastră de ajutorarea preoților ajunși la vârsta bătrâneții, a preoteselor văduve și fără sprijin. Chiar în vremurile grele ale dictaturii, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a amenajat în mănăstirile noastre cămine pentru preoți bătrâni, pentru preotese văduve, pentru călugări și călugărițe ajunși în neputință fizică. Modelul de atunci, iată, îl continuăm noi acum în această formă. Este nespus de frumos ceea ce inaugurăm noi astăzi aici. În numele Domnului nostru Iisus Hristos, îl binecuvântează pe Părintele paroh Tudor Gheorghe, consiliul parohial, pe doamna preoteasă și pe toți cei care au contribuit la ridicarea și amenajarea acestui așezământ de asistență socială.

Lucrarea aceasta, iubiți frați și surori, este asumarea personalității noastre în lume și în creația lui Dumnezeu. Omul este creat de Dumnezeu ca să nu trăiască singur, cum a și spus Dumnezeu încă de la început: „Nu este

bine să fie omul singur” (Facere 2, 18). Dar nu numai în sensul căsătoriei, al familiei. Desigur, o familie care dăruiește ostași țării, eroi și mărturisitori ai credinței este o familie sfântă, cum au fost familiile noastre românești din toate straturile sociale. Din această familie am ieșit cu toții, din familia hărăzită de Dumnezeu și binecuvântată de Biserică. Dar și în sensul de familie mare, cum este familia noastră românească, familia țării noastre, familia Bisericii noastre.

Asemenea lucrări sunt cu adevărat roade ale Duhului Sfânt. Ele ne adună, iată, și ne fac să învingem și setea și arșița soarelui și oboseala, bucurându-ne să vedem lucrarea care s-a făcut în această parohie Precupeții Vechi, prin osteneala părinților de aici și binevoitorul ajutor al Primăriei Sectorului 2, pe care l-am avut și până acuma și nădăjduim să-l avem în continuare și mai mult. Punem bază pe lucrul acesta. Mă bucur că în multe parohii din București avem activități sociale asemănătoare sau sub alte forme, foarte necesare și foarte frumoase. Acum au libertatea parohiile să aleagă activitățile sociale, caritabile, filantropice, culturale pe care doresc să le încurajeze și să le promoveze după puterile lor. Această activitate, însă, de a oferi adăpost într-o casă parohială de oaspeți unor persoane vârstnice și fără ajutor, este cu adevărat ceea ce ne trebuie nouă ca Biserică astăzi. Avem preoți bătrâni, preotese văduve și înaintate în vârstă care fie că nu au copii, fie că aceștia nu pot să-i ajute. Noi trebuie să ne îngrijim de ei și fac apel și cu prilejul acesta să nu ne oprim aici, ci să continuăm această frumoasă lucrare de asistență socială. De la Prea Fericitul Patriarh Justinian, cum spuneam, am moștenit căminul pentru preotese văduve de la Mănăstirea Viforâta și căminul pentru preoți bătrâni și profesori de teologie ieșiți la pensie de la Mănăstirea Dealul, aflate astăzi în Arhiepiscopia Târgoviștei. De atunci avem cămine sociale pentru bătrâni și case de odihnă și tratament pentru preoți și familiile lor, care nu erau primiți în stațiuni, nefiind membri de sindicat.

Este o lucrare care risipește, oarecum, durerea prin care am trecut noi zilele acestea în urma celor întâmplate la acea mănăstire din județul Vaslui, pe care le cunoașteți, pentru că au fost bogat mediatizate. Vreau să subliniez și aici că Biserica este așezământ divino-uman. Ea este întemeiată pe învățătura și adevărurile veșnice ale Mântuitorului Iisus Hristos, păstrate cu sfințenie de cler și credincioși. Aceste adevăruri veșnice se regăsesc și în viața monahală. Pentru respectarea lor se cere disciplină în Biserică, atât în viața de parohie, în viața de creștin, cât și în viața monahală. Disciplina aceasta este încă și mai puternică în mănăstire. Este dureros pentru noi, pentru mine îndeosebi, ceea ce s-a întâmplat acolo. Cu ocazia aceasta, cer iertare cre-

dincioșilor pe care poate i-am mâhnit. Biserica își face însă datoria. Celor care încalcă sfintele canoane și celor care nesocotesc disciplina, fie monahi, fie preoți, li se aplică măsurile recomandate de Sfinții Părinți, care fac parte din rânduielile Bisericii noastre ca așezământ uman, dar pe temelii nemuritoare, pe temelii divine. Suntem oameni și putem greși, dar avem mijloace de îndreptare, mijloace de mântuire în Biserică. Și cât de mult ar păcătui cineva. Biserica îi întinde o mână de ajutor, ca la „scăldătoarea” din Sfânta Evanghelie (Ioan 5, 1-15). Nu suntem părăsiți nici o clipă de iubirea lui Dumnezeu, fie sărac, fie bogat, fie cu responsabilități oricât de mari în societate. De la toți se cere, însă, credință și respect pentru valorile veșnice ale Bisericii noastre.

Față de preoți și față de călugări, Biserica este cu mai multă luare aminte, ca ei să cunoască bine sfintele canoane, să cunoască legiurile bisericești. Încât viața noastră bisericească să se desfășoare în condiții normale. Ogorul Bisericii este mare și avem loc destul ca să ne consumăm energiile, oricât ar fi ele de aprinse. Să ne ocupăm de asistența socială, de pildă, ca aici, nu cu cele care s-au petrecut în acea mănăstire, cum am auzit, și de care nu trebuie făcută vinovată Biserica. Pentru că Biserica, învață Sfinții Părinți, ca instituție divino-umană nu poate greși, cum mărturisim noi în Simbolul Credinței: „Cred întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”. Este articol de credință. Cine tăgăduiește valoarea Bisericii și rolul ei în lume, încalcând disciplina și rânduielile bisericești, acela greșește și se exclude din soborul binecredincios al Bisericii noastre. Așadar, de activitățile acestea trebuie să se îngrijească și călugării din mănăstiri, după cum se și face. Avem mănăstiri de mare valoare, cum știți, cunoscute în artă, în cultură, în muzică, în toate frumusețile acestea omenești, care atrag admirația Europei, ca și biserici parohiale, cu preoții harnici și pricepuți, cum a arătat aici părintele protopop.

Am venit astăzi cu multă bucurie în mijlocul credincioșilor acestei parohii. Nu pot să particip peste tot, pentru că am și îndatorirea de a fi și peste hotare. Nu pot să nu răspund la invitația Patriarhului ecumenic, de pildă, sau altor îndatoriri ale Bisericii noastre, dar cine citește agenda mea zilnică de lucru poate vedea cât de puțin timp îmi rămâne mie pentru viața personală. Dumnezeu le știe toate și le cunoaște pe toate. El rânduieste ca preoții noștri, iată, să șteargă prin asemenea lucrări umbra ce se abate câteodată asupra unui slujitor care, ieșit din rânduială, tulbură viața fie a unei mănăstiri, fie chiar a Bisericii.

Împliniri ca cele de aici sunt bucurii la care participăm toți și mă bucur că oriunde mă duc sunt întâmpinat de tineret. Dimineață, când am plecat de

la Catedrala Patriarhiei ca să vin încoace, abia am putut scăpa de ei. În incinta Mănăstirii Antim, ctitoria Sfântului Mitropolit Antim Ivireanul, care se restaurează acum, nu mai încăpeau astăzi credincioșii veniți la slujbă, în majoritate tineri. Sfinții ne sunt prieteni, frații mei, ei ne sunt supraveghetori, ei ne sunt îndrumători. Niciodată să nu ne îndoim, niciodată să nu pierdem nădejdea că Dumnezeu nu ne ajută, chiar dacă ne supune încercărilor. Ați auzit mărturia Părintelui Roșca, care de două ori a fost deportat și Dumnezeu l-a ținut în viață și i-a dat ani binecuvântați, iar acum este oaspetele acestei parohii și al nostru al tuturor. Vă felicit, Părinte Tudor, pe membrii consiliului parohial și pe părintele protopop, care de la început mi-a adus la cunoștință și m-a informat cu mersul acestei lucrări. Sunt foarte bucuros că am auzit de prezența Prea Sfințitului Varsanufie care mă ajută mult în domeniul acesta al asistenței sociale. Mai am un episcop-vicar la Arhiepiscopia Bucureștilor și încă trei la Patriarhie, care astăzi sunt răspândiți la diferite biserici, unde au dorit credincioșii slujbă cu arhiereu. Mă bucur că, din mila lui Dumnezeu, prezența ierarhilor este cerută permanent. Aceasta și este datoria noastră. Nu suntem aleși ierarhi ca să stăm în tronurile acestea din biserici sau din catedralele noastre, ci ca să fim mereu în mijlocul credincioșilor. N-am trăit momente mai frumoase în viața mea și în anii mei, și nu sunt departe de Părintele Roșca, cu doi ani e mai în vârstă dumnealui, și am trecut și eu prin multe încercări, decât atunci când m-am găsit în mijlocul credincioșilor, în mijlocul tinerilor. Sunt bucuros că avem un tineret legat de Biserică și ne ajută în activitățile noastre din spitale, orfelinate, cămine de bătrâni, în toate locurile unde lucrează preoții noștri. Vă mulțumesc tuturor pentru răbdare. Dumnezeu să ne binecuvânteze pe toți, iar sfinții Săi, prietenii Săi să ne ajute cu rugăciunile lor, cu bunătatea lor ca noi să ne învrednicim să le călcăm pe urme. Amin!"

În încheiere, părintele paroh Tudor Gheorghe a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru prezență și pentru cuvânt și a dăruit Prea Fericirii Sale icoana *Tuturor Sfinților*, hramul bisericii Precupeții Vechi și ocrotitorii enoriașilor acestei parohii. Totodată, preotul paroh a oferit Domnului Nicolae Onțanu, primarul Sectorului 2, icoana *Acoperământul Maicii Domnului*, hramul paraclisului, pentru sprijinul material acordat la ridicarea așezământului social.

Înainte de plecare, Prea Fericitul Părinte Patriarh, însoțit de Prea Sfințitul Episcop Varsanufie și de preotul paroh a vizitat așezământul social. A intrat în fiecare cameră și a stat de vorbă cu bătrânii și cu personalul de îngrijire, după care a răspuns la unele întrebări ale ziaristilor privind opera socială și de binefacere a Bisericii.

Gheorghe Vasilescu

POPAS DUHOVNICESC LA SCHITUL IANCULEȘTI

Ridicarea unui altar, sfințirea unui locaș de rugăciune, aprinderea unei candelă, care să lumineze calea vieții credincioșilor, constituie pentru noi prilej de bucurie duhovnicească.

Asemenea bucurie au trăit și credincioșii din localitatea Șoimari, județul Prahova, în ziua de 17 aprilie 2005, din *Duminica a V-a a Postului Mare*, când a avut loc sfințirea bisericii schitului Ianculești, aflat sub oblăduirea spirituală a mănăstirii Crasna.

Schitul este ctitorit de doamnele Eleonora și Ecaterina Ianculescu, care au donat 36 ha de pământ, livezi, pășuni și alte terenuri și care au dorit astfel să înveșnicească și să cinstească memoria părinților lor, în rândul ctitorilor aflându-se și mănăstirea Crasna, și bunii credincioși din împrejurimi.

Credincioșii prezenți la evenimentul sfințirii nou înființatului schit au trăit momente deosebite, bucuriilor și emoțiilor lor adăugându-li-se și bucuria de a avea prezenți oaspeți de seamă: Înalt Prea Sfințitul Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Prea Sfințitul Ambrozie Sinaitul, Episcop vicar patriarhal, delegat al Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Cuviosul Arhimandrit Nicodim, starețul mănăstirii Crasna, P.C. Protopop Vasile Ilie de la Vălenii de Munte etc.

În cadrul Sfintei Liturghii, Prea Sfințitul Ambrozie Sinaitul a dat citire mesajului adresat de către Părintele Patriarh Teoctist, ctitorilor, sfințiților slujitori, părinților viețuitori ai schitului Ianculești și credincioșilor, cei care au făcut cu putință ca acest locaș să devină oază de duhovnicie, rază de lumină și scut de nădejde tuturor celor care caută, încă de acum și de aici, să cunoască și să trăiască în împărăția lui Dumnezeu.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în mesajul său, ne-a îndemnat la rugăciune și viață duhovnicească înălțătoare, la slujirea cu dragoste a lui Dumnezeu și a semenilor, a celor care vor pași pragul bisericii schitului pen-

tru a găsi pacea și alinarea la umbra Crucii, având model pe Cuvioasa Maria Egipteanca, care este "pentru toți creștinii icoana învierii în trup, din moartea păcatului, înainte de învierea cea de obște". Astfel, părinții viețuitori și credincioșii, prin inimă înfrântă și smerită vor putea birui orice ispită și vor contribui prin viața lor curată la strălucirea monahismului românesc, ducând peste veacuri credința lucrătoare și dragostea lor fierbinte pentru cele sfinte. O dovadă a acestei credințe este și schitul nou înființat, care ne înveșnicește ca neam și popor al lui Dumnezeu.

La rândul lor, ctitorii au mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru cuvântul de învățătură și înalților oaspeți pentru participarea la slujba Sfintei Liturghii.

Bucurându-ne de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care ne-a învrednicit să fim prezenți la aprinderea acestei noi candelă ce împodobește salba monahismului românesc, dăm slavă lui Dumnezeu, Cel în Treime lăudat, și Îl rugăm să reverse milele Sale cele bogate asupra viețuitorilor acestui așezământ și a tuturor celor care vor păși pragul său binecuvântat.

Diac. Stuparu Emanuel

**DIN AGENDA DE LUCRU A PREA SFINȚITULUI
EPISCOP EPIFANIE,
EPISCOPUL BUZĂULUI ȘI VRANCEI
(ianuarie-martie 2005)**

1 ianuarie 2005:

- oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; săvârșit slujba „Te-Deum“-ului cu prilejul Anului Nou – 2005; rostit cuvânt ocazional.

2 ianuarie 2005:

- oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei „Precista“ din Municipiul Focșani; rostit cuvânt de învățătură;

- vizite canonice în Municipiul Focșani: paraclisul Parohiei „Sfântul Ierarh Mucenic Teodosie“; biserica Parohiei „Sfinții Împărați“; biserica Parohiei „Sfinții Voievozi“; biserica având hramul „Sfântul Ilie“ (în construcție) din Parohia „Sfinții Voievozi“; biserica (în construcție) din Parohia Golești, Protoieria Focșani II.

3 ianuarie 2005:

- vizite canonice: Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni; Mănăstirea Ciolanu; Schitul Cetățuia.

4 ianuarie 2005:

- participat la solemnitatea organizată cu prilejul zilei onomastice a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

6 ianuarie 2005:

- săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; oficiat slujba Aghiazmei celei Mari; adresat celor prezenți cuvânt despre semnificația marelui praznic al Bobotezei.

7 ianuarie 2005:

- oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei Dăscălești, Protoieria Râmnicu Sărat; rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească;

- vizite canonice în cuprinsul Protoieriei Râmnicu Sărat: biserica Parohiei Colibași; biserica Parohiei Puiestii de Sus; biserica Parohiei Puiestii de Jos; biserica Parohiei Nicolești.

8 ianuarie 2005:

- oficiat slujba înmormântării pentru preotul Gheorghe Vasiloiu, fost paroh al Parohiei Mărunțișu, Protoieria Pătârlagele; rostit cuvânt de mângâiere pentru familia răposatului și pentru credincioși;

- vizite canonice: Mănăstirea Cârnu.

9 ianuarie 2005:

- resfințit biserica din satul Chirlești, filiala Parohiei Valea Lupului, Protoieria Pătârlagele; oficiat Sfânta Liturghie în acea biserică; rostit cuvânt de învățătură;

- hirotesit „iconom stavrofor“ pe preotul paroh Andrei Cornel;

- vizite canonice în Protoieria Pătârlagele: biserica Parohiei Poieni; paraclisul „Adormirea Maicii Domnului“ și biserica (în construcție) având hramul „Sfântul Gheorghe“ din orașul Nehoiu; biserica Parohiei Unguriu; biserica Parohiei Mlăjet; în Protoieria Buzău I: biserica Parohiei „Sfânta Treime“-Buzău.

10 ianuarie 2005:

- prezidat examenul de selecționare-oraș și lucrările Consiliului Eparhial al Episcopiei Buzăului și Vrancei.

11 ianuarie 2005:

- prezidat lucrările Adunării Eparhiale a Episcopiei Buzăului și Vrancei; rostit cuvânt ocazional;

14 ianuarie 2005:

- vizite canonice: Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni; Mănăstirea Ciolanu; sediul Seminarului Teologic Liceal Ortodox Monahal „Sfântul Ierarh Epifanie – arhiepiscopul Ciprului“ de la Mănăstirea Rătești.

16 ianuarie 2005:

- oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei Vadu Pașii, Protoieria Buzău II; rostit cuvânt de zidire duhovnicească;

- vizite canonice: biserica Parohiei Mărăcineni II, Protoieria Buzău I.

21 ianuarie 2005:

- vizite canonice în orașul Adjud: biserica Parohiei „Buna Vestire“ (în construcție); biserica Parohiei „Adormirea Maicii Domnului“; biserica Parohiei „Cuvioasa Parascheva“. Au mai fost vizitate canonic: Schitul „Aco-perământul Maicii Domnului“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din

localitatea Urechești-Vrancea; Mănăstirea Rogozu; paraclisul Parohiei „Sfântul Ierarh Mucenic Teodosie“ din Municipiul Focșani.

22 ianuarie 2005:

- vizite canonice: Schitul Ciobănoaia; Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni.

23 ianuarie 2005:

- oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei „Nașterea Maicii Domnului“ din Municipiul Buzău; adresat cuvânt de învățătură.

30 ianuarie 2005:

- oficiat Sfânta Liturghie în paraclisul Episcopiei Buzăului și Vrancei, cu prilejul hramului Seminarului Teologic Liceal din Buzău; participat la serbarea organizată în cinstea Sfinților Trei Ierarhi; rostit cuvânt ocazional;

- în aceeași zi, sfințit paraclisul Parohiei „Sfântul Vasile“ din Municipiul Buzău; adresat celor prezenți cuvânt ocazional.

7 februarie 2005:

- a participat la oficierea Sfintei Liturghii în Catedrala patriarhală din București în conslujire cu Prea Fericitul Părinte TEOCTIST – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, precum și cu alți ierarhi la festivitățile prilejuite de împlinirea a 90 de ani de viață a Prea Fericitului Sale, festivități ce au avut loc în Palatul Patriarhiei din București.

13 februarie 2005:

- a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a rostit cuvânt de învățătură.

18 februarie 2005:

- a efectuat vizite canonice la Mănăstirea Ciolanu și Schitul „Sfântul

Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni.

20 februarie 2005:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei „Tuturor Sfinților“ (Eroilor) din Municipiul Buzău; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească;

– în aceeași zi, a vizitat șantierul bisericii Parohiei „Sfântul Mina“ (în construcție) din Municipiul Buzău

21 februarie 2005:

– a vizitat canonic: sediul Protoieriei Focșani I; paraclisul (în construcție) de la Catedrala „Cuvioasa Paraschiva“ din Focșani; biserica Parohiei Stamatinești (șantier de pictură) și biserica Unității Militare „Unirea Principatelor“ din Focșani.

23 februarie 2005:

– însoțit de P.C. Consilier Cultural, P.C. Secretar Eparhial și P.C. Director al Seminarului Teologic din Buzău, Prea Sfințitul Părinte Episcop EPIFANIE a asistat la următoarele cursuri de muzică: clasa a XIII-a și clasa a IX-a Seminar, precum și la anul I de la Școala de cântăreți bisericești.

27 februarie 2005:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit diacon pe candidatul Florin Tudorancea și a rostit cuvânt de învățătură.

28 februarie 2005:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Florin Tudorancea pe seama Parohiei Șișcani, Protoieria Panciu; a rostit cuvânt de îndrumare duhovnivească;

– în aceeași zi, a participat la programul misionar de la Parohia Smeeni, Protoieria Buzău II.

2 martie – 3 martie 2005:

– a participat la ședința de lucru a Sfântului Sinod, organizată la Reședința patriarhală din București.

4 martie 2005:

– a participat la ședința Adunării Naționale Bisericești, ale cărei lucrări s-au desfășurat în aula Palatului Patriarhiei din București.

5 martie 2005:

– a participat la programul solemn consacrat aniversării a 120 de ani de Autocefalie (1885 – 2005) și a 80 de ani de Patriarhat (1925 – 2005) ai Bisericii Ortodoxe Române.

6 martie 2005:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei „Sfântul Apostol Andrei“ din Municipiul Buzău; a rostit cuvânt de zidire sufletească.

11 martie 2005

– însoțit de P. C. Secretar Eparhial, Prea Sfințitul Părinte Episcop EPIFANIE a asistat la următoarele cursuri la Seminarul Teologic Liceal din Buzău, precum și la Școala de cântăreți bisericești: Muzică psaltică – clasa a XII-a Seminar; Limba română – anul III Școala de cântăreți bisericești; Limba română – clasa a XIII-a Seminar; Biologie – clasa a XI-a Seminar;

– în aceeași zi, a efectuat vizite canonice la biserica Spitalului Județean Buzău (în construcție).

12 martie 2005:

– a făcut vizite canonice la: Schitul Ciobănoaia; biserica din satul Săsenii Noi, filiala Parohiei Săseni și biserica Parohiei Valea Teancului.

13 martie 2005:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei „Sfântul Gheorghe“ din Municipiul Buzău; a hirotonit diacon pe candidatul Teodor Lupu; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească;

– în aceeași zi, a participat la oficierea slujbei Vecerniei în Catedrala episcopală din Buzău.

16 martie 2005:

– a efectuat vizite canonice la biserica Parohiei „Sfântul Ștefan“ (șantier de pictură) din Buzău, precum și la un bătrân bolnav din Buzău, căruia i s-a acordat un ajutor financiar.

14 – 17 martie 2005:

– a oficiat slujba Canonului celui Mare al Sfântului Andrei Criteanul în Catedrala episcopală din Buzău.

18 martie 2005:

– a făcut vizite canonice la: biserica Parohiei Berca și sediul Seminarului Teologic Liceal Ortodox Monahal de la Mănăstirea Rătești.

19 martie 2005:

– a oficiat slujba înmormântării, în biserica Parohiei Vadu Roșca, Protoieria Focșani I, pentru credinciosul Vasile Ene, tatăl P.C. Pr. Ionel Ene, Protoiereu al Protoieriei Focșani I; a rostit cuvânt de mângâiere;

– în aceeași zi, a făcut vizite canonice la: biserica Unității Militare din Focșani; paraclisul Catedralei „Cuvioasa Paraschiva“ din Focșani (în construcție); biserica Parohiei „Sfântul Nicolae“-Umbră din Focșani (șantier restaurare pictură); biserica Parohiei „Sfântul Nicolae“-Vechi din Focșani; paraclisul „Sfântul Ierarh Mucenic Teodosie“ (în construcție) de la biserica Parohiei Precista din Focșani; biserica Parohiei „Sfinții Antonie și Sava“ (în construcție) din Focșani; biserica Parohiei Răstoaca I (biserica parohială era închisă); biserica Parohiei Răstoaca II; biserica Parohiei Gologanu I (preotul paroh Florin Boșcan oficia slujba Vecerniei; în biserică erau 10 credincioși); biserica Parohiei Gologanu II (preotul paroh se pregătea pentru începerea slujbei Vecerniei); biserica

Parohiei Lămotești (preotul paroh oficia slujba Vecerniei; în biserică erau 25 credincioși).

20 martie 2005:

– a săvârșit slujba Sfintei Liturghii în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit diacon pe candidatul Daniel Niță și a rostit cuvânt de învățătură;

– a luat parte la programul misionar organizat în biserica Parohiei „Sfinții Îngeri“ din Municipiul Buzău, prilej cu care a rostit cuvânt de învățătură întru apărarea dreptei credințe și a respectării rânduielilor postului.

23 martie 2005:

– a participat la programul misionar ce s-a desfășurat în biserica Parohiei Moșești, Protoieria Buzău II; a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească;

– a făcut vizite canonice în cuprinsul Protoieriei Buzău II: biserica Parohiei Vadu Pașii; biserica Parohiei Dâmbroca; biserica Parohiei Beilic; biserica din satul Bordușani, filiala Parohiei Săgeata; biserica Parohiei Săgeata; biserica Parohiei Găvănești; biserica Parohiei Banița; biserica Parohiei Robeasca.

25 martie 2005:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei Săgeata, Protoieria Buzău II; a hirotonit preot și hirotesit duhovnic pe diaconul Teodor Lupu; a hirotonit diacon pe candidatul Gheorghe Chintoiu și a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

27 martie 2005:

– a oficiat slujba Sfintei Liturghii în biserica Parohiei Brădeanu, Protoieria Buzău II, în cadrul căreia a hirotonit preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Gheorghe Chintoiu; a rostit cuvânt de zidire sufletească.

Diac. Loredan Stan

SFÂNTA EPISCOPIE A BUZĂULUI ȘI VRANCEI BILANȚUL ANULUI 2004

La început de an, 2005, în zilele de 10 și 11 ianuarie au avut loc, la Palatul Episcopal din Buzău, întrunirile membrilor celor două foruri de conducere ale Episcopiei Buzăului și Vrancei: Consiliul și Adunarea Eparhială.

Cu această ocazie, s-a făcut analiza activității Eparhiei de la Curbura Carpaților în anul 2004 și s-au luat decizii pentru bunul mers al lucrării Bisericii.

Prima dintre cele două zile a fost dedicată întâlnirii membrilor Consiliului Eparhial cărora li s-au prezentat Rapoartele de activitate întocmite la cele trei mari sectoare ale Centrului Eparhial: Administrativ, Cultural – Învățământ, și Economic.

Ce-a de-a doua zi a debutat cu oficierea slujbei Te Deum-ului în Catedrala episcopală, în prezența Chiriarhului locului și a membrilor forului deliberativ eparhial. Cuvântul de *Bun venit* al Prea Sfințitului Părinte Episcop EPIFANIE a fost urmat, în Palatul episcopal, de desfășurarea lucrărilor Adunării Eparhiale căreia i-au fost aduse la cunoștință Referatele întocmite pe baza Rapoartelor prezentate cu o zi înainte la Consiliul Eparhial. Membrii Adunării au aprobat documentele respective și, în continuare, s-a trecut la probleme administrative, fiind validate transferări, înființări de noi parohii, unele sectorizări ș.a.

Membrii Adunării Eparhiale au apreciat activitatea desfășurată, în anul 2004, în Episcopia Buzăului și Vrancei pe tărâm pastoral-misionar, cultural și administrativ-gospodăresc, și, prin luările de cuvânt, au scos în evidență munca neobosită a Întâistătătorului Eparhiei pentru ca toate să fie bine rânduite spre propășirea Bisericii, a clerului și a credincioșilor săi.

BUCURIILE UNOR COPII TRIȘTI

În numărul trecut al revistei noastre, anunțăm, cu bucurie, înființarea, în Parohia Sătuc, Protoieria Pătârlagele, județul Buzău, a Centrului social pentru copii „Sfânta Maria“.

Iată că, prin bunăvoința preotului paroh Necula Daniel, aflăm cum se desfășoară activitatea în acest lăcaș de asistență socială construit cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte Episcop EPIFANIE și cu fonduri de la Ministerul Culturii și Cultelor, prin bunăvoința Dlui Laurențiu Tănase – Secretar de Stat pentru Culte, fiu al Buzăului.

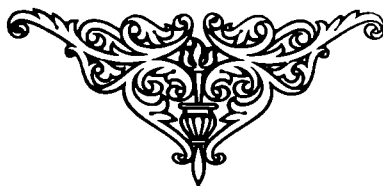
În prezent, în centru sunt îngrijiți un număr de 11 copii, cu vârste cuprinse între 3 și 15 ani, toți provenind din familii cu probleme deosebite sau, pur și simplu, abandonati de părinți.

Pe lângă faptul că, prin găzduirea lor în centru, copiii – cei de vârstă școlară – au participat, zi de zi, la activități educaționale instituționalizate, în școlile din Sătuc sau Berca, toți au avut parte și de alte activități diverse – vizionarea unui spectacol de teatru pentru copii, excursie la grădina zoologică din Ploiești, dar și de altele absolut necesare formării lor spirituale – participarea la toate slujbele Bisericii, primirea Sfințelor Taine ale Spovedaniei și Împărtășaniei

Părintele paroh a remarcat faptul că copiii din centru sunt foarte încântați de programul desfășurat și deja se văd schimbări în bine ale acestora, atât la nivel mental, cât și în ceea ce privește comportamentul.

Cu toate că greutățile sunt inerente, mai ales cele financiare, soluțiile au fost găsite pe parcurs și sperăm că, având sprijinul pe care Chiriarhul Episcopiei Buzăului și Vrancei îl acordă unor asemenea instituții de ocrotire și asistență socială, această activitate se va derula, în continuare, spre binele celor aflați în centru, dar și spre folosul Bisericii creștine, ai cărei membri sunt și copiii de acolo, și credincioșii Parohiei Sătuc, – care, la rândul lor, îi sprijină, după posibilități, – și toți aceia care doar aud de astfel de exemple, iar acestea îi fac mai buni, mai milostivi, mai apropiați de semeni.

Redacția Sfintei Episcopii a Buzăului și Vrancei

AGENDA DE LUCRU A PREA SFINȚITULUI PĂRINTE DAMASCHIN EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR 1 ianuarie – 30 martie 2005

Sâmbătă 1 ianuarie - a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă la Catedrala Episcopală *Sfinții Voievozi* din Slobozia, după care a săvârșit slujba Te-Deum -ului de Anul Nou, rostind și un cuvânt de învățătură.

Duminică 2 ianuarie – a primit pe p.c. consilieri eparhiali, p.c. protopopi și reprezentanții preoților din eparhie, în cadrul recepției de Anul Nou, pe care a oferit-o la reședința episcopală.

Luni 3 ianuarie – a primit pe domnul Nicolae Dragu, primarul municipiului Călărași; audiențe.

Joi 6 ianuarie – a oficiat Sfânta Liturghie la biserica cu hramul *Sfântul Ierarh Nifon* din Călărași, după care a săvârșit, împreună cu un sobor de preoți, slujba de sfințire a Aghiasmei Mari pe malul brațului Borcea al Dunării, în prezența a peste 10.000 de credincioși și a numeroase oficialități locale.

Luni 10 ianuarie – a avut program administrativ; audiențe.

Marti 11 ianuarie – a prezidat ședința Consiliului Eparhial și ședința Adunării Eparhiale, care au analizat și aprobat activitatea Episcopiei Sloboziei și Călărașilor pe anul 2004.

Joi 13 ianuarie – a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală din Slobozia și a hirotonit în treapta de ierodiacon pe monahul Ilarion Conache; audiențe.

Vineri 14 ianuarie – audiențe; program administrativ.

Duminică 16 ianuarie – a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sfinții Voievozi* și a hirotonit întru ieromonah pe ierodiaconul Ilarion Conache, pe seama Mănăstirii Hagieni.

Luni 17 ianuarie – a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial, în cadrul căreia s-a făcut notarea administrativă a preoților din eparhie; program administrativ.

Marti 18 ianuarie – Miercuri 19 ianuarie – audiențe; program administrativ.

Joi 20 ianuarie – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial; audiențe.

Vineri 21 ianuarie – audiențe; program administrativ.

Duminică 23 ianuarie – s-a deplasat la Craiova.

Luni 24 ianuarie – a făcut parte din comisia de concurs pentru ocuparea postului de lector de Bizantinologie de la Facultatea de Teologie din Craiova; a examinat studenții din anul I.

Marti 25 ianuarie – a examinat studenții din anul al II-lea ai Facultății de Teologie.

Miercuri 26 ianuarie – a examinat studenții restanțieri de la Facultatea de Teologie din Craiova; s-a deplasat spre Slobozia.

Joi 27 ianuarie – program administrativ, audiențe.

Vineri 28 ianuarie – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial; a primit pe doamna senator Maria Petre, președintele Organizației Județene a Partidului Democrat- filiala Ialomița.

Duminică 30 ianuarie – a slujit Sfânta Liturghie la biserica parohiei *Sfântul Ilie* din Slobozia; a binecuvântat casa domnului Avram Lucian.

Luni 31 ianuarie – audiențe; program administrativ.

Marti 1 februarie – a participat la Casa de Cultură din municipiul Urziceni la lansarea monografiei Protoieriei Urziceni, numită *Protoieria Urziceni - de la început și până astăzi*; a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe* de la Amara.

Joi 3 februarie – audiențe; a primit pe domnul primar Victor Moraru.

Luni 7 februarie – a slujit într-un sobor de ierarhi la Catedrala Patriarhală din București, cu ocazia împlinirii vârstei de 90 ani de către Preafericitul părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Marti 8 februarie – a primit în audiențe preoți și monahi din cadrul Eparhiei; a primit și a binecuvântat obștea Mănăstirii Chiroiu.

Miercuri 9 februarie – audiențe; program administrativ; a primit pe p. c. Marian Necula, protopop al Protoieriei Oltenița.

Joi 10 februarie – program administrativ; a primit pe p.c. Eugen Barz, protopop al Protoieriei Călărași.

Vineri 11 februarie – audiențe; a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe*; a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Marti 15 februarie – program administrativ; a fost primit în audiență de Preafericitul patriarh Teoctist.

Miercuri 16 februarie – a avut program de audiențe; a primit pe precuviosul Zosima Mârza, starețul Schitului Tăriceni.

Joi 17 februarie – a avut program administrativ; audiențe; a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe de la Amara*; a primit pe precuviosul Rafael Mâț, starețul Mănăstirii Hagieni.

Vineri 18 februarie – a săvârșit slujba de sfințire a sediului Partidului Umanist Român din Slobozia; a prezidat o consfătuire cu p.p. c.c. consilieri eparhiali și protopopi; a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Duminică 20 februarie – a slujit Sfânta Liturghie arhierescă la Mănăstirea *Sfinții Voievozi* din Slobozia și a *hirotesit pe precuvioasa maică Varvara Arnăutu* în stareță; a primit pe domnul Victor Preda.

Luni 21 februarie – a avut program de audiențe; a primit pe precuvioasa maică Daria Clinciu, stareța Mănăstirii Libertatea.

Marti 22 februarie – s-a deplasat la București.

Miercuri 23 februarie – a avut program de audiențe; a rezolvat probleme administrative.

Joi 24 februarie – a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe* de la Amara; a vizitat

Catedrala Episcopală pentru a alege un model pentru icoana hramului.

Luni 28 februarie – Marți 1 martie – s-a deplasat la București, unde a participat la o ședință cu decanii facultăților de teologie din țară și cu membrii Comisiei teologice și liturgice a Sfântului Sinod.

Miercuri 2 martie – Joi 3 martie – a participat la ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a avut loc la Palatul Patriarhal.

Vineri 4 martie – a participat la ședința Adunării Naționale Bisericești.

Sâmbătă 5 martie – a participat la comemorarea a 120 de ani de la primirea autocefaliei și a 80 de ani de la ridicarea la rangul de patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, precum și la aniversarea a 90 de ani de viață și a 55 de ani de arhierie a Preafericitului părinte patriarh Teoctist.

Duminică 6 martie – a slujit Sfânta Liturghie la biserica *Sfântul Spiridon Nou* din București într-un sobor de ierarhi, care a avut în frunte pe Sanctitatea sa Bartolomeu, patriarhul ecumenic al Constantinopolului, și pe Preafericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Luni 7 martie – a avut program administrativ ; s-a deplasat la Craiova.

Marți 8 martie – Miercuri 9 martie – a predat cursuri la Facultatea de Teologie din Craiova.

Joi 10 martie – audiențe; program administrativ.

Vineri 11 martie – a prezidat o ședință cu p.p.c.c. consilieri eparhiali, în care a prezentat o serie de informări în legătură cu discuțiile și hotărârile din cadrul lucrărilor Sfântului Sinod.

Sâmbătă 12 martie – a acordat un interviu postului de radio *România –Actualități*; a primit pe preocuposul **Rafael Măț**, starețul Mănăstirii **Hagieni**.

Luni 14 martie – a avut program administrativ; a săvârșit la Catedrala Episcopală din Slobozia slujba *Canonului Sfântului Andrei Criteanul*.

Marți 15 martie – a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe* de la Amara; a slujit la Catedrala Episcopală din Slobozia slujba *Canonului Sfântului Andrei Criteanul*.

Joi 17 martie – a prezidat ședința Consiliului de conducere al *Societății Biblice Interconfesionale din România* (SBIR).

Vineri 18 martie – a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe* de la Amara; a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Sâmbătă 19 aprilie – a participat la Centrul Cultural UNESCO *Ionel Perlea* din Slobozia la o întâlnire, în cadrul manifestării *Zilele presei ialomițene*, cu poetul basarabean Gheorghe Vieru cu care a vizitat apoi Mănăstirea *Sfinții Voievozi*, Catedrala Episcopală și Centrul Eparhial.

Duminică 20 martie – a slujit la Catedrala Episcopală din Slobozia și a hirotonit în treapta de diacon pe tânărul Dumitru Nicolae-Bogdan; a vizitat expoziția de la Muzeul Agriculturii din România, intitulată *Buna Vestire*.

Luni 21 martie – program administrativ; audiențe.

Marți 22 martie – a primit în audiență un grup de credincioși din Oltenița; a acordat un interviu postului de televiziune Antena 1; a prezidat o întrunire cu p.p.c.c. consilieri și inspectori eparhiali care a discutat unele probleme

organizatorice în legătură cu evenimentul bisericesc din 24-25 martie.

Miercuri 23 martie – a primit pe domnul primar al comunei Mihaile Kogălniceanu; a acordat un interviu postului de radio *Renașterea* din Cluj-Napoca; a primit pe Prea Sfințitul Nicodim, episcopul Severinului și Strehaiei.

Joi 24 martie– s-a deplasat la Chiciu, la punctul de trecere al Dunării, pentru a primi pe Înalț Prea Sfințitul Ilarion, mitropolitul Durostorului, care a adus în dar pentru Catedrala Episcopală din Slobozia moaștele sfinților mucenici Dasie și Emilian de Durostor; a săvârșit slujba Te Deumului la Mănăstirea *Sfinții Voievozi* din Slobozia alături de Înalț Prea Sfințitul Ilarion, mitropolitul Durostorului, și de Prea Sfințitul Nicodim, episcopul Severinului și Strehaiei, rostind un cuvânt de bun venit adresat înaltului ierarh bulgar; a participat alături de cei doi ierarhi invitați la o procesiune cu sfinte moaște pe traseul *Mănăstirea Sfinții Voievozi–Bulevardul Matei Basarab Bulevardul Chimiei–Catedrala Episcopală*.

Vineri 25 martie – a coslujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală *Înălțarea Domnului* într-un sobor de ierahi din care au mai făcut parte Înalț Prea Sfințitul Ilarion, mitropolitul Durostorului, Înalț Prea Sfințitul Teodosie,

arhiepiscopul Tomisului, Prea Sfințitul Casian, episcopul Dunării de Jos, și Prea Sfințitul Nicodim, episcopul Severinului și Strehaiei, rostind cu acest prilej și un cuvânt de învățătură.

Duminică 27 martie – a făcut mai multe vizite pastorale la Parohiile Fetești Gară, Fetești Gară II, Fetești Oraș, Fetești Dudești, Pietroiu, Găldău, Jegălia, lezeru din Protoieria Fetești și Parohiile Oltina, Unirea, precum și Mănăstirea *Libertatea* și Schitul *Coslogeni*.

Luni 28 martie – audiențe; a primit angajații Centrului Eparhial, care l-au felicitat cu prilejul împlinirii a cinci ani de la întronizarea ca episcop al Sloboziei și Călărașilor.

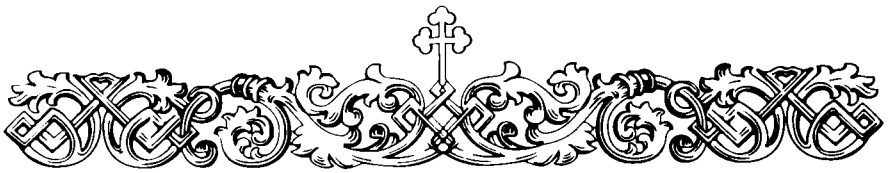
Martți 29 martie – a avut program administrativ; audiențe; a vizitat Schitul *Sfântul Gheorghe* de la Amara.

Miercuri 30 martie – a primit în audiență un grup de monahii de la Mănăstirea *Sfinții Voievozi*; program administrativ; a prezidat Permanența Consiliului Eparhial; a participat la Muzeul de Istorie Ialomița la lansarea cărții *Ialomița medievală* scrisă de domnul profesor Ștefan Grigorescu și editată de Editura Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Valentin Ilie

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

COPIII - TEZAURUL VIU ȘI NEPREȚUIT AL OMENIRII*

*Iubiți copii,
Dragi părinți,
Distinși dascăli,*

În lumina perioadei pascale, o nouă bucurie vine să ne încălzească inimile cu prilejul *Zilei Internaționale a Copilului* - 1 iunie - sărbătoare ce simbolizează tinerețea permanentă a omenirii. Un asemenea moment de referință, consacrat în aceste zile de primăvară copiilor de pretutindeni, s-a încetățenit în toată lumea, nu atât printr-o hotărâre a Forumului mondial, cât mai ales prin sentimentele pe care orice om le nutrește pentru copii, pentru cei care reprezintă darul cel mai de preț al unei familii, al unui popor, al omenirii întregi.

În țara noastră au existat tradiții laudabile, în spiritul învățaturii creștine, privind aducerea pe lume, creșterea și educarea copiilor, care au făcut ca aceștia să se bucure, pe lângă protecția părinților, și de căldura sufletească a semenilor noștri, de dragostea permanent manifestată față de ei de Biserica Ortodoxă Română care, în spiritul cuvintelor Mântuitorului: "*Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți!*" (Marcu 10, 14), a căutat să îi apropie, învățându-i, cu sute de ani în urmă, buchia cărții în tinda Bisericii, iar acum, prin

---

* Mesajul adresat de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului - 1 Iunie 2005.

predarea învățaturii mântuitoare în școală, la orele de religie. Mai mult, printr-o hotărâre a Sfântului Sinod, de acum 11 ani, s-a stabilit că "prima duminică din luna iunie va fi închinată sărbătoririi mamei și copilului, cinstită în biserici prin oficierea Sfintei Liturghii, printr-un cuvânt de învățătură adecvat, rostit de preot. printr-o largă participare din partea credincioșilor și a credincioaselor, precum și printr-un program pe care fiecare eparhie îl poate rândui din timp, după caz și împrejurări".

Cu acest prilej, reamintim preoților noștri ca, și anul acesta, să aibă la inimă rugăciunea pentru sănătatea și bunăstarea copiilor, pentru a fi feriți de primejdii și necazuri. Avem datoria să-i învățăm pe copii, dar, în același timp, trebuie să înțelegem că putem și să învățăm, la rândul nostru, foarte mult de la ei. Mântuitorul Hristos a spus că nu vom putea moșteni Împărăția cerurilor, dacă nu vom fi curați asemenea lor: *"Adevăr vă spun: de nu vă veți reveni și nu veți fi precum copiii, nu veți intra în Împărăția cerurilor"* (Matei 28, 3). Puritatea copiilor trebuie să devină un reper al întregii societăți românești, pentru că doar ea ne poate ajuta să îndepărtăm păcatele lumii care ne pândesc. Să nu ne sfiim să învățăm de la ei cum să ne apropiem de Dumnezeu, cum să aducem bucurie în sufletele întristate. Lumea poate deveni mai bună atunci când vocile copiilor se fac auzite și când inocența lor este prezentă și cultivată.

Să nu-i uităm, în această zi specială, pe copiii care, la noi în țară sau în alte părți ale lumii, suferă din cauza diferitelor forme de discriminare, din cauza problemelor de ordin social și politic. Să încercăm să îi ajutăm, atât cât ne stă în putere, fiecăruia dintre noi, să le mângâiem suferința și să înălțăm o rugăciune pentru ei, pentru viitorul lor.

Trebuie să fim conștienți că o societate aplecată exclusiv asupra trecutului nu are șanse de dezvoltare, una concentrată doar asupra prezentului este cuprinsă de egoism, iar o societate interesată doar de viitor își pierde rădăcinile. Copiii ne pot ajuta să valorificăm cele trei dimensiuni temporale: ei pot duce mai departe moștenirea trecutului și pot valorifica realizările prezentului în viitor. Iată de ce, copiii nu sunt mai puțin importanți decât ceilalți membri ai societății. De-a lungul secolelor, creștinismul a reușit să pună în evidență acest adevăr. Sfântul Ioan Hrisostom spunea: *"Dacă îți iubești copilul, arat-o prin educația pe care i-o dai... Învață-ți copilul de la început să trăiască cu evlavie în lume!... Dacă vei întipări în sufletul său încă fraged învățăturile cele bune, nimeni nu va putea să i le desprindă; ele se întăresc precum sigiliul aplicat pe ceară "*. Această obligație revine nu numai părinților, ci și educatorilor și societății întregi. Cunoaștem și apreciem eforturile dascălilor, lăudabile și permanente, și reamintim principiul

dragostei pentru copil, ce trebuie să însoțească întreaga muncă de instruire și de educare.

Iubiți copii,

În această zi de sărbătoare, în care vă aflați în centrul atenției, vă îndemn să ascultați cuvintele Sfintei Scripturi: "*Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta!*" (Ieșire 20, 12). Cinstiți-i și urmați-i atât pe părinții voștri trupești, cât și pe cei sufletești, care în școli sau în biserici se străduiesc să vă strecoare în suflet și în minte valorile științifice, culturale și religioase. Respectați-i și iubiți-i pe îndrumătorii, educatorii, învățătorii și profesorii voștri, pe toți cei care cu un cuvânt bun, cu un sfat sau cu un ajutor vă călăuzesc pe calea cea dreaptă a învățaturii creștine. Deschideți-vă mintea și inima pentru tot ceea ce este frumos și bun, pentru adevăr, dreptate și solidaritate, ca prin aceste bunuri nepieritoare să vă formați ca oameni deplini și să puteți deveni moștenitori ai Împărăției lui Dumnezeu.

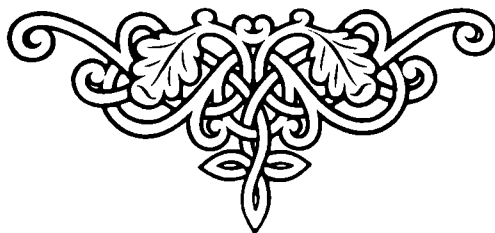
Cu aceste gânduri, îndemn pe toți cei implicați în ampla operă de formare și de educare a tineretului, să pună la inimă preocuparea permanentă și lucrarea cea bună, pentru pregătirea acestui tezaur viu și neprețuit al omenirii, reprezentat de copii, și rog pe Bunul Dumnezeu să binecuvânteze copiii României și pe cei din întreaga lume, să îi ocrotească și să îi călăuzească cu harul și cu iubirea Sa de oameni.

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI

ȘI

PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ASPECTE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI TEOLOGIC ORTODOX ROMÂNESC ÎN PREZENT

În contextul activităților diversificate ale Bisericii Ortodoxe Române, un loc deosebit revine și preocupărilor permanente de continuă dezvoltare și ridicare a calității învățământului teologic și religios în țara noastră, segment pentru care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a manifestat și manifestă interes și grijă deosebită, dată fiind importanța acestuia pentru formarea slujitorilor Bisericii în toate domeniile de activitate.

Amploarea cunoscută de acest segment, ce ține de misiunea învățăto-rească a Bisericii, este determinată atât de menirea ei tradițională, de vocația manifestată de un număr impresionant de tineri ce se apleacă cu interes spre studiile teologice, precum și de noua conjunctură din țara noastră care, în ultimii 15 ani, a oferit condiții favorabile Bisericii de a activa pe multiple planuri.

În domeniul învățământului și educației religioase, este de remarcat faptul că realizările obținute an de an au fost determinate, pe lângă cele mai sus menționate, și de crearea unei infrastructuri corespunzătoare și a factorului uman ce s-a pliat organic pe acest cadru instituțional. Avem aici în vedere sistemul de încadrare al profesorilor de Religie, activitatea de perfecționare continuă a acestora și sistemul, reglementat, de îndrumare și control al cadrelor didactice care predau Religia.

În tot acest angrenaj nu putem să nu menționăm grija permanentă a Sfântului Sinod și a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care au manifestat o permanentă preocupare și atenție deosebită față de acest domeniu de mare responsabilitate în planul formării profilului moral-spiritual al tineretului țării noastre și, în general, al tuturor credincioșilor ortodocși.

Aspectele ce vor fi evidențiate și care s-au derulat de-a lungul anului 2004, vizează atât unele activități curente, cât și elemente ce țin de o permanentă dinamică a fenomenelor specifice, sau de unele mutații impuse de realitățile acestei sfere de cuprindere, aflate într-un permanent proces de transformare și înnoire.

Toate aceste direcții și căutări, obiective și necesare, sunt evidențiate de numeroasele probleme aflate pe ordinea de zi a ședințelor Sfântului Sinod, precum și de eforturile curente și constante de implementare și finalizare a acestora.

Pentru oglindirea problematicii acestui sector facem mențiunea că aspectele vizate și toate activitățile derulate se concretizează în cele 28 temeuri supuse analizei și deciziei Sfântului Sinod, dintre care, unele deosebit de importante, prin conținutul, noutatea și semnificația lor.

Aducând în fața Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a Onoratului Consiliu Național Bisericesc această gamă de realități, cuprinse în *Darea de seamă* anuală pe anul 2004, vom prezenta, ca și în anii trecuți, toate aceste eforturi pe cele trei componente esențiale ce constituie, de-altfel, și structura specifică domeniului de învățământ și educație religioasă, după cum urmează:

1. Predarea Religiei în școlile de stat;
2. Realitățile din învățământul teologic preuniversitar (școli de cântăreți bisericești, seminarii teologice și școli teologico-sanitare);
3. Situația învățământului teologic ortodox superior: Facultățile de Teologie Ortodoxă cu cele trei planuri - Licență, Master, Doctorat, sistemul de acordare a bursele în străinătate, precum și bursierii străini aflați în școlile și facultățile noastre.

I. Predarea Religiei în școlile de stat

Este lucrarea ce are în vedere predarea Religiei la toate clasele din învățământul preuniversitar I-XII (XIII) cu toate filierele, profilurile și specializările sale.

Ca probleme specifice legate de această activitate menționăm:

a). Aspecte legate de generalizarea învățământului obligatoriu de 10 clase

Înainte de a intra în prezentarea aspectelor ce au constituit obiectul acestui domeniu, facem mențiunea că, începând cu anul școlar 2003-2004, s-a

trecut la învățământul general obligatoriu de 10 clase. Acest fapt a determinat elaborarea unei strategii de tranziție, care are în vedere, pentru clasele a IX-a și a X-a, să existe un trunchi comun (TC), obligatoriu pentru toate filierele, profilurile și specializările și a unui Curriculum diferențiat (CD), pentru acestea din urmă alocându-se un număr de 6-8 ore săptămânal, la care se pot adăuga discipline opționale în cadrul Curriculum-ului la dispoziția școlii. În viziunea actuală, clasele a IX-a și a X-a devin primele clase de liceu, iar clasele a XI-a și a XII-a, ultimele clase de liceu. Și în actualul plan de învățământ s-a păstrat Religia în cadrul TC., încât ea se regăsește obligatoriu în Planul de învățământ, în orarul școlii, în catalog, conform prevederilor Legii Învățământului. Pentru școlile de arte și meserii - fostele școli profesionale, fusese omisă includerea Religiei ca disciplină școlară, dar, ca urmare a intervenției Sectorului Învățământ pe lângă Ministerul Educației și Cercetării, cu motivațiile de rigoare, a fost remediată această situație.

Pornind de la această stare de fapt, putem contura statistic o situație concretizată în existența, după cum s-a văzut, a unui cadru bine definit, a unui corp didactic ce acoperă întreg necesarul domeniului și a unor factori de îndrumare și control ce asigură buna desfășurare a tuturor activităților specifice.

b). Situația încadrării cadrelor didactice

În anul școlar 2003-2004 în școlile de stat au predat disciplina Religie: 10.514 de profesori dintre care, 2.987 titulari, iar, 7.527 *suplinitori*. Dintre aceștia 2.670 au obținut definitivatul, 783 gradul didactic II, iar 165 gradul didactic I. Ultimele cifre demonstrează că există o permanentă preocupare pentru ridicarea calității, prin procesul de perfecționare continuă, prin susținerea unor examene în vederea obținerii de grade didactice și a creșterii *calității profesionale*.

Trebuie să remarcăm faptul că circa o treime din profesori sunt titulari și mai mult de o treime au obținut și grade didactice, ceea ce poate fi considerată o performanță, ținând seama de timpul scurt care a trecut de la primele serii de absolvenți ai facultăților de teologie.

De menționat și faptul că, de la an la an, s-a putut constata un nivel de pregătire mai ridicat al celor care s-au prezentat la aceste examene, prin seriozitatea cu care le-au privit, dar și prin activitatea de îndrumare și control de care s-au bucurat din partea factorilor de răspundere.

c). Situația încadrării inspectorilor de Religie

De un real folos a fost și activitatea de îndrumare și control a profesorilor de Religie, asigurată de un efectiv de 42 de inspectorii de specialitate,

dintre care 35 au studii teologice, iar 7 studii laice. Acestora li se adaugă, în același efort și cu același scop, și inspectorii de învățământ și consilierii culturali de la Centrele Eparhiale care, în ultima perioadă, colaborează tot mai armonios, în cadrul celor două structuri.

Menționăm că activitatea lor este riguros organizată, aceștia având obligația să întocmească un plan managerial, anual, în care să-și fixeze obiectivele urmărite zilnic, periodic și global, cu finalități bine determinate, și care sunt redată în dările de seamă transmise de la eparhii.

d). Hotărâri ale Sfântului Sinod, cu privire la predarea Religie

1. Prin hotărârea Sfântului Sinod, Temei 530/2004, s-a dispus revizuirea Programelor școlare pentru clasele IX – XII acțiune ce a decurs din considerentul abordării conținuturilor (temelor) într-o viziune generală și atotcuprinzătoare (pentru clasele a IX-a și a X-a), în timp ce, pentru clasele a XI-a și a XII-a într-o manieră sintetică și conclusivă. Această lucrare s-a efectuat de către o Comisie desemnată de Sfântul Sinod care a lucrat în zilele de 15 ianuarie, 6 - 11 februarie 2004 și a operat modificările de rigoare în Programele școlare, acceptate și de către M.Ed.C. și pe baza cărora s-a trecut și la elaborarea manualelor de Religie.

Revizuirea Programelor școlare la clasele I-XII, nu au presupus schimbări structurale deosebite.

Pe baza acestor revizuiți, s-a trecut la acțiunea amplă, complexă și, am putea spune, de acum permanentă, de elaborare, editarea și tipărire a manualelor de Religie.

2. Prin Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 111/2004, s-a constituit Comisia bisericească de Evaluare a manualelor de Religie, care a lucrat în mai multe rânduri, în cursul anului 2004. Mai întâi au fost analizate și evaluate manuale de clasa I, a II-a și a X-a, care primind avizul favorabil au fost înaintate la Ministerul Educației și Cercetării. În urma acestei prime operațiuni, au fost tipărite manualele pentru clasele I, a II-a, a IX-a și a X-a, într-un tiraj de circa un număr de 1.000.000 exemplare, în valoare de cca. 35 miliarde lei, iar în anul școlar 2004-2005, toți elevii acestor clase au primit manualele gratuit.

3. Prin hotărârea Sfântului Sinod, Temei 623/2004, în spiritul conlucrării stabilite deja de-a lungul timpului, cu Ministerul Educației și Cercetării, pentru coordonarea cât mai eficientă a activităților de îndrumare și control, în ceea ce privește predarea Religiei, s-a reorganizat Comisia Națională de specialitate (disciplina Religie și disciplinele teologice) din cadrul Ministerului

Educației și Cercetării, în care fiecare Mitropolie are câte un reprezentant (Temei 623/2004). Din această Comisie fac parte:

1. *P.S. Ciprian Câmpineanul, Episcop, Vicar Patriarhal, membru în Comisia de Învățământ a Sfântului Sinod – Președinte;*
2. *P.C. Prof. Diac. Nicu D. Octavian, Consilier Patriarhal la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române;*
3. *P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Necula, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” a Universității din București;*
4. *Pr. Prof. Dr. Mihai Vizitiu, Mitropolia Moldovei și Bucovinei;*
5. *P.C. Lector Univ. Arhid. Ștefan Iloae, Mitropolia Ardealului;*
6. *P.C. Pr. Ion Resceanu, Mitropolia Olteniei;*
7. *P.C. Pr. Prof. Dr. Sorin Cosma, Mitropolia Banatului;*
8. *P.C. Pr. Prof. Opreș Dorin Corneliu, Mitropolia Ardealului.*

4. Prin Hotărârea Sfântului Sinod 4587/2004, în contextul aceluiași preocupări, urmărind ridicarea pregătirii profesionale a profesorilor de Religie, prin susținerea examenelor de obținere a gradelor didactice, a fost propusă și aprobată o tematică orientativă a lucrărilor metodico-științifice pentru a fi avute în vedere de cei care doresc să obțină gradul didactic I. De asemenea, s-a întocmit o Programă și pentru susținerea examenelor de titularizare, definitivat și gradul II, în spiritul propunerilor făcute în cadrul Consfătuirii cu Inspectorii de Religie, (București 9-10 septembrie 2004). Această Programă a fost elaborată pe baza propunerilor venite din partea Facultăților de Teologie Ortodoxă din Sibiu, Cluj-Napoca, Alba-Iulia și București.

5. Tot pentru a veni în sprijinul profesorilor care predau Religia s-a aprobat publicarea, ca material didactic auxiliar, a studiului „*Cercetarea Pedagogică în domeniul educației religioase*”, autori: Drd. Monica Opreș, Pr. Prof. Drd. Dorin Opreș și Conf. Dr. Mușata Bocoș, lucrare ce va fi de un real folos profesorilor care predau Religia.

6. Prin Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 3861/2004, au fost aprobate o serie de propuneri avansate de Consfătuirea Inspectorilor de specialitatea Religie, (București 9-10 septembrie 2004), în cadrul căreia s-au formulat 16 propuneri ce vizează îmbunătățirea demersului didactic și forme superioare de predare eficientă a disciplinei Religie.

7. Pe lângă toate aceste implicații directe în aspectul organizatoric și de dirijare a bunului mers al activității de predare al Religiei în școală, trebuie să mai adăugăm și dimensiunea extracurriculară desfășurată cu multă pasiune și rezultate bune de către cadrele didactice antrenate în această muncă.

Din dările de seamă primite de la Centrele Eparhiale rezultă că în toate școlile au avut loc asemenea activități, care amplifică valențele educative ale misiunii didactice. Cercuri metodice sunt organizate în toate școlile mari sau pe centre. Cabinete de Religie există în foarte multe școli, iar în unele s-au amenajat chiar și paraclise, existând solicitarea din partea direcțiunilor unor școli de a avea, ca profesori, și un preot spre a săvârși serviciul divin în acest spațiu, devenit de acum consacrat.

Frecvente sunt Concursurile școlare cu teme religioase, sărbătorile organizate cu prilejul Crăciunului, în special, concertele de colinde sau cercuri de creație cu precădere pictură de icoane pe sticlă sau lemn.

Demn de remarcat este și antrenarea și participarea profesorilor de Religie în organizarea unor tabere școlare, care includ și program religios.

II. Învățământul teologic ortodox preuniversitar

Structura acestui învățământ este reprezentată de școlile de cântăreți bisericești, seminariile ortodoxe și școlile postliceale teologico-sanitare.

1. Școlile de Cântăreți Bisericești

Acestea fac parte din noua categorie a Școlilor de Arte și Meserii, fiind vorba și aici de o reorganizare, iar în 2004 s-au luat unele măsuri vizând armonizarea acestora la structura învățământului obligatoriu de 10 clase.

Dimensiunea acestei forme de învățământ este dată de numărul școlilor, al elevilor școlarizați și al absolvenților.

Astfel, în anul 2004, au funcționat 16 școli de cântăreți, care au școlarizat un număr de 668 elevi, din care au absolvit 212 elevi.

Prin Hotărârea Sfântului Sinod 642/2004, s-au luat unele măsuri pe linia reorganizării acestor școli și anume întocmirea unui nou plan de învățământ și a precizării competențelor profesionale la sfârșitul școlii.

1. Prin planul de învățământ adaptat învățământului obligatoriu de 10 clase, s-a hotărât ca absolvenții clasei a X-a să aibă competențe de cântăreți bisericești, în timp ce elevii care vor urma și clasa a XI –a, complementară, vor avea o calificare superioară, aceea de dascăl sau catehet, cu atribuții în pastorație și administrație, având totodată posibilitatea continuării studiilor la seminar sau la orice alt liceu.

2. În acest sens s-a alcătuit un plan de învățământ atât pentru clasa a IX–a și a X-a ca parte a învățământului obligatoriu, cât și pentru clasa a XI-a complementară.

2. Seminariile Teologice Ortodoxe

Au fost și rămân școlile de referință ale Bisericii Ortodoxe pentru pregătirea temeinică a slujitorilor Bisericii datorită faptului că reușesc să realizeze, pe lângă acumularea cunoștințelor necesare, și formarea unor deprinderi de comportare morală și viață liturgică. Seminariile teologice au constituit din totdeauna școlile de elită ale Bisericii și unități de învățământ de referință chiar și pentru cei care, absolvindu-le, îmbrățișau alte profesii. De menționat și faptul că numărul lor a crescut nu atât din dorința organizatorică de extindere, ci mai ales, datorită atracției tinerilor față de studiile teologice, și ale părinților acestora, pentru modul în care se realizează instrucția și în special, educația, în nota anumitor rigori și principii morale.

Rețeaua și dimensiunea acestor școli este evidențiată de faptul că, la ora actuală funcționează în Biserica Ortodoxă Română 38 de Seminarii cu 2 specializări: Teologie Pastorală și Teologie Patrimoniu.

În anul școlar 2003-2004, numărul elevilor școlarizați a fost de 6451, din care 1163 au absolvit cu diplomă de Bacalaureat și Atestat teologic, de asemenea, se cuvine să menționăm că, în anul școlar 2004-2005, au fost înmatriculați în clasa a IX-a 1156 de elevi. Pentru că suntem la date statistice, este demn de remarcat faptul că rata de promovabilitate a examenului de bacalaureat este cea mai mare pe țară, în multe Seminarii aceasta fiind de 100 %. Tot astfel stau lucrurile la admiterea în facultăți și nu doar la cele de Teologie.

Aceste rezultate se datoresc muncii și dăruirii unui impresionant corp didactic reprezentat de un număr de peste 672 de profesori, din care 242 sunt titulari, 430 suplinitori, 220 cu definitivat, 26 doctori în teologie, 56 doctoranzi, 73 au gradul didactic II, iar 204 au gradul didactic I.

Din cele 38 de Seminarii Teologice, 16 funcționează în localul propriu, proprietatea Centrelor Eparhiale, unele în localuri oferite de stat, iar altele la un loc cu alte școli. Notabil este faptul că, începând cu anul școlar 2004-2005, trei Seminarii își desfășoară activitatea în localuri noi, proprietatea Centrelor Eparhiale. Seminarul de la Râmnicul Vâlcea este amenajat în totalitate, iar la Seminariile București și Iași, cursurile sunt susținute în noile clădiri, urmând ca în cursul anului 2005 să fie finisate și spațiile destinate internatelor.

Din dorința exprimată în diferite zone ale țării, de extindere și dezvoltare a învățământului teologic seminarial, la solicitarea Episcopiei Strehaiei și Mehedinților, Sfântul Sinod a aprobat înființarea unui seminar Teologic Ortodox în municipiul Drobeta Turnu-Severin, județul Mehedinți, începând cu anul școlar 2005-2006.

Privitor la regimul de funcționare al acestora menționăm că unele au personalitate juridică, iar altele sunt integrate în sistemul administrativ al altor licee, având însă planuri de învățământ identice. De altfel, începând cu anul 2005, potrivit unor reglementări ale Ministerului Educației și Cercetării, se prevede ca orice școală, pentru a avea personalitate juridică, trebuie să aibă un număr de peste 200 de elevi. Față de această situație, Sectorul Învățământ a intervenit la Minister care, în răspunsul său, a aprobat acest statut și sub numărul de 200 de elevi, însă cu aprobarea organelor administrației locale și avizul Ministerului. În această situație, se impune ca Seminarile Teologice să devină școli puternice cu 2-3 rânduri de clase, fapt ce le-ar conferi legitimitate și în același timp posibilitatea profesionalizării cadrelor didactice, care ar putea preda într-o strictă specialitate, fără să se dilueze și cu alte discipline colaterale.

Hotărâri sinodale privitoare la Seminarile Teologice

1. Prin Hotărârea Sfântului Sinod 523/2204, vizând admiterea în Seminarile Teologice, menționăm, revizuirea programei și metodologiei acestui examen, în sensul că tematica pentru proba eliminatorie a fost fixată din conținuturile disciplinei Religie de la clasele a VII-a și a VIII-a, pentru ca elevii să utilizeze cunoștințele recente, din manualele și auxiliarele care există, iar ca principii pentru calcularea mediei de admitere, proba de muzică nu mai este notată, ci doar consemnată cu admis/respins. De remarcat faptul ca la examenul de admitere se prezintă elevi cu medii foarte mari în clasele V-VIII și la examenul de capacitate, iar nota de la muzică vicia o apreciere obiectivă probată prin media anilor de gimnaziu și de la examenul de capacitate. Această nouă formă de recrutare a elevilor este, de altfel, și unul din secretele nivelului ridicat de pregătire și a unor rezultate deosebite în Seminarile Teologice.

2. Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 641/2004, a determinat acțiunea de elaborare și întocmire a unui nou plan de învățământ pentru Seminarile Teologice, impus de generalizarea învățământului obligatoriu de 10 clase, în care clasele a IX-a și a X-a fac parte atât din învățământul de cultură generală, cât și din cel de specialitate, respectiv, în cazul nostru, teologică. Și aici, ca și la Școlile de cântăreți bisericești, există un trunchi comun (TC) obligatoriu, un curriculum dezvoltat (CD), care cuprinde discipline de specialitate și un curriculum la decizia școlii (CDS). Comisia care a lucrat la întocmirea planului de învățământ a avut în vedere și faptul că elevii au studiat timp de 8 ani Religia, în cursurile primar și gimnazial și ca atare, planul de învățământ pentru clasa a IX-a și a X-a a fost întocmit în așa fel încât să pre-

vadă, pe lângă disciplinele obligatorii impuse de Ministerul Educației și Cercetării, 9 ore pentru disciplinele de specialitate incluse în CD și CDS, la care se adaugă 4 ore, 1 Ansamblu coral și 3 de Formare duhovnicească. Religia, care era prevăzută în trunchiul comun, a fost și ea inclusă în disciplinele teologice, câștigându-se astfel încă o oră la disciplinele de specialitate, iar în ora consacrată acesteia urmând a se preda liturgica. Planul de învățământ a fost aprobat și de către Sfântul Sinod și de Ministerul Educației și Cercetării și operează începând din anul școlar 2004-2005. În mare, aceeași structură o are și planul de învățământ pentru Seminariile Teologice, Patrimoniul Cultural cu mențiunea că aici CD și CDS este reprezentat de disciplinele de specialitate.

3. Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 1931/2004, a vizat o altă măsură de mare importanță și anume, concordanța planurilor de învățământ, mai sus menționate, cu programe școlare (analitice) adecvate la disciplinele teologice de la aceste clase. În acest sens s-a fixat o Comisie de elaborare a acestora care s-a întrunit în mai multe rânduri, și a definitivat *noile programe școlare la următoarele discipline teologice: Liturgică-Tipic, Studiul Vechiului Testament, Studiul Noului Testament, Dogmatică, Muzică Psaltică și Formare Duhovnicească. La aceste discipline, programele sunt comune Seminariilor Teologice, profilul pastorală și patrimoniul, precum și Școlilor de Cântăreți Bisericești și claselor de teologie din liceele, altele decât cele teologice;*

Pentru profilul Patrimoniul au fost întocmite programele școlare la disciplinele: *Studiul formelor și desenul, Studiul culorilor și pictura de icoană, Istoria artelor - Arta eclezială și Sculptura.*

4. În cadrul lucrărilor de întocmire a programelor școlare, s-a făcut propunerea ca și viitoarele manuale să fie alcătuite pe clase, nu pe domeniu, încât să existe manuale specifice unei clase, cuprinzând doar temele și conținuturile programei clasei respective.

5. Menționăm că în cadrul lucrărilor pentru întocmirea programelor școlare s-au făcut și precizări privind organizarea și desfășurarea Olimpiadei de Religie 2005. S-a propus și s-a aprobat ca etapa națională să se desfășoare între 28 - 31 martie, 2005, la Cluj-Napoca și s-au fixat temele la disciplina Dogmatică și Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Alte elemente legate de desfășurarea acestui concurs privesc aspecte tehnice și sunt, în mare, aceleași ca și în anii trecuți, ele referindu-se la un număr mare de elevi participanți, componența, Comisiei de evaluare, modalitatea de stabilire a punctajului și formele de premiere.

6. O măsură hotărâtă de Sfântul Sinod, Temei 2543 /2004, vizează situația absolvenților de seminarii. În acest stadiu de reorganizare și structurare a învățământului, Hotărârea, exprimă preocuparea și grija pentru soarta unora dintre absolvenții de seminar, care nu au reușit la facultățile de teologie, dar care sunt încadrați în activități bisericești. În cazul absolvenților seminariilor teologice, cu atestat teologic și diplomă de bacalaureat, care sunt angajați cu carte de muncă în posturi de cântăreți bisericești, s-a aprobat ca aceștia să poată candida la examenul de admitere în Facultățile de teologie ortodoxă pe locuri nesubvenționate, beneficiind de aceleași modalități de sprijin pe care le au preoții în curs de calificare și personalul monahal, adică, să poată fi sprijiniți financiar de parohii, protoierii și sponsori.

7. Diversele aspecte privind ansamblul activităților din Seminariile Teologice au fost analizate și în cadrul consfătuirii anuale cu directorii de Seminarii (București, 4 noiembrie 2004). Aspectele discutate au fost, în general, cele care au fost consemnate în prezenta dare de seamă. Remarcabil este însă atașamentul manifestat de către toți acești factori de răspundere, față de soarta școlilor pe care le conduc. De altfel conținutul lucrărilor și propunerile acestei întruniri fac obiectul unui temei ce se vor discuta la proxima ședință a Sfântului Sinod.

Ca notă de observații și concluzii, la acest capitol, amintim că în viitor Seminariile Teologice vor avea durata studiilor de 4 ani, la această decizie ajungându-se din considerentul că elevii vin în Seminar după 8 ani de studiere a disciplinei Religie, în cursul primar și gimnazial și chiar de la grădiniță, unde există o programă pentru activități religioase.

3. Școli Postliceale Teologico-Sanitare

În Patriarhia Română, funcționează, de asemenea, un număr de 8 Școli Post Liceale Teologico-Sanitare în regim de autofinanțare, integrate în sistemul învățământului de stat.

Potrivit datelor furnizate de Centrele Eparhiale, în anul școlar 2003-2004, în aceste școli au fost înscriși 527 elevi, au absolvit 119 elevi, iar în anul școlar 2004-2005 au fost înscriși 290 elevi.

III. Învățământul teologic superior

Învățământul teologic superior constituie componenta esențială a sistemului învățământului teologic în Biserica Ortodoxă Română și exprimă nivelul și prestigiul științific la care acesta se află. Trecând peste etapele de dezvoltare din ultimul deceniu, amintim doar că învățământul teologic superior continuă tradițiile vechilor facultăți de teologie și al Institutelor teolo-

gice, reușind în perioada amintită și, deci, într-o scurtă perioadă de timp, să realizeze o pregătire diversificată în formarea slujitorilor Bisericii, în funcție de comandamentele actuale ale acesteia. Dacă până acum puteam vorbi de o dezvoltare extensivă, la acest moment vom evidenția, necesitatea fundamentală a unei dominante intensive, atât din considerentul calității și exigențelor, cât și al alinierii la unele reglementări recente specifice învățământului universitar, atât din țară, cât și la nivelul european și mondial.

Din acest punct de vedere, în sfera acestuia, o preocupare deosebită a reprezentat-o adaptarea învățământului superior ortodox la reglementările privind noul sistem de învățământ unitar, în perspectiva alinierii la normele mai sus menționate și evidențiate de către Carta de la Bologna.

Pentru început, redând cadrul general de funcționare al învățământului teologic superior, amintim cu date statistice că în Patriarhia Română funcționează un număr de 11 facultăți de teologie (București, Iași, Sibiu, Craiova, Cluj, Constanța, Târgoviște, Pitești, Alba Iulia, Arad, Oradea) și 4 secții incluse în cadrul altor facultăți (Timișoara, Galați, Baia Mare, Reșița), cu un număr de 10 specializări.

Studiile sunt structurate, ca în tot învățământul universitar, pe cele trei trepte: Licență, Masterat, Doctorat.

La Licență, în toate specializările și formele de învățământ au fost școlarizați în anul universitar 2003-2004, un număr de 10.413 studenți, dintre care, 7.144 băieți și 3.269 fete. În anul 2004 au absolvit 2.201 persoane, iar în anul universitar 2004-2005 au fost înscriși 2.923 tineri și tinere. Menționăm că la secția Teologie Pastorală au fost școlarizați 5.596 studenți, din care 5.512 băieți și 84 fete, Diploma de Licență fiind acordată unui număr de 1.061 de absolvenți.

Cursurile de Master, organizate la 12 Facultăți de Teologie Ortodoxă, cu cinci specializări, cu domenii diferite, în funcție de facultățile respective: Biblică (*Exegeză și Ermineutică, Biblică și administrație*), Sistematică (*Doctrină și cultură, Teologie și cultură, Sistematică*), Istorică (*Istorie și tradiție, Istorie bisericască*), Practică (*Pastorație și viață liturgică, Teologia ecleziastică modernă și contemporană, Liturgică, drept canonic și administrație*) Teologie Comunicare Socială și Relații Publice.

Situația studenților aflați la studii aprofundate este următoarea: total înscriși 508 studenți, absolvenți 210, înscriși în anul universitar 2004-2005: 642 de studenți.

Doctoratul se organizează în patru centre universitare: București, Sibiu, Cluj și Oradea. La aceste facultăți sunt înscriși în prezent 400 de doctoranzi. În anul 2004 au obținut titlul de Doctor în Teologie 44 de teologi.

Ca cifră de școlarizare globală, la toate cele trei forme, rezultă un număr impresionant de 11321 persoane cuprinse în această amplă operă de instruire și formare. Totodată, menționăm că potrivit datelor statistice sosite la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române, în facultățile de teologie ortodoxă funcționează un număr de 456 cadre didactice, din care 88 profesori, 57 conferențieri, 162 lectori, 108 asistenți și 41 preparatori universitari.

Hotărâri sinodale privitoare la învățământul universitar

Dintre măsurile propuse și luate în planul derulării curente a activităților universitare, avute în vedere prin hotărâri ale Sfântului Sinod, menționăm, în primul rând și ca primă urgență, repetatele consultări ale factorilor responsabili, de aliniere organică la rigorile noilor reglementări privind învățământul universitar românesc.

1. În acest sens, conform hotărârii Sfântului Sinod, nr. 530/2004, încă de la începutul anului 2004 s-a făcut intervenție la Ministerul Educației și Cercetării pentru aprobarea structurii învățământului teologic superior pe sistemul 4-1-3 (licență, master, doctorat), față de propunerea oficială a Ministerului de 3-2-3.

Privitor la o decizie în acest sens, s-a așteptat o hotărâre pe baza propunerilor venite de la unele Centre universitare, care optau pentru menținerea structurii de 4 ani licență, altele acceptând ideea de 3 ani. Problema este încă în discuție.

2. De o deosebită importanță pentru învățământul teologic superior a fost Congresul național al facultăților de teologie – Durău (8-10 septembrie 2003), la care s-a discutat problema organizării periodice a unui Congres național de teologie și constituirea unor comisii: una pentru planuri de învățământ și alta pentru programe analitice. Dacă o asemenea măsură se impunea pentru revigorarea și ridicarea calității învățământului superior, în condițiile actualei reforme ea se impune cu necesitate și de urgență, date fiind transformările de care s-a vorbit. De menționat că față de propunerile avansate de acest congres, Sfântul Sinod a manifestat un interes deosebit, hotărând ca atât congresele, cât și comisiile amintite să lucreze pe baza unui program bine stabilit, cunoscut și aprobat de autoritatea bisericească superioară. S-a menționat, de asemenea, forma de conlucrare în sistemul de autonomie universitară cu autoritatea bisericească, evidențiindu-se relația canonică și statutară ce trebuie să existe.

3. În nota unor reglementări ce vizează același aspect de creștere a calității învățământului teologic superior, s-a reamintit Centrelor Eparhiale că trebuie să se respecte cifra de școlarizare hotărâtă de Sfântul Sinod, respec-

tiv câte 30 de locuri la Teologie Pastorală pentru facultățile din țară și un număr mai mare la facultatea de teologie din București, întrucât aceasta școlarizează studenți pentru mai multe Eparhii, nu doar pentru Arhiepiscopia Bucureștilor.

4. Pentru stimularea și impulsționarea cercetării teologice și elaborarea unor studii temeinice, precum și pentru apariția cu regularitate și la termen a revistei *Studii Teologice*, s-a hotărât ca aceasta să fie editată de către Facultățile de Teologie și, ca urmare, Facultatea de Teologie din București a constituit un colectiv redacțional. Legat de activitatea publicistică, amintim și apariția unor anuare ale facultăților de teologie, cu studii publicate de cadrele didactice (București, Arad, Alba Iulia și Craiova).

5. În planul unor apariții publicistice, amintim și editarea unui „Liturghier” în limbaj mimico-gestual și „Simbolistica semnelor”, lucrări inițiate de P.C. Pr. Conf. Dr. Constantin Onu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Pitești, care a beneficiat de un sprijin deosebit din parte Centrului Eparhial, a Senatului Universității și a Facultății de Teologie Ortodoxă din Pitești pentru această laudabilă operă, pusă în slujba persoanelor cu deficiență de auz.

6. Alte evenimente de seamă ce se impun a fi menționate sunt:

- alegerea noilor organe de conducere la Facultățile de Teologie. Procedura alegerii acestora s-a făcut în limitele legalității.

- susținerea examenelor de licență, desfășurate la toate specializările potrivit normelor și reglementărilor în vigoare, fără semnalarea unor nereguli sau obiecții.

- organizarea Cursurilor pentru obținerea gradelor profesionale în preoție, la toate Centrele Universitare abilitate, respectiv: definitivat, gradul II și gradul I. Pe lângă cele șase centre universitare fixate pentru acordarea gradelor profesionale au mai solicitat acest drept și Arhiepiscopiile Tomis și Alba-Iuliei, o decizie definitivă urmând a fi luată pe baza hotărârilor Sinoadelor Mitropolitane.

- aprobarea înființării, la Facultatea de Teologie din Pitești, a specializării Teologie-Patrimoniu Cultural, iar la Facultatea de Teologie din Arad a specializării Teologie-Istorie.

Schimbul de burse

a). Bursieri români peste hotare

În prezent, potrivit datelor statistice de care dispune Sectorul Învățământ, se află la studii în diferite instituții de învățământ din străinătate un număr de 183 de teologi români. Dintre aceștia cei mai mulți studiază în Grecia. În realitate, numărul celor care urmează în momentul de față diferite

specializări în domeniul teologiei la instituții din străinătate este mult mai mare, aceasta datorându-se demersurilor personale pe care cei în cauză le fac pentru a obține bursele de studiu.

Pentru anul 2004, Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române a intervenit în vederea obținerii de burse de studiu pentru teologi români la diferite instituții din străinătate, după cum urmează: *Serviciul Cultural Francez, Entraide Protestante Suisse (EPER), Comitetul Catolic pentru Colaborare Culturală – Vatican, Institutul Ecumenic de la Bossey, Diakonisches Werk der EKD* și Institutul Bisericilor Orientale de la Regensburg, Germania, precum și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei.

b). Bursieri în România

În legătură cu situația bursierilor străini în România menționăm că, în prezent, sunt înscriși la studii teologice, la seminarii și facultăți, un număr de 311 cetățeni străini (printre aceștia și etnici români), din care 117 la studii preuniversitare, iar 181 la studii universitare și postuniversitare.

Repartizarea pe țări este următoarea:

- elevi: 99 din Basarabia (88 cu binecuvântarea Î.P.S. Petru și 11 cu binecuvântarea Î.P.S. Vladimir), 12 din Ucraina, 4 din Serbia și 1 din Cehia.
- studenți: 110 din Basarabia, 12 din Ucraina, 5 din Serbia, 1 din Macedonia, 4 din S.U.A.
- Masteranzi: 12 din Basarabia și 4 din Ucraina.
- Doctoranzi: 22 din Basarabia, 4 din Macedonia, 5 din S.U.A. și câte unul din Serbia și Germania.

Concluzii:

Pe baza celor arătate, se poate desprinde faptul că, în domeniul învățământului teologic și religios, în anul 2004, s-a desfășurat o intensă activitate care exprimă amploarea, importanța și rolul pe care îl îndeplinește acest domeniu.

Privitor la învățământul religios, se poate spune că, de la an la an, se constată un plus calitativ, exprimat în recrutarea și perfecționarea corpului didactic, în rezultatele obținute pe linie instructiv-educativă și, mai ales, prin aspectele de ordin formativ și activitățile extracurriculare.

Învățământul teologic s-a înscris și el în aceleași coordonate, astfel că dările de seamă primite de la eparhii evidențiază sporul calitativ realizat în aceste școli. Dacă s-au înregistrat și unele aspecte negative, în plan profesional și moral, acestea nu au fost determinante și nici ieșite din comun, încât au putut fi rezolvate operativ, în spiritul moralei creștine și legalității.

În general, învățământul teologic, prin rolul pe care îl are, se înscrie ca o componentă de bază a învățământului public, recunoscut în acest context

pentru probitatea științifică, aspectele educative deosebite și întregul proces didactic de valoare.

* *

*

În vederea adaptării învățământului teologic și religios la noile reglementări, legate de reformele ce au loc în învățământ, se va urmări cuprinderea în proiectele de legi a tuturor aspectelor privind învățământul universitar și preuniversitar, astfel încât să se continue integrarea organică a acestuia în sistemul învățământului public românesc:

- se va acorda atenție modului în care Planurile de învățământ pentru Seminariile teologice se integrează organic în structura învățământului obligatoriu de 10 clase, urmărindu-se dacă acestea corespund practic cerințelor Bisericii;

- aceeași atenție trebuie să se acorde și întocmirii Planurilor de Învățământ pentru Facultățile de Teologie, în contextul recentelor reforme;

- se va urmări implementarea Programelor școlare pentru toate școlile teologice;

- impulsivarea editării manualelor școlare și a cursurilor universitare care lipsesc;

- pregătirea personalului didactic încât să facă față cerințelor actuale atât în plan calitativ profesional, cât și ca posibilitate de înțelegere și adaptare la Reforma Învățământului;

- preocuparea pentru ridicarea calității în munca educativă și formativă în rândul tineretului din școlile teologice și din învățământul public;

- diversificarea activităților extrașcolare în școlile teologice și în învățământul public, cu accent pe valorile doctrinare și morale ortodoxe și ale tezaurului religios cultural-românesc;

- formarea în rândul factorilor de educație a sentimentului de responsabilitate față de munca pe care o depun, și de respect față de autoritatea superioară bisericească;

- formarea unor convingeri și deprinderi necesare în viața morală și cultico-liturgică a elevilor;

- dezvoltarea înclinațiilor spre lectura ziditoare de suflet în rândul elevilor;

- intensificarea activității de atragere a elevilor la viața comunitară din parohii, prin antrenarea lor în planul pastoral-misionar;

- afirmarea tinerilor teologi în viața cultural-spirituală a țării;

- formarea și consolidarea atașamentului față de Biserica Ortodoxă Română și valorile ei.

Diac. prof. Nicu D. Octavian

IX. MELOS

SCURT ISTORIC AL MUZICII MONODICE BIZANTINE DIN SPAȚIUL CREȘTIN-ORTODOX

Este cunoscut tuturor oamenilor de cultură că denumirea de muzică bizantină vine de la faptul că a fost practică în Biserica Răsăritului ortodox, și pentru că a fost cultivată în Bizanț și în toate mănăstirile din întregul imperiu bizantin.

În primele veacuri creștine, cântarea religioasă nu era atât de definită ca în zilele noastre, iar structura ei în totalitate nu este cunoscută nici astăzi.

O dată cu edictul de la Milan însă, din 313, creștinismul este oficial recunoscut de către sfântul și marele Constantin ca religie licită, iar cântarea religioasă câștigă noi și importante valențe.

Din noua capitală a imperiului, care era Bizanțul, ca centru de evoluție și creație, cântarea religioasă se răspândește în importantele centre mănăstirești din Asia Mică, Grecia, Muntele Athos, Palestina, Alexandria etc.

Luând naștere în cadrul Bisericii Ortodoxe, ea a amplificat și înfrumusețat imnografia primelor veacuri creștine, fapt ce a determinat apariția unor vestiți imnografi, psalți, protopsalți, lampadari etc. care au creat o muzică mai complexă, mai colorată și mai duhovnicească, potrivit învățăturii Bisericii creștine ortodoxe.

Este de la sine înțeles că în aceste centre de intensă trăire religioasă monahală s-au afirmat interpreți celebri ca Ioan Kukuzel, Nectarie Schimonahul († 1898) și alții.

De-a lungul veacurilor, această creație religioasă bizantină a evoluat atât în structura ei semiografică, cât și în conținutul său emoțional, care s-a conturat în diverse sisteme de notație.

În comparație cu muzica bizantină din primele veacuri creștine, muzica bizantină a mileniului al doilea a suferit enorme influențe străine de tradiția și mesajul profund duhovnicesc al acesteia.

Din lipsă de cunoaștere a istoricului acestei creații, mulți teoreticieni, de dragul etichetărilor, atribuie oricărei creații religioase obișnuita sintagmă de "muzică bizantină", lucru inexact, întrucât forța dramatică și emoțională ce o caracterizează este de neegalat, căci ea a fost o realitate obiectivă și face parte din trecutul îndepărtat de artă și cultură al poporului român.

Din acest fond bizantin, muzica religioasă s-a dezvoltat în mai multe direcții ale țării, mai mult sau mai puțin bizantin, deși cultul bisericesc era același. Astfel, fondul acesta a fost și este mai bogat în Muntenia, Oltenia, Moldova, Dobrogea și Basarabia, și mai subțire și aproape inexistent în Transilvania, Banat și Bucovina, unde influența melosului popular și cel sârbesc predomină.

Această creație muzicală bizantină s-a păstrat și transmis urmașilor datorită unor înzestrați muzicieni copiiști și interpreți care au deschis școli în locașurile mănăstirești ca: Școala de la Neamț, din secolul al XV-lea, sau Școala muzicală de la Putna, din secolele XV-XVI, sau cea de la Mitropolia Bucureștilor, din secolele XVII-XVIII și altele.

Pentru cunoașterea acestei creații, cercetătorii și-au îndreptat atenția spre manuscrisele muzicale, care reprezintă mărturia concretă și imediată a existenței acestor centre de artă și cultură religioasă de importanță hotărâtoare pentru Școala muzicală românească de sorginte bizantină.

Răspândite în diferite biblioteci publice, arhive sau colecții particulare, ele reprezintă interes nu numai pentru cultura și arta românească, ci și pentru aceea a țărilor care au în practica lor liturgică, cultul ortodox.

Monodia bizantină din România a cunoscut, de-a lungul timpului, elemente stilistice diferențiate de alte centre muzicale străine, având un evident spirit românesc și ortodox...

Dăm ca exemplu, în acest sens, creația monahilor compozitori: Eustatie, Protopsaltul Putnei, Dometian Vlahu, Theodosie Zotica (secolele XV-XVI), Iovașcu Vlahu, Vlad Grămăticu, Filothei Ieromonahul (secolele XVII-XVIII), Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Neagu Ionescu, Dimitrie Suceveanu, Nicolae Severeanu, Ghelasie Basarabeanu, Ioan Popescu-Pasărea etc. (secolele XIX-XX). Aceștia au fost nu numai copiiști și interpreți, ci și creatori ai unei impresionante muzici de cult.

Întreaga creație muzicală a compozitorilor ce aparțin Școlii muzicale de la Putna, poartă amprenta și caracteristicile epocii bizantine a secolelor XIV-XV, când a intrat în uz sistemul de notație neo-bizantin sau koukouzelian, cu

caracteristicile sale ca: stilul papadic și recitativ, formule melodice de încheiere și ritmice, și altele.

Din secolele XVII și XVIII, interesul cercetătorilor români pentru acest fond muzical patrimonial de importanță istorică se amplifică, iar apariția lucrării *Psaltichie rumânească a lui Filotei Ieromonahul de la 1713* constituie un interes nu numai muzical, ci și lingvistic, filologic și istoriografic pentru toți iubitorii de artă și cultură românească medievală.

Fiind una din primele însemnări cu caracter istoriografic și estetic în limba română, *Psaltichia românească* intră definitiv în repertoriul liturgic al Bisericii noastre Ortodoxe, făcând începutul românizării cântărilor religioase în România.

Este știut că acest fond muzical străbun a fost păstrat în diverse sisteme de notație ca: ecfonetic, paleo-bizantin, medio-bizantin, neo-bizantin, koukouzelian și liniar.

Dintre toate aceste sisteme, cel mai puternic, mai stabil și mai bine organizat a fost sistemul neo-bizantin sau koukouzelian, care a dominat întreaga creație muzicală religioasă a Răsăritului Ortodox din secolul al XIV-lea până la începutul secolului al XIX-lea, când a fost înlocuit de reforma celor trei mari muzicieni din Constantinopol, de la 1814, Grigore Protopsaltul, Chourmouz Hartofilax și Chrysant de Madyz, reformă adusă în Țările române de muzicianul grec Petru Efesiu.

Caracteristica acestui sistem constă, în primul rând, în faptul că grupul semnelor cheironomice a fost redus aproape la jumătate pentru că îngreunau cititul și descifrarea cântării.

În al doilea rând, noul sistem modal instaurat a fost impregnat de cromatisme, care pe de o parte au îmbogățit structura melodic-ritmică a monodiei bizantine prin excelență diatonică, iar pe de altă parte au stricat fluviul melodic ancestral bizantin de o acuratețe diatonică nemaiîntâlnită în alte creații similare și contemporane românești.

După cum am menționat mai sus, noul sistem al muzicii bisericești psaltice a fost adus în Țările române de către muzicianul și omul de cultură grec Petru Efesiu, care, în anul 1816, a înființat la biserica Sfântul Nicolae Șelari o școală de cântări unde a tipărit primele cărți de muzică psaltică în noul sistem *Noul Anastasimatar* și un *Scurt Doxastar*, amândouă în limba greacă¹.

1. Velea Marin, *Originea și evoluția semiografiei cântării bisericești de la începuturi până în zilele noastre*, art. în: "Studii Teologice", București, anul XVII (1965), nr. 9-10 (septembrie-octombrie), p. 593-620.

Aici au fost școliți cei doi mari clasici ai muzicii bisericești psaltice, Macarie și Anton Pann, care au orientat muzica bisericească psaltică spre un fond expresiv românesc cu structuri melodico-ritmice orientale.

Acestor muzicieni le-a urmat o mare și impunătoare pleiadă de compozitori români de înaltă ținută profesională, care au dominat întreg secolul al XIX-lea, și care au lăsat posterității lucrări nelipsite din repertoriul liturgic de strană al Bisericii noastre. Între aceștia, menționăm pe: Nectarie Frimu, Teodor Georgescu, Ghelasie Basarabeanu, Dimitrie Suceveanu, Oprea Demetrescu, Ștefanache Popescu, Neagu Ionescu, Nicolae Severeanu, Ion Popescu-Pasărea și alții.

Toți aceștia au creat, prin lucrările lor, o adevărată școală muzicală națională, cu puternice influențe orientale, pe care le recunoaștem și azi în glasurile cromatice II și VI și cele enarmonice III și VII.

Împotriva acestora însă s-a ridicat un curent de opinie care cerea întoarcerea la monodia diatonică bizantină și valorificarea ei în Școlile Teologice. Cei care au ridicat această problemă de fond a valorificării melosului bizantin diatonic au fost Arhimandritul Ghenadie Enăceanu și muzicianul bizantinolog, preotul Ioan D. Petrescu.

Cu toate aceste manifestări ostile față de noua școală muzicală națională și chisantică, muzicienii compozitori Ion Popescu-Pasărea, Gavriil Galinescu și compozitorul și esteticianul Dimitrie Cucliu au încurajat și susținut această direcție a școlii muzicale naționale reprezentată de compozitorii menționați mai sus.

Tot în acest secol (XX), monodia psaltică cunoaște o preocupare asiduă a compozitorilor români, care au valorificat-o armonic și polifonic, îmbogățind patrimoniul muzical românesc prin structură și conținut cu lucrări corale psaltice pentru voci egale, mixte și bărbățești, cu oratorii, recviemuri și altele. Din păcate însă monodia veche bizantină, prin excelență diatonică, nu a intrat în preocupările compozitorilor decât în ultima decadă a secolului XX.

În ceea ce privește gramaticile care au facilitat cunoașterea semiografiei muzicii bizantine vechi și a muzicii bisericești psaltice, ele au constituit puncte de sprijin în orientarea tinerilor spre acest fond bizantin de importanță patrimonială inegalabilă.

Notăm, în acest sens, lucrarea arhidiaconului Grigore Panțâru, *Notația și ehurile muzicii bizantine*, București, 1971, lucrare ce ajută interesaiților să pătrundă în fondul de aur al marilor creatori ai secolelor X-XIV; Teoreticonul și Prefața de la Irmologhionul lui Macarie Ieromonahul, Viena, 1823; *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau Gramatica melodică*

(1845) a lui Anton Pann; *Principii de muzică bisericească orientală* a lui Ion Popescu-Pasărea 1897, și altele.

Secolele XIX și XX sunt secolele în care problemele pe care le ridică cercetarea muzicii religioase sunt în atenția și preocupările muzicienilor și oamenilor de cultură – menționăm în acest sens pe: Melchisedec Ștefănescu, episcopul Romanului, care adresează un memoriu Sfântului Sinod al Bisericii moldovene în 1882, intitulat *Memoriu pentru cântările bisericești în România*, și care face propuneri cu privire la transcrierea muzicii psaltice pe notație liniară.

George Breazul publică un amplu studiu cu privire la *Muzica primelor veacuri ale creștinismului* (1934). Apoi, o incursiune în istoria muzicii bisericești o face episcopul Nifon Ploieșteanu, în cartea sa: *Carte de muzică bisericească pe psaltichie și pe note liniare, pentru trei voci* (1902).

Academicianul preot profesor universitar Nicolae M. Popescu publică o monografie privind *Viața și activitatea dascălului de cântări Macarie Ieromonahul* (1908).

Preotul Ioan D. Petrescu publică studiul: *Les idiomes et le Canon de l'Office de Noel* (1932), *Studii de Paleografie muzicală bizantină*, vol. II (1984); Idem 1967, vol. I; și în sfârșit, *Lexiconul celor care, de-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină în România*, 1994, lucrare semnată de bizantinologul și muzicologul Gheorghe C. Ionescu.

Concluzionând asupra acestor eforturi ale muzicienilor români, care cu timp și fără timp au realizat lucrări ce conduc spre cunoașterea și valorificarea bogatului tezaur românesc bizantin, se poate spune că Școala Muzicală românească a înregistrat și înregistrează noi piscuri ale cercetării bizantinologice și muzicologice. care a atras prestigioși cercetători străini ca: Jean-Baptist Pitra, Oskar Fleischer, Amedee Gastone, Jean Baptiste Thibaut, Bernard de Montfaucon, Martin Gerbert și alții.

Toți aceștia și-au îndreptat preocupările spre vechea muzică bizantină convinși fiind că acest bogat și impunător tezaur melodic poate fi valorificat superior, îmbogățind genurile muzicale corale, vocale, vocal-instrumentale și instrumentale.

În România, preotul Ioan D. Petrescu (1884-1970) publică primul său volum, *Le Canon de l'Office de Noel*, în 1932, la Paris, lucrare de răsunet internațional, în cuprinsul căreia este abordată problema sistemelor de notație în vechea muzică bizantină.

El arată că, în perioada existenței Imperiului bizantin (330-1453) s-au desfășurat patru sisteme de notație, sisteme care nu s-au schimbat după

căderea imperiului, așa cum se crede ci și-au continuat viabilitatea până la reforma chrisantică de la 1814.

Așa se explică faptul că lucrările compozitorilor Glykys, Koukouzeles, Kladas, Chrysaphes și alții, și-au păstrat locul în cultul Bisericii noastre până la reforma amintită mai sus.

Nu este lipsit de importanță să menționăm faptul că unii muzicologi susțin că poezii melozi ca: Anatolios (sec. V), Roman Melodul (sec. VI), Ioan Damaschinul și Cosma de Maiuma (sec. VIII), călugărița Kassia (sec. IX), “au creat poeme și imnuri în cadrul cărora metrica se structurează pe accentul tonic, monodia simplă, însă bogată și variată în formule melodico-ritmice de subtilă expresivitate, lipsită de exagerări și de pasional, adecvată întru totul momentului liturgic căruia i se încadrează căruia îi este destinată”².

Din păcate însă creația acestora nu a fost fixată în manuscrisele epocii, iar copiii secolelor X-XIV le-au preluat prin oralitate din generație în generație.

Secolele XIII-XIV sunt secolele apariției melurgilor sau maistorilor, care nu numai că crează forme și genuri noi, ci le cristalizează pe cele existente; este perioada koukouzeliană, perioadă plină de influențe eterogene orientale, care vor modifica fluidul pur și expresiv al diatonismului vechi muzici bizantine.

Cercetătorii consideră că, în lunga perioadă a istoriei muzicii, sunt cunoscute șase sisteme de notare a muzicii bizantine, cinci neumatice și unul liniar.

Cât privește periodizarea existenței acestor notații, cercetătorii o împart în două mari perioade:

a) *muzica veche bizantină*, care cuprinde întreaga creație muzicală, de la început până la reforma chrisantică;

b) perioada modernă, chrisantică sau psaltică.

În cadrul acestor perioade există variante mai mult sau mai puțin generalizate, care însă nu ies din sistem și nu fac altceva decât îmbogățesc sistemul de scriere și interpretare.

Majoritatea muzicologilor sunt de părere că cea mai veche notație neumatică bizantină este notația ecfonetică, care se păstrează în manuscrisele secolelor IX-XIV, existente unele în țară, altele în marile biblioteci din Paris, Atena, Londra, Ierusalim, Roma, Muntele Athos, Vatican, Milano etc.

Odată ieșită din catacombe, biserica s-a confruntat cu nenumărate probleme ideologice dar ea a strălucit în imnografie, întrucât imnele create în primele veacuri creștine exprimă cea mai nobilă expresie a religiozității

2. Petrescu Ioan D. Pr. *Ce este muzica bizantină?*, în “Predania”, an I (1973), nr. 5, 15 aprilie.

umane. Cu ajutorul imnelor, Biserica a combătut pe ereticii iudaizanți, pe gnosticii siriaci și pe cei aleksandrini, devenind apologeții dreptei credințe ortodoxe.

Imnografii străluciți ai primelor veacuri: Sfântul Efrem Sirul (307-373), Sfântul Roman Melodul (sec. VI), autorul condacului “Fecioara astăzi” (cel mai realizat și cunoscut condac) și Sfântul Ioan Damaschinul (sec. VIII), creatorul sistemului de notație numit “hagiopolit” sunt numai câteva nume care au aureolat prin creația lor imnografia creștină, concepută în spiritul și în legile monodiei. Mult mai târziu, spre mijlocul secolului al XIX-lea, a apărut în practica liturgică ortodoxă cântarea corală, armonică și polifonică care a câștigat teren din ce în ce mai elevat, fapt ce a creat posibilitatea cântării religioase monodice să se manifeste concertistic a capella, instrumental sau vocal-instrumental.

Acestor grupuri corale sau monodice li se cer anumite calități corespunzătoare cu momentele liturgice ale slujbelor religioase ce se oficiază în Biserica Ortodoxă.

Persoanele care susțin cântarea religioasă monodică sau corală trebuie să aibă o pregătire de specialitate foarte serioasă, o ținută estetică elegantă, și un comportament moral ireproșabil.

Părinții și scriitorii bisericești, încă din cele mai vechi timpuri, au făcut o distincție clară între ceea ce se cântă în Biserică și ceea ce se cântă la manifestări laice.

Încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, în cântarea bisericească tradițională au pătruns intonații cu totul străine de spiritul Bisericii noastre ortodoxe, provenite fie din medii populare sau teatrale, fie din transmisiunile radiofonice. Toate aceste creații străine de Biserică sunt total lipsite de valoare artistică și au darul de a produce confuzie în rândul cântăreților și preoților cu slabă pregătire muzicală.

Creația imnografică creștină poate deveni și azi punct de atracție pentru muzicienii români, prin prelucrări corale, instrumentale și vocal-instrumentale ale acesteia, cu condiția să respecte caracteristicile fundamentale ale fondului bizantin tradițional al Bisericii noastre ortodoxe, păstrat în vechile manuscrise muzicale de sorginte bizantină.

Referirea permanentă a tuturor formelor de manifestare a cântării religioase la bogăția melodico-ritmică a creației muzicale bizantine și de tradiție bizantină, presupune o legătură continuă cu fondul ancestral al culturii muzicale a imnografiei creștine, care a culminat în secolele IV-IX.

Atât imnograful, cât și melodul au fost persoanele care au creat formele poetice și muzicale noi ca: troparul, condacul, canonul, stihira etc. Forme noi pe care biserica le folosește în cultul său de aproape două mii de ani.

De menționat că încă din vremurile primare și chiar și în zilele noastre, psalmii biblici au fost folosiți în cântarea bisericească ca material de inspirație pentru imnografi și pentru muzicienii bisericești de azi. Alături de psalmi sunt cântările biblice, adică acele imne compuse de primii creștini pe texte luate din Vechiul sau Noul Testament. Sunt cunoscute și folosite în Biserica noastră cele nouă ode; cifra nouă a fost luată ca simbol al celor nouă cete îngerești. Dăm mai jos lista acestor cântări biblice cântate în diverse prilejuri:

1) cântarea profetului Isaia: “Sufletul meu Te-a dorit în vreme de noapte... (Isaia XXVI, 12-20).

2) rugăciunea celor trei tineri în cuptorul de foc din Babilon: “Binecuvântat ești Doamne, dumnezeul părinților noștri” (Daniel III, 28).

3) Idem, cap. III, v. 34: “Binecuvântați toate făpturile Domnului pe Domnul...”

4) Cântarea lui Moise, adusă lui Dumnezeu pentru ajutorul dat la trecerea Mării Roșii și scăparea israeliților din robia Egiptului (Exodul XV, 3-19).

5) O altă cântare a lui Moise, ce se cântă numai în sfântul și marele post: “Ia aminte, cerule și voi grăi!” (Deuteronom XXXII, 4-47).

6) Cântarea Anei, mama profetului Samuel: “Bucuratu-s-a inima mea în Domnul...” (Regi I-II).

7) Plângerea profetului Avacum: “Doamne, auzit-am de faima Ta și m-am temut” (Avacum III, 4-19).

8) Rugăciunea profetului Iona, din pântecelul chitului, o rugăciune de izbăvire a sa: “Strigat-am către Domnul în strâmtorarea mea și El m-a auzit” (Iona II, 5-10).

Tot în această perioadă, au apărut acele imne duhovnicești de adâncă inspirație creștină, cum ar fi: “*Mare este taina creștinătății*”³, sau *Unul Sfânt, unul Domn Iisus Hristos* – imn ce se cântă la sfârșitul Sfintei Liturghii înainte de Chinonic, precum și Doxologia mare *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu* și Doxologia mică *Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh*, sunt potrivit cercetătorilor, “*imne foarte vechi*”⁴.

3. Braniște, Ene, Pr. prof. dr., *Liturgica Teoretică*, București, 1978, p. 172.

4. Erbiceanu G., *Cântarea și imnografia bisericii primitive*, în “Biserica Ortodoxă Română”, București, anul VII (1883), nr. 1, p. 34-47 și nr. 3, p. 133-148.

Marele istoric bisericesc Eusebiu de Cezareea, în *Istoria sa bisericească* în 10 cărți consideră că imnografiai primei perioade apostolice sunt următorii: Sfântul Ignatie Teoforul, autor de imne creștine și al unor epistole către romani și efesenii, “de mare frumusețe literară”⁵; Sfântul Clement Alexandrinul, autorul binecunoscutei sale lucrări “Pedagogul”, lucrare tradusă din grecește în românește de Preotul prof. univ. dr. Ioan Gh. Coman și publicată de Preotul profesor univ. dr. Petre Vintilescu în lucrarea sa “*Poezia imnografică*”, București, 1937; Sfântul Justin Martirul și Filosoful; Sfântul Athenoghen Martirul, Ierotei din Atena, autor al unor imne de mare sensibilitate artistică și literară.

Dintre toți aceștia, cel mai important imnograf creștin al secolelor primare a fost Sfântul Efreem Sirul (306-373) căruia i se atribuie 598 de imne, din care s-au păstrat 400, “în manuscrise foarte vechi (secolele VI-VII)”⁶.

În secolele IV și V, un nume care s-a impus a fost Chiril al Alexandriei (412-444), imnograf căruia i se atribuie imnul “*Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te*”, ce se cântă la sfârșitul Vecerniei⁷.

Alt poet și autor de imne în această perioadă este Cir, episcopul Smirnei în Anthimos, imnograf și melod al secolului al V-lea, care este autor al multor tropare și condace.

Tot în această perioadă, s-au impus cele trei liturghii bizantine create în Bizanț: *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, a Sfântului Ioan Gură de Aur și Liturghia Darurilor mai înainte sfințite a Sfântului Grigore Dialogul*. “Toate aceste liturghii sunt înrudite și au la bază Liturghia de origine apostolică a Sfântului Iacob”⁸.

Cântările Sfintei Liturghii au fost introduse și orânduite de Biserică în decursul vremii prin legiferări ale sinoadelor, prin hotărâri patriarhale, imperiale și altele.

Aceste rugăciuni și imne componente ale oficiilor liturgice existente în practica Bisericii noastre Ortodoxe, au câștigat forma lor definitivă abia în secolul al XIII-lea.

Cât privește *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite*, tradiția îl așază ca autor al acesteia pe Sfântul Grigore cel Mare, supranumit și Dialogul, care a fost episcopul Romei între anii 590-604, și care a stat la Constantinopol 7 ani ca nunțiu al papei Pelagiu⁹.

5. Vasile, Vasile, *Istoria muzicii bizantine*, București, 1997.

6. Vezi Sfântul Efreem Sirul, *Imnele Păresimilor, Azimelor, Răstignirii și Învierii*, Sibiu, Editura Deisis, 1999, Studiu introductiv și traducere de Diac. Ioan I. Ică jr., p. 7.

7. Vezi Erbiccanu G., *op. cit.*, p. 135.

8. Braniște Ene, Pr. prof. dr., *op. cit.*, p. 206-207.

9. Idem, p. 336.

Următoarea perioadă imnografică (secolele VI, VII și VIII) a fost ilustrată de imnografi vestiți ca: Roman Melodul, Georgios Pisides, Sofronie, patriarh al Ierusalimului, Andrei Criteanu, arhiepiscop al Cretei, autor al binecunoscutului canon ce se cântă în toate Bisericile Ortodoxe în timpul Postului Mare. Este teologul și mai târziu *arhiepiscopul* care a participat la Sinodul al VI-lea ecumenic din Constantinopol (680) ca trimis al patriarhului Teodor I al Constantinopolului, Georgios al Nicomidiei, secolul al IX-lea, care a compus un canon în cinstea *Intrării în Biserică a Maicii Domnului*.

În continuare imnografia secolelor VIII-IX și X, este reprezentată de cei mai mari poeți și melozi ai acestor timpuri, ca: Sfântul Ioan Damaschin și Cosma Melodul. După cum se știe, Sfântului Ioan Damaschin i se atribuie organizarea Octoihului, carte ce cuprinde cântările Învierii pe cele opt glasuri și foarte trebuincioasă la săvârșirea slujbelor religioase în Biserica Ortodoxă. Ulterior, s-au adăugat stihirilor și canoanelor compuse de el și alte cântări compuse de Cosma Melodul, Mitrofan al Smirnei, Teofan al Niceei și alți mari poeți și melozi ai Bisericii Ortodoxe de Răsărit. Numele Sfântului Ioan Damaschinul, ca organizator al Octoihului, este confirmat și de “acrostihul format din inițialele slovelor de la stihoavnele Vecerniilor mari de Sâmbătă seara, a celor opt glasuri”¹⁰.

Necesitatea organizării cântărilor Octoihului s-a datorat în primul rând pătrunderii unor cântări mult îndepărtate de spiritul religios autentic al învățaturii ortodoxe. Muzician și dogmatist profund, Sfântul Ioan Damaschin a sesizat pericolul și fiind îngăduit de Biserică, a pus ordine în muzica și în întreaga imnografie a Bisericii Ortodoxe de Răsărit.

Cosma Melodul a fost episcop de Maiuma și autorul multelor idiomele și canoane. contemporan cu Sfântul Ioan Damaschin. a lăsat posterității o creație poetică imnografică de mare profunzime teologică, nelipsită de la slujbele Bisericii noastre, închinată praznicelor împărătești și sfinților mai importanți din perioada anului bisericesc.

Teodor Studitul (759-826) a fost un mare și impunător poet imnograf, care și-a trăit viața în mănăstirea Studion din Constantinopol. I se atribuie 300 de scrieri catehetice, pe care le-a adresat monahilor din această mănăstire. Și el ca și Cosma Melodul este autor al multor canoane, în special al celor din Postul Mare. Tot lui i se atribuie “facerea Treptelor sau Antifoanelor Octoihului de la Utrenia Duminicilor”¹¹.

10. Vintilescu Traian, *Studiu istoric și exegetic asupra Octoihului*, București, 1907.

11. Erbiceanu G., *op. cit.*, p. 144-145.

Alți imnografi importanți din perioada secolelor VIII-IX, sunt: Mitrofan, Mitropolitul Smirnei, Fotie și Ignatie, foști patriarhi ai Constantinopolului în a doua jumătate a secolului al IX-lea, toți trei mari creatori de imne liturgice, prezente și azi în tipicul Bisericii noastre. Tot aici pot fi menționați și cei doi împărați imnografi: *Leon VI Filosoful* (886-912) și *Constantin VII Porfirogenetul* (913-919). Lui Leon VI Filosoful i se atribuie cele 11 stihuri ale Evangheliilor Învierii (voscesnele duminicale), iar lui constantin Porfirogenetul, luminândele Învierii sau exapostiliariile.

Toate aceste nume ce au aureolat imnografia creștină a primului mileniu au fost nume greu de înlocuit în perioada mileniului al doilea.

Muzica monodică de tradiție bizantină (psaltică) în spațiul românesc-ortodox

Creația bisericească psaltică a mileniului al doilea, axată pe formulele melodice ale glasurilor, a stat permanent în atenția compozitorilor de muzică psaltică din secolul al XIX-lea, care au promovat ideea clasificării acestor formule melodice, specifice fiecărui glas în parte. În acest sens, s-a stabilit de către teoreticieni cele două variante ale fiecărui glas: tactul stihiraric și irmologic cu cele patru caracteristici: scara glasului, bazul cântării, cadențele și formulele melodice. Adunate la un loc, vom avea “calapodul sau tipul glasului stihiraric sau irmologic”¹².

Menționăm că aceste formule sunt fixe și ne ajută să intrăm în atmosfera și modul cântării ce urmează a fi interpretată.

Asemenea formule le găsim și în vechile codice ale secolelor XIII-XIV, pe care Ioan D. Petrescu le prezintă în lucrarea sa menționată mai sus¹³.

De asemenea, menționăm că formule melodice găsim și în creația folclorică românească, nu numai în muzica liturgică ortodoxă. Astfel, prezența acestora este identificată și chiar generalizată în colinde, cântece de stea, cântece de copii, cântece de leagăn, bocete etc., în general în vechile structuri ale cântării monodice, cum ar fi și cântarea gregoriană a Bisericii Romano-Catolice.

12. Popescu-Pasărea Ioan, *Principii de muzică bisericească orientală*, București, 1910, p. 36.

13. Petrescu Ioan D., *Les idiomes et le Canon de l'Office de Noel*, Paris, 1932, p. 20-32.

O caracteristică a executării acestor formule (celule melodice) este că unele pot fi executate silabic, altele numai prin vocalizare. Celebrele tereremuri sunt concludente în acest sens. Ca exemplu avem *Heruvicile* și *Chinonicele*, semnate de compozitori ca: Macaria Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ștefanache Popescu și mai nou Polieleul de Bondarici.

Executantul acestor creații trebuie să aibă pregătire de strictă specialitate întrucât cântarea la strană “este plină de măreție și înălțătoare de suflete”¹⁴.

Concluzionând asupra celor prezentate mai sus, se poate spune că firul melodic ancestral al vechii muzici bizantine, precum și caracteristicile melodico-ritmice ale acesteia sunt prezente mai mult sau mai puțin în întreaga creație muzicală religioasă și chiar laică, românească.

Pr. prof. dr. Marin Velea

---

14. Vezi Brediceanu Tiberiu, *Cântarea bisericească de strană*, articol apărut în “Mitropolia Banatului” (Timișoara) XVII(1967), nr. 7-9, p. 496-497.

**ARHID. PROF. DR. SEBASTIAN BARBU BUCUR,
DOCTOR HONORIS CAUSA
CRONICĂ SOLEMNĂ**

Momentele speciale, de sărbătoare, organizate de Academia de Muzică "Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca, în onoarea părintelui arhid. prof. univ. dr. Sebastian Barbu Bucur, cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani de viață și muncă roditoare, ne-a împodobit deopotrivă, gândul și sufletul nostru de slujitori ai artei muzicale. Astfel, înconjurat de tineri sau mai vârstnici muzicieni ce fac parte din aripa de manifestare a bizantinologiei românești, arhidiaconului Sebastian Barbu Bucur i s-a decernat în ziua de 26 florar (mai) 2005, înaltul titlu academic de *Doctor Honoris Causa*.

Festivitatea condusă de Senatul Academiei clujene, frumos și elegant desfășurată, a fost deschisă de rectorul instituției, Prof. univ. Aurel Marc. În cuvinte încărcate de respect vorbitorul a spus că, acordarea titlului academic de *Doctor Honoris Causa* pentru profesorul, bizantinologul, compozitorul și dirijorul Sebastian Barbu Bucur reprezintă nu numai o bucurie personală ci și o onoare pentru instituția pe care o conduce, pentru toți cei care au slujit cu știință și credință puternică muzicologia și arta românească, în general.

Prin tradiționalul *Laudatio*, Conf. univ. dr. Elena Chircev a pus în evidență prestigioasa activitate științifică a Prof. univ.dr. Sebastian Barbu Bucur, rolul său în dezvoltarea cercetărilor de muzicologie bizantină, a învățământului muzical de specialitate. S-a apreciat, în continuare că, Arhid. Sebastian Barbu Bucur este absolvent al tuturor etapelor de învățământ religios și muzical din România precum Școala de Cântăreți Bisericești de la Mănăstirea Căldărușani (1941-1945), Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț (1948-1952), Institutul Teologic de grad universitar (1953-1957), Conservatorul de Muzică din București (1957-1963) cât și a Conservatorului Macedonean de Muzică de la Tesalonic-Grecia (1983-1985) de la care a primit cea mai înaltă distincție universitară, "*Acra Evareskeia*". În anul 1982

a obținut apoi titlul de *Doctor în muzicologie-bizantinologie* la Conservatorul de Muzică "Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca, cu teza "*Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în sec. XVIII și începutul sec. XIX și aportul original al culturii autohtone*" (Prof. univ.dr. îndrumător Romeo Ghircoiașiu). Arhid.dr. Sebastian Barbu Bucur, a subliniat în continuare doamna conf.univ.dr. Elena Chircev, membră a Senatului, este autorul tetralogiei *Psaltichia rumânească* de la București (1713), după care au urmat edițiile critice (corectate, transliterate, diortosite, transcrise în notație liniară): Ion Popescu-Pasărea - *Liturghierul* (Edit. Episcopia Argeșului, 1991; Arhiepiscopia Tomisului, 2001); Dimitrie Suceveanu - *Idiomelarul* în trei volume (1992-1997); Victor Ojog - *Anastasimatarul* (în colaborare cu Alexie Al. Buzera, 1998) sau impunătorul volum: *Manuscrisele muzicale românești de la Muntele Athos* (Edit. Muzicală, 2000, 489 de pag.). Cea mai recentă apariție editorială fiind Ghelasie Basarabeanu - *Vecernier și Utrenier* (în colaborare cu Pr. dr. Ioan Isăroiu, București, 2004). Distinsul nostru maestru, a apreciat în aceste momente de sărbătoare, este și un prolific compozitor care a semnat în ultimii ani peste 600 de pagini de monodii bizantine, din care peste 130 de cântări (stihire, slave, sedelne, polielee, doxologii și axioane etc.) au fost interpretate și înregistrate în studiourile *Electrecord* de formațiile vocale *Psalmodia* din București și *Gherontie Nicolau* din Constanța.

Pentru aceste rezultate deosebite atât în domeniul bizantinologie cât și în cel al creației psaltice, Arhid. Barbu Bucur a fost distins cu *Premiul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România* pe anii 1981, 1986, 1989, 1992 și *Premiul Academiei Române* pe anul 1983.

Privind retrospectiv, s-a apreciat în finalul secvenței *Laudatio*, opera muzicologică și de creație precum și activitatea didactică și de interpretare a Arhid. Sebastian Barbu Bucur, este și va rămâne mereu un exemplu, o sursă de informații, de noi deschideri către rezonanțele muzicii religioase din Biserica Ortodoxă Română și a legăturilor acesteia cu monodiile sacre din vestul și estul european.

După ce s-a prezentat Hotărârea Senatului privind conferirea titlului academic *Doctor Honoris Causa*, înmânarea diplomei și însemnele simbolice, Arhid. prof. univ. dr. Sebastian Barbu Bucur a apreciat, în *discursul de recepție, Muzica bizantină, și de tradiție bizantină în România, pe firul istoriei*, că „primește acest înalt titlu nu ca pe un dar ce i se cuvine, ci ca pe un

semn de prețuire adus muzicii bizantine, studiului promovării căreia și-a dedicat întreaga viață“.

În continuarea ceremonialului privind decernarea titlului academic *Doctor Honoris Causa* a urmat lansarea volumului omagial, *Muzica bizantină. Barbu Bucur Sebastian - 75 de ani* (Ediție îngrijită și adnotată de Prof. dr. Constantin Catrina). Comentariul prilejuit de acest moment editorial a pus în lumină contribuțiile muzicologilor români care, pe parcursul multor ani, au urmărit și evaluat, cu atenție, activitatea prolifică de muzicolog și compozitor, de dirijor și profesor, a distinsului nostru coleg Arhid. Sebastian Barbu Bucur. Au fost evocate în acest cadru numele cărturarilor, muzicologilor, ziariștilor și interpreților, de toate vârstele, ale căror încrustații se regăsesc în capitolele respectivei lucrări: Virgil Câdea, Sigismund Toduță, Romeo Ghircoiașiu, Elena Chircev, Mihai Lazăr, Alexie Al. Buzera, Florin Bucescu, C-tin Catrina, Boris Buzilă, Petru Stanciu, Constantin Drăgușin. Vorbindu-se despre *Concertele și Tezaurul Psalmodieii* etc., s-au formulat aprecieri speciale față de creația și modelul de interpretare a muzicii religioase pe care arhid. Sebastian Barbu Bucur le concretizează, cu fiecare apariție a sa, în peisajul artistic românesc; fie că este vorba de *Psalmodia* Universității Naționale de Muzică București, fie de mai tânăra formație de la Universitatea *Ovidius* din Constanța, *Gherontie Nicolau*. Evident, cronicile muzicale aflate sub semnăturile lui Titus Moisescu, Vasile Tomescu, Doru Popovici, Gh. C. Ionescu, Iosif Csire, Sorina Goia, Eugen-Dan Drăgoi, Ioan Golcea întăresc ideea că *Psalmodia* este "una dintre cele mai bune și reprezentative formații de muzică bizantină din țara noastră". În același context s-au evocat numele arhierilor Bisericii Ortodoxe Române - Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, I.P.S. Teodosie, P.S. Calinic, P.S. Epifanie sub a căror binecuvântare a fost posibilă apariția a două discuri, 21 de casete audio și 13 CD-uri, toate purtând semnătura *Psalmodieii* și dirijorului ei, arhid. Sebastian Barbu Bucur. În mod concret fiind vorba de circa 2000 de minute de înregistrări închinete celor care au vegheat și proiectat tradiția cântărilor de muzică bizantină din mănăstirile și bisericile noastre: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Basarabeanu, Gherontie Nicolau, Dimitrie Suceveanu, Ștefanache Popescu, Emanoil și Ioan Zmeu, Nectarie Schimonahul de la Muntele Athos, Ioan Popescu-Pasărea, Sebastian Barbu Bucur ș.a.

Prezentarea cărții *Muzica bizantină. Barbu Bucur Sebastian - 75 de ani* a fost înnoobilată, în final, de contribuția specială a *Corului Seminarului Teologic Ortodox* din Cluj-Napoca. Pr. prof. dr. Petru Stanciu, dirijorul for-

mației, un muzician sensibil și cu bogate contribuții în cercetarea și interpretarea muzicii de tradiție bizantină din Transilvania, ne-a propus audierea următoarelor partituri corale: Constantin Drăgușin - *Rugăciune*; Nicodim Ganea - *Du-te dor* (solist, Daniel Frumos); Teodor Teodorescu - *Rugăciune* (v. de Mihai Eminescu) ș.a. Programul prezentat a întrunit unanim aprecierile asistenței.

Acordarea de autografe, și oferirea de CD-uri și casete audio semnate de *Psalmodia* și maestrul ei, Arhid. Sebastian Barbu Bucur, au înmulțit și dinamizat aplauzele numeroșilor participanți.

Ziua dintâi a prezenței noastre la Cluj-Napoca s-a încheiat cu întâlnirea programată la I.P.S. Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, la Mănăstirea Nicula. Dialogul purtat s-a constituit într-o sfințită trăire duhovnicească, și exemplară putere de muncă și de biruință, întru dreptate și adevăr. Dedicăția înserată pe lucrarea ce îi poartă numele (*Caiete de lucru. Atelier biblic*, Cluj-Napoca, 2003) se constituie în pildă și invitație pentru desăvârșire și în ceea ce înseamnă creația și cercetarea muzicii de tradiție bizantină din România.

Prezența noastră la Nicula a continuat cu vizitarea mănăstirii și a obiectivelor religioase de patrimoniu. Părintele stareț Arhim. Dumitru Cobzaru ne-a făcut posibilă și întâlnirea cu un grup de psalți care cu blândețe și intonație plăcută, ne-a cântat din Nectarie Schimonahul - *Brațele părintești*, iar din Varlaam Barancescu - *Îngerul a strigat*. Din partea oaspeților a răspuns acestui moment de rugăciune Arhid. Sebastian Barbu Bucur cu monodia *Iubi-Te-voi Doamne*.

Un moment special, în ziua a doua a prezenței noastre la Cluj-Napoca l-a constituit dezbateră (masa rotundă) cu tema: *Cercetarea muzicii bizantine în România*. Având ca moderator pe doamna conf. univ. dr. Elena Chircev, invitații Arhid. Sebastian Barbu Bucur, C-tin Catrina, Florin Bucescu, N. Gheorghită și Constantin Secară au formulat pertinente aprecieri cu privire la evoluția cercetărilor datorate, în primul rând, preotului I.D. Petrescu-Visarion (1884-1970) și continuând cu cele întreprinse pe marginea manuscriselor de la *Mănăstirea Putna* (sec. XV-XVI), *Psaltichia rumânească* de la București (1713) etc. și de care și-au legat numele bizantinologii Titus Moisescu (1922-2002), Gheorghe Ciobanu (1909-1995), Grigore Panțiru (1905-1981), Marin Ionescu (1909-1992), Sebastian Barbu Bucur ș.a. Și în acest cadru propice unor comentarii de specialitate s-a apreciat că melosul bizantin reprezintă acel izvor ce dă viață și particularitate creației muzicale

autohtone; lucrările semnate de compozitorii D. G. Kiriac, Paul Constantinescu, Gheorghe Cucu, Doru Popovici, Theodor Grigoriu, Liviu Dănceanu ș.a. sunt exemple edificatoare în sensul celor subliniate. În același cadru s-a evocat și felul în care compozitorul Sigismund Toduță (1908-1991) a colaborat cu Arhid. Sebastian Barbu Bucur în vederea identificării unor monodii care să-și găsească locul în partiturile sale vocal-simfonice. S-a lecturat în acest sens următorul document epistolar:

Cluj, 15 III 1983

Mult stimată Maestre S.Barbu Bucur,

Scurt timp după ultima vedere la Cluj am primit... materialul solicitat, pe care mi l-ați trimis după copia documentelor originale aflate la Biblioteca Academiei.

Vă mulțumesc în modul cel mai cordial.

Între timp prea-frumoasele documente au intrat în Oratoriul meu - *Meșterul Manole* - sub forma unui motet la patru voci...

Prima audiție - dacă totul merge bine - va avea loc la Cluj, în luna X sau XI a.c., în cadrul concertelor Filarmonicii de Stat din Cluj. Aș fi deosebit de onorat dacă ați putea participa la această primă audiție absolută.

Cu cele mai bune sentimente.

S. Toduță

Intervențiile invitaților cât și unele sublinieri venite din partea auditoriului: Conf.univ.dr. Ioan Haplea și a muzicologului Mihai Ghircoiașiu ș.a. ne-au dat speranța că despre muzica bizantină și interferențele ei cu celelalte arte religioase, sau cu folclorul muzical, vom găsi și alte prilejuri de a continua cele proiectate în cadrul mesei rotunde: *Cercetarea muzicii bizantine în România*.

În cadrul acestei dezbateri specializate s-a ascultat din înregistrările *Psalmodiei* (soliști: Mihaela Mihalache și Gabriel Oprea) iar Arhid.

Sebastian Barbu Bucur, *Doctor Honoris Causa* al Academiei de Muzică din Cluj-Napoca a interpretat câteva din creațiile monodice personale precum: *Vai mie, înnegritule suflete și Iubi-Te-voi Doamne*.

Evident, pentru cele două zile petrecute la Cluj-Napoca împreună cu universitarii, invitații și studenții muzicieni, găsim iată, prilejul de a-i adresa Arhid.dr. Sebastian Barbu Bucur, și în finalul acestei *cronici solemne*, multă putere de muncă, de înzecire a eforturilor față de cercetarea muzicologică de esență bizantină și de înmulțire a documentelor sonore (creație și interpretare), spre bucuria tuturor celor care trăiesc în comuniune cu viața spirituală și realizările Bisericii noastre dreptmăritoare.

Prof. dr. Constantin Catrina

X. POMENIREA LOR DIN NEAM ÎN NEAM

ÎN AMINTIREA PĂRINTELUI MITROPOLIT NICOLAE BĂLAN, CU PRILEJUL COMEMORĂRII A CINCIZECI DE ANI DE LA TRECEREA SA LA CELE VEȘNICE † 6 AUGUST 2005

Acum cinci decenii, marele Arhiepiscop al clerului și dreptcredincioșilor români din Transilvania, spre durerea tuturor fiilor săi sufletești de dincolo de munți și, deopotrivă, a clerului și credincioșilor de dincoace de munți, trecea pragul acestei vieți pământești, spre moștenirea vieții celei veșnice. Cu sfială și sinceră prețuire, la rugămintea adresată nouă, dar și încurajat de privilegiul anilor smeritei noastre slujiri în treapta arhierască, încercăm să zugrăvim pe cel care a fost Mitropolitul Nicolae Bălan (1882-1955).

Aceasta îmi readuce în memorie chipul său impresionant, împodobit totdeauna cu insignele sfinte ale slujirii sale ierarhice, apropiată de cea a marelui Andrei Șaguna. Fie că prezida soborul ierarhilor ardeleni, după frumoasa tradiție locală, deseori la mănăstirea Brâncoveanu, înconjurat de mulțimea de cler și credincioși, în fața sfintei biserici brâncovenești, ai cărei pereți erau mângâiați de frunzele mestecenilor și de lumina lumânărilor, susținând nădejtile Ierarhului în reînvierea sfântului lăcaș înălțat în măreția înălțimilor munților Făgăraș, uriașul adăpost și muntele ocrotitor al românilor. Dacă aici, la Izvorul Tămăduirii, chipul tânăr al marelui ierarh, străluminat de cuvintele pline de nădejde, de refacere a sfântului lăcaș zidit de domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, se întrupa din înălțimea spirituală a marilor săi înaintași ardeleni, același chip, cu același spirit și nerv pătrunzător, se făcea remarcat la tribuna Senatului României, fermecând amețitor prin oratoria și logica apărării în folosul suprem al Țării și al Legii românești. Cu

aceste frânturi de cunoștințe, aveam apoi să-l văd pe Mitropolitul Nicolae Bălan la ședințele Sfântului Sinod, cu o statură impunătoare, dar cu cuvânt bun, rostit cu blândețe. La ședințele sinodale, prezent cu punctualitate, îi auzeam intervențiile de o profundă cunoaștere a realizărilor pastorale, rostite în graiul atât de specific, aducând, asemenea marilor înțelepți și duhovnici, în ciuda unor necruțătoare probleme, cuvânt autoritar de echilibru, contribuind cu experiența sa la îmbunătățirea energiilor văslașilor din Sfântul Sinod, prezidat de tânărul și energicul Patriarh Justinian Marina. Încă de la alegerea acestuia, i-a exprimat cuvinte calde de îmbărbătare, salutând unele din inițiativele acelor vremi, tălmăcindu-le ca necesare pentru viabilitatea Bisericii noastre în noul context social. Am avut privilegiul rar, ca, la propunerea Patriarhului, Sfântul Sinod, în ședința sa din februarie 1950, să mă propună să fiu ales în postul de episcop-vicar la Patriarhie și să fiu examinat canonic chiar de Comisia Sinodală prezidată de venerabilul Mitropolit Nicolae Bălan. Deși îi citisem frumoasele și documentatele cuvântări și mai ales îi cunoșteam intervențiile sale spontane din Senat, nu voi uita cu câtă blândețe m-a întrebat despre rolul monahismului în viața Bisericii Române.

În ședințele Sfântului Sinod, gândul și cuvântul său zburau ca și cele din numeroasele sale studii și scrieri, direct din paginile Sfintei Scripturi, din cele ale Sfinților Părinți sau ale unor mari gânditori și filosofi, mereu în sprijinul Bisericii, a pururei ei actualități și întineriri. Din acel început, devenind apoi secretar al cancelariei Sfântului Sinod, mi-a rămas întipărită știința și înțelepciunea sa, găsind un cuvânt de blândețe la inevitabilele stângăcii birocratice. Cu timpul aveam să-l cunosc și mai bine, când cu înțelegere recunoscătoare a mulțumit regretatului Patriarh Justinian pentru inițiativa sa de a amenaja spațiile Reședinței Patriarhale în Cămin Arhieresc. Cât de mângâiat a rămas Patriarhul, care depusese multă grijă pentru această înfăptuire, la care am marea bucurie să-i slujesc și eu pe toți membrii Sfântului Sinod!

Această înțelegere și distincție cu care trata acest binecuvântat ostenitor al sfântului act de unitate națională de la Alba Iulia, pe când era doar profesor universitar, îl făceau respectat și iubit de ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române. Așezat în fotoliul din sala sinodală, participa la ședințele Sfântului Sinod, iar ierarhii din Mitropolia Ardealului atâta cinstire îi acordau, încât îi cereau cu deferență binecuvântarea pentru a lua cuvântul. Înțelegând ca nimeni altul semnele vremii într-o slujirea Bisericii strămoșești, întreaga sa experiență și cultură le-a pus în slujba ei, fiindu-i de mare ajutor fericitului de pomenire Patriarhul Justinian care, în purtarea Crucii patri-

arhatului său atât de zbuciumat, a reușit să aibă în acest binecuvântat ierarh un adevărat *Simon Cirineanul*.

Iată, cum după cincizeci de ani de la plecarea sa întru *bucuria Domnului*, chipul Mitropolitului Nicolae Bălan strălucește și astăzi prin pilda vieții sale, prin slujirea marilor valori cărora le-a dat expresie și prin păstrarea mănăstirii ctitorită de sfinții Brâncoveni iar acum rectitorită prin osârdia unuia dintre urmașii săi, Î.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală.

Cu evlavie adâncă, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, aducem acest cuvânt de prețuire și cinstire celui ce cu darul lui Dumnezeu a vegheat timp de treizeci și cinci de ani la prosperitatea și unitatea sufletească a Bisericii și Neamului nostru, Părintele Mitropolit Nicolae Bălan.

Veșnica sa pomenire!

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PĂRINTELE ION BĂNĂȚEANU A TRECUT LA CELE VEȘNICE

În seara zilei de sâmbătă, 9 iulie 2005, ne-a părăsit, mutându-se la cele veșnice, Părintele **Ion Bănățeanu**, fost secretar șef al Institutului Teologic Universitar din București, secretar patriarhal și paroh al "Bisericii Albe" din București, Protoieria II Capitală. Prea devreme și pe neașteptate, a trecut pragul spre veșnicie, discret și plin de demnitate, așa cum a fost toată viața, după ce, înainte cu câteva ore, primise Sfânta Împărtășanie.

Vestea trecerii sale din lumea aceasta la vârsta de numai 66 de ani ne-a uimit și ne-a îndurerat pe toți cei care l-au cunoscut și care i-au fost prieteni și colegi apropiați. Căci Părintele Ion Bănățeanu a fost un preot de mare elită al Capitalei, un coleg și prieten de mare finețe sufletească, rafinament și generozitate, și un om de neîntrecută smerenie și omenie. A fost o personalitate clericală cu totul aparte, cu multă demnitate și autoritate, un iubitor de artă și de frumos.

Părintele Ion Bănățeanu a văzut lumina zilei la 15 noiembrie 1938, în satul Cotești, comuna Capul Piscului din județul Argeș, din părinții Nichita și Filofteia, de profesie agricultori, creștini ortodocși, cu frică de Dumnezeu și gospodari cu dragoste de muncă, cinstiți și iubitori de semeni. Crescut în atmosfera sfântă a familiei și pe plaiurile pline de frumusețe ale Muscelului a urmat școala primară de patru ani în satul natal Cotești, iar pe cea elementară de șapte ani, în Câmpulung Muscel, apoi Școala Medie Tehnică de Construcții Agricole de trei ani, din aceeași localitate, după care, având chemare spre slujirea preotească, s-a înscris la Seminarul Teologic din București, care a funcționat, pentru un timp, la Curtea de Argeș, apoi la București, distingându-se ca un elev cuminte, silitor și dotat cu posibilități excepționale de studiu și cu o voce frumoasă, care a constituit unul din darurile cele mai frumoase cu care Părintele Ion Bănățeanu s-a impus toată viața. După absolvirea, cu diplomă de merit, a Seminarului Teologic din

București, în 1960, a urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din București, cu pleiada strălucită de profesori, care au ilustrat atunci învățământul teologic, distingându-se ca student eminent, cu dragoste de carte și interes pentru formarea sa ca viitor slujitor al Bisericii. Și-a susținut teza de licență la Istoria Religiilor. Dorința de studiu și de perfectare a cunoștințelor sale teologice l-au determinat să se înscrie la cursurile de doctorat, numite pe atunci, magisteriu, în 1964, la același institut, alegându-și o specialitate pe măsura frumuseții și sensibilității sale sufletești, și anume *Istoria artei creștine*, sub îndrumarea științifică a Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea și a renumitului profesor și savant, academicianul Alexandru Elian, specialist în bizantinologie și om de mare erudiție. Sub îndrumarea lor atentă, competentă și exigentă, Părintele Bănățeanu a întocmit strălucite lucrări de seminar dintre care amintim: *Influența artei armene asupra celei românești; Aspecte mai de seamă ale artei religioase românești și sârbești între secolele XIV și XVI; Contribuția lui Virgil Vătășianu la dezvoltarea studiilor de istoria artelor în țara noastră; Influențele artei sârbești asupra artei religioase românești; Biserica, Sfânta Ecaterina din București; Țesături și broderii liturgice din Țara Românească (secolele XIV-XVIII) în lumina cercetărilor mai noi; Țesături și broderii liturgice din Moldova (secolele XV-XVIII) în lumina cercetărilor mai noi; Iconografia ca izvor al prediciei, în omiliile lui Aștîrte al Amasiei; Influența cultului creștin asupra arhitecturii bisericești; Gavriil Muzicescu, reprezentant al cântării corale bisericești.* Cea mai mare parte din aceste lucrări, întocmite sub îndrumarea științifică a conducătorilor de doctorat sau a profesorilor de la disciplinele înrudite specializării principale, au fost publicate în revistele Patriarhiei Române. Ele se disting prin documentare solidă și acrivie științifică. În 1973, a susținut examenul aprofundat de admisibilitate cu o comisie alcătuită din profesorii universitari: Pr. prof. Ene Branște, Pr. prof. Alexandru Moisiu, Pr. prof. Dumitru Călugăr, Iorgu Ivan, Nicolae Lungu și Pr. prof. Dumitru Popescu, obținând media 10, urmând să-și întocmească teza de doctorat.

Din 1968 până în 1970, Părintele Bănățeanu a făcut studii de specialitate în probleme de artă creștină pe lângă Academia Ortodoxă Teologică din Sofia și a funcționat în calitate de cântăreț la Parohia ortodoxă română din Capitala Bulgariei, aducând un aport substanțial, prin vocea și calitățile sale administrative, la promovarea artei religioase din comunitatea românească din această țară, însușindu-și perfect și limba bulgară.

Înapoiat în țară, a funcționat în calitate de cântăreț, apoi ca diacon, la biserica "Sfântul Silvestru" din Capitală făcând un cuplu celebru cu treimea de preoți slujitori de excepție din acel timp de la această renumită parohie.

Din anul 1970 până în 1977, a funcționat ca secretar șef al Institutului Teologic Universitar din București, dovedindu-se un strălucit cancelarist și om de ordine, lăsând amprente vizibile în toate actele care ieșeau de sub semnătura sa. S-a purtat cu o eleganță și cu o omenie pe care atât cadrele didactice cât mai ales studenții din vremea aceea nu o vor uita niciodată.

Odată cu venirea la cârma Bisericii Ortodoxe Române a vrednicului de pomenire, Patriarhul Iustin Moiescu, în 1977, Părintele Ion Bănățeanu a fost chemat să slujească Biserica noastră în calitate de secretar patriarhal. S-a bucurat de dragostea, prețuirea și aprecierea marelui patriarh Iustin Moiescu, și pentru faptul că îi lega nașterea amândurora pe aceleași plaiuri muscelene, dar mai ales pentru calitățile sale excepționale de strălucit administrator, cancelarist cu bogată experiență, cinstea și corectitudinea sa, ieșite din comun, și, în mod deosebit, smerenia și omenia sa. Este greu de socotit vreodată, cât bine a făcut Părintele Ion Bănățeanu preoților, doctoranzilor și studenților teologi ca și credincioșilor, în această calitate și în acest loc unde se hotărăsc destinele și viitorul multora dintre slujitorii Bisericii.

Cu aceeași competență, credincioșie și cinste și-a continuat activitatea de secretar patriarhal sub Întâistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care, apreciindu-i capacitatea, seriozitatea și cinstea, l-a păstrat în același post din 1986, când Prea Fericirea Sa a fost întronizat ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, până la 10 ianuarie 1990, când Părintele Ion Bănățeanu, la cerere, s-a retras la parohia "Biserica Albă" din Capitală, unde funcționa din 1975, ca diacon, iar din 1984, ca preot și paroh, fiind hirotonit pe data de 15 august 1984.

În perioada în care a funcționat ca secretar al cabinetului patriarhal, funcție echivalentă cu cea de consilier patriarhal, a însoțit aproape toate delegațiile bisericești peste hotare, conduse de Patriarhul Iustin Moiescu, având în același timp și sarcina de șef de protocol, secretar personal și organizator al bunului mers al vizitelor desfășurate în străinătate. A vizitat, cu delegațiile oficiale sau ca trimis oficial la diferite întruniri intercreștine, Constantinopolul, S.U.A., Canada, Moscova, Belgradul, Sofia, Atena, Germania, Elveția, Italia, Ierusalimul.

Ca preot și paroh al Bisericii Albe, renumită parohie a Bucureștiului, unde au păstorit preoți de mare valoare, între care amintim doar pe Părinții Ioan Iliescu - Izvoarele și Dinu Provian, Părintele Ion Bănățeanu a păstrat și ridicat prestigiul acestei parohii printr-o slujire exemplară și printr-o grijă deosebită pentru menținerea bisericii într-o stare excepțională de curățenie.

Slujitor cu voce caldă și frumoasă, cu unduire și modulații de autentică muzică bisericească, cu prestanța fizică și morală, cu gust pentru artă și fru-

mos, cu dragoste pentru muzica de cor, pe care a cultivat-o, Părintele Ion Bănățeanu făcea din sfintele slujbe adevărate prilejuri de delectare și încântare sufletească, de reculegere și rugăciune. Cu pregătirea sa temeinică, teologică și cu darul frumos al vorbirii, adăuga la frumusețea slujbelor, balsamul binefăcător al cuvântului de învățătură, prin predici și cateheze ori cuvântări ocazionale de mare profunzime și calitate. Pentru toate aceste calități și pentru răbdarea de a-i sfătui și îndruma pe credincioși, a fost foarte prețuit și iubit de enoriașii săi ca un adevărat părinte sufletesc.

Grija pentru sfântul locaș l-a făcut să se angajeze de nenumărate ori în lucrări costisitoare de reparații, renovare, curățire și păstrare în stare excepțională și a acoperișului bisericii, și a exteriorului atrăgător, dar mai ales a picturii valoroase, executată de Gheorghe Tattarăscu, și a catapetesmei și mobilierului care datează din sec. XVIII, la care a adăugat vitraliile deosebit de frumoase și soleea de marmură de Carrara, refăcând instalația electrică și stranele, păstrându-le pe toate într-o stare excelentă de îngrijire. De asemenea, a instalat două aparate de aer condiționat și un convector pe gaze pentru încălzire generală. Toate aceste strădanii merită evidențiate, căci aceste lucrări s-au desfășurat în vremea de tristă amintire, când o biserică, precum Biserica Albă atrăgea mereu atenția celor care doreau ca, pe arterele principale ale Capitalei, turlele bisericilor și chiar locașurile de cult să dispară.

În anul 1990, după schimbările intervenite în societatea românească, când Biserica trebuia să se afirme tot mai mult, Părintele Ion Bănățeanu a înființat corala preoțească, *Te Deum laudamus* la conducerea căreia a rămas până în 1999, dovedindu-se a fi și în acest domeniu un excelent manager. Cu această corală, devenită una din cele mai bune formații bărbățești din țară, alcătuită în mare majoritate din preoți ai Capitalei și având la pupitru dirijori de renume ca: Petre Simionescu, Valentin Gruescu, Pr. Prof. Dr. Constantin Drăgușin, Prof. Dan Goia, a efectuat turnee artistice numeroase pe marile scene din țară și din străinătate, în Ungaria, Elveția, Germania, Suedia, Olanda, Norvegia, Austria, Franța și Italia. Au fost spectacole de mare răsunset, apreciate la modul superlativ de către specialiști din aceste țări și gustate de un public care umplea sălile de concertे până la refuz.

La începutul anului 2000, a reînființat, din îndemnul și respectul față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, dar și din dorința de a reînvia o frumoasă tradiție instaurată de vrednicul de pomenire Patriarhul Justinian, *Corală preoților Capitalei*, pusă sub ocrotirea Sfântului Apostol Andrei, având ca dirijor pe maestrul Valentin Gruescu, Profesor Doctor la Academia de muzică din București. Cu această corală a susținut numeroase concerte în București și în țară, dar, mai ales, pe cele prilejuite de întâlnirea tradițională

a preoților Capitalei cu Întâistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la zile de Anul Nou și de Paști. Membrii celor două corale, ctitorii ale Părintelui Ion Bănățeanu, își vor aduce mereu aminte cu drag și respect de președintele acestor formații care, cu autoritate, cu pricepere, cu bunătate și dragoste, cu echilibru și experiență pastorală și artistică, a reușit să creeze o adevărată atmosferă de familie, de sinceră prietenie și de pasiune pentru muzica corală bisericească și artă în general.

Pentru toate strădaniile și meritele sale în activitatea de slujire a Bisericii noastre, a fost distins cu rangul de iconom stravofor, cel mai înalt grad pentru preoții de mir din Patriarhia Română, și a primit crucea patriarhală din partea Patriarhului Iustin Moisescu și a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

De asemenea, a fost cinstit și cu alte ranguri și distincții bisericești din care amintim: Ordinul *Sfântului Mormânt*, din partea Patriarhului Diodoros al Ierusalimului, Ordinul *Sfântul Vladimir* din partea Patriarhului Rusiei, *Ordinul Sfinții Melodie și Chiril*, din partea patriarhiei Bulgariei, Crucea în filigran a Arhiepiscopiei Atenei, cruci pectorale din partea altor personalități bisericești din străinătate.

Plecarea prea de timpuriu a Părintelui Ion Bănățeanu dintre noi, în plină putere și cu bogată experiență de muncă pastorală lasă un gol de neînlocuit în sufletele celor dragi ai familiei sale, ale enoriașilor, ca și în cele ale prietenilor și rudelor sale și ale preoților Capitalei. El a fost un preot, un prieten și un om iubit de foarte multă lume. Bunătatea sa fără margini, dorința firească de a face binele, smerenia fără egal, echilibrul și tactul pastoral au făcut din el un adevărat și vrednic slujitor al Bisericii.

Sicriul cu trupul neînsuflețit al Părintelui Ion Bănățeanu, a fost transportat de la locuința sa, unde și-a dat obștescul sfârșit, la Biserica Albă, pe care a iubit-o atât de mult și depus în pronaos, în după-amiaza zilei de duminică, 10 iulie, a fost vegheat de către membrii familiei, de către enoriașii săi și de prietenii săi din Capitală și din țară, de toți care au venit în număr impresionant ca să se roage pentru sufletul său. În ajunul înmormântării, seara, Prea Sfințitul Episcop Dr. Ciprian Cămpineanul, vicar patriarhal, însoțit de un numeros sobor de preoți a săvârșit slujba stâlpilor, rostind și un frumos cuvânt de mângâiere.

Slujba înmormântării a fost oficiată de însuși Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în ziua de marți, 12 iulie, înconjurat de un numeros și distins sobor de preoți și diaconi, alcătuit din peste 40 de slujitori, foști colegi și prieteni ai săi. Slujba înălțătoare a adus mult balsam și mângâiere în sufletele îndurerate ale celor prezenți.

La sfârșitul slujbei a vorbit P.C. Pr. Ioan Rădulescu, protopopul proteriei II Capitală și bun prieten al celui plecat dintre noi, care, în numele preoților din acest sector al Capitalei, i-a adus un ultim omagiu, evidențiind activitatea sa pastorală, gospodărească și culturală legată de cele două formații corale pe care le-a înființat. În numele parohiei a vorbit P.C. Pr. Paraschiv Florian, coslujitor al Părintelui Ion Bănățeanu, scoțând în evidență calitățile sale de adevărat păstor și exprimând regretul credincioșilor pentru plecarea dintre ei a păstorului lor.

Apoi a vorbit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist care, într-un frumos, cald și părintesc cuvânt de mângâiere, a evidențiat figura luminoasă a Părintelui Ion Bănățeanu, apreciindu-l ca un adevărat model de preot și om, subliniind contribuția sa la înfrumusețarea bisericii parohiale în timpuri de grele încercări și îndeplinirea cu conștiinciozitate și cu profesionalism a tuturor obligațiilor care i-au revenit ca secretar patriarhal și preot paroh și, în special, în activitatea culturală și artistică pe care a încurajat-o în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, caracterizându-l ca pe un om al echilibrului, al bunului simț, al competenței și al datoriei împlinite.

După ce întreaga asistență a intonat "Veșnica pomenire", și au înconjurat biserica, după rânduială, cu sicriul cu trupul neînsuflețit al Părintelui Ion Bănățeanu, cei prezenți l-au însoțit pe ultimul drum spre Cimitirul "Sfântul Gheorghe" Andronache din Capitală unde își doarme somnul de veci.

Sunt convins că toți cei care l-au cunoscut și l-au iubit îi vor păstra o frumoasă și vie amintire, pomenindu-l cu evlavie la Sfânta Liturghie, păstrând în suflet imaginea unui adevărat preot, coleg, prieten și om de omenie.

În veci să fie pomenit și Dumnezeu să-l ierte!

Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula

IN MEMORIAM: PĂRINTELE PANAITE IOAN

Pe data de 15 mai 2005, s-a mutat la cele veșnice, preotul Panaite Ioan de la Parohia Militari II din Protoieria II Capitală.

Născut în anul 1951 în comuna Agapia, județul Neamț, fiul cântărețului bisericesc Dăscălescu Nicolae din aceeași localitate.

A urmat cursurile Seminarului Teologic din cadrul mănăstirii Neamțu și ale Facultății de Teologie București, pe care a absolvit-o în anul 1976. În același an s-a căsătorit cu tânăra Mihaela Daniela Mertescu din București, rezultând din această căsătorie trei copii.

Înzestrat cu o voce aleasă, pe perioada cât a fost student a funcționat cântăreț bisericesc la parohiile Sfântul Gheorghe Nou și Sfântul Ioan Piață din București. A fost hirotonit în preot la data de 1 martie 1981, pe seama parohiei Saxoni, județul Giurgiu, protoieria Giurgiu Nord. Concomitent, a lucrat ca grefier al Consistoriului Eparhial și Central Bisericesc, unde a dat dovadă de pricepere și ascultări în misiunea încredințată.

Din anul 1989, a fost transferat, pentru merite deosebite ca preot slujitor la parohia Militari II, Protoieria I Capitală.

Ca preot la parohiile unde a slujit, părintele Panaite Ioan a avut o comportare de adevărat păstor sufletesc al credincioșilor. Ca semn de mulțumire, credincioșii au ținut să-i aducă un ultim omagiu, participând la slujba de înmormântare, care s-a oficiat în data de 19 mai în biserica în care a slujit 16 ani.

Slujba înmormântării a fost oficiată de către P.S. Episcop vicar Varsanufie Prahoveanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

La sfârșitul slujbei de înmormântare, i-au adus un ultim omagiu, scoțând în evidență activitatea pastoral-misionară, Părintele Tănăsioiu Nicolae, Inspector eparhial din partea Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Pr. Covercă Ioan, parohia Militari III, Pr. Popescu Ioan de la biserica Icoanei din Capitală. În numele parohiei a ținut un cuvânt de mângâiere preotul Slavila Marin, care a subliniat buna colaborare cu colegul său.

Iată, s-a plinit astăzi cuvântul Ecclesiastului, care zice: *“Și m-am întors ca să încetez cu inima mea, toată osteneala cu care m-am ostenit sub soare”* (Ecls. II, 20).

Iar voi, iubiți credincioși, pe care adormitul în Domnul în timpul păstoririi, ca preot v-a sfințit cu harul Sfintelor Taine și v-a povățuit spre o viață morală, ascultați în chip tainic din slujba prohodirii: rămâneți sănătoși prietenilor și fiilor; mântuiți-vă fraților, mântuiți-vă cunoscuților; că Eu plec în calea mea; și faceți amintire de mine cu cântare...

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Pr. Nicolae Tănăsioiu

XI. OFICIALE

HOTĂRÂREA CONSISTORIULUI EPARHIAL AL SFINTEI ARHIEPISCOPII A BUCUREȘTILOR PRIVITOARE LA CATERISIREA PREOTULUI ION PREOTEASA

HOTĂRÂREA NR. 1/2005
Ședința din data de 2 iunie 2005

Completul de judecată format din: Președinte – Pr. Șchiopu Iulian
Acuzator – Pr. Insp. Ep. Tănăsioiu Nicolae
Membrii: - Pr. Bărică Aurel
Pr. Ristache Alexandru
Grefier: Pr. Urucu Alin

Subsemnații, membrii ai Consistoriului Eparhial de pe lângă Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, ne-am întrunit astăzi, data de mai sus la sediul Consistoriului Eparhial din str. Antim nr. 29, sector 4, în ședința de judecată și în completul arătat mai sus, luând în cercetare Dosarul nr. 1/2005, privind cauza disciplinară a preotului Preoteasa Ion, care a funcționat la parohia Saxoni, Protoieria Giurgiu Nord, trimis în judecata Consistoriului Eparhial cu Rechizitoriul introductiv nr. 1442/2005, înregistrat la Consistoriul Eparhial în data de 5 aprilie 2005.

Trimiterea în judecata bisericească s-a făcut în conformitate cu art. 68, lit. „a”, „b” și „d”, din *Regulamentul de procedură al instanțelor de judecată al Bisericii Ortodoxe Române* și în aplicarea comunicării Cancelariei

Sfântului Sinod cu nr. 4685/2004, la propunerea Comisiei canonică, juridică pentru disciplină: „Sfântul Sinod a hotărât: *Arhiepiscopia Bucureștilor va proceda de urgență la cercetarea cazului disciplinar al preotului Ion Preoteasa și la aplicarea pedepsei corespunzătoare, întrucât a aparținut canonic de această Arhiepiscopie*” (fila 135).

În fapt:

Preotul Preoteasa Ion s-a născut la data de 1 mai 1956, în comuna Adunații Copăceni.

În 1984 a început cursurile Facultății de Teologie la Sibiu, iar între anii 1985 – 1988 a continuat la Facultatea de Teologie din București, promovând examenul de licență (fila 17).

S-a căsătorit cu d-na Neagu Mariana, cu care a conviețuit doi ani, după care a părăsit-o, motiv pentru care aceasta a introdus acțiune de divorț în instanța civilă, Judecătoria Sector Agricol Ilfov, care prin sentința civilă nr. 675/10.04.1991 a desfăcut căsătoria civilă din vina exclusivă a pârâtului, învinuindu-l de:

- imoralitate, violență (fila 43 – 48);
- ducea o viață parazitara, se manifestă violent;
- a părăsit domiciliul conjugal și nu s-a prezentat în instanța civilă, fiind citat prin afișare.

Desfacerea căsătoriei, încheiată la 28.08.1998 se face din vina exclusivă a pârâtului (fila 57 – 59), faptă ce cade sub incidența Sfințelor Canoane 9, 10 I Ecumenic, 26 VI Ecumenic, 27 Sfântul Vasile cel Mare, 39 Apostolic, 9 I Ecumenic și art. 2, lit „c”, „e”, „f”, „g” și art. 3 lit „e”, „s”, „v”.

A fost hirotonit preot pe seama parohiei Saxoni, Protoieria Giurgiu Nord, pe care a părăsit-o fără binecuvântare chiriarhală și s-a stabilit în America, apoi în Canada.

Din memoriul împlicinatului, înregistrat cu nr. 1211/2002 se reține faptul că a funcționat ca preot la parohia Sfântul Ioan Botezătorul din Phoenix-Arizona, sub ascultarea Î.P.S. Nathanail, de unde și-a dat demisia și a trecut sub ascultarea Î.P.S. Victorin Ursache, înființând parohia din Las Vegas, ca preot misionar (fila 105).

În legătură cu slujirea sa în străinătate, Serviciul Relații Externe bisericești al Patriarhiei Române, la data de 1 noiembrie 2002 a primit de la Episcopia Română din America următorul comunicat: „Referitor la slujirea în Las Vegas a Preotului Preoteasa Ion, acesta i-a făcut probleme Preotului

Sass Ion, însă în cele din urmă a plecat. De atunci au trecut trei ani și nu l-a mai contactat, nici oficial, nici neoficial. Slujirea sa în Episcopia Vatra a fost de aceeași calitate. Eu nu l-aș dori nici preot paroh, cu atât mai mult episcop” (fila 91). În Las Vegas preotul Preoteasa Ion ținea slujbele în Biserica Sârbească.

Preotul Preoteasa Ion, pe lângă faptul că a dovedit neascultare față de autoritatea bisericească, atât în America, cât și în Arhiepiscopia Bucureștilor, prezența lui de slujire în județul Giurgiu, cât și în județul Neamț este confirmată și de rezoluția Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei, din 9.02.2005:

Părintele Timotei va pregăti adresă către protopopiate, mănăstiri și schituri, privind comportamentul necanonic al preotului paroh Preoteasa Ion în județul Neamț și dovadă că este necanonic”, învinuirea căzând și sub incidența art. 12-13 din R.p.b. adică „schismă”.

Revista VIP, anul 3, nr. 34 din 23 – 29 august 1994 relatează că: „în Las Vegas, comunitatea românească construiește o Biserică, beneficiind de un preot român Ion Preoteasa. Acest preot a înșelat comunitatea cu bani, profitând de ospitalitatea unor familii înstărite de români.”

Aceste informații contrazic documentele depuse de Pr. Preoteasa Ion la Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, prin care-l recomandă ca un om adevărat, pentru merite deosebite în America și în țară, propunându-l să fie promovată în ierarhia bisericească.

Faptele de mai sus cad sub incidența sfintelor canoane: 9 – 10 I Ecumenic; 26 VI Ecumenic; 27 Sfântul Vasile cel Mare; 39 Apostolic, precum și art. 2, lit. „c”, „f”, „g” și art. 3 lit. „r”, „s”, „v” din Regulamentul de procedură bisericească.

Reîntors în țară, într-una din duminici, așa cum relatează Părintele Secretar Eparhial Manole Marcel în Memoriul înregistrat la Centrul Eparhial cu nr. 7698/2001 (fila 19), „pe data de 5.02.2001, la o slujbă în biserica Domnița Bălașa, preotul în cauză s-a manifestat cu gesturi greu de exprimat, ofensând ierarhia superioară bisericească.”

Schitul Darvari din București, cu raportul nr. 6/2003 (fila 126-130) înștiințează Centrul Eparhial că Preoteasa Ion a încheiat un contract de închiriere pentru un spațiu de locuință într-un imobil proprietatea Schitului Darvari, în str. Academiei nr. 23, la data de 18.01.1988, iar din 18.05.1988 acesta nu și-a mai achitat chiria consemnată în contractul de închiriere și că a ocupat abuziv mai mult spațiu față de repartiție, blocând accesul celorlalți locatari, iar când a plecat în America nu l-a eliberat. În tot acest timp a avut

o atitudine ostilă și amenințătoare față de ceilalți locatari, aducându-le injurii. Obștea Schitului a fost nevoită să se adreseze Tribunalului București – Secția a IV-a civilă, care prin Decizia nr. 3462/11.12.1998 a dispus rezilierea contractului și evacuarea pârâtului, concluzionându-se următoarele: „Pe timpul procesului, preotul Preoteasa Ion a fost potrivit și violent, amenințând pe toți locatarii care au depus mărturie împotriva sa, se manifesta ca și cum ar fi fost proprietarul imobilului respectiv. În nenumărate rânduri a adus injurii viețuitorilor Schitului Darvari și reprezentanților legali, amenințând că va face tuturor numai rău, atât celorlalți chiriași, cât și viețuitorilor Schitului, prin influențele pe care le are pe lângă anumite persoane cu responsabilități de conducere.” (fila 127)

Doamna Hoban Cornelia din București, a reclamat în anul 2001 pe preotul Ion Preoteasa, conform sesizării temei nr. 6311/2001 (fila 25 – 39), că este implicat în înstrăinarea unui aparat de sport, cazul fiind cercetat de către Părintele Vicar Alexandru Armand Munteanu și Inspectorul Eparhial, litigiul încheindu-se numai după achitarea obiectului, abatere ce cade sub incidența Sfintelor Canoane 27 Apostolic, 42 Ioan Pustnicul, 24 Nichita Mărturisitorul și a art. 2 lit. „b”, „f”, „g” și art. 3 lit. „d” și „s” din R.p.b.

Filele 138-160 cuprind materialul intitulat „Biserica creștinilor ortodocși tradiționali a Vlahilor de pretutindeni”, document înregistrat la Arhiepiscopia Bucureștilor sub nr. 1227/22.02.2005, unde preotul în cauză calomniază și insultă ierarhia bisericească.

Preotul Preoteasa Ion se face vinovat de lipsă de sinceritate, nespunând adevărul în declarația dată la Centrul Eparhial în data de 7.02.2001 (fila 28), prin care afirmă: „Altarul de slujire este în Las Vegas și fac ascultare de Î.P.S. Victorin Ursache”, învinuire ce intră sub incidența Sfintelor canoane 6 IV Ecumenic; 54-90 Cartagina; 15-39 Apostolic; 15-16 I Ecumenic; 5,20,23 IV Ecumenic; 17 VI Ecumenic, precum și art. 2 lit. „a”, „c”, „e”, „f”, „g”, art. 3 lit. „b”, „c”, „o”; art. 15-19 din Regulamentul de procedură bisericească.

Pentru toate aceste motive, în conformitate cu art. 68 din Regulamentul de procedură al Instanțelor de disciplină și de judecată al Bisericii Ortodoxe Române, dosarul cauzei a fost înregistrat la Consistoriul Eparhial cu nr. 2/2005.

În ședința din 5.04.2005, Consistoriul Eparhial a luat hotărârea ca preotul Preoteasa Ion să fie înștiințat pentru a fi prezent pe data de 14.04.2005 la sediul Consistoriului, pentru a fi audiat și pentru a lua cunoștință de învinui-

rile ce i se aduc. În acest sens, preotul Preoteasa Ion a fost citat la domiciliul său prin Pr. Dragotă Vasile de la parohia Bărbătescu Vechi, citație pe care a refuzat să o primească. „După ce m-am prezentat și i-am adus la cunoștință scopul venirii mele, i-am înmânat citația nr.3/2005, pe care susnumitul a citit-o și a refuzat s-o semneze, afirmând că: „Eu nu fac parte din Biserica voastră” și m-a invitat să părăsesc curtea locuinței sale” (fila 8).

Neprezentându-se la ședința din data de 14 aprilie 2005, Consistoriul Eparhial a hotărât să fie citat din nou prin poștă, cu confirmare de primire sub dovadă de semnătură, stabilindu-se totodată un nou termen de judecată la data de 12.05.2005.

Pe 12.05.2005, fiind recitat prin poștă, nu s-a prezentat nici de această dată și a trimis prin fratele său citația nesemnată și un document din partea „Cancelariei Sfântului Sinod al Sfintei Biserici a Creștinilor Ortodocși Tradiționali a Valahilor de Pretutindeni”, nr. 165/2005, prin care se intitulează Î.P.S. Ioan al acestei Biserici, și funcționează ca și Biserică Ortodoxă de stil vechi din România, sub oblăduirea unei Asociații.

Consistoriul Eparhial ia act de lipsa pârâtului și, în conformitate cu art. 133-134 din Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată al Bisericii Ortodoxe Române, judecata se face în lipsă după actele de la dosar. Se stabilește termen de fond data de 2 iunie 2005.

Având în vedere învinuirile și probele cuprinse în dosarul cauzei, Consistoriul Eparhial s-a întrunit în ședința de fond în data de 2 iunie 2005. Inculpatul nefiind de față s-a procedat la judecarea fondului după actele de la dosar.

Nu se ridică incidente.

Se dă cuvântul Onoratei Acuzări, care, prin P.C. Pr. Insp. Eparhial Tănăsioiu Nicolae prezintă concluziile finale și solicită Consistoriului Eparhial să i se aplice preotului Preoteasa Ion, fost slujitor la parohia Saxoni, Protoieria Giurgiu Nord, pentru motivele ce se vor vedea la redactarea prezentei hotărâri, sancțiunea prevăzută de R.p.b., art. 4, par. B , lit „d” – „CATERISIREA”.

Dezbaterile fiind închise

CONSISTORIUL EPARHIAL BUCUREȘTI
deliberând,

În unanimitate,
În numele legii,
În unire cu opinia Onoratei Acuzări

H O T Ă R Ă Ș T E

Aplică preotului Preoteasa Ion, fost slujitor la parohia Saxoni, Protoieria Giurgiu Nord, pedeapsa prevăzută în R.p.b., art. 4, par. B, lit „d” – „CATERISIREA”.

Sentiță cu drept de recurs prevăzută de art. 177, în termen de 15 zile de la data primirii sentiței de către cel în cauză.

Data și citită în ședința de astăzi, 2 iunie 2005.

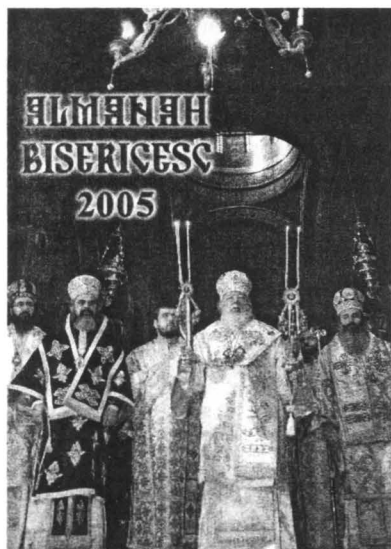
PREȘEDINTE,
Pr. Iulian Șchiopu

MEMBRII:
1. Pr. Bărică Aurel
2. Pr. Ristache Alexandru

GREFIER,
Pr. Urucu Alin

NOUTĂȚI EDITORIALE

Almanah Bisericesc 2005, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 2005, 192 p.

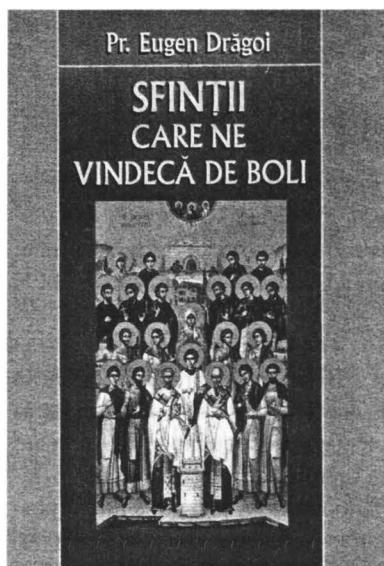
„Almanahul Bisericesc prezintă diferite aspecte ale lucrării Bisericii noastre strămoșești în societatea contemporană, precum și activitatea clerului și a credincioșilor Sfintei noastre Arhiepiscopii privind slujirea pastoral-misionară, asistența socială, preocuparea pentru construirea de noi lăcașuri de cult și conservarea celor existente, învățământ, spiritualitate, cultură,...”

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Conștiința vie a slujirii preoțești*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 2005, 399 p.

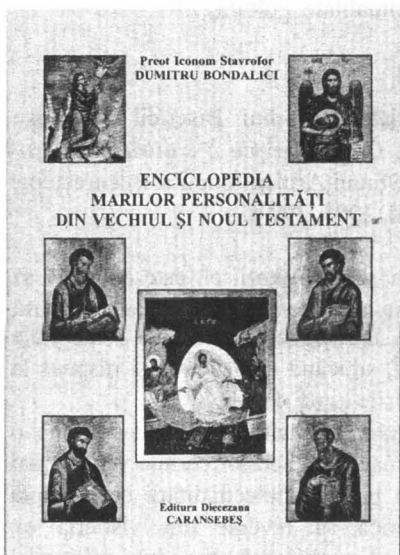
„Biserica, prin slujitorii ei, este chemată să contribuie, mai ales, la prefacerea interioară a omului, la redresarea spirituală și morală a societății, aducând mângâierea și răspuns la frământările lumii de azi.

De aceea, datorî suntem să răspundem într-o măsură mai mare acestor cerințe venite, mai ales, din partea intelectualității ce așteaptă ca Biserica să reverse din vistieria ei, valorile sale tradiționale, morale și spirituale, care sunt totdeauna vii, în stare să aducă soluții potrivite în cele mai grele situații”.

Preot Eugen Drăgoi, *Sfinții care ne vindecă de boli*, Editura Partener, Galați, 2005, 119 p.

„Încrezători în puterea sfinților de a vindeca ori ameliora anumite boli, am consemnat în continuare exemple taumaturgice culese din viața acestora, cu gândul mărturisit că minunații prieteni ai lui Dumnezeu își mențin și astăzi aceste puteri, revărsându-le asupra celor care le cer ajutorul. (...) Cultivarea credinței în puterea minunată a acestora de a dezlega pe oameni de suferințele fizice și psihice izvorăște din minunile pe care – cu darul lui Dumnezeu – le-au săvârșit fie în timpul vieții, fie prin moaștele lor preacurate.”

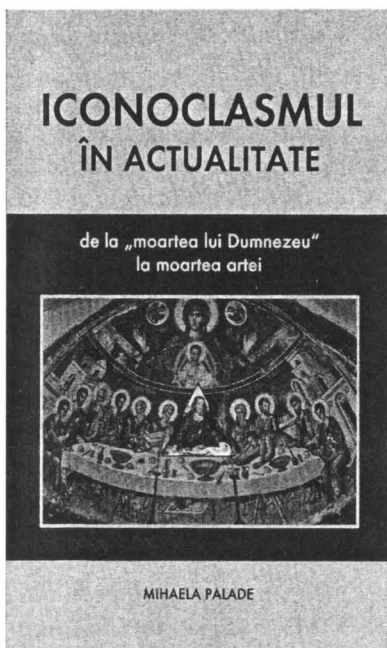

Preot Iconom Stavrofor Dumitru Bondalici, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2005, 535 p.

„Biblia, ca întotdeauna, și astăzi fascinează, încântă și chiar cutremură sufletele prin adevăruri ce le conțin. Cu toate acestea există oameni, care nu au deschis în viața lor această carte sfântă. Există de asemenea însă cititori zilnici, cercetători, căutători în adâncul Cuvântului revelat, exegeți, care se inspiră și se hrănesc spiritual din sensurile cuvintelor sfinte. Sfinții Părinți, dascălii și învățătorii noștri, au găsit în Cuvântul lui Dumnezeu un real folos în viața și operele lor. Un mare dar ne face tuturor autorul acestei impresionante lucrări, P.C. Iconom Stavrofor Dumitru Bondalici, care dintr-un bogat material bibliografic, a cules și a orânduit, în

ordine alfabetică, îmbogățind materialul informative referitor la Marile Personalități ce se găsesc în cuprinsul cărților Vechiului și Noului Testament.

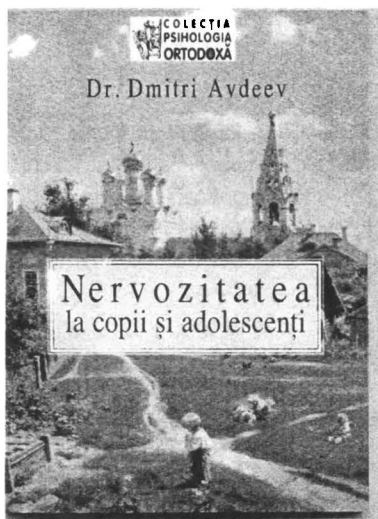
† **Dr. Laurențiu Streza,**
Episcopul Caransebeșului

Mihaela Palade, *Iconoclasmul în actualitate, de „la moartea lui Dumnezeu” la moartea artei*, Editura Sophia, București, 2005, 206 p.

„Atributele icoanei – didactic, estetic, cultic și sfințitor – își mai află o transpunere în planul real sau rămân acceptate doar la nivelul „teoretic” al teologiei icoanei? Acum, la mai bine de un mileniu de la încheierea disputei iconoclaste, mai sunt valabile hotărârile privitoare la menirea icoanei în viața creștină? Imaginea și icoana pot fi sinonime? Care sunt, într-o variantă sau alta urmările asupra artei sacre? „Credința ta te-a mântuit” ar presupune, cumva posibilitatea absenței suportului vizual, cel iconografic? De fapt, care ar mai fi rostul icoanei într-o lume care suferă deja de „inflația imagistică?”

Acestea sunt numai câteva din întrebările la care autoarea prin lucrarea de față readuce în imaginea lumii chipul adevăratului Dumnezeu.

Dr. Dmitri Avdeev „*Nervozitatea la copii și adolescenți*” Editura Cartea Ortodoxă, București, 2005, 117 p.

„Experiența medicală arată că, din păcate, copiii sănătoși și armonios dezvoltați sunt tot mai puțini pe zi ce trece - și, dimpotrivă, crește numărul copiilor care sunt aduși la consult din cauza nervozității, a tulburărilor de somn, a surmenajului nervos...

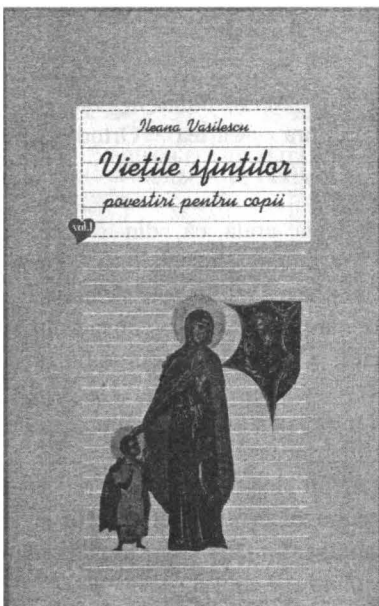
Ne vom strădui în această lucrare nu numai să atingem câteva componente medicale și psihologice ale acestei probleme, ci vom vorbi și despre cauzele duhovnicești ale nervozității la copii.”

Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Răspunsuri la întrebări ale intelectualilor, volumul I*, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2005, 206 p.

„Privește în jur și cercetează: cu ce sunt ocupați toți oamenii, de cine se îngrijesc, pentru cine lucrează? Toți, până la unul, lucrează pentru pântece și toate ostelile lor sunt pentru satisfacerea pretențiilor lui: „Dă-mi să beau”. Și singură făgăduința doborârii acestui tiran al nostru, cât de mare bine promise să aducă în viitor!

Puneți-vă acum în acest punct și cugetați: încotro se va îndrepta nepotolita sete de activitate a veacului acestuia în veacul celălalt, când nu va mai fi nevoie să ne ami ostenim pentru stomac și, îndeobște, pentru lucrurile acestei vieți? Trebuie să dăm un răspuns de pe acum, ca să ne pregătim de ceea ce ne așteaptă în viitorul nesfârșit.

Ileana Vasilescu *„Viețile Sfinților - povestiri pentru copii”*, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2005, 253 p.

„Mare și înțeleaptă este iubirea lui Dumnezeu pentru om. Cunoscând firea omenească, Dumnezeu a dat fiecărui om mai multe pazeze. *Credința* este prima și cea mai grozavă dintre ele. *Iubirea* lui Dumnezeu este pavăza cea mai frumoasă. *Îngerul*, care ne are în paza lui de când suntem mici și care, când mai creștem și ne umbrim cu greșeli, se mâhnește și se trage deoparte, este pavăza bună. *Maica Domnului*, Fecioara Maria, dacă o rugăm, mijlocește la Domnul pentru noi și adesea ne ocrotește cu acoperământul ei. Ea este pavăza milostivă.

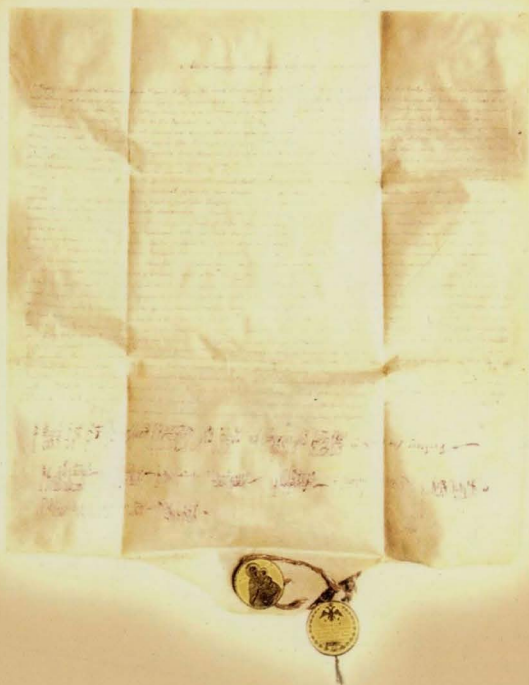
Rugăciunea este pavăza cuprinzătoare.

Sfânta Cruce este pavăza în tot locul și oricând.”

Ionuț Codreanu

**1915 - 2005 -- 90 DE ANI DE VIAȚĂ AI
PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST**

